

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00159

DI VUNDERLEKHE
LEBNSBASHRAYBUNG FUN
SHEMUEL ABA ABA ABERVO

Itzik Manger

Permanent preservation of this book was made possible by

Larry Kahaner

in honor of

the Kahaner Family

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

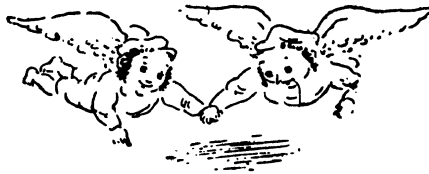
The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

איציק מאנגער

די ווונדערלעכע
לעבנסבאשרייבונג
פון שמואל אבא אבערווא

(דאָס בוך פון גן-ערדן)

פארלאג
יל פרץ
ישראל

פארלאג י. ל. פרץ תל-אביב, תשמ"ג 1983

ITZIK MANGER
DI VUNDERLECHE LEBNS-BASHRAYBUNG
FUN SHMUEL ABE ABERVO

איציק מאנגער
די ווונדערלעכע לעבנס-באשרייבונג פון שמואל אבא אבערוואַ

דאס בוך פון גייערן

שער-בלאט פון דער ערשטער אויסגאבע
אין פארלאג ח. בושאָזא, וואַרשע 1939

אילוסטרירט פון מענדל רייף

Printed in Israel

נדפס בישראל, תשנ"ב

נדפס בדפוס אופסט, „ראם“, ת"א טל. 659596

א פאר ווערטער אויף צו פריער

ס'איז פאר מיר אליין אביסל מאָדנע צו מיין פריילעכסטן בוך
אַט די טרויעריקע הקדמה.

און אפשר דאָרף זיין אזוי? ביים דאָנד פונם אָפּגרונט ווערט
דאָס געלעכטער נאָך פאַרשייטער.

אויסגעבירגערט פון מיין היימלאַנד רומעניע, דערווייטערט
פון מיין געליבטן יידיש-פּוילישן ישׁוב, הענגענדיק אָן אַ פּאַס, אָן
אַ וויזע צווישן די גרענעצן, פארנויג איד זיך אין אַט דער גראַ-
טעסקער פּאַזע פאַרן געשעצטן יובליקום און פּרעזענטיר אים מיין
שמואל אבא אַבערוואָך מיט זיין אויסטערלישער לעבנסבאַשרייבונג.
אייגנטלעך איז „דאָס בוך פון גרענעצן“ דער ערשטער טייל
פון אַ פאַרטראַכטער 'טוילאָגיע'. „דאָס בוך פון דער ערדיי און
„דאָס בוך פון עולם התהווי“ וועלן אפשר נאָך אָנגעשריבן ווערן.
אויך אין דעם הפּקודיק-פּריילעכן בוך איז פאַראַן אַ סך פון
מינע אינטימסטע איבערלעבונגען, אַ סך פון מיין אייגענעם לעבן,
ליידן און ליב האָבן.

דאָס דאָזיקע בוך ווידמע אין זיך אליין, אַ זכר פון די אייני-
זאַמע טעג און נעכט, אַרומגעבלאָקעטע איבער די גאַסן און בול-
וואַרן פון פּאַריז.

די פריילעכסטע מאָמענטן אין אַט דעם אומענדלעכן הפּקד-
זענען געווען די באַגעגענישן אין די ביינאַכטיקע שענקען מיט די
שאַטנס, פון די פּראַנצויזישע וואַגאַנטן, יענע הפּקודיקע זינגער,
וואָס זענען אפשר אין זייער היימלאַנד געווען נישט ווינציקער
איינזאַם פון מיר.

אויך אַ שטיקל טרייסט. נאָך לאַמיר נישט פאַראומעטיקן די
פריילעכע מעשה פון שמואל אבא אַבערוואָך.
רי שמואל אבא, איר האָט דאָט וואָרט!

איציק מאַנגער

מיין לעצטער טאָג אין גן־עדן

די צייט, וואָס איך האָב פאַרבראַכט אין גן־עדן, איז געווען די שענסטע צייט פון מיין לעבן. נאָך ביים היינטיקן טאָג טוט מיר אַ קלעם ביים האַרצן און עס שטעלן זיך מיר טרערן אין די אויגן, ווען איך דערמאָן זיך אין דער דאָזיקער גליקלעכער צייט.

אַפּטמאָל פאַרמאָך איך די אויגן און לעב נאָך אַמאָל איבער די גליקלעכע יאָרן. די דאָזיקע יאָרן, וואָס וועלן זיך שוין מער נישט אומקערן. סיידן, אַז משיח וועט קומען.

אין אַזעלכע פאַרחלומטע מינוטן פאַרגעס איך אַפילו, אַז מען האָט מיר אַפּגעשוירן די פליגל, איידער מען האָט מיך אַראָפּגעשיקט אויף דער אַנדערער וועלט. איך צעשפרייט די הענט און פרוואו אַ פלי טאָן. און ערשט דעמאָלט, ווען איך פאַל אַראָפּ אויפן דיל און פיל אַ ווייטיק אין אונטערשטן טייל פון מיין גוף, דערמאָן איך זיך, אַז ס'איז פאַרפאַלן, אַז פליגל פאַרמאָגן בלויז די באַשע־פענישן אין גן־עדן.

און דערפאַר טאַקע האָב איך באַשלאָסן צו באַשרייבן אַלצדינג, וואָס עס האָט מיט מיר פאַסירט, סיי פאַר מיין געבוירן ווערן, סיי נאָך מיין געבוירן ווערן. און באַשרייבן וויל איך עס נישט, כדי צו פאַרוויילן די נישט־גלויביקע, נאָר כדי זיך אַליין צו טרייסטן. איך ווייס, אַז אַ סך מענטשן האָבן שוין באַשריבן זייער אייגן לעבן אין פאַרשידענע לשונות פון דער וועלט. איך אַליין האָב איבערגעלייענט אַ הונדערט אַזעלכע לעבנס־באַשרייבונגען און איך מוז זיך מודה זיין, אַז ס'האָט געשלאָגן צו דער גאַל. אויף יעדן טריט האָבן איך געשפירט, ווי ס'רעדט די מענטשלעכע גאווה און דער עיקר — דער ליגן. דער ליגן, וואָס מאַלט זיך אַליין אין ראָזיקע פאַרבן און דעם צווייטן אין וואָס מער שוואַרצע. אַזאַ לעבנס־באַשרייבונג איז נישט מער ווי אַ שטות, וואָס איז אויסן אַפּצונאָרן דעם שוטה, וועלכער גלויבט דערין, און דער עיקר זיך אַליין — דעם באַשרייבער.

איך אָבער וויל דערציילן אַלצדינג אַזוי, ווי ס'איז געווען. נישט מינערן אויף קיין האַר. איך וויל קיינעם נישט איינרעדן, אַז איך בין אַ צדיק אין

פעלץ. חלילה וחס. כ'האָב אַ סך געגרייזט און אַ סך גוטס געטאָן. דאָרט, וואו איך האָב געגרייזט, וועל איך זיך מודה זיין, אַז איך האָב געגרייזט, און דאָרט וואו איך האָב רעכט געטאָן, וועל איך דערציילן מיטן אַקוראַט ווי אַזוי און וואָס און ווען.

איך ווייס, אַז אַ סך מענטשן וועלן מיך פרעגן: היתכן, ווי קומט עס, אַ מענטש זאָל געדענקען מיטן אַקוראַט, וואָס מיט אים איז געשען פאַר זיין געבוירן ווערן? זיי, די פרעגערס, וועלן אַפילו ברענגען אַ ראיה, אַז אַזוינס איז נישט מעגלעך. אַיעדער איינער ווייסט, אַז איידער דער מענטש ווערט געבוירן, קומט אַ מלאך און גיט אים אַ שנעל אין דער נאָז און פון דעם דאָזיקן שנעל פאַרגעסט ער תיכף אַלצדינג, וואָס ס'האָט מיט אים פאַסירט, און אַפילו די תורה, וואָס דער מלאך האָט מיט אים געלערנט איידער ער איז אַראָפּ אויף דער זינדיקער וועלט.

די מענטשן, וואָס וועלן דאָס טענהן, וועלן זיין גערעכט. אַזוי איז דאָס טאַקע. אַזוי געשעט מיט יעדן מענטשן, איידער ער קומט אויף דער וועלט. דער מלאך שנעלט טאַקע אין דער נאָז אַיעדן איינעם און יעדער איינער פאַרגעסט טאַקע אַלצדינג. אָבער מיט מיר איז געשען אַ נס, אַן אויסטער-לישער נס. און דעם נס וויל איך טאַקע דערציילן אויף צו פריער, כדי מען זאָל פאַרשפּאַרן צו שושקען איינער דעם צווייטן אין אויער אַרײַן, אַז אַט דער שמואל-אַבא אַבערוואָ האַקט אַ טשייניק, בראַקט ליגנס, ווי אַ אידענע לאַקשן.

אין דעם טאָג, ווען מען האָט מיך איבערגעגעבן אין רשות פון מלאך, וואָס האָט מיך געדאַרפט אַראָפּברענגען אויף דער ערד, בין איך גראַד געזעסן אונטער אַ גן-עדן-בוים און געשעפט תענוג פון די קאַנאַריקעס, וואָס האָבן זיך צעזונגען ווי אין פּסוק שטייט. אַגב, מוז איך איך זאָגן, אַז אַנטקעגן די גן-עדן-קאַנאַריקעס זענען די ערדישע קאַנאַריקעס אַ גאַרנישט מיט אַ נישט. ערשטנס זענען די גן-עדן-קאַנאַריקעס צוואַנציק מאָל גרעסער און זינגען זינגען זיי אַזוי, אַז מען קאָן עס פשוט נישט באַשרייבן אין קיין שום מענטשלעכן לשון. אַזוינס מוז מען הערן מיט די אייגענע אויערן, כדי צו פאַרשטיין דעם חילוק.

געווען איז דאָס בין-השמשות-צייט. דער גמרא-מלמד, ר' מאיר פאַרעך, אַ מלאך מיט שווערע טונקל-גראַע פליגל, איז אוועק צו מנחה-מעריב אין דער מלאכישער קלויז, די תלמידים זענען זיך דערווייל צעלאַפּן, ווער ס'האָט

געשפילט מיט די אנדערע מלאכימלעך אין קאמער-קאמער-הויז און ווער
ס'האט דערציילט מעשיות וועגן גולנים. איך בין מיר אוועק צו מיין באַליבטן
גן-עדן-בוים, הערן, ווי יי קאנאָריקעס זינגען.

איך בין זיך מודה, אַז דאָס געזאַנג פון די גן-עדן-קאנאָריקעס איז דעמאָלט
געווען מיין גרעסטע שוואַכקייט. בשעת זיי האָבן געזונגען, האָב איך פאַרגעסן
אין אַלץ אויף דער וועלט.

איז ליג איך מיר אַזוי אונטערן גן-עדן-בוים. די קאנאָריקעס זינגען,
גרויסע שמעטערלינגען פלאַטערן איבערן גן-עדן-גראַז, שפילן זיך אין כאַפער-
לעך. ווען איך רעד וועגן די גן-עדן-שמעטערלינגען, טאַרט איר נישט מיינען,
אַז דאָס זענען סתם שמעטערלינגען אַזעלכע, וואָס איר זעט אויף דער ערד
זומער-צייט. אויב איר מיינט אַזוי, האָט איר אַ גרויסן טעות. אַ גן-עדן-
שמעטערלינג איז ניינצן מאָל אַזוי גרויס, ווי אַן ערדישער. יעדער שמעטער-
לניג האָט אַן אנדער קאָליר. איינער בלאָ, איינער גרין, איינער רויט, איינער
ווייס, איינער שוואַרץ. הקיצור, ווי קאָן מען עס אויסרעכענען אַט די אַלע
קאָלירן, אַז די מענטשלעכע שפראַך פאַרמאָגט גאַר נישט אַזויפיל ווערטער,
וויפיל קאָלירן ס'איז פאַראַן אין גן-עדן?

ווי איך ליג מיר אַזוי אונטערן בוים, דערהער איך מיט אַמאָל אַ קול,
אַ באַקאַנט קול, וואָס קלינגט ווי אַ זילבערן גלעקעלע:

— שמואל-אַבא, שמואל-אַבא !

איך קוק זיך אום און דערוע מיין חבר — פישערל, אַ מלאכל אַ פאַר-
שייטס, מיט קלוגע, שוואַרצע אייגעלעך. דאָס מויל איז אים, ווי תמיד,
אויסגעשמירט מיט פּאָוידלע. ער פלאַטערט מיט די דינע, ליכטיקע פליגל
איבער מיר. און אַט לאָזט ער זיך אַראָפּ מיר צופוסנס.

— וואָס איז, פישערל ? וואָס איז געשען ? זאָג שוין גיכער, צי מיר
נישט אַרויס די נשמה !

פישערל ווישט זיך אָפּ דעם שווייס פון אונטער די פליגל און רוימט
מיר שטיל אין אויער אַרײַן :

— שמואל-אַבא, ס'איז שלעכט. איך בין געוואויר געוואָרן, אַז מען
שיקט דיך נאָך היינט אַראָפּ אויף דער ערד. דיין גורל איז, דו זאָלסט ווערן
אַ מענטש, פאַרשטייט, וואָס מען רעדט צו דיר ? — אַ מענטש.
דאָס האַרץ האָט מיר אַנגעהויבן צו קלאַפן : טיק, טיק, טיק.

— וואס רעדסטו, פישערל? ווער האָט עס דיר געזאָגט? פון וואָנען

וויסטו עס?

און פישערל האָט מיר דערציילט, ווי אַזוי ער איז גראַד פאַרבייגעפּלויגן דעם גן־עֶדן־שענק „צום צדיק נח“. דאָרט אין שענק איז געזעסן דער מלאַך שמעון־בער, דער גרעסטער שיכור צווישן אַלע מלאכים.

— ער האָט געטרונקען זעקס און ניינציקער שפּירט און געשאַלטן מיט טויטע קללות, וועמען ווייס איך נישט. — האָט וויטער דערציילט פישערל, — נאָר איך האָב פאַרשטאַנען, אַז ער איז אין כּעס, מען שיקט אים אין אַ שליחות. ער דאַרף דיך אַראָפּפירן אויף דער ערד, דיר געבן אַ שנעל אין דער נאָז, כדי דו זאָלסט אַלצדינג פאַרגעסן: דעם גן־עֶדן, די תּורה, וואָס דו האָסט געלערנט, און מיך, דיין חבר פישערל, אויך.

און פישערל האָט זיך צעוויינט. זיינע טרערן זענען מיר געפאַלן אויף דער רעכטער האַנט. זיי זענען געווען גרויסע און הייסע.

די טרערן פון מיין חבר פישערל האָבן מיך גערירט ביז טרערן. איך האָב אים געגלעט איבערן קעפל און אים געפרואווט טרייסטן:

— וויין נישט, פישערל, מאלע וואָס אַ שיכורער מלאַך פלאַלט ערגעץ אין אַ שענק. אַנו, לאַמִּיך נאָר זען, ער זאָל מיך פּרואוון נעמען. די רויטע באַרד זיינע וועל איך אים אויסרייסן. איך וועל אים דאָס פנים צעדראַפּען. איך וועל אים אָפּבייסן די רויטע נאָז זיינע, ווי דו זעסט מיך לעבן.

פישערל האָט זיך אָבער נישט געקאָנט באַרואיקן. ער האָט געהעשעט אויף אַ קול:

— דו וויסט דען וואָס פאַר אַ גולן דאָס איז, אַט דער שמעון־בער? אַן אמתער רוצח!

איך האָב געוואוסט, אַז פישערל זאָגט דעם אמת. פאַר אַט דעם מלאַך שמעון־בער ציטערן אַלע. ער איז כּמעט קיינמאַל נישט נישטער. אַריינצו־פאַלן צו אים אין די הענט איז ערגער ווי אין גיהנום אַריין. און גראַד אים האָט מען עס אויסגעקליבן, אַז ער זאָל באַגלייטן די קינדער, וואָס דאַרפן געבוירן ווערן און ער זאָל זיי געבן דעם באַרימטן שנעל אין דער נאָז.

איך האָב געציטערט ווי אַ פיש אין וואַסער. איך האָב זיך פאַרגעשטעלט, ווי אַט דער שיכור פירט מיך ביי דער האַנט. אַז מען וויל נישט גיין מיט גוט. טראָגט ער אויף די פלייצעס. אַט שטייט מען שוין ביי דער גרענעץ

פון גרענז. איך הער דאָס שיכורע קול פון מלאך: „גיב אהער די נאָניע.
חברה־מאַן, לאַמיד דיר טאָן אַ שנעל און פאַשאַל וואָן!“

פאַר דעם דאָזיקן שנעל ציטערן אַלע, שרעקן זיך נאָך מער, ווי פאַרן
געבוירן ווערן אויף דער ערד. נישט איין קינד האָט דער דאָזיקער שיכורער
מלאך אומגליקלעך געמאַכט מיט זיין שנעלן. אויב איר זעט אַ קאַרנאַסע
קינד אויף דער ערד, זאָלט איר וויסן זיין, אַז דאָס האָט אים שמעון־בער
דער מלאך אַ צו־שטאַרקן שנעל געטאַן אין דער נאָז.

— איז וואָס־זשע קאָן מען טאָן, פישערל? גיב אַן עצה, וואָס קאָן מען
טאָן? — האָב איך זיך געבעטן ביי מיין חבר.

— גאַרנישט קאָן מען טאָן, — האָט פישערל טרויעריק געענטפערט.
— דיין גורל איז געחתמעט און ס'איז פאַרפאַלן. פון שמעון־בערס הענט
וועסטו זיך נישט אַרויסדרייען, זאָלט אפילו זיין מיט אַכצן קעפּ. איך מיין,
אַז ס'וואָלט געווען דאָס בעסטע, אַז דו זאָלטסט...

— וואָס? וואָס? — האָב איך אים געפרעגט און אים געקוקט גלייך
אין די אויגן אַריין.

— אַז דו זאָלטסט גיין מיט גוטן, זיך נישט איינשפאַרן, און נישט וויינען.
שמעון־בער האָט פיינט, אַז מען ווידערשפעניקט אים. ער האָט פיינט, אַז
מען וויינט. פאַר וויינען קאָנסטו נאָך פון אים כאַפּן אַזאַ שנעל אין דער נאָז,
אַז דו זאָלטסט, חלילה, קומען אינגאַנצן אַן אַ נאָז אויף דער וועלט. אַ שיינ
פנים וועסטו דעמאָלט האָבן, אַזאַ יאָר אויף שמעון־בערן.

פון פישערלס רייד האָב איך פאַרשטאַנען, אַז איך וועל זיך שוין נישט
אַרויסדרייען פון שמעון־בערס הענט. די גאַנצע צייט, וואָס פישערל האָט
גערעדט, האָב איך זיך צוגעהאַלטן מיט דער האַנט די נאָז, זי באַדויערט
פונם גאַנצן האַרצן פאַר דעם אומגליק, וואָס קאָן איר חלילה טרעפן און טיף
אין האַרצן האָב איך געבעטן צום רבונן של עולם, אַז ער זאָל זי באַהיטן
און באַשיצן.

די גאַנצע צייט, וואָס איך האָב שטילערהייט תפילה געטאַן צום רבונן
של עולם, ער זאָל באַהיטן און באַשיצן מיין נאָז פאַר דער סכנה, וואָס לויערט
אויף איר, איז פישערל געזעסן נעבן מיר אין גראָז, צוגעלייגט אַ פינגער
צום שטערן, משמעות ער האָט עפעס געטראַכט.

זיינע קלוגע, שוואַרצע אייגעלעך האָבן מיט אַמאַל אַ פינקל געטאַן. תמיד
ווען פישערל דערטראַכט זיך צו עפעס, בלישטשען זיינע אויגן.

— שמואל-אבא, וויסט וואָס איכ'ל דיר זאָגן?

— וואָס, פישערל?

ער האָט זיך אַרומגעקוקט אויף אַלע זייטן, צי קיינער הערט זיך נישט אונטער, און דערנאָך האָט ער מיר איינגערוימט אין אויער אַרײַן:
— ביי אונז אין קעלער געפינט זיך אַ פלעשל ייִן-המשומר, דער טאַטע האַלט עס אויף אַ רפואה. דאָס דאָזיקע פלעשל וועל איך דיר מיטגעבן אין וועג אַרײַן.

— וואָס הייסט, דו וועסט מיר מיטגעבן דאָס פלעשל אין וועג אַרײַן.
— האָב איך זיך געחידושט, — ס'איז דען דיינס? און צו וואָס אַ שטייגער דאַרף איך עס האָבן?

פישערל האָט אַ שמיכל געטאָן:

— איך זע, אַז מען דאַרף דיר לייגן אַ פינגער אין מויל אַרײַן. וואָס איז דאָ אַזוי שווער צו פאַרשטיין, איך בעט דיך? דו וועסט דאָס פלעשל געבן דעם מלאך שמעון-בער, ער וועט זיך פשוט מחיה זיין דערמיט, און דערפאַר זאָל ער דיר נישט געבן — אַזוי מוזטו מיט אים אַפּמאַכן — קיין צו־שטאַרקן שנעל אין דער נאָז.

— וואָס רעדסטו, פישערל? — האָב איך אויסגעשריגן נישט מיט מיין קול. — וואָס הייסט, דו וועסט לקחנען? און וואו איז לאַ תגנוב?
פישערל האָט זיך צעלאַכט.

— שוטה בן פיקהאַלץ, צי וויסטו דען נישט, אַז דער „לאַ תגנוב“ איז נאָר פאַר די מענטשן און נישט פאַר מלאכים? אַנז, ווייז מיר, אדרבא, וואו ס'שטייט אין דער תורה, אַז דער אויבערשטער האָט באַפוילן צו די מלאכים „לאַ תגנוב“?! סײַדן אין ספר פּראָלניק.

איך האָב איינגעזען, אַז מיין חבר איז קליגער פון מיר און אַז ער איז גערעכט. פונדעסטוועגן האָב איך נאָך אַלץ נישט פאַרשטאַנען. לאַמיר אָנ-נעמען, אַז כ'וועל געבן דעם מלאך שמעון-בער דאָס פלעשל ייִן-המשומר און אַז שמעון-בער וועט מיר געבן אַ לייכטן שנעל אין דער נאָז, אָבער שנעלן וועט ער דאָך, און קוים שנעלט ער, מוז איך דאָך פאַרגעסן אַלץ, וואָס ס'האָט מיט מיר פאַסירט אין גן-עֶדן און וואָס מיר איז אַ גרויסער שאַד.

פישערל האָט משמעות פאַרשטאַנען, וואָס איך טראַכט, ער האָט אַרויס-גענומען כּוֹן דער קעשענע אַ שטיקל ליים, עס אַזוי לאַנג געקנאַטן אין די

הענט, ביז ער האט דערפון אויסגעפורעמט אַ נאָז, ער האָט עס מיר איבער-
געגעבן און געזאָגט :

— בשעת שמעון-בער וועט טרינקען דעם יין-המשומר, זאָלסטו דיר
צוקלעפּן די ליימענע נאָז. אַז ער וועט שנעלן, וועט ער אַנרירן דאָס ליים,
און דו וועסט אַרויס אַ גאַנצער. געדענק אַלץ, און זע, פאַרגעס נישט צו
דערציילן אויף דער ערד, אַז ס'איז פאַראַן אַ פישערל אין גן-עדן.

ער האָט זיך אויפגעהויבן, אויסגעגלייכט די פליגל און הויך אַ זאָג געטאָן :
— קום! באַלד וועט דיך שמעון-בער זוכן. בעסער וועט זיין, אַז דו
וועסט אים אַליין אַנטקעגן גיין. דערווייל לאַמיר אַ פלי טאָן צו מיר אַהיים.
מיר זענען געפּלויגן. דאָס איז געווען מיין לעצטער פלי איבערן גן-עדן
צוזאַמען מיט מיין טייערן חבר.

ס'האָט נישט קיין סך געדויערט און מיר האָבן זיך אַפּגעשטעלט פאַר
דער שטוב, וואו ס'וואוינט פישערלס טאַטע שלמה-זלמן דער שניידער, אַ
מלאך מיט אַ קנאַפּ אין גאַרגל און מיט קעלבערנע אייגן.

אויף דער וואַנט איז געהאַנגען אַ שילד און אויפן שילד איז געווען
אויסגעמאַלן אַ מלאך מיט געלאַטעטע פליגל. אַ סימן, אַז פישערלס טאַטע
איז געווען אַ לאַטוטניק, וואָס האָט פאַרריכט מלאכים די אַפּגענוצטע פליגל.
פישערל איז אַריין אין שטוב און איך האָב געוואַרט אין דרויסן. ס'האָט
נישט קיין סך געדויערט און ער איז אַרויסגעקומען. אונטער אַ פליגל האָט
ער געהאַלטן דעם „יין המשומר“.

ער האָט מיר איבערגעגעבן דאָס פּלעשל און געזאָגט :

— נאָ, נעם, שמואל-אַבא, און פלי תיכף אין שענק „צום צדיק נח“!
ס'איז בעסער; אַז דו זאָלסט קומען צו שמעון-בערן, איידער ער זאָל קומען
צו דיר.

מיר האָבן זיך ביידע צעקושט, זיך אַרומגענומען, זיך נאַכאַמאַל צעקושט
און נאַכאַמאַל אַרומגענומען און ווער ווייסט זוי לאַנג מיר וואַלטן נאָך אַזוי
געשטאַנען, ווען פישערלס מאַמע, די מלאכטע חנה-דבורה, וואַלט נישט אַרויס-
געשריגן דורכן פּענסטער :

— פישערל, די וועמפלעך ווערן קאַלט, קום עסן!

מיר האָבן זיך ביידע נאַכאַמאַל צעקושט, זיך אַנגערירט מיט די פליגל.
פישערל איז אַריין אין שטוב עסן וועטשערע און איך האָב זיך אַליין געלאָזט
פליען אין דער ריכטונג, וואו עס געפינט זיך דער שענק „צום צדיק נח“.

אין גן-עדן איז שוין געווען גוט טונקל. אין די שטיבער, וואו די מלאכים האָבן געוואוינט מיט זייערע משפחות, האָבן שוין געברענגט לאַמפן, בערדיקע מלאכים האָבן אַריינגעקוקט אין פאַרגעלטע ספרים. פעטע מלאכטעס מיט דריי-גאַרנדיקע גוידערס האָבן געלאַטעט העמדער, יונגע מלאכטעס האָבן געוויגט די וויגן, איינגעשלעפערט די ערשט-געבוירענע מלאכימלעך מיט אַ לידל:

שלאָף מיין מלאכל, מיין קליינט,

שלאָף מיין מלאכל, מיין שיינט.

רו אַויס דאָס יונגע פליגעלע

אין דער מאַמעס וויגעלע,

איי ליו, ליו, ליו...

פליענדיק האָב איך אַ קוק געטאָן אָט אין דעם פענסטער און אָט אין יענעם. איך האָב זיי אַלע שטאַרק מקנא געווען, די יונגע און די אַלטע מלאכים. זיי וועלן זיך איבערשלאָפן די נאַכט און אינדערפרי זיך ווידער אויפכאַפן אין גן-עדן. און איך? וואו וועל איך זיין? אַ גליק, וואָס דער ווינט האָט אָפגעקילט די טרער אויף מיין באַק, אַז נישט וואָלט זי מיר אויסגעברענט אַ לאַך אין פנים.

פאַרן שענק „צום צדיק נח“ האָב איך זיך אַראָפגעלאָזט. דורכן פענסטער האָב איך אַריינגעקוקט און געזען אַ פאַר פראַסטע מלאכים, אָט די, וואָס אַרבעטן ביי די צדיקים שווער, אַקערן זייערע פעלדער, שניידן דעם שניט, און אַליין האָבן זיי דערפון אַ מכה. זיי זענען געזעסן ביי די טישלעך, געטרונג-קען בראַנפן, גערויכערט מאַכאַרקע און אַלעמאַל אַ שפיי געטאָן צווישן די ציין אויף דער פּאָדלאַגע.

אין אַ זייט ביי אַ טישל איז געזעסן דער מלאך שמעון-בער. די רויטע באַרד זיינע איז געווען צעשויערט, די אויגן איבערגעקערט. ווייזט אויס, אַז ער האָט שוין געהאַט היפש אַריינגעגאַסן. דאָס האַרץ האָט מיר געפלאַך-טערט פאַר שרעק, אַז איך האָב אים דערזען. אָט דאָס איז דער, וואָס דאַרף מיך משלח זיין פונם גן-עדן. — האָב איך זיך געטראַכט. — און בשום אופן נישט געקאַנט פועלן ביי זיך, איך זאָל אַריינגיין.

אַ היפשע ווייל בין איך אזוי געשטאַנען נישט אַנטשלאָסן, ביז איך האָב זיך געמאַכט האַרץ: איינמאַל מוז מען עס איבערקומען. — האָב איך זיך צוגעגעבן מוט און בין אַריינגעקומען.

ווי אזוי ער האט מיך נאך דערזען, האט ער זיך געוואלט אויפהויבן
און מיך אויפנעמען מיט א „ברוך הבא“. ער איז אבער געווען צושיכט
און די פליגל זענען ביי אים געווען צעקנייטשט, אזוי אז ער איז צוריק
אנידערגעפאלן אויף זיין ארט.

איך בין צו אים צוגעגאנגען, האב אים געהאלפן אויסגלעטן די פליגל.
איב ער קען נישט שטיין אויף די פיס, זאל ער כאטש קאנען פליען. ס'האט
טאקע נישט קיין סך געדויערט און מיר האבן זיך ביידע געלאזט פליען צו
דער גרענעץ, וואס טיילט אפ יענע וועלט פון דער וועלט.

ארויסגעפלייגן זענען מיר דאנערשטיק צען אזייגער אין אונט און אנגע-
קומען זענען מיר צו דער גרענעץ פרייטיק פארן ליכט-בענטשן.

לאז זיך איך דאכטן, אז נישט אזוי גרינג איז אונז אנגעקומען דאס
פליען. דער מלאך שמעון-בער איז, ווי געזאגט, געווען פעסט בגילופין.
אלעמאל האט ער פארלוירן די ריכטונג. אט זענען מיר אפגעפלייגן א דריי
שעה און אט האבן מיר ווידער דערזען דעם קוימען פון דער קרעטשמע
„צום צדיק נח“. ס'האט אים געצויגן, דעם מלאך שמעון-בער, צו דער
דאזיקער קרעטשמע, וואו ער האט כסדר פארבראכט זיינע טעג און נעכט.

שיער, שיער איז מיט אונז נישט געשען א שטיקל קאטאסטראפע. די
נאכט אין גן-עדן איז געווען א פינסטערע, אן א סימן פון א שטערן. שמעון-
בער האט פארגעסן דעם לאמטערן אין שענק, אזוי אז מיר זענען געפלייגן
ווי בלינדע, נישט וויסנדיק, וואו מיר זענען ערגעץ אין דער וועלט.

אין דער פינסטער האט זיך שמעון-בער צונויפגעשטויסן מיט א צווייטן
מלאך. דאס איז געווען דער מלאך פון די חלומות, וואס איז גראד געפלייגן
אראפ צו דער ערד. פון דעם דאזיקן צוזאמענשטויס איז ביים מלאך פון די
חלומות קאליע געווארן א פליגל. שמעון-בער האט געשאלטן און דער מלאך
פון די חלומות האט געוויינט. איצט וועט ער שוין נישט קאנען ווייטער
פליען און די מענטשן וועלן שלאפן די נאכט אן חלומות. מיט איין פליגל
האט ער זיך געלאזט הינקען צו שלמה-זלמן דעם לאטוטניק, ער זאל אים
פאָרריכטן דעם באַשעדיקטן פליגל, און מיר, דאס הייסט שמעון-בער און
איך, האבן זיך ווייטער געלאזט אין וועג אריין צו דער גרענעץ.

פון דעם דאזיקן צוזאמענשטויס האט זיך מײן שמעון-בער אביסל אויס-
געניכטערט. ער האט ארויסגענומען די ליולקע, זי אנגעשטאפט מיט מאכאַרקע.

אָנגעצונדן אַ שוועבעלע און פּיפּקנדיק די לילקע, איז ער מיט מיר ווייטער
געפּלויגן.

ביי יעדן צי, וואָס שמעוּן־בער האָט געטאָן פּון זיין פּיפּקע, איז אַביסל
ליכטיק געוואָרן און מיר האָבן כאַטש פּון צייט צו צייט געוואוסט, וואו מיר
זענען אין דער וועלט.

מיר זענען פאַרבייגעפּלויגן די גן־עדן־מיל, וואָס איז געשטאַנען אויף
אַ באַרג פּריי פאַר אַלע ווינטן, זיי זאָלן קאַנען דרייען מיט אירע פּליגל.
פּון דער דאָזיקער מיל דערציילט מען זיך אַ סך מעשיות אין גן־עדן.
בייטאָג איז זי אַ מיל, ווי אַלע מילן. זי מאַלט ווייץ און קאַרן, ווי אַלע מילן.
און ביינאַכט איז זי אַן אַרט פאַר שדים און ליצנים.

איך ווייס, אַז איר וועט מיך אַנקוקן דערשטוינט: ווי קומען שדים אין
גן־עדן? איך אַליין האָב זיך אויך געוואונדערט, ווען מען האָט מיר דער־
ציילט וועגן דעם. און דערציילט האָט מיר וועגן דעם מיין חבר פּישערל.
איך אַליין האָב די שדים קיינמאַל נישט געזען, אָבער יעדער מלאך וועט אייך
דערציילן, ווי אזוי דער מלאך רפּאל, דער פעלדשער פּונם גן־עדן, איז אַמאַל
ביינאַכט געגאַנגען צו אַ חולה. פאַרבייגייענדיק די גן־עדן־מיל האָט ער
געהערט מאַדנע קילות. מיטאַמאַל האָט ער דערזען אַ לאַנגע צונג, וואָס אַ
שד האָט אַרויסגעשטעקט דורכן קוקערל פּון דער מיל. דער מלאך רפּאל
האַט אַ געשריי געטאָן „שמע ישראל“ און איז געפאַלן אין חלשות.

מען האָט אים געפּונען פאַרטאָג ליגן נעבן דער מיל, און מען האָט אים
קוים אָפּגעמונטערט. פּון דענסטמאַל אַן האָט ער באַקומען אַ שווערן חסרון.
ער זאָהיקעט זיך בשעת ער רעדט, אַז ס'איז אויף אים ממש אַ רחמנות.

מיר, דאָס הייסט איך און דער מלאך שמעוּן־בער, זענען ווייטער גע־
פּלויגן. נישט אויסגערעדט קיין וואָרט איינער צום צווייטן. וואָס שמעוּן־בער
האַט געטראַכט, קאָן איך אייך נישט זאָגן. פּון וואַנען האָב איך עס געזאָלט
וויסן? אָבער דאָס, וואָס איך האָב געטראַכט און געפּילט, דאָס, זעט איר,
געדענק איך יאָ און נאָך אַ מין געדענקען.

איך האָב געטראַכט פּון מיין חבר פּישערל, וואָס שלאַפּט איצט ביי זיך
אין בעטל, ער איז אָפּגעדעקט. מיט די פּיס האָט ער פּון זיך אַראָפּגעקאַפּעט
די קאָלדרע אויף דער ערד. אַפּילו שלאַפּנדיקערהייט איז ער אַ שטיפּער, וואָס
מען זעט נישט קיין צווייטן. אַ פינגער האַלט ער אין מיילעכל. ווער ווייסט,

צי חלומט ער נישט פון מיר, זיין חבר, מיט וועלכן ער האָט זיך היינט אויף אייביק געזעגנט.

איך האָב געוואָלט אַ וויין טאָן. די טרערן זענען מיר שוין געשטאַנען אין האַלן. נאָר אַז איך האָב זיך דערמאַנט, אַז דער מלאך שמעון־בער האָט פיינט טרערן, האָב איך זיך איינגעהאַלטן און קוים, קוים געטאָן אַ זיפּן. פאַרטאַג־צו האָט זיך דער מלאך שמעון־בער אויסגעניכטערט. דער מאַרגן־ווינט איז געווען שאַרף און קאַלט. מיר האָבן ביידע געכאַפט אַ ציטער. מיר האָט אַפילו געקלאַפט אַ צאָן אין אַ צאָן.

— אַי, אַ קעלט! — האָט אַלעמאַל אַ ברום געטאָן דער מלאך שמעון־בער און אַ פאַכע געטאָן מיט זיינע גרויסע וואַטאָוע פליגל, כדי זיך צו דערוואַרעמען. ביי יעדן פאַכע מיט די פליגל האָט ער געכאַפט אַ קוק אויף צוריק אין דער ריכטונג, וואו ס'געפינט זיך דער שענק „צום צדיק נח“. איך האָב באַלד פאַרשטאַנען, אַז איצט איז די ריכטיקע צייט אים צו דערלאַנגען דאָס פלעשל „יין המשומר“, וואָס מיין חבר פישערל האָט מיר מיטגעגעבן.

— ר' שמעון־בער, — האָב איך זיך אַנגערופן און זיך אליין דערשראַקן פאַר מיין דרייסטיקייט, — ר' שמעון בער, אַ גוט גלעזל משקה וואָלט צונאָך געקומען אַצינד, זיך דערוואַרעמען, האָ, וואָס זאָגט איר, ר' שמעון־בער? דערהערט דאָס וואָרט „משקה“, האָט דער מלאך אַ פאַטש געטאָן מיט זיינע גראַבע, וואַטאָוע פליגל און בשעת מעשה איבערגעשראַקן אַ פאַר בלאַע גן־עדן־שוואַלבן, וואָס האָבן זיך גראַד געקליבן זינגען אַ שבח דעם בורא עולם.

— משקה, אוי, אַ גלעזל משקה, — האָט ער אַ געשריי געטאָן מיט אַזאַ קול, אַז צען גן־עדן־האַזן זענען געפאַלן אין חלשות פאַר שרעק און צוויי לייבעכעס האָבן געמפילט.

איך האָב אַרויסגענומען דאָס פלעשל „יין המשומר“ פון אונטער מיין רעכטן פליגל און אים געוויזן. פאַר פרייד האָט ער געמאַכט עטלעכע קאַזשעלקעס אין דער לופט. איך האָב אין דער ערשטער רגע געטראַכט, אַז ער איז אַראָפּ פון זינען.

אין דער ערשטער רגע האָב איך זיך שטאַרק איבערגעשראַקן, האָבן צו טאָן מיט אַ משוגענעם מלאך איז נישט קיין קלייניקייט. נאָך ביים היינטיקן טאָג כאַפט מיך אַן אַ שוידער, ווען איך דערמאַן זיך אין דער יונגער מלאכטע

פערל, וואָס איז משוגע געוואָרן צוליב אַן אומגליקלעכער ליבע. וויי, וויי, וואָס זי האָט פאַראַרבעט. דעם גאַנצן גן־עדן האָט זי שיער נישט איבערגעקערט מיטן קאָפּ אַראָפּ און די פיס אַרויף.

הקיצור, אזוי ווי שמעון־בער האָט דערזען דאָס פלעשל ביי מיר אין דער האַנט, איז ער צו מיר צוגעפּלויגן, עס אַרויסגעכאַפּט פון מיין האַנט, אַרויסגעשלעפּט דעם קאַרעק מיט די ציין און גענומען זשליאַקען. דער „יין המשומר“, דאַרפט איר וויסן, איז אַ זייער שווערער וויין. יעדער טראָפּן וועגט צוויי מיט אַ האַלבן פונט.

— ווייסטו וואָס, שמואל־אַבא, — האָט ער צו מיר געזאָגט, — לאַמיר זיך אַראָפּלאָזן אין דער נידער! מיר וועלן נאָך באַווייזן אַנצוקומען באַצייטנס צו דער גרענעץ. — ער האָט אַרויסגענומען זיין מעשענעם זייגער, אַ קוק־געטאָן אויפן רויטן ציפערבלאַט און מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אויף אַ גן־עדן־אַקער.

נאָכדעם, ווי דער מלאך שמעון־בער האָט אויסגעזשליאַקעט דאָס גאַנצע פלעשל, איז ער געוואָרן אזוי פריילעך, אַז ער האָט מיר געגעבן אַ קניפּ אין בעקל און אַ ברום געטאָן:

— ביזט אַ וואוילער יאָט, שמואל־אַבא.

מיר זענען ווייטער געפּלויגן. פליענדיק, האָבן מיר געדאוונט שחרית. און פונקט פינף אַזייגער פאַרנאַכט זענען מיר אַנגעקומען צו דער גרענעץ. ביים סאַמע ראַנד פון דער גרענעץ האָט שמעון־בער מיר געהייסן, אַז איך זאָל זיך אַוועקשטעלן אויף איין פוס און אים אַפּזאָגן די גאַנצע תורה, וואָס איך האָב געלערנט. איך האָב געטאָן, וואָס ער האָט מיך געהייסן. נאָכדעם, ווי איך האָב געענדיקט, האָט ער אַרויסגענומען אַ גרויסע שער און מיר אַפּגעשוירן די פליגל.

— איצט, חברה־מאַן, גיב אַהער די נאַניע, און לאַמיר דיר אַ שנעל טאָן... בשעת שמעון־בער האָט מיר געשוירן די פליגל, האָב איך זיך געהאַט צוגעקלעפּט די ליימענע גאָז. ער איז געווען אזוי בגילופין פונם „יין המשומר“, אַז ער האָט עס אַפילו נישט באַמערקט.

— ר' שמעון־בער, — האָב איך זיך ביי אים געבעטן, — אַ קליינעם שנעל, ר' שמעון־בער! — און איך האָב טאַקע ביי אים געפונען חן אין די אויגן. ער האָט מיר געגעבן אַ לייכטן שנעל אין דער נאָז, קוים, קוים, וואָס כ׳האָב אים געפּילט.

— און איצט, פאשאל וואָן!

צום לעצטן מאל האָב איך געכאַפט אַ קוק אויף צוריק. געזען די גאַנצע
גן-עדן-פּאַנאָראַמע, וואָס האָט זיך געטונקט אין גינגאַלד. איך האָב אַ קוק
געטון צום לעצטן מאל אויף מיינע פּליגל, וואָס זענען געלעגן אויף דער ערד.
— זייט געזונט, ר' שמעון-בער! — האָב איך אַ זאָג געטאָן צום מלאך
מיט די וואַטאָוע פּליגל און בין אַראָפּ אויף דער ערד.

מײן געבוירן ווערן

מײן מאַמע איז געגאנגען שווער צו קינד. זי האָט געוויינט, געשריגן און געשאַלטן מײן טאַטן מיט טויטע קללות: „מערדער“, „גולן“, „רוצח“. מײן טאַטע האָט זיך אַ בלייכער אַרומגעדרײט איבער דער שטוב, זיך געצופט דאָס קליינע, שוואַרצע בערדל און נישט געוואוסט, פאַרוואָס די מאַמע איז אים מהנה מיט אַזעלכע „שיינע“ צונעמענישן.

ער האָט אַלעמאָל געוואָרפן אַ בעטנדיקן בליק אויף דער הייבאַם סאַסיע־דבורה, אַ אידענע מיט געשוואַלענע הענט און מיט אַ מאַנסביליש קול. די הייבאַם האָט, ווייזט אויס, פאַרשטאַנען, וואָס זיינע בליקן באַטייטן, און האָט אַלעמאָל אַ ברום געטאַן אונטער דער נאָז:

— וואָס קאָן איך העלפן? איר זעט דאָך, אַז דער פעמפיק האָט זיך איינגעשפאַרט און וויל נישט געבוירן ווערן.

די הייבאַם סאַסיע־דבורה האָט נישט געזאָגט קיין ליגן. זי האָט שוין אַנגעווענדט פאַרשידענע מיטלען, געפרואווט מיט גוטן און מיט ביזן מיך צורעדן, אַז איך זאָל געבוירן ווערן, אָבער ס׳האָט איר גאַרנישט געהאַלפן. איך האָב זי געהערט, ווי דעם קאַטער.

מיט פאַראַכטונג האָב איך אָפּגעוואָרפן אַלע אירע פאַרשלאָגן. כ׳האָב זיך אויסגעלאַכט פון אַלע אירע צוואַגעכצן. פון דעם „גאַלדענעם זייגער“ און דעם „פוטבאַל“, וואָס זי וועט מיר קויפן, אין דער רגע, ווען איך וועל דערזען די ליכטיקע שיין.

איך האָב געוואוסט, אַז זי איז אַ גרויסע ליגנערקע. אין גן־עדן האָט מען זיך אַנדערציילט וועגן איר גענוג מעשיות. מײן חבר פישערל האָט מיך אַפילו געוואָרנט פאַר איר, איך זאָל איר נישט געטרויען „אויף אַזוי פיל אַ“ — און בשעת־מעשה געוויזן אויף דעם נאָגל פון זיין קלענסטן פינגערל.

איך האָב גוט געדענקט די וואַרענונג פון מײן חבר און זיך געהאַלטן שטייף, נישט נאָכגעגעבן אויף קיין האַר, עלעהיי אַ הונט בילט — האָב איך געטראַכט און הנאה געהאַט פון איר כעס, פון איר וואָרפן מיט די הענט און פון אירע צעשוּיבערטע האַר.

סוף-כל־סוף האב איך געפועלט, אז זי איז אוועק א ברוגע, זי האט אויף זיך געכאפט דעם שאל, א טראכע געטאן מיט דער טיר, כ'האב זיך געהאלטן ביי די זייטן פאר געלעכטער.

מיין טאטע איז געשטאנען אין א ווינקל, אן איבערגעשראקענער אויף טויט. וואס וועט דא זיין? — האט ער געמורמלט און געבראכן די הענט. ס'איז מיר געווען א גאטס רחמנות אויפן טאטן, נאך כ'האב אים גאר־נישט געקאנט העלפן. איך האב געוואוסט, אז קוים גיב איך נאך דעם רחמנות־געפיל, בין איך א פארפאלענער.

עס איז, זוי געזאגט, געווען פרייטיק פארנאכט. אידן זענען שוין געגאנגען אין שול אריין דאווענען און מיין טאטע איז נאך אלץ געשטאנען א פאר־לירענער אין ווינקל פונם צימער.

סוף-כל־סוף האט ער געגעבן א מאך מיט דער האנט. ער האט, משמעות איינגעזען, אז ער וועט זיך אויף מיר נישט דערווארטן. ער האט נאכאמאל געווארפן א בליק אויף מיין מאמען און איז אוועק אין שול אריין דאווענען. מיין מאמע איז געבליבן אליין אין שטוב. זי האט שוין קיין כוח נישט געהאט צו שרייען, און שעלטן האט זי נישט געהאט וועמען. זי איז געלעגן אויפן בעט מיט פארוויינטע אויגן.

איך האב אויף איר שטארק רחמנות געהאט. פארט א מאמע — האב איך ביי זיך געטראכט — און פונדעסטוועגן נאך אלץ מורא געהאט צו דערזען די ליכטיקע שיין פון דער וועלט. מיין פחד פארן געבוירן ווערן איז געווען שטארקער, ווי דאס רחמנות־געפיל צו דער מאמען.

אין אלע אידישע שטיבער האבן שוין די ווייבער געבענטשט ליכט. נאך אויף אונזער טיש זענען געשטאנען די מעשענע שבת־לייכטער פארשעמטע. מיין מאמע האט געקוקט אויף די מעשענע לייכטער. אינדרויסן האט שוין אנגעהויבן צו טונקלען און זי איז נאך אלץ געלעגן. גלייך גארנישט, גלייך ס'וואלט נישט געווען ערב שבת.

מיטאמאל האט זי זיך געגעבן א הויב אויף. נין, זי וועט נישט פאר־שעמען אירע שבת־ליכט. זי איז אראפגעקראכן פונם בעט און איז פאמעלעך צוגעגאנגען צום טיש, וואו די לייכטער זענען געשטאנען.

איך האב זיך צוגעקוקט צו אלצדינג, וואס זי טוט, צו יעדער באוועגונג אירער, און איך מוז זיך מודה זיין, אז איר פרומקייט איז מיר שטארק געפעלן געווארן.

זי האָט אָנגעצונדן די ליכט, געמאַכט עטלעכע באַוועגונגען מיט די הענט אַרום די ברענענדיקע פלעמלעך און דערנאָך זיך פאַרשטעלט מיט די הענט דאָס פנים. אירע ליפן האָבן שטיל עפעס געשעפטשעט. וואָס האָב איך נישט גוט געהערט.

דאָס ערשטע מאָל האָב איך געזען, ווי מיין מאַמע בענטשט ליכט. איך בין געווען אַזוי גערירט און דערשיטערט, אַז איך האָב באַשלאָסן ביי זיך: וואָס עס זאָל נישט זיין, איך מוז געבוירן ווערן! איך האָב ביי זיך איבער־לייגט ווי אַזוי און איך האָב ביי זיך אָפּגעמאַכט, אַז אויף די שפיצפּינגער וועל איך אַרײַנטרעטן אין דער נייער וועלט, אַזוי שטיל, אַז מיין מאַמע זאָל אַפילו נישט הערן. פאַר די גרויסע יסורים, וואָס זי האָט צוליב מיר געליטן, האָב איך איר געוואָלט מאַכן אַן איבערראַשונג.

מיין מאַמע איז נאָך אַלץ געשטאַנען פאַרדעקט דאָס פנים מיט די הענט און געשעפטשעט, געשעפטשעט פרום מיט די ליפן, איך האָב זיך שטילער־הייט אַרויסגעגנבעט און זי האָט טאַקע גאַרנישט נישט באַמערקט.

איך בין געשטאַנען הינטער אירע פלייצעס און געוואָרט, זי זאָל אויפהערן צו שעפטשען, זי זאָל אַראָפּנעמען די הענט פונם פנים. ערשט דעמאָלט וועל איך זיך איר געבן צו דערקענען.

איך האָב געוואָרט און געוואָרט. יעדע רגע האָט זיך מיר אויסגעדאַכט אַ יאָר. נאָר מיין מאַמע האָט נישט געוואוסט, וואָס פאַראַ ליבער גאַסט ס'שטייט הינטער אירע פלייצעס.

סוף כל־סוף האָב איך זיך אָבער דערוואָרט. די מאַמע האָט אַראָפּגענומען די הענט פון איר שיינעם, פאַרוויינטן פנים. דאָס האַרץ האָט אין מיר אָנגע־הויבן צו שפּרינגען ווי אַ פּייגעלע. איך האָב זיך מער נישט געקאַנט איינהאַלטן און אַ זאָג געטאָן אויף אַ קול:

— גוט שבת, מאַמע!

מיין מאַמע האָט נישט געגלויבט אירע אייגענע אויגן. עטלעכע רגעס איז זי געשטאַנען ווי פאַרשטיינערט. איך האָב געזען ווי ס'האָט איר פאַר־פעלט אַטעם. איך האָב שוין חרטה געהאַט אויף מיין שפיצל.

מיטאַמאָל האָבן אירע אויגן אויפגעלויכטן. איר פנים האָט זיך צע־שטראַלט. זי האָט צו מיר אויסגעשטרעקט אירע הענט און מיך געוואָלט אַרומכאַפּן, מיך האַלזן און קושן, זוי ס'איז דער שטייגער פון אַלע מאַמעס. איך האָב אָבער נישט געלאָזט. איך בין שנעל אַריין אין אַלקער, וואו

ס'איז געשטאנען אַ שיטל מיט וואַסער. איך האָב זיך אַרומגעוואָשן, אָפּגעווישט מיטן האַנטוך, און ערשט דערנאָך בין איך צוגעגאַנגען צו דער מאַמע און איר געזאָגט :

— איצט קאָנסטו מיך האַלזן און קושן וויפל דיין האַרץ גלוסט. זי האָט מיך גענומען אויף די הענט, מיך געגלעט און געקושט. דעם שטערן, די האַר, יעדעס ביינדעלע האָט זי מיר אויסגעקושט. און דערביי מיך אָנגערופן מיט פאַרשידענע נעמען: „אוצרל“, „גאַלד“, „מיין קרוין“, „מיין מלאכל“.

צום בעסטן איז מיר געפעלן, ווען זי האָט מיך גערופן „מיין מלאכל“. פישערלס מאַמע רופט מיין חבר אויך אַזוי און אַלע גן־עדן־מאַמעס רופן זייערע קינדער אויך אַזוי.

מיין מאַמע האָט מיך געוואַלט אַריינלייגן אין וויגל, וואָס איז געשטאַנען נעבן איר בעט. זי האָט, מסתמא, געמיינט, אַז איך בין מיד פון דער ווייטער נסיעה. איך האָב איר געדאַנקט פאַר איר געטריישאַפט, וואָס איז מיר ביז גאַר געפעלן געוואָרן.

— אַ שיינעם דאַנק דיר, מאַמע, — האָב איך צו איר געזאָגט, — איך וויל נאָך נישט שלאָפן. איך וויל וואַרטן ביז דער טאַטע וועט אַהיימקומען פון דער שול. איך וויל הערן, ווי ער מאַכט קידוש. פון מיינע רייד איז מיין מאַמע גאַר, גאַר נתפעל געוואָרן. זי האָט מיך נאָך אַמאָל אַרומגעכאַפט קושן:

— מיין ליכטיקער קדיש, הונדערט און צוואַנציק יאָר זאָלסטו מיר לעבן!
דאָס וואָרט „קדיש“, וואָס זי האָט אַרויסגעזאָגט, האָט מיך טרויעריק געמאַכט. דאָס דאָזיקע וואָרט האָט מיך דערמאָנט, אַז ערדישע מאַמעס שטאַרבן און ס'איז מיר שוין געווען אַ שאַד, וואָס מיין מאַמע וועט אַמאָל מוזן שטאַרבן. איך האָב זי פון דער ערשטער רגע אָן שטאַרק ליב באַקומען, און איך בין מקנא געווען פישערלעך דערפאַר, וואָס זיין מאַמע וועט קיינמאָל נישט שטאַרבן. מיין מאַמע האָט נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס איך בין מיטאַמאָל טרויעריק געוואָרן. זי האָט מיר געקוקט אין די אויגן אַריין, געשמאַצקעט מיט די ליפן און מיך געפרוואוט צוריק פריילעך מאַכן.

איך האָב געקוקט אויף מיין מאַמעס שיין, ליכטיק פנים, אַריינגעקוקט און אירע בלאַע אויגן, נאָר דאָס נאָגנדיקע געפיל האָט נישט געוואַלט אָפּ־טרעטן.

מיין מאמע איז מיטאמאל בלאס געוואָרן. זי האָט אַ פּאַטש געטאַן מיט
ביידע הענט :

— אוי, אַ ווייטיק איז דער מאַמען! כ'האַב אינגאַנצן פאַרגעסן.
זי איז צוגעלאָפּן צום קאַמאַד, אויפגעפּנט אַ שופּלאַד, זיך אַזוי געפּאַרעט
דאָרט, ביז זי האָט אַרויסגענומען צוויי רויטע סטענגעס, וואָס זי האָט
אַנגעגרייט.

איין רויט בענדל האָט זי אַרומגעבונדן אַרום מיין רעכטער האַנט און
איינס אַרום דער לינקער. ס'איז אַ סגולה קעגן „אַ גוט אויג“.
מיט די רויטע סטענגעס האָב איך זיך זייער דערפרייט. איך האָב זיך
אַנגעהויבן צו שפּילן מיט זיי, געוואַלט זיי אַראָפּרייסן פון די הענט און בשום
אופן נישט געקאַנט.

מיין מאַמע האָט זיך צוגעקוקט, ווי איך שפּיל זיך. זי האָט זייער הנאה
געהאַט פון אַלע מיינע העוויות און געלאַכט דערביי פונם גאַנצן האַרצן.
דאָס שפּילן מיט די רויטע סטענגעס איז מיר נמאס געוואָרן. איך האָב
אויסגעדרייט דעם קאַפּ צו די שבת-ליכט, וואָס האָבן געברענגט אויפן טיש.
איך האָב געזען, ווי צוויי פליגעלעך דרייען זיך אַרום די פלעמלעך. אַט, אַט
און זיי וועלן פאַרברענט ווערן.

איך האָב רחמנות געהאַט אויף די צוויי פליגעלעך און כ'האַב זיך געבעטן
ביי דער מאַמען :

— מאַמע, זאָג זיי, זיי זאָלן נישט צוגיין צו-נאָענט צו די פלעמלעך,
ווייל ס'קאָן, חלילה, געשען אַן אומגליק.

ווי מיין מאַמע האָט דערהערט פון מיר די דאָזיקע ווערטער, האָט זי
מיד נאָכאמאל אַרומגעכאַפּט קושן :

— ס'אַראַ גאַלדן קינד דו ביסט, זאָלסט מיר נאָר זיין געזונט און שטאַרק,
מיין גוטע נשמה.

ס'האַט מיד שטאַרק פאַרדראָסן אויף מיין מאַמען. אַנשטאַט צו וואַרענען
די צוויי פליגעלעך, האָט זי מיד גאַר גענומען קושן. די צוויי פליגעלעך
זענען דערווייל אומגעקומען אין די פלעמלעך פון מיין מאַמעס שבת-ליכט.
מיין מאַמע האָט באַמערקט דעם וואַלקן אויף מיין שטערן, זי האָט
פאַרשטאַנען, אַז איך בין ברוגז אויף איר, און זי האָט זיך אַנגעהויבן צו
פאַרענטפערן :

— זיי נישט ברוגז אויף מיר, אוצרל, זיי נישט ברוגז אויף דער מאַמען.

איך האָב איר שטרענג געזאָגט, אַז איך בין דווקא יאָ ברוגו אויף איר
און דאָס שטאַרק, שטאַרק ברוגו דערפאַר, וואָס דורך איר לייכטזיניקייט זענען
אומגעקומען צוויי באַשעפענישן.

— דו האָסט זיי געדאַרפט וואַרענען, מאַמע. דיין פליכט איז געווען זיי
צו וואַרענען. פאַרוואָס האָסטו זיי נישט געוואַרנט?

מיין מאַמע האָט מיך אָנגעקוקט מיט גרויסע אויגן, אַזוי פאַרוואונדערט
איז זי געווען איבער דעם מוסר, וואָס איך האָב איר געזאָגט.

— וואָס רעדסטו, קינד מיינס? ווען איך וואָלט צו זיי גערעדט אַפילו,
וואָלטן זיי מיך דען פאַרשטאַנען? נישט איך פאַרשטיי זייער לשון און נישט
זיי פאַרשטייען מיין לשון.

דאָס, וואָס מיין מאַמע האָט געזאָגט, איז פאַר מיר געווען אַ נייעס.
אויף דער ערד פאַרשטייט נישט איינער דעם צווייטנס לשון. איך האָב מיט
אַמאָל דערפילט די אומגליק, וואָס קאָנען אַרויסקומען פון אַזאַ פלאַנטער.
איך האָב דערפילט די גרענעצן פון די ערדישע בראים און איך האָב זיי
שטאַרק באַדויערט.

מיין מאַמע האָט מיר געקוקט גלייך אין די אויגן אַריין. איך האָב גע-
וואוסט, אַז זי איז נישט שולדיק. זי האָט זיך נישט געקאָנט צונויפרעדן מיט
די פליגעלעך. דער אמתער שולדיקער בין איך. איך האָב געקאָנט צו זיי
רעדן מיט זייער לשון, נאָר כ'האָב עס נישט געטאָן. איך האָב געוואָלט, אַז
די מאַמע זאָל האָבן די מצווה. איך האָב געוואָלט אַפהיטן דעם "כיבוד-אם"
און צום סוף גענומען אויף זיך אַ גרויסע עבירה.

איך האָב געטרייסט די מאַמע, זי באַראַיקט, זי געבעטן זי זאָל מיר
מוחל זיין מיין כעס.

— דו פאַרשטייסט, מאַמע, — האָב איך צו איר געזאָגט, — איך בין
אַביסל אָנגעשטרענגט און נערוועז פון דער ווייטער נסיעה.

מיין מאַמע האָט מיר תיכף מוחל געווען. ווי אַלע מאַמעס פון דער ערד,
האָט מען זי נישט באַדאַרפט אַ סך צו בעטן. זי האָט מיר געגלעט דאָס קעפל
מיט איר ווייכער האַנט און מיך נאָכאַמאָל געפרעגט:

— אפשר ווילסטו זיך אויסרוען, טאַטעלע? קום, לייג דיך אין וויגעלע
און די מאַמע וועט דיר זינגען אַ שלאַפליד.

איך האָב געזען, ווי דאָס שלאַפליד ציטערט איר שוין אויף די ליפן.

און כאַטש מיר איז געווען טשעקאָווע עס צו הערן, האָב איך פונדעסטוועגן זיך געבעטן ביי דער מאַמען:

— לאָז מיר, מאַמע, איך בעט דיך, איך וויל וואַרטן, ביז דער טאַטע וועט אַהיימקומען פון דער שול. איך וויל הערן, ווי ער מאַכט קידוש. איך וועל דעם ערשטן פרייטיק־צונאַכטס זיצן מיט מיין טאַטע־מאַמע ביים טיש. און נאָכן עסן וועל איך העלפן דעם טאַטן זינגען זמירות.

זי האָט מיר מער גאַרנישט געזאָגט, די מאַמע מיינע. זי האָט זיך אויפגעהויבן, אַרויסגענומען פון דער שפייז־שאַנק אַ פלעשל בראַנפן מיט צוויי גלעזלעך, איינס פאַרן טאַטן און איינס פאַר מיר. אַלצדינג אַוועק־געשטעלט אויפן טיש נעבן דער איבערגעדעקטער חלה, דערנאָך האָט זי זיך אַוועקגעזעצט נעבן פענסטער וואַרטן אויפן טאַטן.

אין פענסטער האָט געציטערט אַ שטערן, אַ פרומער, אַ פרייטיק־צו־נאַכטיקער שטערן. ער איז מיר פאַרגעקומען עפעס קענטלעך און איך האָב אים שטילערהייט, אַז מיין מאַמע זאָל נישט הערן, געבעטן, ער זאָל מיר גריסן מיין חבר פישערל.

מיין מאַמע האָט אַרויסגעקוקט דורכן פענסטער. איך בין געזעסן אויף אַ שטול און זי באַטראַכט, זיך נישט געקאָנט גענוג אַפּהידושן פון איר שיינער פיגור.

מיטאַמאָל האָט זי זיך אויסגעדרייט צו מיר, צוגעלייגט אַ פינגער צום מויל און געזאָגט:

—ששש... דער טאַטעשי גייט.

איך בין צו איר צוגעלאָפן און זי געבעטן, זי זאָל אים נישט דערציילן, אַז איך בין דאָ. איך וועל זיך באַהאַלטן הינטער דער שאַפע, און וועל אַרויסקומען אומגעריכטערהייט.

די מאַמע איז באַשטאַנען דערויף, אַלצדינג, וואָס איך האָב געוואַלט, האָב איך ביי איר געפועלט אין יענעם ערשטן פרייטיק־צונאַכטס.

קוים האָב איך נאָר דערהערט די טריט פון מיין טאַטן, בין איך פלינק אַרונטער אונטער דער שאַפע. דער טאַטע האָט געעפנט די טיר מיט אַ ברייטן „גוט שבת“.

פון הינטער דער שאַפע אַפיר האָב איך באַטראַכט מיין טאַטן. אַ מיטל־וואַוקסיקער איד מיט אַ שוואַרצער באַרד, שוואַרצע אויגן, קנייטשן אויפן

שטערן — א פנים פול דאגות. וואָס ס'איז מיר נישט געפעלן ביי אים, איז געווען דאָס, וואָס ער האָט גערעדט אונטער דער נאָז.

מיין טאָטע האָט זיך אַרומגעדרייט איבער דער שטוב אַהין און צוריק, געזאָגט „שלום עליכם“, באַגריסט די מלאכים, הייסט עס, וואָס געפינען זיך ביי אים אין שטוב. איך האָב זיך גוט אַרומגעקוקט אין אַלע זייטן פונם צימער און נישט געזען קיין איין מלאך אַפילו. מיין מאַמע איז געשטאַנען מיט אַ פרום פנים, זיך צוגעהערט צו מיין טאַטנס פאַנפעוואָטן „שלום-עליכם“. איך בין אָבער אויף אים געווען אין כעס. איך האָב געטראַכט, אַז ער מוז זיין אַ ליגנער, אָדער אַ שוטה. אַנדערש האָב איך נישט געקאָנט פאַרשטיין זיין אַרומגיין איבער דער שטוב און רעדן צו די מלאכים, ווען מען האָט נישט געזען קיין מלאך אויף אַ רפואה.

מיין טאָטע האָט זיך אַריינגעגאַסן אַ קעלישעק וויין און גענומען מאַכן קידוש. איך בין שטילערהייט אַפירגעקראַכן פון הינטער דער שאַפּע. איך בין אויף די שפיץ פינגער צוגעגאַנגען צום טיש און אין דער רגע, ווען דער טאָטע האָט געוואַלט צופירן דאָס גלעזל צו די ליפּן, האָב איך גענומען מיין גלעזל אין דער האַנט אַריין און גענומען מאַכן אויף אַ קול קידוש.

ביים טאַטן איז אַרויסגעפאַלן דאָס גלעזל פון דער האַנט. ער איז געשטאַנען אַ צעטומלטער, געקוקט אַט אויף דער מאַמען און אַט אויף מיר און, ווייזט אויס, גאַרנישט נישט פאַרשטאַנען.

— גאָט ליב דיר דין גאַסט! — האָט זיך אָנגערופן די מאַמע צום טאַטן, ווייזנדיק מיטן פינגער אויף מיר. — וואָס גלאַצסטו מיט די אויגן, פייוול? עס איז דאָך אונזער בן-יחיד, אונזער קדיש.

מיין טאָטע איז נאָך אַלץ געשטאַנען ווי פריטשמעליעט. קוים, קוים איז ער געקומען צו זיך. ער האָט צו מיר אויסגעשטרעקט זיין האַריקע האַנט און מיר אַפגעגעבן אַ „שלום-עליכם“.

— עליכם-שלום דיר, טאָטע! — האָב איך אים אַפגעענטפערט און מיר האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש.

די מאַמע האָט דערלאַנגט דאָס עסן. זי האָט אַלעמאַל אַ קוק געטאַן אויפן טאַטן מיטן זון און אָנגעקוואַלן פון זיי ביידן, נחת געהאַט און זיך געוואונשטן שטילערהייט אין האַרצן, אַז ס'זאָל איר נישט פאַרשטערט ווערן. די גאַנצע צייט, וואָס מיר האָבן געגעסן, האָבן מיר געשוויגן. איך און דער טאָטע האָבן נישט אויסגערעדט קיין וואָרט. מיר האָבן זיך נאָר אָנגע-

קוקט פון צייט צו צייט, זיך באַטראַכט איינער דעם צווייטן און ווייטער געגעסן.

איך האָב פאַרשטאַנען, אַז מיין טאַטע חידושט זיך, ווי אַזוי איך גיי אום מיט לעפל און גאַפל, ווי אַ גרויסער. ער האָט נישט געוואוסט, מיין טאַטע, אַז די גאַנצע תורה געדענק איך נאָך פונם גן־עדן. און טאַקע, פון וואָנען האָט ער עס געוואַלט וויסן, אַז מיר האָבן נאָך צווישן זיך נישט אַרויסגערעדט קיין צוויי ווערטער אַפילו?

איך האָב באַמערקט, אַז מיין מאַמע האָט כמעט גאַרנישט געגעסן. זי האָט קוים אַ זופ געטון אַ לעפל יויד, געגעסן אַ ברעקל פלייש מיט אַ קרישקע חלה. פאַר איר איז געווען גענוג דאַס, וואָס איך עס־ קיין עין־הרע, מיט אַפעטיט. שטיי נישט אַפּ פון מיין טאַטן אויף אַ האָר. זי האָט אויף מיר געקוקט און נישט געקאָנט פון מיר אַראַפּנעמען אירע אויגן.

מיין טאַטע האָט גענומען זינגען זמירות. מיר זענען זינע זמירות גאַר־ נישט געפעלן געוואָרן. איך האָב זיך דערמאָנט די פרייטיק־צונאַכטסן אין גן־עדן, די זמירות, וואָס מען זינגט דאָרט, און ס'האָט מיך פאַרקלעמט ביים האַרצן.

מיין טאַטע האָט, ווייזט אויס, נישט געוואוסט, וואָס איך טראַכט. ער האָט ווייטער געזונגען אונטער דער נאָז, געמיינט ווער ווייסט פאַר פאַראַ חידושים ער באַווייזט. איך האָב געפילט, ווי ס'שלאַגט מיר צו דער גאַל. אַט, אַט און איך פאַל אַוועק אין חלשות.

איך האָב זיך נישט געקענט מער איינהאַלטן און זיך אַפּגערופּן צום טאַטן בזה הלשון:

— ווייסט וואָס, טאַטע, רו זיך אַביסל אַפּ און לאַמיך אַליין אַביסל זינגען.

מיין טאַטע איז רויט געוואָרן. אַן אַדער איז אים אַנגעשוואַלן אויפן שטערן. ער האָט אויפּגעהויבן די האַנט און מיך געוואַלט מכבד זיין, ווי אַ טאַטע קאָן.

מיין מאַמע איז גראַד געווען אין קיך. און ווער ווייסט, צי וואַלט מיר מיין טאַטע נישט פאַרפאַרן אין די ציין אַריין אַזוי, אַז איך וואַלט דערזען, ווי מען זאָגט, „קראַקע מיט לעמבעריק“.

מיין גליק איז געווען, וואָס איך האָב תיכף אַנגעהויבן צו זינגען. די

האַנט פון טאַטן איז געבליבן הענגען אין דער לופטן. און אַזוי איז זי שוין געבליבן הענגען ביז איך האָב געענדיקט דאָס זינגען.

בשעת איך האָב געזונגען זענען אַלע פייגל פון דער שטאָט זיך צוזאַמען געפלוּיגן און זיך אַוועקגעשטעלט אויף אונזער פענסטער, אויף אונזער דאָך און וואו עס איז נאָר געווען אַ פריי אָרט.

די מאַמע איז געשטאַנען אויף דער שוועל, אין איין האַנט האָט זי געהאַלטן אַ טאַפ און מיט דער צווייטער האַנט האָט זי זיך געווישט די אויגן. די פלעמלעך פון די שבת־ליכט האָבן געטאַנצט. זיך אַלע מאל פאַר־נייגט אין מיין זייט. מיך באַגריסט ווי עפעס אַ שררה, אַ חשוב פון די גאָר הויכע פענסטער.

די קאָץ, וואָס האָט געוואַלט באַוואַשן אירע קעצעלעך, איז געבליבן ליגן מיט דער צונג אין דרויסן.

ביים שכן ר' שמואל זיינוול, וואָס האָט גראַד געגעסן לאַקשן מיט יויד, איז געבליבן הענגען אַ לאַקש אין דער באַרד און מיטן עס־לעפל אין דער האַנט האָט ער זיך צוגעהערט צו מיינע זמירות.

פאַר אונזער טיר און פאַר אונזער פענסטער האָבן זיך צונויפגעזאַמלט אידן, אידענעס און קינדער. זיי זענען געשטאַנען און געשפיצט די אויערן, מורא געהאַט, זיי זאָלן עפעס נישט פאַרהערן.

די אידן האָבן זיך געהאַלטן פאַר די בערד, די אידענעס ביים האַרצן, און די קינדער האָבן געהאַלטן די פינגער אין די מיילער.

דער טויבער שכנא האָט געזאָגט צום טויבן בערל הויך, אויף אַ קול, אַז יעדער זאָל עס הערן, ער אַליין אויך :

— ס'איז טעם גן־עדן.

דער טויבער בערל האָט געשאַקלט מיטן קאַפ אויף „יאָ“. אַ סימן, אַז ער איז מסכים. אַזוינס האָט ער נישט געהערט פון זינט ער לעבט. און ער, דער טויבער בערל, איז נישט קיין אַבי ווער, ער האָט זיך שוין עפעס אַנגעהערט אין זיין לעבן.

דער פראַוואַסלאַווער גלח האָט זיך שפּעטער געשוואוירן, אַז ביי אים אין סאָד האָבן זיך אין יענעם פרייטיק־צונאַכטס צעבליט די עפל, צייטיק געוואָרן כהרף־עין און טאַקע תיכף אַראַפגעפאַלן.

ווי לאַנג איך האָב געזונגען, געדענק איך נישט. איך געדענק נאָר, אַז אין דער רגע, וואָס איך האָב אויפגעהערט, איז ביי מיין טאַטן אַראַפגעפאַלן די

האַנט. ער האָט, ווייזט אויס, פאַרגעסן, אָז ער האָט זי אויפגעהויבן, כדי מיר
צו געבן אַ פּאַטש.

אַרום מיין מאַמען האָט זיך אָנגעזאַמלט אַ גאַנצער טייך מיט טרערן.
נאָך אַ האַלבע שעה, ווען איך וואָלט געזונגען, וואָלט זי מיט אירע טרערן
געווען פאַרטרונקען די שטוב.

קוים האָב איך געענדיקט מיינע זמירות, זענען זיך די פייגל צעפלויגן,
יעדער פויגל צו זיין נעסט. די קאַץ האָט פאַרענדיקט וואָשן אירע קעצעלעך
און אוינזער שכן האָט פאַרענדיקט דאָס עסן די לאַקשן מיט יויד.

די טיר האָט זיך געעפנט און עס האָבן זיך אַריינגעשפאַרט צו אונז
אַ גאַנצע מחנה אידן. דאָס ערשטע מאָל אין מיין לעבן האָב איך געזען אַזוי
פיל קאַפּאַטעס, און בערד.

— ווער האָט דאָס ביי אייך אַזוי שיינ געזונגען, ר' פייזל? — האָבן
זיי געפרעגט ביי מיין טאַטן, און מיין טאַטע האָט, וויזנדיק מיטן פינגער
אויף מיר, געענטפערט:

— ער, מיין זון, הייסט דאָס, מיין זון, וואָס איז היינט פאַרנאַכט געבוירן
געוואָרן.

— קומט דאָך אייך אַ מזל-טוב, ר' פייזל, — האָבן די אידן געזאָגט
און געוואונטשן דעם טאַטן מיט דער מאַמען „מזל-טוב“.

יעדער פון די אידן האָט מיר אָפגעגעבן שלום-עליכם, מיר צוגעוואונטשן,
איך זאל אויפּוואַקסן אַ פרומער איד. פון די אַלע „שלום-עליכם“ האָט מיר
שוין וויי געטאָן די האַנט. נאָר די טיר האָט זיך נאָך אַלץ נישט פאַרמאַכט.
קוים זענען די אַרויס, זענען געקומען אַנדערע אידן און מיט זייערע „מזל-
טובס“ האָבן זיי מיר פאַרגלישעט די אויערן און מיט זייערע „שלום-עליכם“
מיר שיער נישט אויסגעלענקט די האַנט.

אַ שטיקל גליק, וואָס די מאַמע האָט זיך אַריינגעמישט. זי האָט נישט
געקאַנט פאַרטראַגן מיין צער און זיך אויסגעשריגן אויף די אורחים:

— אפּשר וואָלט איר צורו געלאָזט ס'קינד, איר עט מוחל זיין און קומען
אַ צווייט מאָל. אויפן ברית מירצעשעם.

ס'האָט געדויערט אַ היפשע וויילע ביז די אידן האָבן זיך אָפּגעטראַגן.
אַז איך בין געבליבן אַליין מיט מיינע עלטערן, האָב איך צו זיי געזאָגט:

— איר וועט זיין אַזוי גוט און מאַרגן נאָך הבדלה פאַרבעטן צו אונז
דעם רב, דעם דיין און דעם גביר פונם שטעטל. איך וויל פאַר אייך און

פאר זיי דערציילן וועגן דעם, וואָס איך האָב געזען, געהערט און איבערגעלעבט אין גן־עדן.

מיין טאָטע איז ווידעראַמאָל געבליבן שטיין אָן לשון, קוים אַרויסגע־שטאַמלט :

— וואָס הייסט, דו וועסט דערציילן וועגן גן־עדן? דו געדענקסט דען, וואָס ס'האָט מיט דיר פּאַסירט? דער מלאך האָט דאָך דיר געגעבן אַ שנעל אין דער נאָז, אָז דו זאָלסט פּאַרגעסן?

איך האָב פּאַרזיכערט מיין טאָטן, אָז איך געדענק אַלצדינג מיטן אַקוראַט, אָז איך האָב גאַרנישט פּאַרגעסן און כדי צו איבערצייגן אים, אָז איך זאָג דעם אמת, האָב איך אים דערציילט די מעשה וועגן דעם מלאך שמעון־בער, וואָס האָט מיך באַגלייט פּונם גן־עדן ביז צו דער גרענעץ פון דער וועלט.

מיין טאָטע איז געווען אויסער זיך. ער האָט מיך נישט אָפּגעלאָזט אויף קיין רגע. מיך נאָכאַמאָל אויסגעפּרעגט און נאָכאַמאָל איבערגעפּרעגט וועגן יעדער קלייניקייט. איך האָב אים נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל דערציילט און מיר וואָלטן זיכער אַזוי געזעסן די גאַנצע נאַכט, ווען די מאַמע וואָלט זיך נישט אַריינגעמישט :

— וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויפן קינד, פייוול? דו זעסט דאָך, אָז ער איז מיד. מאַרגן איז אויך אַ טאָג, וועסט נאָך האָבן צייט מיט אים צו רעדן וויפל דו וועסט נאָר אַליין וועלן. קום, קעצעלע, קום שלאָפן. די מאַמע האָט מיך גענומען אויף די הענט, מיך אַריינגעלייגט אין וויגל, מיך איינגעדעקט, און וויגנדיק דאָס וויגל, האָט זי מיר געזונגען דאָס ערשטע מאָל איר שלאָף־ליד.

אַ שטיקל צייט בין איך געלעגן מיט אָפּענע אויגן, נישט געקאָנט אַנטשלאָפן ווערן. נאָר דאָס וויגן פון דער וויג און דערן מאַמעס לידל האָבן מיך סוף־כל־סוף איינגעשלעפּערט.

מיין ערשטער שבת אויף דער ערד

שבת אין דער פרי איז מיין טאטע אויפגעשטאנען. איך בין געלעגן אין וויג און זיך צוגעקוקט צו אַלץ, וואָס ער האָט געטאָן. אויפגעכאַפט האָב איך זיך נאָך אַ סך פריער פון אים. מיט פאַרוואַנדעטע אויגן האָב איך באַטראַכט די גאַלדענע זון־שפינען, וואָס זענען געקראַכן פון צוויי פאַרשידענע זייטן. איינע פון דער דרום־וואַנט און די צווייטע פון דער מזרח־וואַנט. זיי זענען געקראַכן פאַמעלעך, זיך דערנענטערט איינע צו דער צווייטער. איבער מיין טאַטנס בעט האָבן זיי זיך געגעבן שלום, און — באַמס! זיי זענען ביידע אַראַפגעפאַלן אין מיין טאַטנס באַרד אַריין.

מיין טאטע האָט זיך אויפגעכאַפט, אַ טרייסל־געטאָן מיט דער באַרד און ביידע זון־שפינען זענען אַראַפגעפאַלן אויף דער ערד. איך האָב שטאַרק הנאה געהאַט פון דעם דאָזיקן שפּיל.

מיין טאטע איז אַראַפגעשפרונגען פון בעט און האָט זיך גענומען אַנטאָן. איינס און צוויי איז ער געווען אַן אַנגעטוענער. ער האָט אַפגעגאַסן נעגל־וואַסער און זיך גענומען אַרומדרייען איבער דער שטוב אַהין און צוריק. אויב איך האָב זיך נישט פאַרציילט, אַ צוויי הונדערט מאָל. דאָס אַרומדרייען זיך איבער דער שטוב איז אים סוף־כל־סוף נמאס געוואָרן. איך האָב דערזען, ווי ער דערנענטערט זיך צו מיין וויגל. איך האָב שנעל פאַרמאַכט די אויגן.

מיין טאטע איז געשטאַנען איבער מיר און מיך באַטראַכט. געקלערט מסתמא, אין וועמען איך בין געראַטן, אין אים צי אין דער מאַמען. דערנאָך האָב איך געפילט, ווי ער טאַרעט מיך:

— שטיי־אויף, — האָט ער צו מיר געזאָגט, — שוין גענוג צו פאַפן. עס איז צייט צו גיין אין שול אַריין.

איך האָב פעסטער צוגעמאַכט די אויגן. געמאַכט זיך, אַז איך שלאָף. איך בין זיך מודה, אַז איך האָב זיך געפילט זייער גוט אין דער מאַמעס וויגל און ס'האָט זיך מיר נישט געגלוסט צו גיין מיטן טאַטן אין שול אַריין. מיין טאטע האָט זיך אָבער איינגעקעשנט. ער האָט מיך געטאַרעט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער און זיך כמעט צעשריגן:

— וויפל איז דער שיעור דיך צו וועקן, דו אזוינער און אזוינער?!
פון זיין געשריי האט זיך אויפגעכאפט די מאמע. זי האט א פינקל-
געטון אויף אים מיט אירע שיינע אויגן און אים דערלאנגט די אמתע גאב:
— וואס ווילסטו פונם קינד, פייווול? וואו איז דאס געהערט געווארן,
אז מען זאל שלעפן א זויג-קינד, וואס איז ערשט געבוירן געווארן,
אין שול אריין? הערסט, וואס מען רעדט צו דיר? זאלסט מיר תיכף צור-
לאזן דאס קינד, שליממזל.

דערהערט דאס ווארט „שליממזל“, איז מיין טאטע עפעס ווי קלענער
געווארן. אנטקעגן מיין מאמעס מענה-לשון האט ער קיינמאל נישט געקאנט
ביישטיין. ער האט נארעשעוואטע געשמייכלט און זיך פארענטפערט:
— נישט איז נישט. אז דו זאגסט נישט, זאל זיין נישט, זעלדע.

איך בין פון אים געוואויר געווארן אין דער דאזיקער רגע, אז מיין
מאמע הייסט זעלדע. דער נאמען איז מיר שטארק געפעלן.

מיין טאטע האט געמיינט, אז ער איז שוין מיט איר פארטיק, אבער ער
האט געהאט א גרויסן טעות. מיין מאמע האט אים נאכגעקרימט:

— נישט איז נישט? קוק אים נאר אן, דעם שליממזל! נישט איז נישט?
אליין האט עס קיין שכל נישט צו פארשטיין, אז מען טאר נישט שלעפן א
זויג-קינד אין שול אריין. אזא שליממזל, אזא גולן דארף מען זוכן אין דער
וועלט, כדי צו געפינען צו אים א פאר.

מיין טאטע איז געשטאנען ווי אן אפגעשמיסענער. אויף אזא פארציע
האט ער זיך נישט געריכט און דאס נאך שבת אין דער פרי, אויפן ניכטערנעם
מאגן. ער האט א כאפ-געטאן דעם טלית און איז אוועק אין שול אריין.
אנטלאפן ווי פון א פייער.

מיין מאמע איז אראפגעשפרונגען פונם בעט. געכאפט אויף זיך דאס
קליידל. זי האט זיך אריבערגעבויגן איבער דער וויג און מיר געגלעט
דאס קעפל.

— שלאף, טאטעלע, שלאף, קעצעלע, מיר זאל זיין פאר דינע בינדעלעך
איך האב אנגעכאפט דער מאמעס האנט. זי גענומען קושן. איך האב איר
געדאנקט פאר דעם, וואס זי האט מיך געראטעוועט.

— א שיינעם דאנק דיר, מאמע, — האב איך צו איר געזאגט. — הונדערט
און צוואנציק יאר זאלסטו מיר לעבן פאר דעם, וואס דו האסט אריינגעזאגט

דעם טאטן. ס'האט אים געארט, וואס איך בין נאך אביסל געשלאפן, איז ער געגאנגען און האט מיך אויפגעוועקט.

כ'האב דער מאמען בפירוש געזאגט א ליגן. דער שטן, ימח-שמו, האט מיך דערצו אנגערעדט. ס'האט מיר תיכף באנגגעטאן. איך האב זיך תיכף געוואלט מודה זיין, נאר די בושע האט מיך דערפון אפגעהאלטן.

אגב, איז דאס געווען דער איינציקער אינצידענט אין יענעם שבת אין דער פרי. ווייטער איז דער שבת אפגעלאפן, ווי אלע שבתים, פייערלעך און גונדע. דער טאטע איז געקומען פון דער שול, מען האט אפגעגעסן. דער טאטע האט זיך אביסל צוגעלייגט, די מאמע האט געלייענט דאס טייטש-חומש. איך מוז באמערקן, אז פון אלע שבתדיקע מאכלים האט מיר צום בעסטן געשמעקט דער טשאלנט. דאס איינציקע מאכל, וואס האט דעם אמתן טעם גן-עדן.

דער טאטע האט געכראפעט. די מאמע האט געשעפטשעט איבערן טייטש-חומש. זומער-פליגן האבן געזשומעט איבער דער שויב. די אויגן האבן זיך מיר גענומען קלעפן. איך בין אנדרימלט געווארן און זיך ערשט אויפגעכאפט פארנאכט-צו. אין שטוב איז שוין געווען טונקל. די מאמע האט שטיל און פרום געזאגט „גאט פון אברהם“.

דער מאמעס תפילה האט אין מיר דערוועקט א נאגנדיקע בענקשאפט. צוריק, צוריק אין גן-עדן אריין! איך האב זיך פארגעשטעלט די שבת-בין-השמשותן אין גן-עדן. אט איז די מלך-עליון-אליי. יונגע מלאכטעס שפאצירן און ווארפן „אייגעלעך“ צו די יונגע מלאכים, וואס גייען פארביי. שבת, דארפט איר וויסן, פליט מען נישט אין גן-עדן, שבת גייט מען דארט צו-פוס. די מאמע זיצט אין ווינקל און שעפטשעט „גאט פון אברהם, פון יצחק און פון יעקב“ — און איך זע בשעת-מעשה אונזערע הייליקע אבות, ווי זיי שפאצירן אין גן-עדן. אברהם אבינו גייט פארלייגט די הענט אויפן רוקן. יצחק אבינו טראגט א פאר שווארצע ברילן — די ראייה איז אים נאך אלץ געשלאגן — און יעקב אבינו נעמט אלעמאל ארויס דאס שקעטעלע מיט טאבאקע, טוט א שמעק און צעניסט זיך, אז מען הערט עס איבערן גאנצן גן-עדן.

אלע אין גן-עדן זענען שטארק מקנא אונזערע אבות. א יעדער פון זיי פארמאגט א שיינע ווילע, מיט א סאך, א חוץ גרויסע שטחים ערד, וואס די ארעמע מלאכים באארבעטן.

איך געדענק אזא שבת-בין-השמשות אין גן-עדן. די אבות האָבן, ווי געוויינלעך, שפּאַצירט אין דער מלך-עליון-אַליי. זיי האָבן צווישן זיך עפעס גערעדט, זיך אָפילו געהיצט. איך בין געווען זייער שטאַרק נייגעריק צו הערן וואָס זיי שמועסן. מסתמא וועגן דער הייליקער תורה. — האָב איך געטראַכט, — שמועסן זיי. ס'איז כדאי צו הערן.

איך האָב אַ זאָג-געטאָן צו מיין חבר פישערל, וואָס איז געגאַנגען נעבן מיר:

— ווייסטו וואָס, פישערל? לאַמיר זיך אונטערהערן צו די רייד פון די הייליקע אַבות.

ביי מיין חבר פישערל האָב איך תיכף געפועלט. זיינע קלוגע, שוואַרצע אייגעלעך האָבן אַ בלישטשע געטאָן:

— קום, שמואל-אַבא, לאַמיר זיך אונטערהערן.

מיר האָבן זיך ביידע אָנגענומען ביי די הענט און מיר זענען שטילערהייט נאָכגעגאַנגען די הייליקע אַבות. זיי זענען געווען אזוי פאַרטיפט אין זייער שמועס, אַז זיי האָבן אונז אָפילו נישט באַמערקט.

— פּאָלג מיך, — האָט געזאָגט יצחק אבינו צו יעקבן, — נעם און גט אַפ די צוויי שפחות, וועסטו האָבן שלום-בית. דו זעסט דאָך, אַז רחל מיט לאהן קאָנען נישט הויזן צוזאַמען מיט דיינע קעפסווייבער. ס'איז פשוט אַ בושה פאַרן גאַנצן גן-עדן, אַט-די קריגערייען פון די ווייבער ביי דיר אין שטוב.

אברהם אבינו, וואָס איז געגאַנגען אין דער רעכטער זייט, האָט צוגע-שאַקלט מיטן קאָפּ, געהאַלטן, אַז יצחק אבינו איז גערעכט:

— ס'פאַסט טאַקע נישט, יעקב. דו הערסט, וואָס מען זאָגט צו דיר? נעם און טרייב אַרויס די צוויי שפחות.

— זיידע, — האָט יעקב אבינו ווידערשפּעניקט, — איך וועל עס נישט טאָן. אַפּגעלעבט אַ לעבן מיט זיי אויף דער ערד, קוים געפועלט מען זאָל זיי אַריינלאָזן אין גן-עדן, און איצט זאָל איך זיי אַרויסטרייבן פון שטוב. וואו איז יושר, זיידע?

— יושר, שמויזשער, — האָט אברהם אבינו אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, — דו טו, וואָס דער טאַטע הייסט דיר און וואָס דער זיידע הייסט דיר. זיי מיינען דיין טובה.

— איבערחזרן די מעשה מיט הגרן אין טאַפלט? ... — האָט מיט כעס

געזאגט יעקב. — איך וויל עס נישט טאן און וועל עס נישט טאן. די וויכער מעגן זיך אפילו איינע דער צווייטער אויסדראפען די אויגן.

די אַנצוהערעניש, וואָס יעקב האָט געמאַכט וועגן דעם ענין הגר, האָט אברהם אבינו משמעות פאַרדראַסן. ער איז רויט געוואָרן ווי אַ צוויק און אַ געשריי געטאָן:

— שייגאַץ, אַזוי רעדט מען צו אַ זיידן? — און ער האָט יעקבן אַראָפֿ־געלאָזט אַ הילכיקן פּאַטש.

איך האָב זיך שטאַרק דערשראַקן. איך האָב אַנגעכאַפּט מיין חבר פּישערל ביי דער האַנט און זיך ביי אים געבעטן:

— קום, פּישערל, לאַמיר אַנטלויפֿן. כ'האָב פּיינט, אַז מען שלאָגט זיך. איך האָב געמיינט, אַז איך וועל הערן אַ וואָרט תורה און צום סוף, גאָדיר גאָר פעטש.

פּישערל האָט אַ שמייכל געטאָן:

— וואָס דו ווילסט, וועל איך טאָן, שמואל-אַבא, אַלצדינג וועל איך דיר צוליב טאָן.

— טאָ לאַמיר-זשע גיין צום גן-עדן-בוים און הערן די קאַנאַריקלעך זינגען.

— גוט, שמואל-אַבא, קום!

אויפֿן וועג צו די קאַנאַריקעס האָב איך אַ פּרעג געטאָן מיין חבר:

— יעקב אבינו וועט זיי טאַקע אַרויסטרייבן?

— ווער ווייסט, — האָט פּישערל אַ פּינקל געטאָן מיט די אייגעלעך, —

די אַבות זענען גרויסע עקשנים. מ'עמער לעבן, על'מיר זען.

מיין מאַמע האָט אַנגעצונדן אַ ליכט און אַ זאָג געטאָן:

— אַ גוטע וואָך!

איך בין געווען אַזוי פאַרטיפּט אין מיינע געדאַנקען, אַז איך האָב אַפּילו

נישט געהערט דער מאַמעס „גוט-וואָך“. זי איז צו מיר צוגעגאַנגען און מיר

אַריינגעקוקט אין די אויגן:

— וואָס טראַכסטו, קעצעלע?

— גאַרנישט, מאַמע, אַט אַזוי זיך פאַרטראַכט אַביסל.

איך האָב געפּילט, אַז איך טאָר איר נישט דערציילן אַט-די פּריקרע

סצענע פֿון גן-עדן. זי איז אַ פרומע, מיין מאַמע, און אויף איר וועט דאָס

מאַכן אַ דערשיטערנדיקן איינדרוק.

זי האָט מיך אָבער נישט אָפגעלאָזט, די מאַמע מיינע, און דווקא געוואַלט
וויסן, וועגן וואָס איך האָב געטראַכט.

איך בין געווען אין אַ שרעקלעכער פאַרלעגנהייט. צום גליק האָב איך
מיך דערמאַנט אין אַ צווייטער מעשה, וואָס האָט מיט מיר געטראָפן אין
גן־עדן. איך האָב געזאָגט צו דער מאַמען:

— כ'האָב מיך דערמאַנט, מאַמע, ווי אזוי יעקב אבינו האָט מיר אַמאָל
אין גן־עדן אַ קניפ געטאָן אין בעקל.

— דערצייל, קעצעלע!

— וואָס איז דאָ צו דערציילן, מאַמע? יעקב אבינו איז אין אַ פאַרנאַכט
געגאַנגען דאווענען אין דער אבישער קלויז. די פאַטשיילע זיינע איז, ווייזט
אויס, געווען שלעכט צוגעשפיליעט צום קאַפּטן. זי איז אַראָפּגעפאַלן אויף
דער ערד. איך האָב די פאַטשיילע אויפגעהויבן און זי דערלאַנגט יעקב אבינו:

— ר' יעקב, איר האָט פאַרלוירן די פאַטשיילע, אַט האָט איר זי.

יעקב אבינו האָט ביי מיר גענומען די פאַטשיילע און מיך אַ פרעג געטאָן:

— ס'אַראַ סדרה גייט די וואָך?

— ויחי, — האָב איך אים געענטפערט, און ער האָט מיר אַ קניפ געטאָן

אין בעקל.

— ביזט אַ וואוילער בחר! — האָט ער געזאָגט און ער איז זיך ווייטער

געגאַנגען זיין וועג.

— וואו, אין וועלכן בעקל האָט ער דיר אַ קניפ געטאָן? — האָט מיך

געפרעגט די מאַמע און אירע אויגן האָבן געשטראַלט.

— אַט דאָ, אין דער לינקער באַק, אויף דעם אָרט, — האָב איך איר

אַנגעוויזן מיטן פינגער.

די מאַמע האָט געקוישט דאָס דאָזיקע אָרט אפשר טויזנט מאָל. דאָס

איז נישט געווען דאָס געוויינלעכע קושן אירס. אַ פרומער ציטער איז געווען

אין יעדן קוש. אַ קלייניקייט, אַ קלייניקייט — צו דער באַק פון איר קינד

האָבן זיך צוגערירט צוויי פינגער פון יעקב אבינו אַליין!

מיין מאַמע איז געווען אַ גוטע און אַ פרומע. כ'האָב איר פאַרגונגען

די דאָזיקע פרייד פונם גאַנצן האַרצן.

דער טאַטע איז אַהיימגעקומען פון דער שול און געמאַכט הבדלה. איך

האָב זיך צוגעקוקט צו דער צערעמאָניע מיט אינטערעס. ווען ער האָט פאַר-

ענדיקט דאָס מאַכן די הבדלה — האָב איך אים געפרעגט:

— טאטע, האסט פארבעטן די אלע מענטשן, וואס איך האב דיר געזאגט ?
— זיי זענען מחויב יעדע רגע אַנצוקומען, — האט מיר דער טאטע
געענטפערט, — נאָר האַלט זיך מיט דרײַ־אַרץ קעגן זיי. אַ קלייניקייט: דאָס
זענען די שענסטע אידן פון שטאָט. דער רב ר' ישעיה, דער דיין ר' צדוק
און דער סאַמעראַדנער גביר, ר' מיכל הורוויץ.

איך האָב דעם טאָטן צוגעזאָגט, אַז איך וועל האָבן דרײַ־אַרץ פאַר די
חשובסטע מענטשן פון דער שטאָט און אַז איך וועל זיך האַלטן סטאַטעטשנע.
— און זאָלט למען־השם דערציילן דעם ריינעם אמת. דו הערסט, וואָס
מען זאָגט דיר: דעם ריינעם אמת! — האָט דער טאָטע צוגעגעבן.
איך האָב זיך געפילט באַליידיקט:

— פאַר וועמען האַלסטו מיך, טאָטע? — האָב איך אים געפרעגט. —
וואָס בין איך עפעס, אָן אַבי ווער, וואָס זאָל דערציילן ליגנט?
מיין מאַמע, אַ לעבן אויף איר קאַפּ, איז אויך אַריינגעשפרונגען אין דער
מלחמה. אַריינזאָגן דעם טאָטן איז זי תמיד געווען גרייט, בפרט, אַז זי האָט
געפילט, אַז דער טאָטע האָט מיך באַליידיקט.

— וואָס ווילסטו פונם קינד, פייוול? — האָט זי זיך געכעסט אויפן
טאָטן. — נעמסטו סתם אין דער וועלט אַריין און ביזט חושד ס'קינד, אַז ס'קען
זאָגן ליגן. האָסטו אים שוין געכאַפּט אַמאָל ביי אַ ליגנט, פייוול? זאָג! רעד!
וואָס גלאַצסטו מיט די אויגן?

דער טאָטע האָט איר געוואָלט ענטפערן. בעסער געזאָגט, זיך פאַר־
ענטפערן, אַז ער האָט, חלילה, נישט געמיינט קיין שלעכטס, אַז ער האָט נאָר
געוואָלט... „דו פאַרשטייט, זעלדע?“

נאָר מיין מאַמע האָט אים נישט געלאָזט אויסרעדן. אויף רעדן איז
זי אַליין אַ בעלן. איינמאָל אָנגעהויבן דעם שטורם, האָט זי נישט נאָכגע־
לאָזט אויף אַ רגע. זי איז געגאַנגען אויפן גאַנצן נצחון.

— קוק אים נאָר אָן, דעם טאָטן, דעם שיינעם! נעמט און איז חושד,
אַן עופהלע אין ליגנט. אַ טאָטע בינסטו? אַ שטיין בינסטו, אַן אַנשיקעניש,
אַ פיפערנאָטער, נאָר נישט קיין טאָטע.

דאָס, וואָס מיין מאַמע האָט אָנגערופן דעם טאָטן „פיפערנאָטער“, האָט
מיך אַריינגעבראַכט אין גרויס התפעלות. מיין טאָטע איז געשטאַנען אַ פאַר־
לירענער. שוין די צווייטע פאַרציע היינט און דאָס נאָך אויף דער פולער וואָך.
ער האָט געשטאַמלט:

— נו, האב איך נישט געזאגט, גארנישט נישט געזאגט, לאז שוין נעמען א סוף, ועלדע!

אנקונדיק מיין טאטן, ווי ער שטייט אזוי נעבעכדיק און פארלוירן, האט זיך מיר זייער געגלוסט אים א געשריי טאן אין פנים אריין: „פיפער-נאטער“. צום גליק האב איך זיך דערמאנט אין „כיבוד-אב“ און איך האב זיך איינגעהאלטן.

מיין טאטע האט ארויסגענומען פון ספרים-שאנק א ספר, זיך אוועקגע-זעצט ביים טיש און אריינגעקוקט אין די פארגעלטע בלעטער. איך האב געהאט דעם איינדרוק, אז ער פארגראבט דאס פנים פאר בושע. מיין מאמע איז אריין אין קיך אויפשטעלן דעם סאמאואאר, כדי מכבד צו זיין די געסט, וואס דארפן יעדע רגע אנקומען.

איך בין געזעסן אויף דער ערד און זיך צוגעקוקט, ווי מיין טאטנס שאטן הוידעט זיך אויף דער וואנט אהין און אהער.

דער שאטן פונם טאטן איז דריי מאל אזוי גרויס, ווי דער טאטע אליין. טשעקאווע צו וויסן, צי איז דער שאטן פון מיין טאטן אויך אזא פחדן, ווי דער טאטע. און וואס וואלט געווען, ווען מיין מאמעס שאטן באגעגנט זיך מיטן טאטנס שאטן אויף דער וואנט? א שיינע חתונה וואלט עס געווען. איך וואלט זייער טשעקאווע געווען דאס צו זען.

איך בין צוגעקראכן צום טאטנס בענקל און אזוי אויף א טשעקאוועס אים גענומען קיצלען דעם פוס. פריער פאמעלעך, דערנאך שטארקער. דער טאטע איז געווארן אין כעס. ער האט מיר געוואלט דערלאנגען דערפאר עטלעכע שמיץ. אין דער רגע אבער איז אריינגעקומען די מאמע מיטן זידנדיקן סאמאואאר. דער טאטע האט זיך צוריק אוועקגעזעצט אויפן שטול, גלייך גארנישט.

ס'האט קיין סך נישט געדויערט און די פארבעטענע אורחים זענען אריינגעקומען צו אונז אין שטוב. אויף צו פריער איז געגאנגען דער רב, הינטער אים דער דיין און הינטערן דיין דער גביר, ר' מיכל הורוויץ. זיי האבן אפגעגעבן דעם טאטן און דער מאמען מזל-טוב און מיר שלום-עליכם. איך האב זיי באטראכט. צום בעסטן איז מיר געפעלן דער רב. א קליין מאגער אידל מיט א לאנגער, ווייסער בארד, מיט ציטערדיקע הענט און מיט א גוטן שמייכל אין די צוגעמרוזשעטע, קאפראווע אויגן. דער דיין איז געווען עטוואס העכער פונם רב און א סך אינגער, אן ערך אין די פערצי-

קער. אויף דער רעכטער באַק האָט ער געהאַט אַ בראַדעווקע און גערעדט
האַט ער געלאָסן, נישט געאייילט זיך, הנאה געהאַט פון יעדן וואָרט, וואָס
ער זאָגט אַרויס.

דער גביר, ר' מיכל, אַ ברייטער פאַרשוין מיט אַ צוגעשוירן בערדל,
איז מיר נישט באַזונדערס געפעלן. ער האָט זיך עפעס צופיל אויסגעשטעלט
מיט זיין גאַלד. גאַלדענע רינגען אויף די פינגער, אַ גאַלדענע קייט מיט אַ
גאַלדענעם זייגער און אַ פול מויל מיט גאַלדענע ציין. דאָס, וואָס מיך האָט
פאַרדראָסן, איז געווען דער כבוד, וואָס דער רב מיטן דיין האָבן אים אָפּגע-
געבן, כאַטש ער איז נישט געווען אַזאַ וואַזשנער למדן.

די געסט האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש. אַנטקעגן מיר איז געזעסן
דער רב. ער האָט מיר באַטראַכט מיט זיינע קאַליעדיקע אויגן. זיך געחידושט,
וואָס איך זיך און האַלט זיך ווי אַ גרויסער.

אַ וויילע האָבן אַלע געשוויגן. מיין מאַמע איז געשטאַנען אין אַ זייט
און געהאַט תענוג פון מיר. ווער ס'האַט נישט געזען מיין מאַמען אין יענעם
שבת-צונאַכטס, דער האָט קיין שיינס נישט געזען אין זיין לעבן.

דער ערשטער האָט גענומען דאָס וואָרט דער רב. ער האָט אַ פיר
געטון מיט דער האַנט איבער דער לאַנגער, וויסער באַרד און זיך אָנגערופן
בוה הלשון :

— איז הייסט עס, ווילסטו אונז דערציילן וועגן גן-עדן? אדרבא, לאַמיר
טאַקע הערן, וואָס ס'טוט זיך עפעס אין גן-עדן.

איך האָב זיך אויפגעשטעלט און געזאָגט, אַז איך בין גרייט זיי צו
דערציילן אַלצדינג, וואָס איך האָב איבערגעלעבט פאַר מיין געבוירן ווערן
אין גן-עדן, נאָר מיט איין תנאי, אַז זיי, דער רב, דער דיין, דער גביר און
דער טאַטע זאָלן שווערן, אַז זיי וועלן קיינעם נישט דערציילן. די מאַמע
באַפריי איך פון דער שבועה, ווייל דער מאַמען גלויב איך אויפן וואָרט.

כאַטש דער גאַנצער ענין איז זיי געווען נישט צום האַרצן, פונדעסטוועגן
האָבן זיי נישט געהאַט קיין אַנדער ברירה, זיי האָבן זיך אַלע געמוזט אויפ-
שטעלן, אויפהויבן די הענט און מיר נאַכזאָגן וואָרט ביי וואָרט :

— מיר שווערן, מיר שווערן, ביים מאַגד און ביי די שטערן, אַז מיר
וועלן האַלטן אין זיך דעם סוד, זאָ וואָהר העלפע אונז דער אַלמעכטיקער
גאָט.

נאך דער שבועה האָבן זיך אַלע אַוועקגעזעצט אויף זייערע ערטער און
איך האָב אַ זאָג געטאָן צו דער מאַמען :

— מאַמע, זיי אַזוי גוט און פאַרהענג אַלע פענסטער, פאַרשטאַפּ אַלע
שפאַרעס, אַז קיין ווינט זאָל זיך חלילה נישט אַריינגעבענען און זיך נישט
אונטערהערן. אַ ווינט איז בטבע אַ מסור, אַ פלאַפלער. ער פלאַלט אַלצדינג
אויס פאַר יעדן איינעם. ס'איז אים נישט קיין חילוק, צי פאַר אַ וויינשלבֿבוים
אין סאָד, צי פאַר די פליגל פון אַ מיל.

די מאַמע האָט מיך תיכף געפאַלגט, — אַ לעבן אויף איר קאַפּ! זי האָט
פאַרשטאַפּט אַלע שפאַרונעס, פאַרהאַנגען די פענסטער. די שטימונג איז
געוואָרן זייער אַ פייערלעכע. אויב איך האָב קיין טעות נישט, האָב איך
אַפילו געזען, ווי ביים רב ציטערט די באַרד.

איך האָב צוגעלייגט אַ פינגער צום שטערן. געטראַכט, פון וואַנען איך
זאָל אָנהויבן. נאָך אַ רגע ישובֿ־הדעת, האָב איך באַשלאָסן קודם־כל צו
דערציילן, ווי אַזוי דער מלאַך שמעון־בער האָט מיך אַרויסגעפירט פונם גן־
עדן, די מעשה מיט דער ליימענער נאָז. איך האָב פאַר זיי אַפגעמאַלן דעם
מלאַך שמעון־בער, ווי לעבעדיק. דער רב האָט זיך אַזש אָנגעכאַפּט ביים קאַפּ :

— אַר־וואָ! אַר־וואָ! אַ מלאַך זאָל עס אַזוי שיכורן! אַר־וואָ! איז וואָס
שווייגט מען עס דאַרטן אין גן־עדן, האַ?

איך האָב אים דערציילט, אַז קיין שום מוסרן שמעון־בערן העלפט נישט.
אין גן־עדן איז מען שוין צוגעוואוינט צו די צרות. מען איז נאָך צופרידן,
אַז ס'לויפט כאַטש אַפּ גלאַטיק און שמעון־בער פאַרגעסט אַמאָל צו שלאָגן
ס'זווייב.

— ער שלאָגט דאָס ווייב אויך, דער רשע? — האָט זיך געהידושט דער
רב. — געוואַלט, אידן, געוואַלט!

— נאָך אַ מין שלאָגן, רבי. זיין ווייבל זיסל, אַ מלאכטע, וואָס איז כמעט
תמיד אויף דער צייט, גייט כסדר אַרום מיט אונטערגעשלאָגענע אויגן און
מיט בלאַע צייכנס אויפן לייב.

— אין גן־עדן זאָל אַזוינס פאַסירן, עקט זיך די וועלט, — האָט טרויעריק
אַ זיפּץ געטאָן דער רב, און דער דיין, דער גביר און דער טאַטע האָבן אים
אונטערגעהאַלפן.

די גאַנצע צייט, וואָס איך האָב דערציילט וועגן דעם מלאַך שמעון־בער,
האָט דער גביר ר' מיכל הורוויץ אַלע וויילע זיך אַ טאַפּ געטאָן ביי דער נאָז.

דורך מיר איז ער ערשט געוואויר געוואָרן, פאַרוואָס זיין נאָז איז אַביסל קאַרנאַסע.

— הַם, הַם, — האָט ער געוואָרטשעט, — זיין מזל איז וואָס ער לעבט נישט אויף דער ערד, אַז נישט וואָלט איך אים געקלאָגט אין געריכט. דער גביר ר' מיכל, דאַרפט איר וויסן, האָט זייער ליב געהאַט פּראָצעסן. וואָס, וואָס, איז ביי אים תיכף געווען אַן אַנקלאָגע אין געריכט. אין דעם פּאַל — מיטן מלאַך שמעון־בער — וואָלט עס געווען אויף גאַנצע הונדערט פּראָ־צענט אַ געוואונענער פּראָצעס.

איך האָב שוין חרטה געהאַט אויף דער גאַנצער מעשה. צו וואָס האָט מיר געטויגט, — האָב איך געקלערט, — אַנצוהויבן מיט אַט־די פרומע לייט. זיי קאַנען נישט פאַרטראָגן, אַז מען דערציילט זיי דעם אמת. נאָר אזוי ווי איך האָב שוין אַנגעהויבן, האָב איך באַשלאָסן צו דערציילן ביזן סוף. דער דיין ר' צדוק האָט אַ הוסט געטאַן און זיך געווענדעט צו מיר מיט דער בקשה, אַז איך זאָל אים זאָגן, ווי גרויס קאָן זיין אַן ערך דער גן־עדן. דאָס הייסט, האָט ער צוגעגעבן, אַז ער איז טשעקאָווע צו וויסן, וויפל שטח דער גן־עדן פאַרנעמט.

איך האָב אים געזאָגט, אַז דער גן־עדן איז קיין עין־הרע גענוג גרויס. ער ציט זיך אויף אַן ערך פיר הונדערט טויזנט קוואַדראַט־מייל. אויף מזרח גרענעצט ער זיך מיטן טערקישן גן־עדן, אויף מערב — מיט גויאישן גן־עדן. אויף דרום איז ער אַפּגעטיילט דורך צוויי טויזנט נעפּל־פאַרהאַנגען פון דער ערד, און אויף צפון — דורך אַ פייער־ים פּונם גיהנום. — אוי־וואָ, אוי־וואָ! — האָט געמאַכט דער דיין און זיך אַנגעכאַפט ביים קאַפּ.

— פּלאַי פּלאַים! — האָט געזאָגט דער רב און זיך אַנגעכאַפט ביי דער באַרד.

— זאָנדערבאַר! — האָט געזאָגט דער גביר און זיך אַנגעכאַפט ביי דעם גאַלדענעם זייגער.

— באַוואוינט איז דער גן־עדן, — האָב איך ווייטער דערציילט, — דאָס רוב פון מלאכים און פון פרומע אידן. ליטוואַקעס טרעפט מען דאָרט ווינציק. דערפאַר אַ סך פּוילישע, און דער עיקר, גאַליציאַנער צדיקים. צווישן די מלאכים און די צדיקים איז נישטאָ קיין איבעריקער שלום־בית. די מלאכים טענהן, אַז ס'זענען פאַראַן צופיל צדיקים אין גן־עדן. טויזנט פאַרשוין אויף

איין קוואַדראַט קילאָמעטער. ס'איז שוין נישטאָ כמעט מיט וואָס צו אָטעמען.
קלאַנג זיך די מלאכים און שעלטן די צדיקים מיט טויטע קללות.

צווישן די צדיקים איז אויך נישט פאַראַן קיין איבעריקער שלום. אַ פּוילישער צדיק איז ביי אַ גאַליציאַנער צדיק ערגער ווי טריף. און דאָס אייגענע פאַרקערט. נאָר וואָס שייך אַ ליטוואַק, זענען ביידע צדיקים מסכים, אַז מען טאָר אים בשום אופן נישט אַריינלאָזן אין גן־עדן.

דער עיקר פאַרדריסט די מלאכים, וואָס די צדיקים גייען אַרום פּוסט און פּאַס. טוען נישט קיין האַנט אין קאַלט וואָסער און שאַפן זיך מיט די מלאכים גלייך זיי, די מלאכים, וואָלטן געווען זייערע משרתים פון ששת ימי בראשית.

אויף אַן אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג פון די מלאכים איז עס דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז דער מלאך יונה טויב האָט אַריינגעטראָגן אַ פאַרשלאַג, מען זיל פּאַדערן ביים רבונג של עולם, ער זאָל באַגרענעצן די רעכט פון די צדיקים און איינפירן אַ קוואַטע פאַר גן־עדן.

כמעט אַלע מלאכים האָבן אַפּלאַדירט דעם דאָזיקן פאַרשלאַג, און ער וואָלט זיכער דורכגעגאַנגען מיט אַ מערהייט שטימען, ווען די צדיקים וואָלטן נישט געהאַט קיין מזל. פאַר זיי האָט זיך אין דער לעצטער רגע איינגעשטעלט אַ מלאך מיט געלע האָר, אַ שטיקל מיסטיקער, רויאל הייסט ער.

ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט און געהאַלטן אַ דרשה. וואָס ער האָט גערעדט, האָט קיינער נישט פאַרשטאַנען. בכלל איז שווער צו פאַרשטיין דאָס לשון פון דעם דאָזיקן מלאך. נאָר איינס האָט מען אַרויסגעפילט פון זיינע ווערטער — אַז ער פאַרטיידיקט די צדיקים, אַז ער איז קעגן דעם פאַרשלאַג פון דעם מלאך יונה טויב. אין אַ געוויסן מאָמענט האָט ער אַפילו דעם דאָזיקן יונה טויב אַנגערופן „פּושע ישראל“ און „המן“.

ס'איז געוואָרן אַ טומל. דער מלאך רויאל האָט גרויס אַנזען אין גן־עדן. טאַקע דערפאַר, ווייל מען פאַרשטייט נישט, וואָס ער רעדט, מיינען אַ סך, אַז ווער ווייסט וואָס פאַראַ חכמה ס'שטעקט אין זיינע רייד. איין צד איז געווען פאַרן פאַרשלאַג פון דעם מלאך יונה טויב. דער צווייטער האָט געהאַלטן מיט רויאל המלאך. עס האָט געהאַלטן ביי פעטש. אָבער איינס האָט מען געפּוועלט: די צדיקים פירן ווייטער דאָס רעדל אין גן־עדן. זיי באַלען באַטעווען דאָרטן ווי ביים טאַטן אין וויינגאַרטן און קוים זאָגט מען זיי עפעס. ענטפערן זיי מיטן באַרימטן פּסוק פון שיר השירים — „ישקנו“.

— פון זינט יענער פאָרזאַמלונג האָבן זיך די מלאכים אָרגאַניזירט אין צוויי חברות, — האָב איך ווייטער דערציילט. — איין חברה האָט זיך אַ נאָמען געגעבן ק.א.ג.צ. (דאָס הייסט, קאָנטראָ די צדיקים). די צווייטע חברה האָט זיך אַ נאָמען געגעבן פ.ר.א.צ. (דאָס הייסט, פראָ צדיקים).

איך האָב פאַר מיניע צוהערער גענוי געשילדערט די קאָמפּס־מעטאָדן פון אָט די ביידע צדדים. זיי דערציילט וועגן אַ גאַנצער ריי פאַמפּלעטן, וואָס איין צד שלידערט אַנטקעגן צווייטן. וועגן די אַנפּאַלן, וואָס איין צד אָרגאַניזירט אויפן צווייטן.

— אַרױאַ, אַרױאַ, — האָט געזאָגט דער דיין און זיך אַנגעכאַפט ביים קאַפּ.

— פּלאַי פּלאַים! — האָט געזאָגט דער רב און זיך אַנגעכאַפט ביי דער באַרד.

— זאָנדערבאַר! — האָט געזאָגט דער גביר ר' מיכל, און זיך אַנגעכאַפט ביי דער גאָלדענער קייט.

דער גביר ר' מיכל, דאַרפט איר וויסן, פאַרט אָפּט געשעפּטלעך קיין לייפּסק און דערפאַר האָט ער ליב אַריינצואוואַרפן פון צייט צו צייט אַ טייטשיש וואָרט.

— אָבי די צדיקים האָט חלילה נישט געשאַדט, — האָט מיין טאַטע לייכט אַפּגעאַטעמט און דערביי אַנגעקוקט דעם רב. איך האָב פאַרשטאַנען דעם בליק פון מיין טאַטן. זיינע אויגן האָבן גערעדט קלאַרע דיבורים:

— איר דאַרפט נישט מורא האָבן צו גיין אין גן־עדן אַריין. רבי, הלוואי וואָלט איך געווען אזא צדיק ווי איר, וואָלט איר שוין געזען, וואָס איך וואָלט אויפגעטאַן אין גן־עדן.

מיין טאַטע האָט פונם גאַנצן האַרצן געבענקט צום גן־עדן. איך האָב אַפילו פאַרשטאַנען פאַרוואָס. דאָ אויף דער ערד איז ער געווען דאָס פּוסנ־בענקעלע פון מיך מאַמען. דאָרט אין גן־עדן וועט זי זיין פּוסנבענקעלע. אַז ער וועט אַרויפשטעלן אויף איר זיינע פּיס, וועט ער נקמה נעמען פאַר אַלע בזיונות, וואָס זי האָט אים אַנגעטאַן אויף דער וועלט.

דער רב האָט מיך געפרעגט, צי איך האָב געזען דעם עץ־הדעת, און אַז איך האָב אים געזאָגט, אַז יא, האָט ער אַפּגעזיפּצט. דער גביר האָט מיך געפרעגט, צי אין גן־עדן זענען פאַראַן גאָלדענע מטבעות. און דער דיין האָט מיך געפרעגט, צי די מלאכטעס גייען באַצייטנס צו טבילה.

די אלע פרעגענישן, וואס מען האט מיך געפרעגט, זענען מיר געווארן דערווידער. קוים האב איך פארענטפערט איין פראגע, האט מען מיר שוין געשטעלט א צווייטע. אייגנטלעך האב איך געהייסן פארבעטן די דאזיקע מענטשן, כדי זיי צו דערציילן וועגן מיינע איבערלעבונגען אין גן-עדן, און פלוצים נאך דיר גאר א פארהער, — ס'האט פשוט געשלאגן צו דער גאל. איך האב פארלוירן דעם חשק ווייטער צו דערציילן. איך האב עטלעכע מאל אומישנע געגענעצט. דאס הייסט, איך האב זיי געגעבן אַנצוהערענישן, אז איך בין שוין מיד און זיי זאלן מיר מער נישט דולן קיין ספאדעק. זיי האבן זיך אָבער, ווייזט אויס, געמאכט פון מיינע אַנצוהערענישן אַ פוסבאד און ווייטער געפרעגט. דער רב, למשל, צי כ'האב געזען דעם שור-הבר און צי איז דאס טאָקע אַזאַ וואָזשנע בהמה, וואָס פון איר פלייש וועט קלעקן פאַר כּל־ישראל בשעת משיח וועט קומען. איך האב זיך מער נישט געקאָנט איינהאַלטן און זיי געזאָגט, אַז איצט בין איך מיד און וועל מער גאַרנישט דערציילן, און מאַרגן אויף דער נאַכט, אַז זיי וועלן קומען צו אונז, זאַלן זיי אַזוי גוט זיין און שווייגן און הערן, און איך וועל מאַרגן אויף דער נאַכט זיי דערציילן, ווי אַזוי כ'האב מיך באַקענט מיט מיין חבר דעם מלאכל פישערל.

— אַר-וואָ, אַר-וואָ, אַ מלאַך זאַל הייסן „פישערל“, אַר-וואָ! — האָט אַ זאָ געטאָן דער דיין, און זיך אַנגעכאַפט ביים קאַפּ.

— פּלאַי-פּלאַים! אַ מלאַכל מיטן נאַמען „פישערל“, — האָט געזאָגט דער רב, און זיך אַנגעכאַפט ביי דער באַרד.

— זאַנדערבאַר! — האָט געזאָגט דער גביר ר' מיכל, און זיך געהאַלטן ביי דער גאַלדענער קייט.

איך האב אָבער מער נישט געוואָלט האָבן צו טאָן מיט זיי. איך האב צוגערופן די מאַמע און איר געזאָגט, אַז עס איז שוין די העכסטע צייט, זי זאל מיר געבן צו זויגן. פון זינט פיר אַזויגער האב איך נאָך אין מיין מויל נישט געהאַט.

נאַכדעם, ווי מיין מאַמע האָט מיר געגעבן צו זויגן, האָט זי מיך צוגע-טראָגן צום וויגל, וואָס איז געשטאַנען נעבן איר בעט. זי האָט מיך אַרייַנגעלייגט אין וויגל און מיך גענומען זויגן.

איך בין געלעגן און געטראַכט, אַז די ברואים אויף דער ערד זענען מאַדנע ברואים, און אַזוי טראַכטנדיק, בין איך אַנטשלאָפן געוואָרן.

דער רב, דער דיין און דער גביר זענען נאך געזעסן אַ שטיקל צייט
ביי אונז אין שטוב, געטרונקען טיי און געשמועסט מיטן טאטן. דערנאך
זענען זיי אַוועקגעגאַנגען. אויף יענער זייט שוועל האָט דער רב געזאָגט
צום טאטן :

— הייסט עס, מירצעשעם, מאַרגן, פייוול.

מײן חבר פישערל

דעם צווייטן אויפדערנאכט, ווען אלע זענען שוין געזעסן ארום דעם טיש, האָב איך פאַרקאָשטעט די אַרבל און אָנגעהויבן צו דערציילן :

— מיט מיין חבר פישערל האָב איך זיך באַקענט ביי מאיר פאַרעך, דעם גמרא־מלמד אין חדר, וואו מיר האָבן צוזאַמען געלערנט. פון דער ערשטער רגע אָן איז מיר פישערל זייער געפעלן געוואָרן.

דאָס דאָזיקע קליינע מלאכל מיט די קלוגע, שוואַרצע אייגעלעך איז, אגב, געפעלן געוואָרן יעדן איינעם, ווער ס'האָט אים נאָר געזען. אַ חוץ, פאַרשטייט זיך, דעם גמרא־מלמד, דעם מלאך ר' מאיר פאַרעך, וואָס האָט געהאַט פון אים אויסצושטיין געברענטע צרות.

אַז מען וויל זיין גערעכט, האָט דער גמרא־מלאך פאַרוואָס צו זיין אין כעס אויף מיין חבר פישערל. מיין חבר האָט אים שיער, שיער נישט אומ־גליקלעך געמאַכט מיט זיינס אַ שפּיצל.

געווען איז דאָס אין אַ דינסטיק בייטאָג. דער גמרא־מלאך האָט מיט אונז געקנעלט, געפאַכעט מיטן קאַנטשיק איבער אונזערע קעפּ, אַזוי לאַנג ביז ער איז מיד געוואָרן. די אויגן האָבן זיך אים גענומען קלעפּן, און ס'האָט נישט קיין סך געדויערט, האָט ער אָנגעהויבן כראָפּען. ער איז, ווי זיין שטייגער, אַנטשלאָפּן געוואָרן. דער קאַנטשיק איז אים אַרויסגעפאַלן פון דער האַנט.

פישערלס אויגן האָבן אַ פינקל געטאָן. ער האָט זיך געווענדעט צו אונז, די אַנדערע תלמידים, און געפרעגט :

— חברה, עץ קאַנט האַלטן אַ סוד ?

— יאָ, — האָבן מיר אלע אָפּגעענטפערט און מיט גרויס אינטערעס גענומען וואַרטן, וואָס ס'וועט געשען. פאַרשטאַנען האָבן מיר אלע, אַז פישערל גרייט זיך עפעס אָפּצוטאָן.

פישערל האָט אַרויסגענומען אַ שטיק סמאַלע פון דער קעשענע. ער איז צוגעגאַנגען צום גמרא־מלמד, אויף די שפּיץ פינגער, די פליגל פונם גמרא־מלאך זענען אַראָפּגעהאַנגען מיד. פישערל האָט פאַמעלעך אויפגע־הויבן דעם רעכטן פליגל פונם מלמד, אים אָנגעשמירט מיט סמאַלע און

אים דערנאך צוגעקלעפט צו דער באַנק. אָפּגעפּאַרטיקט זיך מיטן רעכטן פּליגל, האָט ער געטאַן דאָס זעלבע מיטן לינקן.

מיר האָבן זיך אַלע געשטיקט פון געלעכטער. מיר האָבן זיך פּאַרגע-שטעלט די מינוט, ווען דער גמרא-מלאך וועט זיך אויפכאַפּן.

מיר האָבן געוואָרט און געוואָרט, און דער מלמד איז ווייטער געשלאַפּן. ער האָט אָפּילו נישט געהאַט בדעה זיך אויפצוכאַפּן.

געזען, אז מען קאָן זיך נישט דערוואָרטן, איז מיין חבר פישערל צוגע-גאַנגען צום שלאָפּנדיקן גמרא-מלאך און אים אַריינגעשריגן אין אויער אַריין:

— רבי, מען גייט שוין דאַווען מנחה!

דער גמרא-מלאך האָט זיך אויפגעכאַפּט און געוואָלט זיך נעמען פליען אין שול אַריין. ער האָט אַזאַ ריס געטאַן די פּליגל, וואָס זענען געווען צוגע-קלעפט מיט סמאַלע צו דער באַנק, אַז ביידע שפּיצן פון די פּליגל האָבן זיך אָפּגעריסן. דער רבי איז אַוועקגעפאַלן אויף דער ערד און זיך צעשריגן פאַר גרויס יסורים.

די רביצין גאַלדע, אַ מלאכטע מיט אַ בילמע אויפן רעכטן אויג, איז אַריינגעפּליגן פון דער קיך מיט אַ געיאָמער און אַ געשריי. מען האָט תיכף געשיקט רופן דעם פעלדשער, דעם מלאך רפאל. דער פעלדשער האָט געהייסן זיך ברענגען אַזאַ מין פּלאַסטער פון דער גן-עדן-אַפטייק און פאַרקלעפט דעם גמרא-מלאך מיט דעם דאָזיקן פּלאַסטער די פּליגל.

פון דענסטמאַל אָן האָט אונזער גמרא-מלמד געטראָגן אַ האַרץ אויף מיין חבר פישערל. צי ער איז יאָ געווען שולדיק, צי נישט, דער ערשטער האָט ער — פישערל הייסט עס — געכאַפּט שמיץ.

מיין חבר פישערל איז אַבער פון די שטיפער, וואָס קיין שום שמיץ אין דער וועלט האָבן אים נישט געקאַנט אָפהאַלטן פון צו שטיפן. און טאַקע דערפאַר האָבן אים ליב געהאַט. איך האָב זיך צו אים צוגעבונדן מיט לייב און לעבן און ער צו מיר אויך.

וואָס עפעס, האָבן אים דערציילט אויף צו פריער, און ער פון זיין זייט האָט זיך מיט מיר וועגן אַלצדינג באַראַטן.

— פישערל, גיב אָן עצה! — און פישערל האָט צוגעלייגט זיין פינגערל צום שטערן, אַזוי לאַנג געטראַכט, ביז ער האָט פאַר מיר געפונען אַן עצה. — שמואל-אַבא, וואָס זאָגסטו דערצו?

און איך האָבן אים געזאָגט אַליץ, וואָס איך טראַכט. נישט באַהאַלטן

גארנישט פון מיין טייערן חבר, וואָס איז מיר געווען ליב ווי אַן אייגענער ברודער, און אפשר נאָך מער ווי אַן אייגענער ברודער.

איך ווייס, אַז איר וועט מיר זאָגן, דאָס שפיצל, וואָס פישערל האָט אָפגע-טאָן דעם גמרא-מלאך, איז נישט קיין נייעס. אַלע חדר-אינגלעך אויף דער ערד באַרימען זיך מיט אַזוינע שפיצלעך, וואָס זיי האָבן אָפגעטאָן זייערע ערדישע מלמדים. דערויף קאָן איך ענטפערן, אַז ערשטנס, איז דאָס דאָזיקע שפיצל נישט דאָס איינציקע, וואָס פישערל האָט אָפגעטאָן אין גן-עדן, און צווייטנס, זאָגן די ערדישע חדר-אינגלעך ליגנט, זיי באַרימען זיך נאָר, אין דער צייט, וואָס פישערל האָט טאָקע אָפגעטאָן דאָס דאָזיקע שפיצל אויפן רעכטן אמת.

איין מאָל איז פישערל צו מיר צוגעקומען. ער איז געווען זייער טרויעריק. ער האָט אַ רגע אויף מיר געקוקט מיט זיינע טרויעריקע אויגעלעך און דערנאָך אַ זאָג געטאָן:

— ווייסט, וואָס כוועל דיר זאָגן, שמואל-אַבא? ס'איז נישטאָ קיין יושר אין גן-עדן.

איך האָב אים אָנגעקוקט דערשטוינט. נישט געוואוסט אַנטקעגן וואָס ער זאָגט דאָס מיר. פישערל האָט אַ זיפּץ געטאָן און מיר דערציילט אַט-וואָס:

— דו ווייסט, שמואל-אַבא, אַז איך האָב אַ פעטער. חיים נגיד דער מלאך רופט מען אים. ער האָט אַן אייגענע מויער אויפן אליהו הנביא-בולוואַר, אַ מויער מיט אַ גאַרן און מיט אַ נייעם בלעכענעם דאָך.

— איך ווייס, פישערל, — האָב איך אים געענטפערט, — דיין פעטער האָלט די גן-עדן-פראַפינאַציע אין אַרענדע. מען זאָגט, אַז ער איז רייך, ווי קורח.

— און אַ גרויסער דבר-אחר, — האָט פישערל צוגעגעבן. — אין גויאישן גן-עדן וואָלט מען פון אַזאַ דבר-אחר געמאַכט אַ גאַנצן „פראַזניק“.

— אַנטקעגן וואָס איז דאָס געקומען צו רייד, פישערל? דערצייל, איך בין טשעקאָווע צו וויסן.

— הער זיך צו מיט קאָפּ, — האָט מיר געזאָגט פישערל. — דער דאָזיקער פעטער מיינער, דער דבר-אחר, האָט אַ ציג, וואָס גיט יעדע צוועלף מינוט צוואַנציק קוואַרט מילך. איז דאָרף מען ביי אים אַרויסנעמען די ציג פון שטאַל און זי אַוועקפירן.

— וואוהין דארף מען זי פירן, פישערל? זאג, דערצייל, צי נישט אַרויס

די נשמה!

— צום פעטער יואל מלאך דעם איינבינדער, וואָס וואוינט אין יוחנן הסנדלר-געסל. ער איז קראַנק אויף סוכאַטע. ער דארף די ציגן-מילך אַ סך נויטיקער, ווי דער פעטער חיים נגיד דער מלאך.

— ביסט גערעכט, פישערל, — האָב איך אים צוגעגעבן, — ס'איז טאַקע נישטאָ קיין יושר אין גן-עֶדן. דער רייכער פעטער, וואָס איז געזונט ווי אַ בער, האָט אַ ציג, וואָס גיט מילך, כאַטש ער דארף די מילך אויף סײַט סאַט כפרות. און דער אַרעמער פעטער, וואָס איז קראַנק אויף סוכאַטע, האָט אַ פייג. נישט קיין מילך, כאַטש ער דארף די מילך אין לעבן אַריין.

פישערל האָט צוגעלייגט זיין פינגערל צום שטערן. אַ ווילע געטראַכט (תמיד, ווען מיין חבר פישערל טראַכט, לייגט ער צו אַ פינגער צום שטערן).

— שמואל-אַבא, וויסט וואָס?

— וואָס, פישערל?

— מען דארף די ציג אַרויסגנבענען ביים פעטער חיים נגיד דעם מלאך און זי אַוועקפירן צום פעטער יואל.

— גוט, פישערל, — בין איך געווען מסכים, — אָבער ווען? באַטראַכט זיך, אַז מען דארף דאָס טאָן אין אַ גינציקער צייט. פישערל האָט זיך צעלאַכט:

— ס'זועט שוין זיין גוט, שמואל-אַבא. מיטאַג-צייט לייגט זיך דער פעטער חיים נגיד דער מלאך אַביסל צו. די מומע יענטל, די מלאכטע, גייט דענסטמאַל צו דער שניידערקע אַנמעסטן אַ פאַר נייע פליגל. — נו, נו, — האָב איך פון מיין חבר געזעצט די נשמה.

— אין דער צייט וועל איך אַרויסנעמען די ציג פונם שטאַל און זי אַוועקפירן צום אַרעמען פעטער. דו וועסט שטיין אויף דער גאַס און אַכטונג געבן, צי די מומע קומט נישט אָן.

— גוט, פישערל, איך בין גרייט. ווען, אַ שטייגער, וועלן מיר דאָס אַדורכפירן?

— וואָס הייסט, ווען? — האָט פישערל אַ מאַך געטאָן מיט זיינע פליגל. — מאַרגן, בליי-נדר מאַרגן, תיכף נאָך מיטאַג.

מיר האָבן זיך אַפגערעדט וואו צו טרעפן. פישערל האָט מיר גענוי אויסגעמאַלן דאָס אַרט. דעם גאַנצן טאָג בין איך אַרומגעגאַנגען ווי צעדולט.

די גאַנצע נאַכט האָט זיך מיר געפלאַנטערט אין חלום די ציג, וואָס גיט יעדע צוועלף מינוט צוואַנציק קוואַרט מילך.

דעם אַנדערן טאָג, פונקט צו דער צייט, וואָס מיר האָבן אָפּגעשמעסט, האָב איך זיך געטראָפּן מיט מיין חבר אויפן באַשטימטן אָרט. מיר האָבן זיך תיכף אַוועקגעלאָזט צום אליהו הנביא-בולוואַר, וואו ס'וואוינט פישערלס רייכער פעטער.

דער אליהו הנביא-בולוואַר איז זייער אַ שיינער. דאָרט וואוינט די סאַמע סמעטענע פונם גן-עדן. דער שענסטער מויער געהערט צום סאַדעגורער צדיק. אויף דער ערד האָט ער זיך געפירט זייער ברייט און אַזוי פירט ער זיך אויך אין גן-עדן. ס'איז כדאי צו באַמערקן, אַז אויף דעם אייגענעם בולוואַר האָט זיך רחב הוונה געעפנט אַ סאַלאַן, וואו די רייכערע מלאכטעס מאַניקירן זיך די נעגל. אַגב, איז זי געוואָרן זייער פרום אין גן-עדן. זי לייענט אַ סך מוסר-ספרים און קען זיי כמעט אויף אויסנווייניק, וואָס שייך דעם מאַניקירן די נעגל, האַלט זי נישט דערפון, אָבער פרנסה איז פרנסה. אין גן-עדן האָט מען שוין כמעט פאַרגעסן, אַז זי איז אַמאָל געווען אַ זונה. איך מיט מיין חבר פישערל האָבן זיך אָפּגעשטעלט נעבן חיים נגיד דעם מלאכס הויז. מיר האָבן גענומען וואַרטן די מומע זאָל אַרויסגיין. דאָס וועט זיין דער בעסטער סימן, אַז דער פעטער כאַפט אַ דרימל.

מיר האָבן געוואַרט אָן ערך אַ האַלבע שעה. די מלאכטע, יענטל די נגידית, איז אַרויסגעפלויגן פון איר דירה. מיר האָבן איר נאַכגעקוקט ביז זי איז פאַרשוואונדן געוואָרן.

— אַז ס'זאָל איר נאָר פאַרשטערט ווערן, — האָט מיין חבר פישערל געשאַלטן די מומע זיינע. — זי נעמט און צעטרענצלט אַ פאַרמעגן אויף מאַדעס אין דער צייט, וואָס די מומע ריווטשע דעם פעטער יואל דעם איינבינדערס קאָן זיך אַפילו נישט פאַרגינען איבערצוניצעווען אירע אַלטע פליגל, וואָס זענען שוין אַזוי אָפּגעריבן, אַז ווער ס'זעט זי מיינט, אַז זי איז אַ בעטלערקע און וויל איר שענקען אַ נדבה.

מיין חבר פישערל האָט שוין געוואַלט אַריינגיין אין הויף, וואו ס'געפינט זיך דער שטאַל. אָבער פונקט אין דער רגע איז פאַרבייגעגאַנגען אַן אַלטער איד מיט אַ גראַבן שטעקן אין דער האַנט. ער האָט אָפּגעשטעלט מיין חבר און אים געפרעגט:

— מלאכל, וואו גייסטו?

מיין חבר פישערל האָט דעם אַלטן תיכף דערקענט. ס'איז געווען אליהו הנביא. אַמאָליקע צייטן פלעגט ער זיך אַראָפּלאָזן פון צייט צו צייט אויף דער ערד. העלפן אָן אַרעמאָן, באַווייזן אַ נס, אָ אַ שליםמזל זאָל האָבן אויף שבת. לעצטנס האָט ער זיך מייאש געווען. די אַרעמעלייט אויף דער ערד האָבן אויפגעהערט צו גלויבן אין זיין הילף. זיי האָבן באַשלאָסן זיך אליין צו העלפן. — זאָלן זיי, — זאָגט מיט ביטול אליהו הנביא, — זאָלן זיי זיך אליין העלפן, ווי הייסן זיי דאָרטן... די... ציצעליסטן.

פון זינט אליהו הנביא האָט אויפגעהערט זיך אַראָפּצולאָזן אויף דער ערד, גייט ער אַרום פוסט און פּאַס אין גן־עדן. שפּאַצירט דעם גאַנצן טאָג אויפן בולוואַר, וואָס טראָגט זיין נאָמען. איר זאָלט אים אָפּגילטן, וועט ער נישט גיין שפּאַצירן אויף אַן אַנדער גאַס.

— מלאכל, וואו גייסטו?

איך האָב זיך דערשראָקן. געמיינט, אַז איצט איז דער גאַנצער ענין אַ פאַרפּאַלענער. נאָ דיר גאָר אין מיצקע דרינגען דעם אַלטן אליהו הנביא, וואָס האָט איבעראַל ליב אַריינצושטעקן די נאָז.

מיין חבר פישערל האָט זיך אָבער נישט פאַרלוירן. ער קען דעם אַלטנס שוואַכקייט. דער אַלטער האָט ליב, אַז מען דערציילט אים פון זיינע ניסים, וואָס ער האָט אַמאָל אָפּגעטאָן. אַמאָל, ווען ער האָט געוואַלט און ווען ס'האָט זיך אים געגלוסט. היינט קאָן ער אויך באַווייזן ניסים, נאָר ער וויל נישט. — זאָלן זיי זיך אליין העלפן, די... ווי הייסן זיי דאָרט... די ציצעליסטן.

אַרויסזאָגנדיק דאָס וואָרט „ציצעליסטן“, האָט ער אויסגעשפּיגן. פישערל האָט אים געזאָגט, אַז ער איז גערעכט. ער האָט אים דערציילט אַזעלכע מעשיות וועגן אליהו הנביא, אַז דער אַלטער האָט זיך צעשמייכלט און געמיינט, אַז אַלץ, וואָס פישערל דערציילט אים, איז אמת.

קוים מיט צרות האָבן מיר זיך דערוואַרט, דער אַלטער זאָל אַוועקגיין. פישערל האָט זיך אָפּגעווישט דעם שווייס פונם שטערן, אַזוי האָט ער זיך אָנגעהאַרעוועט.

— איצט, שמואל־אבא, — האָט ער צו מיר געזאָגט, — זע און גיב אַכטונג, צי קיינער קומט נישט אָן. אויב, חלילה, יא, לייג אַריין צוויי פינגער אין מויל און גיב אַ פיף.

— גוט, — האָב איך אים געענטפערט, — נאָר זע מאַך עס וואָס שנע־

לער, פישערל.

מיין חבר האָט זיך געזאַמט. יעדע רגע האָט זיך מיר אויסגעדאַכט אַן אייביקייט. איך האָב געדרייט דעם קאַפּ אויף רעכטס און אויף לינקס, זיך איינגעקוקט, צי מען קומט, חלילה, נישט אָן. דאָס האַרץ האָט מיר געזעצט ווי משוגע.

מיין חבר פישערל איז אַרויסגעקומען. אויף אַ שטריק האָט ער געפירט דעם פעטערס ציג.

— שנעל, פישערל, שנעל, לאַמיר פליען צום פעטער יואל! דאָס האַרץ זאָגט מיר, אַז ס'זעט עפעס געשען.

— שוטה, — האָט מיר געזאָגט פישערל, — מיר מוזן גיין צופוס. אַ ציג האָט נישט קיין פליגל.

מיר האָבן קוים געמאַכט עטלעכע טריט און מיר האָבן דערזען, ווי פישערלס מומע, די מלאכטע יענטל די נגידית, פליט אין איילעניש צוריק. זי האָט, ווייזט אויס, עפעס פאַרגעסן אין דער היים. די מומע האָט אונז דערזען און גענומען מאַכן אַ געוואַלט. איך און מיין חבר האָבן גענומען פליען, אַנטלויפן. די ציג האָט זיך געבאַמבלט אין דער לופטן. איר „מע“ האָט מוראדיק געקלונגען איבערן גאַנצן בולוואַר.

פישערל האָט נישט אָפגעלאָזט דעם שטריק. מיר האָבן געסאַפעט און זענען ווייטער געפלוירגן. שמעיה דער פאַליציאַנט, אַ מלאך אין אַ גרינעם מונדיר, וואָס איז געשטאַנען אויפן ראַג און דיריגירט מיטן שטעקעלע, די מלאכים זאָלן זיך, חלילה, נישט צונויפשטויסן — האָט גענומען פייפן.

ס'האָט זיך אַנגעהויבן דאָס אמתע געיעג. שמעיה דער פאַליציאַנט האָט געהאַלטן אין איין פייפן און האָט אונז נאַכגעיאָגט. די מומע יענטל, אַ מלאכטע אַ שווער-באַלייבטע, האָט, פליענדיק, געפרייכט ווי אַ גאַנז און געשריגן אויף אַ קול:

— גזלנים, געץ מיר אָפּ די ציג! וויי איז מיר, ווינד איז מיר, געץ מיר אָפּ מיין ציג!

— פישערל, האַלט פעסט דעם שטריק! — האָב איך גערופן. די ציג האָט געצאַפלט אין דער לופטן. איר „מע“ האָט פאַרטויבט די אויערן.

— דער אַלטער אליהו האָט אונז צופיל פאַרהאַלטן, — האָט געסאַפעט מיין חבר און פעסטער אַנגעכאַפט דעם שטריק.

— וואו מען ריכט זיך נישט, דאָרט וואַקסט ער אויס. — האָב איך צוריק געענטפערט מיין חבר, און מיר זענען ווייטער געפלוירגן.

איך האָב קוים געקאָנט כאַפּן דעם אָטעם, אַזוי שנעל האָבן געפּאָכט אונזערע פּליגל. מיר זענען געווען יונג און די פּליגל אונזערע נאָך נישט קיין אָפּגענוצטע. מיר האָבן געמאַכט פּאַרשידענע זיג-זאַגן. אַט האָבן מיר שוין געמיינט, אַז אונזערע פּאַרפּאָלגער האָבן אונז פּאַרלוירן, און אַט האָבן מיר זיי ווידער געהערט פּאָכען הינטער אונז.

ביי דער ציג האָבן זיך פּאַר שרעק געעפּנט די אייטערס. די מילך האָט גענומען אַראָפּרינען אין דער נידער. קליינע מלאכימלעך, וואָס האָבן נאָך נישט געקאָנט פּליען, זענען געשטאַנען אונטן מיט אָפּענע מיילעכלעך און זיך מחיה געווען מיט יעדן טראָפּן מילך, וואָס האָט אַראָפּגעטריפּט פון דער הויך.

מיט גוטע צוואַנציק מינוט פּריער פון אונזערע נאַכיאָגער האָבן מיר דערגרייכט דאָס יוחנן הסנדלר-געסל. מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער. פּישערל האָט אָנגעקלאַפּט ביי זיין אַרעמען פעטער אין פענסטער. דער פעטער זיינער, דער מלאך יואל דער איינבינדער, איז אַרויסגעקומען. ער האָט זיך פּאַרהוסט און געפּרעגט, וואָס ס'איז דער מער מיט אונז.

— מיר האָבן דיר געבראַכט די ציג, דעם פעטער חיים נגיד דעם מלאכס ציג. דיר וועט זי מער צונויך קומען.

— ווער האָט דיר געבעטן די טובה? — האָט זיך צעשריגן דער איינ-בינדער און דערלאַנגט פּישערלען צוויי הילכיקע פעטש.

אין דער רגע האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אונזערע נאַכיאָגער. די מומע יענטל איז געווען רויט, זיי אַ באַריק. זי האָט געשריגן און געוויינט:

— די ציג, גולנים, געץ מיר אַפּ די ציג.

שמעיה דער פּאָליציאַנט, דער מלאך אין גרינעם מונדיר, האָט געמאַכט אַ פּראַטאַקאָל, פּאַרשריבן מיין נאָמען און פּישערלס נאָמען. די מומע יענטל האָט געהאַלטן די ציג אויפן שטריק און אונז מבטיח געווען, אַז זי וועט אונז צושטעלן דאָס אמתע בענקעלע צו מאיר פּאַרעך, דעם גמרא-מלאך.

די מומע יענטל האָט אַ צי געטאַן דעם שטריק און זיך געלאָזט אַהיימ-גיין מיט דער ציג. איך מיט מיין חבר פּישערל האָבן זיך אָנגעקוקט טרויעריק און פּאַרשעמט.

מיר זענען אַהיימגעגאַנגען. וואָס פּישערל האָט געטראַכט, ווייס איך נישט. נאָר מיר איז געווען שטאַרק קאַלעמיטנע אויפן האַרצן.

פישערל האָט אַ צייט לאַנג געשוויגן. איך האָב אים גאַרנישט נישט
געוואָלט פּרעגן. צו וואָס אַ שטייגער און וואָס אַ שטייגער?
מיטאַמאָל האָט מיין חבר אויפגעהויבן דעם קאַפּ. ער האָט מיך אַנגעקוקט
מיט זיינע קלוגע, שוואַרצע אייגעלעך און געזאַגט:
— ווייסט וואָס איכ'ל דיר זאָגן, שמואל-אַבא?
— פון וואָנען זאָל איך וויסן. — האָב איך געענטפּערט. — וואָס בין
איך עפעס אַ נביא?

— כ'האָב זיך דערטראַכט, — האָט פישערל געזאָגט, — אַז כל-זמן די
רייכע פעטערס לאָזן נישט און די אַרעמע פעטערס ווילן נישט, וועט נישט
זיין קיין יושר אין גן-עֶדן.

דעם אַנדערן טאָג איז פישערל נישט געקומען אין חדר אַריין. איך
האָב געטראַכט, אַז ער איז נישט געקומען דערפאַר, ווייל ער האָט מורא
געהאַט, אַז דער גמרא-מלאך, מאיר פאַרעך, זאָל אים נישט שמייסן. שפעטער
בין איך געוואויר געוואָרן, אַז נישט פאַר פחד האָט ער אויסגעפעלט אין
חדר — פישערל האָט מיר געזאָגט, אַז ער איז נישט קיין בעל-פחד — ער
איז נישט געקומען דערפאַר, ווייל ער האָט געהאַלפן זיין טאַטן, דעם לאַטוטניק
שלמה-זלמן, אַרויסשלעפּן די פאַסטריגעס פון הונדערט פאַר איבערגעניצע-
וועטע פליגל.

— פישערל, — האָב איך זיך געווענדעט צו מיין חבר, — פאַרוואָס נעמסטו
מיך קיינמאָל נישט מיט צו דיר אַהיים? שעמסט דיך אפשר מיט מיר?
— חס-חלילה, — האָט זיך פישערל דערשראַקן, — דו רעדסט נאַריש-
קייטן, שמואל-אַבא. אויב דו ווילסט, קאַנסטו שוין גיין מיט מיר, אפילו
די רגע.

מיר האָבן זיך ביידע געלאָזט פליען, אַהיים צו פישערלעך. פישערלס
טאַטע, שלמה-זלמן דער שניידער, אַ מלאך מיט אַ קנאַפּ אין גאַרגל און מיט
קעלבערנע אויגן, האָט געוואוינט נישט ווייט פון דער גן-עֶדן-לאַנקע, וואו מען
האָט געפאַשעט דעם שור-הבר.

דער שור-הבר איז אַ גרויסער, פעטער אַקס. וויפל ער וועגט, ווייסט
נישט קיינער. נישטאָ אַזאָ וואָג זיין גן-עֶדן, וואָס זאָל אויסהאַלטן זיין שווער-
קייט. אויף דער רעכטער זייט האָט דער שור-הבר אַ גרויסן, ברוינעם פּלעק,
וואָס זעט אויס ווי די מאַפּע פון גן-עֶדן.

ווען מיר זענען אַריינגעקומען צום מלאך שלמה-זלמן דעם לאַטוטניק

אין שטוב. האָבן מיר געטראָפן דעם מלאך גבריאֵל שטיין פאַרן גרויסן שפּיגל.
שלמה־זלמן האָט אים אָנגעמאַסטן די פּליגל, וואָס דער מלאך גבריאֵל האָט
געגעבן צו פאַרריכטן.

דער מלאך גבריאֵל איז אַ הויכער, ברייטער מלאך, זייער אַ רייכער,
אַבער זייער אַ קאַרגער. פון זינט ער לעבט, האָט ער זיך נאָך נישט געמאַכט
קיין פאַר נייע פּליגל, נאָר ער האַלט אין איין איבערניצעווען די אַלטע.
— אַט דאָ אין דער רעכטער זייט קוועטשט אַביסל, — האָט געזאָגט
דער מלאך גבריאֵל. — אַט־אָ־דאָ, שלמה־זלמן.

שלמה־זלמן מלאך דער לאַטוטניק האָט געצייכנט מיטן קריידל, געמאַסטן
מיטן צענטימעטער־בענדל. אַלעמאַל איז ער אונטערגעשפרונגען און מבטיח
געווען:

— ס'וועט שוין זיין רעכט, ר' גבריאֵל, ס'וועט שוין זיין רעכט, פאַרלאָזט
זיך אויף שלמה־זלמןען.

דער מלאך גבריאֵל האָט אַבער פיינט זיך צו פאַרלאָזן אויף יענעם. ער
האָט רק געהויבן די אַקסלען, געפונען אַ חסרון אַט דאָ און אַט דאָרטן. שלמה־
זלמןען האָט עס פאַרדראָסן ביז גאָר.

אַ גוטע שעה האָט ער אזוי אָפּגענודעט דעם אַרעמען לאַטוטניק. דערנאָך
איז ער אַוועקגעגאַנגען. ביי דער טיר האָט ער זיך נאָכאַמאַל אָפּגעשטעלט
און נאָכאַמאַל אָנגעזאָגט דעם לאַטוטניק:

— געדענק, שלמה־זלמן, איך דאַרף האָבן די פּליגל אויף פּסח. געדענק!
קיים איז דער מלאך גבריאֵל אַוועקגעגאַנגען, איז פּישערלס טאַטע גע־
וואָרן אינגאַנצן אָן אַנדערער. ער האָט אונטערגעטאַנצט און זיך צעזונגען:

וואָס וועלן מיר עסן אויף דער סעודהניו?
דעם שוור־הבר מיטן לויטן,
דעם שוור־הבר מיטן לויטן
וועלן מיר עסן אויף דער סעודהניו.

ביי דער ניי־מאַשין איז געזעסן דער געזעלן סיאַמקע מלאך. ער האָט
אַרומגעשטעפט די קאַנטן פון אַ פּליגל און שטומערהייט געברומט.
ביים פּרעס־טיש איז געשטאַנען דער געזעלן בערל מלאך. אַ הויכער, אַ
דאַרער, מיט קליינע, פייערדיקע אייגעלעך. ער האָט אַלעמאַל מיט אַ
פּינגער געפרוּאווט צי דאָס פּרעסל איז נאָך גענוג הייס, און ווייטער געפרעסט.

סיאמקע מלאך און בערל מלאך, די צוויי שניידער-געזעלן, זענען אמאל געווען נאָענטע חברים, כמעט ווי איין גוף און איין נשמה. נאָר פון זינט זיי האָבן זיך ביידע פאַרליבט אין דער מלאכטע רויזל, דער טאַכטער פונם גן-עדן-קרעמער, ישראל-משה, זענען זיי געוואָרן אויף מעסער-שטער, געטאָן איינער דעם אַנדערן אויף צו להכעיס, ממש אין דער לעבער אַרײַן.

די מלאכטע רויזל, אַ יונגע און אַ שיינע, האָט פון זיי ביידן געמאַכט דאָס גרעסטע געלעכטער. אַט האָט זי אַנגעצויגן איינעם און אַט דעם אַנדערן. אין אַ געוויסן מאָמענט איז אַזש דערגאַנגען צו אַ געשלעג צווישן די צוויי אַמאָליקע חברים. זיי האָבן זיך געוואָרפן די פרעס-אייזנס אין קאַפּ אַרײַן און אַ פאַר וואַכן נאַכאַנאַנד זענען זיי געקומען צו דער אַרבעט מיט באַנדאַזשירטע קעפּ.

סיאמקע מלאך האָט שוין אַפילו געפרוואווט באַגיין זעלבסטמאָרד. ער האָט זיך אויפגעאַנגען אויף זיינע שעלקעס. ער האָט אין יענעם מאָמענט פאַרגעסן, אַז ס'איז נישטאָ קיין שום מיתה פאַר אַ גן-עדן-מלאך. און נאַכדעם, ווי ער האָט זיך געבאַמבלט אַ גאַנצן מעת-לעת אין דער לופטן, האָט ער אַראָפּגע-נומען די שעלקעס פונם האַלז און געשאַלטן דעם גן-עדן, דעם געזעלן בערל מלאך און... ער האָט געוואַלט שעלטן די טאַכטער פונם גן-עדן-קרעמער, די סיבה פון אַלע זיינע ווייטיקן, נאָר דאָס האַרץ האָט אים דערצו נישט דערלאָזט.

מיר איז זייער געפעלן געוואָרן די היים פון מיין חבר פישערל. אַ שטוב מיט אַן אַלקער און אַ קיך. דאָס איז געווען אַרום און אַרום די גאַנצע היים. אין איין שטוב האָט מען געאַרבעט. אין אַלקער איז מען געשלאַפן און אין קיך האָט פישערלס מאַמע, חנה-דבורה, זיך געפאַרעט דעם גאַנצן טאָג, צוגעגרייט מיטאַג און וועטשערע פאַרן גאַנצן הויזגעזינט.

דאָס פענסטער איז געווען אַפן. דורכן פענסטער האָט מען געזען די גן-עדן-לאַנקע און דעם שור-הבר, וואָס פאַשעט זיך. דריי באַרוועסע מלאכים האָבן געהיט דעם שור-הבר, ער זאָל נישט פאַרקריכן אין קיין פרעמדע גערטנער. איינער פון זיי האָט מעשה פאַסטוך געשפילט אויף זיין פיפל און די אַנדערע צוויי האָבן געזונגען.

פאַרבאַכט האָבן די צוויי מלאכים פאַרשטעקט די נאָדלען אין די לאַצן אין זענען אַוועק חלומען וועגן זייער בשותפותדיקער געליבטער. פישערלס טאַטע איז אַוועק אין שניידערישן שולעכל דאוונען. איך און פישערל זענען

געשטאנען ביים אפענעם פענסטער, געזען ווי די גן-עדן-לאַנקע הויבט אָן צו טונקלען. מיר האָבן געהערט די זילבערנע גן-עדן-גרילן טשירקען. דער שור-הבר האָט געצופט די גראָזן. איך האָב באַוואַנדערט זיין אַפעטיט. די דריי פאַסטוכער האָבן געזונגען, דאָס הייסט, איינער האָט געשפּילט אויפן פּייפל און די אַנדערע צוויי האָבן געזונגען. ווער ס'האָט נישט געהערט דאָס פאַסטוכער-געזאַנג אין גן-עדן, ווייסט נישט פון קיין שיינס אויף דער וועלט.

אויף דער לאַנקע פון גן-עדן
פאַשען מיר פון גאַנץ קאַיאָר,
מיר, די פאַסטוכער די קליינע,
אַט דעם גרויסן שור-הבר.

פּייפט אַ פּויגל אין גן-עדן,
איז זיין פּייפן מלא-חן.
שפּרינגט אַ קעלבל אויף דער לאַנקע,
איז זיין שפּרינגען מלא-חן.

גרילן טשירקען אין די גראָזן,
טרייל, טרייל, טרייל און טרייל, טרייל, טרייל,
און דער ווינט, דער אַלטער שטיפּער,
דרייט די פּליגל פון דער מיל.

דאָס פּייפל איז זיך פאַרגאַנגען נאַגנדיק און זיס. מיר האָבן שוין געזען
נאָר די סילוועטן פון די דריי פאַסטוכער, און געהערט דאָס מעלה-גרהן
פונם שור-הבר.

די לבנה איז אויפגעגאַנגען פון צווישן די ביימער. איך האָב אַ טאַרע
געטאַן מיין חבר פישערל, וואָס איז געשטאַנען פאַרטראַכט און געשוויגן.

— פישערל, ווייסט וואָס?

— וואָס, שמואל-אַבא?

— לאַמיר זיך אַביסל איבערשפּאַצירן.

— וואו, שמואל-אַבא?

— איך מייך, מיר זאָלן גיין אַביסל שפּאַצירן אין דער דריי-אַבות-אַליי.

— מסכים.

מיר האָבן צעשפּרייט אונזערע פּליגלען און מיר זענען געפּלויגן. פּישערל
 האָט טיף אין זיך אַרײַנגעאַטעמט דעם גן־עדן־ווינט.

— דיין טאַטע איז זייער אַ וואוילער מלאך, פּישערל. ער אַרבעט אַזוי
 שווער און פּונדעסטוועגן ווייזט ער אויס צו זיין אַ גרויסער קבצן.

פּישערל האָט גאַרנישט געענטפּערט. ער האָט פּיינט געהאַט, אַז מען
 האָט גערעדט וועגן זיין טאַטנס אַרעמקייט.

די דריי־אַבות־אַליי איז געווען פּול מיט יונגע פּאַרלעך. אַ סך זענען
 געפּלויגן. אַ טייל זענען געזעסן אויף די בענק און זיך געשושקעט.

וואָס דאָס שושקען זיך באַדייט, האָבן מיר נישט פּאַרשטאַנען. נאָר ס'איז
 אונז געפּעלן געוואָרן. מיר האָבן זיך געגעבן דאָס וואָרט, אַז ווען מיר וועלן
 אויסוואַקסן, וועט זיך יעדער פּון אונז אויסקלויבן אַ מלאכטע און מיר וועלן
 זיך אויך שושקען מיט זיי אין דער דריי־אַבות־אַליי.

מיר האָבן דערהערט אַ טיפּן, שווערן זיפּן. מיר האָבן זיך איינגעקוקט
 ווער ס'זיפּצט דאָס אַזוי, און מיר האָבן באַלד דערקענט דעם שניידער־געזעלן
 סיאַמקע מלאך, וואָס האָט שפּאַצירט אָן איינזאַמער אין דער אַליי.

פּון דער צווייטער זייט אַליי האָט זיך דערהערט אַ צווייטער זיפּן. דאָס
 האָט געזיפּצט בערל מלאך, וואָס האָט זיך אויך נישט געקאַנט געפּינען
 קיין אַרט.

— אַז מיר וועלן אויסוואַקסן אין ווערן גרויסע, וועלן מיר אויך זיפּצן, —
 האָט געזאַגט פּישערל.

— און נאָך שטאַרקער, ווי די צוויי שניידער־געזעלן, — האָבן איך
 צוגעגעבן.

— אַוודאי, — האָט פּישערל באַשטעטיקט. און מיר האָבן זיך אַראַפּגעלאָזט
 אין דער סאַמע מיט פּון דער אַליי.

מיר האָבן שפּאַצירט אַהין און צוריק. מיר האָבן זיך צוגעהערט צו
 דעם שעפּטשען, וואָס האָט זיך געטראָגן פּון צווישן די ביימער. אַ מלאך
 האָט זיך געשוואוירן מיט כל־השבועות, אַ מלאכטע האָט נישט געגלויבט.
 ער האָט זי געסטראָשעט, אַז אויב זי וועט אים נישט גלויבן, וועט ער זיך
 אַראַפּשליידערן אויף דער ערד.

— וואָס טוסטו דאָ, פּישערל, קום אַהיים!

מיר האָבן דערקענט פּישערלס שוועסטער עטל. זי איז געגאַנגען מיט
 אירס אַ חברטע שפּאַצירן אין דער אַליי.

— איך וויל נישט אהיימגיין. כ'וויל נאך אביסל שפאצירן מיט מיין
 חבר שמואל-אבא. — האָט פישערל געענטפערט.
 די שוועסטער איז אַוועקגעגאַנגען. איך מיט מיין חבר האָבן זיך ביידע
 אַנגעקוקט.
 — דיין שוועסטער איז אַ שיינע, — האָב איך געזאָגט, — זי האָט אַזוינע
 ראָזע פליגל.
 — זי איז שוין אַ כלה, — האָט מיר פישערל געענטפערט שטאַלץ, —
 שבת נאָך שבועות וועט זיין די חתונה.
 — וועסט מיר פאַרבעטן אויף דער חתונה, פישערל?
 — אַוודאי, — האָט מיר פאַרויכערט מיין חבר, און מיר האָבן זיך
 צעשיידט ביז מאָרגן אינדערפרי.
 די גאַנצע נאַכט האָט זיך מיר געחלומט אַ חתונה. פישערל איז געווען
 דער מחותן, איך בין געווען דער חתן. כלי-זמר האָבן געשפילט. די כלה
 האָט געוויינט. איך האָב זיך אויפגעכאַפט און געזען, אַז ס'איז נאָר אַ חלום.
 ס'האָט מיר שטאַרק באַנג געטאַן נאָך דעם דאָזיקן שיינעם חלום.

געשפענסטער אין גן־עדן

דאָס דערציילן האָט מיד אַביסל פאַרמאָטערט. איך האָב אַ ווילע אָפּגערוט. אַ קוק געטאָן אויף מיינע צוהערער, געוואָלט זען, צי כאַפּן זיי נישט קיין דרימל, בשעת איך דערצייל וועגן מיינע איבערלעבונגען אין גן־עדן. נאָר אַז איך האָב געזען דעם רב, ווי ער האַלט די באַרד איינגעקלאַ־ מערט מיט זיינע פינגער, דעם גביר, ווי ער האַלט די הענט אויפן בויד און דעם דיין, וואָס זיצט מיט אַן אָפּן מויל, כאַטש שפרעך אים אָפּ אַ גוט אויג — האָב איך פאַרשטאַנען, אַז איך מעג ווייטער דערציילן.

... פון יענעם מאַדנעם חלום האָב איך זיך אויפגעכאַפט אַנטקעגן מיטן נאַכט. אין חלום, ווי איר ווייסט, בין איך געווען דער חתן, מיין חבר פישערל דער מחותן, און פישערלס שוועסטער, עטל, איז געווען די כלה.

איך האָב געוואָלט צוריק אַנטשלאָפן ווערן, ווייטער שפינען דעם דאָזיקן שיינעם חלום, נאָר כ׳האַב נישט געקאָנט. איך בין געלעגן אַ שטיקל צייט מיט צוגעמאַכטע אויגן אויף מיין געלעגער, נאָר דער שלאָף האָט מיר געמיטן און דער שיינער חלום איז שוין געווען העט־העט־העט אויף יענער זייט פון די גן־עדן־מילן.

איך בין אַראָפּ פון מיין געלעגער. אַ באַרוועסער, אין נאַכט־העמד בין איך צוגעגאַנגען צום פענסטער און אַרויסגעקוקט.

די גאַס איז געווען פאַרגאַסן מיט לבנה־זילבער. אַזאַ ליכטיקע לבנה־ נאַכט איז אַפילו אין גן־עדן אַ זעלטנקייט. איך האָב אויפגעעפנט דאָס פענסטער, אַריינגעאַטעמט אין זיך דעם מילדן מיטן־נאַכט־ווינט און אים צוריק אַרויסגעאַטעמט מיט אַ גרוס צו מיין חבר פישערל און צו זיין שיינער שוועסטער מיט די ראָזע פליגל.

אויפן אַנטקעגנאַיבערדיקן טראַטואַר האָבן זיך צונויפגעשטויסן צוויי שאַטנס. זיי האָבן אייסגעשפיגן און זיך פאַרחידושט:

— דו ביסט עס, סיאַמקע?

— דו ביסט עס, בערל?

— וואָס טוסטו אַזוי שפעט ביינאַכט אויף דער גאַס, סיאַמע?

— און דו, וואָס טוסט, בערל?

איך האָב זיי דערקענט, דאָס זענען געווען די צוויי פאַרליבטע שניידער־מלאכים, וואָס אַרבעטן ביי פישערלס טאַטע, שלמה־זלמן דעם לאַטוּטניק, איך האָב אָנגעשטרענגט ביידע אויערן, ס'איז מיר געווען אַ שאַד צו פאַרלירן דאָס מינדסטע וואָרט פון זייער שמועס.
— איך קאָן נישט אַנטשלאָפֿן ווערן, סיאַמע, קוים פאַרמאָך איך די אויגן, זע איד זי, דעם גן־עדן־קרעמערס טאַכטער.
סיאַמע האָט אָפּגעזיפּצט:

— מיט מיר איז אויך דאָס אייגענע, בערל. איך... איך וועל עס נישט אויסהאַלטן.

זיי האָבן אַ וויילע געשוויגן, איך האָב געזען, ווי די נאָדלען פינקלען אין זייערע לאַצן.

— איך בין מקנא, — האָט טרויעריק אַ זאָג געטאָן סיאַמקע מלאך, — איך בין מקנא דעם מינדסטן שניידער־יונג אויף דער ערד, ער, אַז ס'גליקט אים נישט אָפּ אַ ליבע, קאָן ער כאַטש אייננעמען סם, אָדער זיך דערטריןקען אין אַ טייך.

— מיר האָבן נישט קיין אַנדער ברירה, — האָט אים אָפּגעענטפערט בערל מלאך, — מיר מוזן טראָגן אונזער שלימזל אייביק, אַ פּאַסקודנע וואָרט אַט־דאָס וואָרט „אייביק“, ווער האָט עס אויסגעטראַכט? און צו וואָס?

איך האָב געזען, ווי די צוויי פראַגעצייכנס „ווער?“ און „צו וואָס?“ פלאַטערן אַראָפּ פון בערל מלאכס ליפֿן און בלייבן הענגען אין גן־עדן־חלל, וואָס איז פול מיט זיסן לבנה־שיין.

זיי זענען זיך צעגאַנגען, סיאַמקע רעכטס און בערל לינקס, די צוויי אומגליקלעכע מלאכים, וואָס בלאַנקען זיך אַרום דורך די גן־עדן־נעכט, האָב איך באַדויערט, טיף, טיף באַדויערט.

איך האָב געטראַכט, אַז דעם גן־עדן־קרעמערס טעכטערל, די סיבה פון זייער אומרו, שלאַפט איצט, מסתמא, אירע האָר זענען צעווארפֿן איבערן קישון, די פליגל, מיט וועלכע זי האָט זיך צוגעדעקט, האָבן זיך אַראָפּגעגלייטשט פון איר לייב, אפשר שמייכלט זי אין חלום און ווייסט אפילו נישט, אַז דאָס שלימזל, וואָס זי האָט באַשוואוירן, קאָן זיך קיין אַרט נישט געפינען, ס'בענקט נאָכן טויט און קאָן נישט שטאַרבן.

א לבנה-נאכט אין גן-עדן, — האב איך געטראכט, — האט זיך אויך אירע געשפענסטער.

אין יענער רגע האב איך אפילו נישט געאנט, אז אין דער דאזיקער נאכט וועט מיר זיין באשערט צו זען און צו הערן א סך מער, ווי די זיפצן פון די צוויי שליממזלידיקע שניידער-מלאכים.

איך האב דערהערט א געוויין, א שארפס, א פארצווייפלסט. איך האב אויפגעהויבן דעם קאפ און צום ערשטן מאל דערווען דעם מלאך שמעון-בער. ער איז געווען, ווי זיין שטייגער, טויט-שיכור, ביי די הענט האט ער געפירט צוויי נישט-געבוירענע קינדער. זיי האבן זיך געריסן פון זיינע הענט, געשריגן און געוויינט.

— עץ וועט האלטן דעם פיסק, ממזרים, — האט זיך געכעסט דער מלאך שמעון-בער, — עץ וועט שוין אמאל פארשטומט ווערן, צי ניין?
זיין רויטע בארד איז געווען צעשויבערט, די אויגן זענען אים געווען איבערגעקערט, אזוי שיכור איז ער געווען.

— מיר ווילן נישט געבוירן ווערן, — האבן געוויינט די צוויי נישט-געבוירענע קינדער, — מיר ווילן נישט אראפ אויף דער ערד. האט רחמנות, ר' שמעון-בער!
אינטס פון די קינדער איז געווען א מיידעלע און איינס א אינגעלע.

שמעון-בער האט באקומען דעם באפעל זיי אראפצושטעלן היינטיקע נאכט אויף דער ערד. זיי האבן געדארפט געבוירן ווערן א צווילינג.

— איך וויל נישט געבוירן ווערן, — האט שמעון-בער זיי איבערגעקרימט, — ווער פרעגט אייך, ממזרים?

דאס אינגעלע, וואס שמעון-בער האט געפירט ביי דער רעכטער האנט, איז געפאלן אויף א פלאץ. ער האט א זאג געטאן צום שיכורן מלאך:

— ר' שמעון-בער, לאזט מיר א רגע אפ די האנט. כ'וויל זיך אפווישן די נאז.

שמעון-בער האט זיך נישט געכאפט. ער האט אפגעלאזט די האנט פון דעם בחור. דער חברה-מאן האט גענומען אנטלויפן.

ס'האט זיך אנגעעהויבן דאס אמתע געלויף אין דער דאזיקער שיינער לבנה-נאכט אין גן-עדן. שמעון-בער האט געפאכעט מיט זיינע גראבע, וואטאווע פליגל, זיך געיאגט נאך דעם אנטלאפענעם. דאס מיידעלע האט ער פעסט געהאלטן ביים הענטל און זי נאכגעשלעפט מיט זיך.

איך האָב אַלצדינג געזען מיט מיינע אייגענע אויגן. דאָס האַרץ האָט מיר געפלאַטערט. איך האָב תפילה-געטאַן צום בורא-עולם, און ער זאָל באַווייזן אַ נס און שמעון-בער זאָל נישט כאַפּן דאָס אַנטלויפנדיקע קינד. מיין תפילה האָט אָבער, ווייזט אויס, נישט געהאַלפּן. שמעון-בער האָט סוף-כל-סוף געפאַקט דעם חברה-מאַן. ער האָט אים אָנגעכאַפט ביי אַן אויער און אים געשלעפּט מיט זיך.

— וואַרץ נאָר צו, און מירן קומען צו דער גרענעץ, וועט עץ שוין כאַפּן דעם אמתן שנעל אין די נעז, בענקאַרטעס.

דאָס מיידעלע איז, נעבעך, געווען גאָט די נשמה שולדיק, אָבער שמעון-בער, און ער איז אין כעס איז אים אַלצאיינס, צי מען איז יאָ שולדיק, צי נישט. ער מוז און וועט שוין זיין כעס אויסלאָזן.

איך האָב געזען, ווי שמעון-בער שלעפּט דאָס מיידעלע ביי דער האַנט, דאָס אינגעלע ביי אַן אויער. זיי פליען אַוועק אין דער ריכטונג צו דער גרענעץ. איך האָב זיי נאָכגעקוקט אַזוי לאַנג, ביז זיי זענען אינגאַנצן פאַרשוואונדן געוואָרן. איך האָב זיך פאַרטראַכט וועגן גורל פון די נישט-געבוירענע קינדער. געוואָלט פאַרשטיין זייער שרעק פאַר דער ערד און נישט געקאַנט. איך בין נאָך געווען צו יונג און צו קליין, כדי דאָס אַלצדינג צו פאַרשטיין.

מאַרגן וועל איך דערציילן מיין חבר פישערל אַלצדינג, וואָס איך האָב געזען און איבערגעלעבט אין דער דאָזיקער נאַכט. טשעקאַווע, וואָס ער וועט מיר דערויף ענטפערן.

— און שמעון-בער איז אַ גולן און אַ שיכור, דאָס ווייס איך אַליין, — וועל איך אים זאָגן. — כ'האָב זיך שוין אַ סך אָנגעהערט וועגן אים און נעכטן האָב איך עס אַליין געזען. ס'איז אַלץ אמת, וואָס מען דערציילט וועגן אַט דעם רשע. נאָר זאָג מיר, פישערל, איך בעט דיר, פאַרוואָס ציטערן די נישט-געבוירענע קינדער אַזוי פאַרן געבוירן ווערן און פאַרוואָס שרעקן זיי זיך אַזוי פאַר דער ערד?

איך האָב געפראווט טרעפּן, וואָס פישערל וועט מיר ענטפערן. איך האָב פונקט ווי מיין חבר, צוגעלייגט אַ פינגער צום שטערן. געמיינט, און דער פינגער ביים שטערן וועט מיר עפעס העלפּן. נאָר ווייס איך וואָס. אַלץ איז פאַר מיר געבליבן אַ רעטעניש, פונקט ווי פריער. איך אַליין האָב נישט געקאַנט געבן קיין באַשייד.

איך האָב דערהערט אַ פאַכען פון פליגל. כ'האָב אויפגעהויבן די אויגן

און געזען, ווי ס'בלישטשען פון דער ווייטנס פייערלעך. א סך, א סך פייערלעך. די פייערלעך קומען אַלץ נענטער און נענטער. דאָס פּאַכען פון די פּליגל ווערט אַלץ מעכטיקער און האַסטיקער.

כ'האָב זיך געחידושט. אַזאַ פּאַכען האָב איך ביו דענסטמאַל נישט געהערט. ווער קאָן דאָס זיין? — האָב איך געטראַכט און אַנגעשטרענגט מיינע אויגן.

איך האָב דערזען אַ מלאַך מיט גרויסע, שוואַרצע פּליגל. דער מלאַך האָט געהאַט טויזנט אויגן, וואָס האָבן געפּלימערט רויט און דראַענדיק דורך דער ווייסער לבנה־נאַכט. אין דער האַנט האָט דער מלאַך מיט די שוואַרצע פּליגל געהאַלטן אַ שווערד.

— דאָס איז דער מלאַך־המות, — האָב איך געטראַכט. — ער פּליט, מסתּמא, איצט אַראָפּ אויף דער ערד. דאָ אין גן־עֶדֶן האָט פּאַר אים קיינער קיין מורא נישט, נאָר דאָרט אויף דער ערד ציטערט מען פּאַר אים. קוים דערהערט מען זיין פּלאַטערן מיט די פּליגל, באַפּאַלט יעדן איינעם אָן אימה. אידן לויפּן אין שול אַריין זאָגן תּהילים און ווייבער לויפּן רייסן קברים. אָבער ס'העלפט זיי, זאָגט מען, גאַרנישט. וועמען דער מלאַך־המות דאַרף נעמען, דעם נעמט ער. ס'העלפט נישט קיין שום געוויין און קיין שום תּפילה. דער מלאַך מיט די שוואַרצע פּליגל איז געקומען אַלץ נענטער און נענטער. ער האָט געפּאַכעט מיט זיין גרויסער שווערד אין דער לופּט: צו וויסן־געטאָן, אַז ער פּליט אין אַן ערנסטן, זייער אַן ערנסטן שליוחות.

פּונם גן־עֶדֶן־הימל האָט זיך אָפּגעריסן אַ שטערן. דער שטערן איז אַנטקעגנגעפּלויגן דעם מלאַך מיט די שוואַרצע פּליגל און אים פּאַרהאַלטן. — מלאַך־המות, וואו פּליטו? — האָט געפּרעגט דער שטערן און גע־ציטערט. איך האָב נישט געוואוסט, צי פּאַר פּחד, צי פּאַר רחמנות.

— איך פּלי, — האָט אים געענטפּערט דער מלאַך־המות מיט די שוואַרצע פּליגל, — איך פּלי אַראָפּ אויף דער ערד. איך דאַרף נעמען די נשמה פון אַ כּלה־מידל און זי אַרויפּברענגען פּאַר דער פּמליה של מעלה. דאָס האַרץ האָט מיר געפּלאַטערט. די נשמה פון אַ כּלה־מידל, — האָב איך געטראַכט. פּישערלס שוועסטער איז דאָך אויך אַ כּלה־מידל.

נאָר איך האָב זיך דערמאָנט, אַז די גן־עֶדֶן־כלות האָבן נישט וואָס מורא צו האָבן פּאַרן מלאַך מיט די שוואַרצע פּליגל און איך האָב זיך באַרואיקט.

דער שטערן האָט געציטערט, געפלאַטערט און זיך געבעטן ביים מלאך

המות :

— קער זיך אום, מלאך מיט די שוואַרצע פליגל! וואָס ווילסטו פון דעם אַרעמען כלה־מיידל אויף דער ערד? האָב רחמנות אויף איר. זאָל זי זיך פרייען מיט די בלומען, מיט איר ליבע, מיט אירע חלומות.

— טאַסטו דיר אַ נייעם מליץ־יושר, — האָט זיך געכעסט דער מלאך־המות. — ווער האָט ביי דיר געבעטן דיין רחמנות? מען האָט דיר געהייסן דו זאָלסט שיינען, טאָ שייך דיר געזונטערהייט און מיש זיך נישט אין יענעמס געשעפטן.

דער שטערן האָט אָבער נישט אָפגעלאָזט. ער האָט אָנגעהויבן איינצו־טענהן מיטן שוואַרצן מלאך, געפרוּאוּט אים איבערצייגן :

— דאָס ערדישע כלה־מיידל איז נישט מיין שוועסטער און אפילו נישט מיינע קיין קרובה. איך האָב נאָר אַמאָל געזען אירע אויגן, וואָס האָבן צו מיר אַרויפגעקוקט. איך האָב נאָר אַמאָל געהערט אירן אַ זיפּן און אַ מורמל. זי האָט מיך געבעטן איך זאָל איבערגעבן אַ גרוס איר באַשערטן.

— אַנטקעגן וואָס דערציילסטו מיר דאָס? — האָט געזאָגט שטרענג דער מלאך מיט די שוואַרצע פליגל. — אפשר וואָלסטו מיר נישט געשטאַנען אין וועג, איך בעט דיך. אַ שייך פנים וואָלט איך געהאַט, ווען איך וואָלט געווען אַזוי סענטימענטאַל, ווי דו.

דער שטערן האָט ממש געכליפּעט, זיך געבעטן מיט טרערן און אינגאַנצן געציטערט.

— צי איז דיר נישט אַ שאַד, מלאך, אַט דאָס יונגע לעבן? ניינצן יאָר איז דאָס אַלט אינגאַנצן. באַטראַכט זיך — ניינצן יאָר.

— ביזט גאָר אַ גאַנצער פּאַעט, — האָט געזאָגט דער מלאך מיט ביטול. — אפשר וואָלסטו געפּלויגן צום כסא־הכבוד און געזונגען שירה? ס'וואָלט געווען אַ סך גלייכער פּאַר דיר און דו וואָלסט פּאַרשפּאַרט מיר שטערן אין מיין אַרבעט.

— ביזט אַ רשע און אַ גולן, — האָט טרויעריק געזאָגט דער שטערן, — דו האָסט אַ האַרץ פון אַ שטיין. דיך נעמט נישט קיין שום געבעט, אָבער געדענק, וואָס איך זאָג דיר ...

— וואָס זאָל איך געדענקען? און וואָס האָב איך צו געדענקען?

— געדענק, — האָט פרום געזאָגט דער שטערן, — אַז ס'שטייט אין
חד-גדיא... —

— וואָס שטייט אין חד-גדיא? — האָט געחוקט דער מלאך-המות.
— אין חד-גדיא שטייט, אַז צום סוף וועט קומען דער רבוננו של עולם
און וועט קוילען דעם מלאך-המות... —

איך האָב געזען ווי דער מלאך-המות האָט אַ ציטער געטאָן, דער שטערן
האָט אים דערמאָנט זיין אייגענעם סוף. ס'איז געווען אַ מערקווירדיקער
ציטער, דער שרעק פונם טויט פאַר זיך אליין.

איך בין געווען נייגעריק, וואָס ס'וועט ווייטער געשען. שוין-זשע וועט
דער מלאך מיט די שוואַרצע פליגל זיך אומקערן? און דאָס ערדישע כלה-
מיידל וועט מאַרגן אינדערפרי עפענען די אויגן ווי אַלע טאָג? זיך פרייען
מיט דער זון, מיט די בלומען. מיט איר באַשערטן?

איך האָב, ווייזט אויס, געהאַט אַ טעות. דער מלאך-המות האָט אַ פאַכע
געטון מיט זיין שווערד. פונקען זענען אַזש געפלויגן. ער האָט צעשפרייט
זיינע שוואַרצע, גרויסע פליגל און זיך געלאָזט ווייטער פליען.

— דו פליסט טאַקע ווייטער? — האָט מיט אַ געבראַכן קול געפרעגט
דער שטערן.

— איך מוז! — האָט אים געענטפערט שטרענג דער מלאך, און איידער
וואָס-ווען איז ער נעלם געוואָרן.

פונדערווייטנס האָב איך נאָך געזען זיינע פינקלדיקע אויגן, געהערט
דאָס רוישן פון זיינע פליגל. דער שטערן איז ערגעץ-וואו אַראָפּגעפאלן אין
גן-עדן-גראָו, געזוכט אַ טרייסט ביי די גן-עדן-גריילן.

מאָדנע געדאַנקען זענען מיר געקומען אין קאַפּ אַריין. אין דער זעל-
ביקער לבנה-נאַכט האָב איך געהערט דאָס געוויין פון צוויי קינדער, וואָס
האַבן נישט געוואָלט געבוירן ווערן, און דעם האַרטן, שטרענגן „איך מוז“
פונם מלאך מיט די טויזנט אויגן, וואָס איז געפלויגן אויסלעשן אַ לעבן
אויף דער ערד.

אַנטקעגנאיבער מיין פענסטער האָט געבליט אַ קאַרשנבוים. און כאַטש
זיין קרוין איז געווען פול מיט לבנה-שיין, האָט ער געוואָרפן אַ שאַטן אויף
דער ערד.

איך האָב געזען דעם דאָזיקן שאַטן, געזען, ווי ער ציטערט. שוין-זשע,

— האב איך זיך אליין געפרעגט, — מוז אפילו אַ שאַטן ציטערן? טאָ פאַר
וועמען? אפשר גאַר פאַר זיך אליין?
דאָס ערשטע מאָל פון זינט איך בין געווען אין גן־עדן האָב איך זיך
געשראַקן פאַר שאַטנס און געשפּענסטער.
איך האָב זיך געפרוואוּט באַרואיקן, איינשטילן די שרעק, איך האָב
גערעדט הויך צו זיך אליין, כדי איך זאָל בעסער הערן.
— שוטה, — האָב איך זיך אליין געמוסרט, — פאַרוואָס האָסטו מורא?
און פאַר וועמען האָסטו מורא? נישט דיך האָט עס געמיינט דער מלאך שמעון־
בער, נישט דיך האָט ער געפירט געבוירן ווערן און נישט דיך איז דער מלאך
מיט די טויזנט אויגן געפליגן אויסוואַרצלען פון דער ערד.
אין דעם קרוין פונם אַנטקעגנאיבערדיקן קאַרשנבוים האָט אַ ווינט
גערעדט פונם שלאָף, דער שאַטן פונם בוים אויף דער ערד האָט געוואָלט
אַנכאַפן זיין אייגענעם עק און נישט געקאַנט.
אפשר אַוועקגיין פונם פענסטער? — האָב איך געקלערט, — און פונ־
דעסטוועגן בין איך ווייטער געשטאַנען, זיך נישט גערירט פונם אָרט, דאָס
האַרץ האָט מיר געזאָגט, אַז די נאַכט אין גן־עדן פאַרמאַגט נאָך געשפּענסטער.
זיי וועלן זיך נאָך אַנטפלעקן באַצייטנס.
איך האָב געהערט זינגען, שטיל און טרויעריק האָט אַפגעקלונגען דער
ניגון אין דער לבנהדיקער גן־עדן־נאַכט.
איך האָב זיך איינגעהערט, געפרוואוּט דערגיין פון וואַנען דער ניגון
טראָגט זיך, און בשום־אויפן נישט געקאַנט.
דער ניגון האָט זיך דערנענטערט צו דעם געסל, וואו איך האָב געוואוינט.
ערשט איצט האָב איך באַמערקט די געשטאַלט, וואָס האָט געזונגען איר ליד,
געצויגן דעם ניגון איבער די לבנהדיקע גן־עדן־נאַסן.
ס'איז געווען פּערעלע די משוגענע, אַ מלאכטע, וואָס איז אַראָפּ פון זינען
צוליב אַן אומגליקלעכער ליבע. מיין חבר פישערל האָט מיר דערציילט, אַז
זי, פּערעלע, האָט געשפילט אַ ליבע מיט דעם גן־עדן־בוכהאַלטער געצל.
געצל פאַרשרייבט די מצוות, וואָס אידן טוען, צום סוף פון יעדן יאָר רעכנט
ער צונויף די אַלע מצוות און שטעלט צו דעם חשבון דעם מלאך מיכאל.
דריי יאָר איז פּערעלע געגאַנגען מיט דעם גן־עדן־בוכהאַלטער, יענער
האַט איר צוגעשוואוירן „עוויגע ליבע“. פּערעלע האָט געמיינט, אַז אַלצדינג,
וואָס ער זאָגט, איז תורת משה, זי, די גוטע, פרומע נשמה, האָט נישט

געוואוסט, אז ס'זענען פאראן שארלאטאנעס אין גן-עדן, וואס שפילן זיך א שטיקל צייט מיט מיידלשע הערצער, כדי זיי דערנאך אוועקצואווארפן. פערעלע האט געארבעט ביי א גן-עדן-מאדיסטקע. יעדן גראשן, וואס זי האט פארדינט, האט זי אוועקגעלייגט, געשפארט דעם ביסן פונם מויל, זי האט געווארט אויפן גליקלעכן טאג, ווען זי וועט חתונה האבן מיט דעם גן-עדן-בוכהאלטער. דענסטמאל וועט איר צונויף קומען דאס קניפל, וואס זי האט אפגעשפארט פון יארן הארעוואניע.

צום סוף האט זיך פון אלצדינג אויסגעלאזט א בוידעם. איר געליבטער האט זי אוועקגעווארפן און חתונה געהאט מיטן מלאך מיכאלס אינגסטער טאכטער כאוטשע.

פערעלע האט געוויינט דורך די נעכט. נישט געגעסן, נישט געשלאפן. קיין שום טרייסטן זי האט נישט געהאלפן.

אין א שיינעם טאג איז זי ארויס מיט צעשויבערטע האר און מיט צע-שויבערטע פליגל. זי האט געמאכט אזעלכע געוואלדעס, זיך געווארפן אויף יעדן איינעם, אז מען האט זי געמוזט בינדן. צוויי מלאכים האבן זי צוגע-שלעפט צום רעגן-קראן און געלאזט אויף איר אזוי לאנג גיין דאס קאלטע וואסער, ביז פערעלע האט זיך בארואיקט.

פון זינט דענסטמאל אן איז זי געווארן שטיל, נישט גערעדט מיט קיינעם קיין ווארט. ווי זי האט נאר געזען א מלאך, האט זי אים אויסגעמיטן. גאנצע טעג פלעגט זי אפזיצן ביי זיך אין שטוב. האט מען צו איר גערעדט, האט זי נישט געענטפערט. זי האט געקוקט יעדן איינעם גלייך אין די אויגן אריין און גארנישט נישט פארשטאנען.

— אין לבנהדיקע נעכט, — האט מיר דערציילט מיין חבר פישערל, — ווען אלע מלאכים, קליינע און גרויסע, שלאפן שוין, דענסטמאל פארלאזט פערעלע די שטוב, זי גייט ארום איבער די גאסן און זינגט אירע ליבע-לידער. אין יענער לבנה-נאכט האב איך זי געזען גיין, א הויכע מיט ברענענדיקע אויגן. די האר זענען איר געווען צעווארפן איבער די אקסל. די פליגל זענען ביי איר געווען צעשויבערט.

זי איז געגאנגען מיט א פאריסענעם קאפ צו די שטערן און געזונגען:

איך בין געגאנגען שפאצירן
צווישן וויין און קארן

און דעם, וואס איך האב ליב געהאט,
האב איך אָנגעוואוירן.

איך האב אים אָנגעוואוירן

צווישן יאָ און ניי, —

צו האָט איר אים, איר פייגעלעך,

אין ערגעץ נישט געזען?

אויב יאָ, טאָ זאָגט אים, פייגעלעך,

אַז כ'זיץ נאָך אַלץ און וואָרט,

אויב יאָ, טאָ פרעגט אים, פייגעלעך,

פאַרוואָס ר'האַט מיך גענאָרט.

איך קאָן שווערן, אַז איך האָב געזען טרערן אין אירע אויגן. דער ווינט
האַט זיך געשפּילט מיט אירע צעשוּיבערטע האַר, זיי נאָך מער צעשוּיבערט.
מיר האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז דער ווינט מאַכט חוּק פּון אַט דער משוגענער
מלאַכטע און ס'האַט מיך שטאַרק פאַרדראָסן.

פּערעלע איז פאַרבייגעגאַנגען נעבן מיין פּענסטער. זי האָט זיך אַ וויילע
אַפּגעשטעלט און אַ טיפּן זיפּף געטאַן. זי האָט, משמעות, געפּילט, אַז נאָענט
נעבן איר איז פאַראַן אַ האַרץ, וואָס פּילט מיט איר ווייטיק.

איך האָב געוואַלט צו איר עפּעס רעדן, כ'האַב איר געוואַלט זאָגן, אַז
זי זאָל האָבן אַט דעם געצל, דעם בוכהאַלטער, טיף טייער אין דר'ערד. אַז
דער דאָזיקער שאַרלאַטאַן האָט נישט די ווערט אפּילו קיין איין טרער פּון
אירע שיינע אויגן.

איך האָב אָבער גאַרנישט נישט געזאָגט. ביז צום היינטיקן טאָג ווייס
איך נישט, פאַרוואָס איך האָב געשוויגן. אפשר, ווען איך וואַלט איר געזאָגט
אין יענער רגע אַ פאַר גוטע ווערטער, וואַלט איך זי געטרייסט.

און אפשר האָב איך דערפאַר גאַרנישט נישט געזאָגט, ווייל אין גן-עדן
זענען אויך נישט פאַראַן אַזוינע ווערטער, וואָס זאָלן היילן די וואונדן פּון
אַן אומגליקלעכער ליבע.

פּערעלע איז ווייטער געגאַנגען. מיט אירע האַר האָבן זיך איצט געשפּילט
צוויי גן-עדן-שטיפּערס, טאָדרעס דער דרום-ווינט און שמעלקע דער מזרח-
ווינט.

איך האָב נישט געקאָנט מער איינשטיין ביים פענסטער. ס'האָט מיך
געצויגן צו אַט דער משוגענער מלאכטע. און אַט אַזוי, ווי איך בין געווען
אַנגעטאָן, אין היילן נאַכט־העמד, בין איך איר נאַכגעאַנגען.
מיט די באַרוועסע פיס האָב איך געטראָטן אויפן קילן לבנה־זילבער,
וואָס האָט זיך געוואַלגערט הפקר אין די גן־עדן־גאַסן.
פערעלע איז געגאַנגען פאַרויס, איך נאָך איר. זי האָט מיך אַפילו נישט
באַמערקט. פערעלע איז געגאַנגען טריט ביי טריט און געזונגען:

די לבנה שיינט אין מיטן דער נאַכט,
די מלאכים זיי טוען איצט שלאָפן,
נאָך מיך, נאָך מיך, האָט, מאַמע געטרייע,
אַ גרויסער אומגליק געטראָפן.

אַ ליבע, אַ ליבע, האָב איך געשפילט
מיט אַ ליכטיקן פאַרשוין,
ער איז געווען דער טענסטער דימענט
אין דער גן־עדן־קרוין.

ער האָט מיך געהאַלט, געקושט און געגלעט,
און מיר צוגעזאַגט גאַלדענע גליקן,
ער האָט מיך גערופן: „מיין קרוין“, „מיין גאַלד“
און געטאָן מיר צום האַרצן צודריקן.

אוי, מלאכטעס יונגע, הערט צו מיין ליד,
וואָס איז פול מיט פיין און מיט טרערן,
גלויבט די מלאכים ווי הינט אויף דער גאַס,
ווען זיי טוען אַ ליבע אייך שאווערן.

דאָס דאָזיקע לידל, וואָס פערעלע האָט געזונגען, האָט מיך אינגאַנצן
צענומען. איך האָב געזען, ווי פערעלע דערנענטערט זיך צום דוד המלך־
וועלדל. איך בין איר נאַכגעאַנגען.

די צוויי גן־עדן־שטיפער, טאָדעס דער דרום־ווינט און שמעלקע דער
מזרח־ווינט, האָבן זיך גענומען שפילן מיט מיין העמד און עס אַלע מאַל
פאַרהויבן מיר איבערן קאַפּ.

איך האָב זיך געבעטן ביי זיי, זיי זאָלן מיך לאָזן צורו. ס'איז איצט נישט די צייט אויף צו שפילן זיך. אַן אַנדערטמאַל, אַז זיי וועלן וועלן, בין איך תמיד גרייט.

די צוויי שטיפער האָבן מיר אַריינגעשושקעט אין די אויערן, איינער אין רעכטן און דער צווייטער אין לינקן :

— דאָס שפילן זיך מיטן העמד איז אַ בעסער שפיל, שמואל-אַבא, ווי דאָס שפילן אַ ליבע. פונם שפיל מיטן העמד קומען נישט אַרויס אַזוינע צרות, ווי פונם שפילן אַ ליבע. פאַלג אונז און לאַמיר זיך שפילן דאָס שפיל מיטן העמד. איך האָב זיי אַפגעטריבן פון זיך, זיי פעסט אויסגעזידלט, זיי געזאַגט מיטן האַרבן וואָרט, אַז נישט תמיד בין איך אויפגעלייגט אויף צו שטיפן. נאָענט נעבן וועלדל איז פערעלע געבליבן שטיין. זי האָט צעשפרייט אירע הענט און אַריינגעזונגען אין וועלדל אַריין :

אַט דאָ, אין דעם וועלדל,
אין אַ לבנה-נאַכט
האָב איך דיר מיין ליבע
פאַר אַ קרבן געבראַכט.

איך בין אויך געבליבן שטיין, פאַרלייגט די הענט אויפן האַרצן און זיך צוגעהערט צו דעם ליד, וואָס האָט געקלונגען ווי אַ תפילה און אַ קדיש אינאיינעם :

פרעג דעם בוים אין וואַלד,
פרעג דעם ווינט אין פעלד,
פאַרוואָס דו האָסט פאַראומערט
מיין ליכטיקע וועלט.

אדרבא — האָב איך געטראַכט — אדרבא. פרעג פון היינט ביז מאַרגן, זאָלן זיי דיר געבן אַן ענטפער.

פרעג דעם פויגל אויפן בוים,
פרעג דאָס פישעלע אין טייך,
צי זיי האָבן פאַרלוירן
אַזאָ מיין קיניגרייך.

פערעלע איז אריין אין דוד-המלך-וועלדל. איך בין איר מער נישט
נאכגעגאנגען. איך האב, דעם אמת געזאגט, מורא געהאט. דער שגעון
געמישט מיט וואלד האט מיך געשראקן.

איך בין געשטאנען ווי פארגליווערט ביים אריינגאנג אין דוד-המלך-
וואלד. איך האב אליין נישט געוואוסט צי האט זיך מיר דאס אלצדינג
געחלומט, צי ס'איז געווען וואר.

איך האב צעשפרייט די פליגל. דער מארגנטוי האט געשימערט אויף
זיי. כ'בין אהיימגעפלוין מיטן געדאנק צו פארגעסן די אלע קאשמארן, אט-
די אלע געשפענסטער פונם גן-עדן, וואס האבן זיך צו מיר באוויזן אין דער
לבנה-נאכט.

אבער איך האב נישט געקאנט פארגעסן. נאך ביז צום היינטיקן טאג
שטייען די דאזיקע גן-עדן-געשפענסטער פאר מייע אויגן. די צוויי פאר-
ליבטע שניידער-מלאכים, וואס בענקען נאכן טויט, די צוויי נישט-געבוירענע
קינדער, וואס ווילן נישט געבוירן ווערן, די תפילה פונם שטערן צום מלאך-
המות, ער זאל נישט איבעררייסן דאס ציטערנדיקע לעבן פונם ערדישן כלה-
מיידל. און דער עיקר, דער זינגענדיקער אומזין פון אן אנטוישטער גן-
עדן-ליבע...

— צי קאן מען פארגעסן אט אזא נאכט? — האב איך א פרעג געטאן
מייע צוהערער, וואס זענען געזעסן ביי מיין טאטן אין שטוב און זיך צוגע-
הערט צו מייע דערציילונגען וועגן גן-עדן.

דער רב האט זיך א טרייסל געטאן, זיך אויפגעכאפט ווי פון יענער וועלט:
— האסט עפעס געפרעגט, שקאץ? הא, וואס האסטו געפרעגט?
דער גביר האט געצימבלט מיט זיינע פינגער אויפן בויך. ער האט,
מסתמא, געוואלט זאגן אויף דייטש „זאנדערבאר“ און נישט געקאנט.
דער דין, וואס איז די גאנצע צייט געזעסן מיט אן אפן מויל, האט
צוגעמאכט דאס מויל און איינגעשלונגען א טויץ פליגל, וואס האבן זיך אין
משך פון מיין דערציילונג איינקווארטירט צווישן זיינע ציין.

מיין מאמע האט אפגעווישט די טרער, וואס האט זיך איר געבאמבלט
אין רעכטן אויג און נישט געקאנט אראפפאלן.

מיין טאטע האט געפויקט מיט די פינגער אויפן טיש. וואס ער האט
געוואלט זאגן דערמיט, האב איך נישט פארשטאנען.
איך האב געפילט, אז מער וועל איך אין דעם אויפדערנאכט נישט קאנען

דערציילן. איך האב זיך אנטשולדיקט און אָן וועטשערע האָב איך זיך אליין
אַריינגעלייגט אין מיין וויגל.
איך האָב נאָך געהערט, ווי דער רב, דער דיין און דער גביר געזעגענען
זיך מיט מיין טאַטן. איך האָב געהערט, ווי זיי טשמאַטשקען די מזוזה. דער
רב האָט אַ זאָג געטאַן סתם אין דער וועלט אַריין:
— הייסט עס, אַז מאַרגן מערטשישעם וועט ער ווייטער דערציילן, פּייוול?
איך בין אַנטשלאָפן געוואָרן.

אין דוד המלכס גיטער

דעם אַנדערן אויפדערנאַכט, ווען דער רב, דער דיין און דער גביר ר' מיכל הורוויץ זענען געזעסן ביים טיש און געוואַרט איך זאָל ווייטער דערציילן, האָב איך זיי אַ וויילע באַטראַכט. זיי זענען געווען בלאַס און נישט אויסגעשלאָפן. די באַרד פונם רב — אַזוי האָט זיך מיר אויסגעדאַכט — איז מיט אַ האָר ווייטער געוואָרן, די געשפענסטער־מעשה אין גן־עדן האָט אים, וויזט אויס, שטאַרק צערודערט.

— נו, — האָט אַ וואַרטשע געטאָן מיין טאַטע, — נו, דערצייל שוין! זעסט דאָך, אַז מען וואַרט דו זאָלסט דערציילן און דו זיצסט ווי אַ גולם. דעהערט דאָס וואַרט „גולם“, האָט זיך מיין מאַמע, וואָס איז געשטאַנען ביי דער טיר, געוואַלט פאַר מיר איינשטעלן און אַריינזאָגן דעם טאַטן, ווי ס'געהער צו זיין, נאָר דאָס מאַל האָב איך נישט געלאָזט. איך האָב אַ קוק געטאָן אויף דער מאַמען און זי איז געבליבן שטיין אויף איר אַרט. דער טאַטע, וואָס האָט שוין געכאַפט אַ ציטער פאַרן שטורעם, האָט זיך באַרואיקט, און איך האָב גענומען דערציילן:

— נאָך די אַלע זעאוונגען, וואָס איך האָב געזען אין יענער ווייסער לבנה־נאַכט, האָב איך שוין מער נישט געקאַנט שלאָפן. איך האָב זיך קוים דער־וואַרט, ס'זאָל שוין גוט ליכטיק ווערן אין גן־עדן און איך בין תיכף געפלויגן צו מיין חבר פישערל.

איך האָב אַנגעקלאַפט צו אים אין פענסטערל. פישערל איז נאָך געשלאָפן. ער האָט נישט געהערט מיין קלאָפן.

איך האָב שטאַרקער געקלאַפט, די פינגער האָבן מיר אַזש וויי געטאָן. קוים מיט צרות האָב איך אים אויפגעוועקט.

— פישערל, קום! שנעל, שנעל.

— וואָס איז געשען, שמואל־אַבא? — האָט געפרעגט מיין חבר און זיך אויסגעריבן די אויגן.

— קום אַרויס, וועסט שוין אַלץ געוואויר ווערן, — האָב איך געציטערט מיט מיין גאַנצן גוף. מיין חבר איז אַרויסגעקומען. איך האָב אים אַנגענומען

ביי דער האַנט, אים אַריינגעקוקט אין זיינע פאַרשלאָפּענע אויגן און געזאָגט :
— לאַמיר פליען צום דוד־המלך־וועלדל !

מיר זענען געפּלויגן. אויפן וועג האָב איך אים דערציילט די אַלע
קאַשמאַרן, וואָס האָבן זיך מיר אַנטפלעקט. פּישערל האָט אָפּגעזיפּצט.
מיין דערציילן האָט אויף אים געמאַכט אַ שטאַרקן רושם. ער האָט אַ
ציטער געטאָן מיט זיינע ליכטיקע פּליגל און געזאָגט :

— איך האָב נאָך ביו איצט גאַרנישט געזען פון דעם אַלעמען, וואָס דו
דערציילסט מיר, שמואל־אַבא. געהערט האָב איך אַ סך, אָבער געזען נישט.
ווייזט אויס, אַז אַזעלכע זאָכן זעט מען נאָר אין שלאָפּלאַזע נעכט. דו האָסט
געהאַט די זכּיה פון אַ שלאָפּלאַזער נאַכט. איך בין דיך שטאַרק מקנא.
שמואל־אַבא.

איך האָב אים נישט פאַרשטאַנען. זיינע רייד זענען מיר אויסגעקומען
מאָדנע. וואָס איז דאָ געווען מיך מקנא צו זיין ?
כ׳האַב עס אים געזאָגט. ער האָט מיך אָנגעקוקט. זיין בליק איז געווען
מאָדנע ווייט...

— דאָס, וואָס דער טאָג פאַרשווייגט און פאַרבלענדט מיט זונגאַלד,
פּלאַפּלט אויס די נאַכט. זי הויבט אויף דעם שליער פון די זאָכן און דו
קוקסט אַריין אין תּהוֹם. אַ שאַד, וואָס איך בין פאַרשלאָפּן אַט די דאָזיקע נאַכט.
מיר זענען ווייטער געפּלויגן. די מאַרגנזון האָט געוואָרעמט אונזערע
פּליגל. דער גן־עדן־ווינט איז געווען אַ יונגער און פּרישער. ער האָט זיך
געשפּילט מיט אונזערע האָר און זיך אַליין געחידושט אויף זיין חוצפּה.
מיר האָבן זיך דערנענטערט צום דוד־המלך־וועלדל. דער ווינט האָט
אונז איבערגעלאָזט. ער איז פּלינק אַריינגעשפרונגען אין וועלדל אַריין, דער־
ציילן די גן־עדן־האַזן, אַז ס׳קומען געסט. זיי האָבן נישט וואָס מורא צו האָבן.
די צוויי „פּליערס“ האָבן נישט מיטגענומען זייערע פּיילנבויגנס.
איך און מיין חבר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער, נאָענט פאַרן
אַריינגאַנג אין וועלדל.

— אַט אַ דאָ, — האָב איך געוויזן מיטן פינגער, — האָט זיך פּערעלע
די משוגענע מלאכטע פאַרנומען אין וועלדל אַריין. איך האָב מורא געהאַט
איר נאַכצוגיין. קוב, פּישערל, אפשר וועלן מיר זי נאָך טרעפּן.
מיר זענען אַריינגעגאַנגען אין וועלדל אַריין. געזוכט די שפורן פון
דער משוגענער און גאַרנישט געפונען.

פייגל האָבן געצוויטשערט אויף די ביימער. אויף די גראָזן האָט גע-
שימערט דער טוי, גרויסע זילבערנע טראָפּנס.

— אפשר זענען די טראָפּנס טוי די טרערן, וואָס די אומגליקלעכע ליבע
האָט אַריינגעוויינט אין די גראָזן? — האָב איך אַ זאָג געטאָן צו מיין חבר.
— אפשר, טאָקע? — האָט פישערל געפליסטערט. מיר האָבן זיך אַוועק-
געשטעלט ביי אַ גרויסער, ווילדער גן-עדן-רוי, וואָס איז פול געווען מיט אַט-
די טראָפּנס, און מיר האָבן פרום און פאַרכטיק אָפּגעזונגען אַ קאַפּיטל. זעהלים.
— די טרערן זענען געבליבן, — האָב איך אַ פּרעג געטאָן. — טאָ וואו
זענען אַהינגעקומען די שפורן פון פּערעלעס טריט?

— מסתמא האָט דער גן-עדן-סטרוזש אויסגעקערט די שפורן. אַזוי
פירט מען זיך דאָ אין גן-עדן. דער טאָג טאָר נישט געוואויער ווערן, אַז
די גן-עדן-נעכט זענען אָפּטמאַל פול מיט שטות און מיט שגעון.

— איז דאָך אומזיסט דאָס זוכן, פישערל, לאַמיר זיך אומקערן.
פישערל האָט זיך פאַרטראַכט. ער האָט צוגעלייגט זיין פינגערל צום
שטערן. איך בין געשטאַנען און געוואַרט, וואָס וועט ער דאָ אויסקלערן.
אַ פּויגל איז פאַרבייגעפּלויגן איבער פישערלס קאַפּ, אַ טשירקע געטאָן:
פּי, פּי. אַלע פייגל קענען מיין חבר פישערל. זיי האָבן אים ליב און באַגריסן
זיך מיט אים. „פּי, פּי“ — הייסט אויף פּויגליש לשון „פישערל“.
— מירן היינט נישט גיין אין חדר אַריין, — האָט אַנטשלאָסן אַ זאָג
געטאָן מיין חבר.

— נו און דער רבי, מאיר פאַרעך דער גמרא-מלאך? ער וועט דאָך
אונז מאַרגן דערפאַר קאַטעווען.

— כ'האָב אים אויף דער ערד, — האָט מיין חבר אַ מאַך געטאָן מיט
דער האַנט.

— מסכים! — האָב איך צוגעגעבן. — איך האָב דעם דאָזיקן רשע
אויך אויף דער ערד.

מיר זענען נאָך אַ ווילע געשטאַנען, זיך צוגעהערט צום צוויטשערן פון
די פייגל, אַריינגעאַטעמט אין זיך דעם ריח פון די גראָזן.

— קום, שמואל-אַבא!

— וואוהיך, פישערל?

— מירן פליען אין דוד המלכס גיטער.

— אין דוד המלכס גיטער ? מען וועט אונז דען אריינלאָזן ?
— איך האָב אַ חבר דאָרטן, ער איז אַ פּאַסטוך אין דוד המלכס גיטער, ער
פּאַשעט די שאַף. לייבעלע מלאך הייסט ער. כ'האָב אים שוין נישט געזען
אַ יאָר מיט אַ מיטוואָך.

— ס'איז ווייט פון דאָנען, פישערל ?

— אַ צוויי שעה פליען קיין מזרח צו, שמואל-אַבא. אונזער דוד המלך
איז שוין איינמאָל רייך ! דעם גאַנצן טאָג גייט ער אַרום מיט דער גילדענער
קרוין אויפן קאַפּ. ער גייט די הענט פאַרלייגט אויף הינטן און קוקט זיך צו
ווי די מלאכים אַרבעטן, פאַרזייען זיינע פעלדער. ער האָט שטאַרק ליב, אַז
מען זינגט זיין „תהילים“, אַט דער דוד המלך. זיינע לידער האַלט ער פאַר
די שענסטע אין דער וועלט און די מלאכים, וואָס אַרבעטן ביי אים, מוזן זיי
זינגען דעם גאַנצן טאָג ביי דער אַרבעט.

— גוט, פישערל. מירן פליען און מירן הערן, ווי די מלאכים זינגען די
לידער פון דוד המלך.

מיר האָבן צעשפרייט אונזערע פליגל און זיך געלאָזט אין וועג אַריין.
מיר זענען געפלויגן קעגן מזרח צו. די זון האָט אונז געבלענדט די אויגן.

די ערשטע האַלבע שעה איז אונז געווען שווער דאָס פליען אַנטקעגן
דער זון. דערנאָך האָבן מיר זיך צוגעוואוינט. איך האָב שוין געפלאַמט פאַר
נייגעריקייט צו זען די גיטער פון דוד המלך.

מיין חבר האָט מיר געוויזן מיטן פינגער :

— שמואל-אַבא, דו זעסט ?

איך האָב אַראַפגעקוקט און געזען : גרינע פעלדער, וואָס ציען זיך טיף
אין האַרזיזאָנט אַריין. אין דער רעכטער האַנט גרויסע, בליענדיקע וועלדער.
לינקס, אַ זילבערנער טייך, וואָס זעט אויס ווי דער זילבערנער גאַרטל, וואָס
די מלכה שבא האָט פאַרלוירן.

איך האָב זיך נישט געקענט איינהאַלטן און איך האָב אויסגעשריגן :

— אוי, ווי שיין !!

מיר האָבן זיך אַראַפגעלאָזט אַביסל נידעריקער, כדי מיר זאָלן בעסער
קאָנען זען. אויף די פעלדער זענען געשטאַנען פּראַסטע מלאכים, די העמדער
איבער די הויזן. זיי האָבן געאַקערט און געזיט. גרויסע טראַפנס שווייס
האָבן געטריפט פון זייערע שטערנס. די מלאכים האָבן געזונגען :

טאָגט דער טאָג אין פענסטער,
טרייבט מען אונז אַרויס,
פון אונזער אַרעס ווינקל,
אונזער אַרעס הויז.

קוקו, קוקו, ביזט אַן עדות,
ווי מיר האַרעווען דאָ שווער —
טראַג אַוועק צו גאַט בעכי
אתזער שטילע טרער.

מיר אַקערן די פעלדער,
מיר שניידן דעם שניט,
און ברענגען די קינדער
דעם הונגער נאָר מיט.

קוקו, קוקו, ביזט אַן עדות,
ווי מיר האַרעווען דאָ שווער,
טראַג אַוועק צו גאַט בעכי
אונזער שטילע טרער.

— פאַרוואָס זענען זייערע לידער אזוי טרויעריק? — האָב איך געפרעגט

ביי מיין חבר.

— פאַרוואָס, פּרעגסטו? — האָט אַ זיפּץ געטאָן מיין חבר. — קוק זיך
נאָר צו, ווי זיי וואוינען און דו וועסט פאַרשפּאַרן צו פרעגן. ווער ס'איז
זיי מקנא, מעג איבערקומען אויף זייער שטאַנד.

ער האָט מיר געוויזן מיטן פינגער. איך האָב זיך איינגעקוקט און
געזען קליינע, נידעריקע כאַטעס פון ליים, די דעכער געדעקט מיט שטרוי.
— אַט דאָרטן אין די כאַטעס וואוינען זיי, די אַרעמע מלאכים. קיינמאַל
נישט זיך אַנגעגעסן צו דער זעט, קיינמאַל קיין חלום נישט געהלומט ביזן סוף.

— פאַרוואָס האָבן זיי, נעבעך, אַזאַ פינסטערע דאָליע, פישערל?

— פאַרוואָס, פּרעגסטו? — האָט פישערל אַ קריץ געטאָן מיט די ציין. —
פאַרוואָס? ווייל ס'איז נישטאַ קיין יושר אין גן-עדן. דוכט זיך, זיי זענען
מלאכים, פונקט ווי אַלע אַנדערע, זיי האָבן פליגל און זינגען שירה און פונ-
דעסטוועגן — נא, זע!

פון פישערלס אויגן איז אַראָפּגעפּאַלן אַ טרער. איך האָב אויפּגעכאַפּט
די טרער מיט דער האַנט, זי איז געווען הייס.
— איז, הייסט עס, נישט פאַר יעדן דער גן־עדן אַ גן־עדן? — האָב
איך געפרעגט.
— דערווייל... דערווייל נישט, — האָט מיין חבר מיר געענטפּערט.
און מיר זענען ווייטער געפּלויגן.
און דאָס אַלצדינג טוט זיך אָפּ אין דוד המלכס גיטער — האָב איך
געטראַכט און הויך אַ זאָג געטאָן:
— וואו איז יושר?
פישערל האָט זיך פאַרקרימט:
— שוטה, האָסט דאָך געהערט, וואָס אברהם אבינו האָט געזאָגט דענצמאַל
שבת אויפן שפּאַציר: „יושר שמוי־שער“...
איך האָב זיך דערמאַנט אָן יענעם געשפּרעך פון די אַבות און בין רויט
געוואָרן פאַר בושה.
— נו, און דוד המלך? — האָב איך געפרעגט. — וואָס טוט דוד המלך?
— הלואי אויף אַלע מלאכים געזאָגט געוואָרן. ער לעבט זיך אין גן־עדן
ווי גאָט אין פּראַנקרייך. דעם גאַנצן טאָג גייט ער אַרום פּוסט און פּאַסט.
אַדער ער שפּילט אויף דער האַרף, אַדער ער ליובעט זיך מיט אבישג, און
אַז ס'ווערט אים נמאס, טשעפעט ער זיך צו די שיינע טעכטער פון די אַרעמע
מלאכים.
— ער האָט נאָך אַלץ נישט פאַרגעסן זיינע אַלטע שטיק?
— ניין, פאַרקערט. אין גן־עדן פּראַוועט ער ערשט זיינע שטיקלעך,
סטייטש, דוד המלך!
מיר זענען פאַרבייגעפּלויגן דעם זילבערנעם גן־עדן־טייך. מלאכטעס
זענען געשטאַנען באַרוועסע ביים ברעג און געוואָשן גרעט. אַ יונגע מלאכטע
מיט רויטע הענט האָט געזונגען:
וואויל איז, צדיקים,
וואויל איז צו איד,
מיר וואָשן דאָס גרעט
ביים גן־עדן־טייך.

וואָס איר מאַכט קויטיק,
מאַכן מיר ריין,
וואָס איר מאַכט בלאַטיק,
מאַכן מיר שיין.

און די אַנדערע מלאַכטעס, עלטערע און אינגערע, וואָס זענען געשטאַנען
געבויגן ביים ברעג טיך, האָבן אָפּגעענטפּערט אין כאָר :

אַ לויב דעם באַשעפּער,
דעם האָר פון דער וועלט,
וואָס האָט אויף יושר
די וועלטן געשטעלט.

ווער ס'שפּילט אויף דער האָרף,
און אָט ווער ס'דאַרף
וואָשן דאָס גרעט
און שווייסן דאָס פעלד.

פון די ליימענע כאַטעס האָט זיך געטראָגן דאָס געוויין פון קליינע זויג-
מלאַכימלעך. זיי זענען געלעגן אַליין אין די וויגן און זיך געריסן די העלזער.
בריינע די גן-עדן אַם, אַ מלאַכטע מיט גרויסע, פולע ברוסטן, איז געגאַנגען
פון כאַטע צו כאַטע און אָנגעזויגן די קליינע מלאַכימלעך. דער האָר פון די
גיטער, דוד המלך, האָט זי געדונגען דערצו, כדי די „פעמפיקעס“ זאלן נישט
אָפּרייסן די מאַמעס פון דער אַרבעט.

— פון וואָנען נעמט בריינע די גן-עדן אַם אַזוי פיל מילך אויף אַנצוזוויגן
אַזוי פיל מלאַכימלעך? — האָב איך געפרעגט מיין חבר.
— וואָס פאַרשטייסטו נישט, שוטה? — האָט אַ וואַרטשע געטאַן מיין
חבר פישערל. — זי גיסט אונטער וואַסער...

מיר זענען ווייטער געפלויגן, זיך פאַרנומען אויף רעכטס, צו די סעדער
צו. די זון האָט גענומען בראַטן. מיר האָבן געזוכט אַ שאַטנדיק ווינקל.
אין מיטן פון אַ בליענדיקן פאַרק איז געשטאַנען אַ פאַלאַץ פון מירמל-
שטיין, די פענסטער פון פאַלאַץ זענען געווען ברייט צעעפנט. צוויי יונגע
מלאַכטעס מיט פעדערן אין די האָר האָבן געלופטערט דאָס בעטגעוואַנט.

— דאָס איז דער פּאַלאַץ פון דוד המלך, — האָט מיר געזאָגט מיין חבר פּישערל. — דער פּאַלאַץ האָט איבער הונדערט חדרים. אין דעם פּאַלאַץ וואוינט דער מלך מיט זיינע ווייבער און קעפּסווייבער.
— אַ שיינער פּאַלאַץ, — האָב איך זיך געחידושט. — ס'וואָלט כדאי געווען צו כאַפּן אַ קוק, וואָס ס'טוט זיך דאָרט אינעווייניק.
— זאָל גאָט אָפהיטן! — האָט אויסגעשריגן פּישערל. — קוים טרעסטו איבער די שוועל פון דעם פּאַלאַץ, כאַפּן דיך תּיכּף די טרייסים און מאַכן דיך פאַר אַ פּאַזש.

— אַ פּאַזש ביים מלך דוד איז דען אַזאַ שלעכטע זאַך, פּישערל?
— זאָלן שוין דיינע שונאים רעדן, שמואל-אַבא, ווייל דו אַליין ווייסט נישט וואָס דו רעדסט. מער פעלט דיר נישט, ווי אונטערהאַלטן אַ גאַנצן טאָג דעם שלעפּ פון דוד המלך, אָדער אים קיצלען די פּיאַטעס.
איך האָב אַ ציטער געטאָן מיט ביידע פּליגל.
איך האָב זיך פאַרגעשטעלט אַ פאַר פאַרשוויצטע פּיס מיט גרויסע הינער-אויגן אויף די פינגער. איך קיצל די דאָזיקע פּיס. דער שווייס דושעט און דער מלך כעסט זיך און שרייט זיך אויס אויף מיר:
— שטאַרקער, שטאַרקער קיצל, שמואל-אַבא! וואָס ביסטו, אַ פּאַזש, צי אַ ליימענער גולם?

בררר... איך האָב נאָכאַמאָל אַ ציטער געטאָן.
מיר האָבן דערהערט דאָס שפּילן פון אַ האַרף. פּישערל האָט אויפגעשפּיצט די אויערן.

— דו הערסט, שמואל-אַבא?

— איך הער, פּישערל!

— דער מלך דוד שפּילט אויף דער האַרף. לאַמיר פּליען, אָבער שטיל, אויף די שפּיץ-פּליגל, ער זאָל אונז נישט דערהערן.

מיר זענען נאָכגעפּלויגן די קלאַנגען פון דער האַרף. אונטער אַ שאַטנדיקן דאַמב איז געזעסן דוד המלך. ער האָט געשפּילט. נעבן אים איז געזעסן אַ יונג מיידל מיט שוואַרצע, געקרויזטע האַר. זי האָט געהאַט אַ קאַרשעלע אויף דער לינקער באַק.

איך און מיין חבר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט נישט ווייט פון דעם פּאַרל. איך האָב באַטראַכט דעם מלך. ער איז געווען אַ מיטלעוואוקסיקער, אַ באַ-

לייבער, מיט שאַרפע, גרינע אויגן. דאָס בערדל אַ רויטלעכס, אַביסל אַרומ-
געשוירן.

— אַט ער האָט עס געמאַכט דעם תהילים? — האָב איך פליסטערנדיק
געפרעגט ביי מיין חבר.

— ששש... — האָט מיין חבר צוגעלייגט זיין פינגערל צום מויל. איך
האַבן פאַרשטאַנען, אַז איצט איז דאָס בעסטע צו שווייגן און צו הערן.

איך מוז זיך מודה זיין, אַז דוד המלך האָט געשפּילט זייער שיין. די
גאַנצע צייט, וואָס ער האָט געשפּילט, איז דאָס מיידל, וואָס איז נעבן אים
געזעסן, געוואָרן וואָס אַמאָל שענער און שענער.

אַז ער האָט פאַרענדיקט דאָס שפּילן, האָב איך געזען ווי אַן אַדלער
קרייזט זיבן מאָל אַרום דוד המלכס קאַפּ. פון צווישן די ביימער פון סאָד
האַבן אויסגערופן טויזנטער שטימען:

— דוד מלך ישראל חי וקים!

דער מלך האָט געשמייכלט. ס'האָט אים, ווייזט אים, הנאה געטאַן. דאָס
מיידל, וואָס איז געזעסן נעבן אים, האָט זיך אויפגעהויבן.

— וואָס איילסטו זיך אַזוי, שולמית? וואָס האָסטו אַזוי נישט קיין צייט?
— האָט דער מלך צו איר געזאָגט און זי אַנגענומען ביי דער האַנט.

— איך מוז גיין, שווער. שלמה קען מיך שוין זוכן אין די וויינגערטנער.
איר וויסט דאָך, אַז קוים פאַרוויס איך זיך אַביסל, הויבט ער מיך אַן צו
זוכן. ער האָט שוין מסתמא אפשר צען מאָל אַפּגעזונגען דעם גאַנצן שיר-
השירים.

דוד המלך האָט זי אַבער נישט געלאָזט גיין. ער האָט זי אַראָפּגעצויגן
צו זיך אונטערן שאַטנדיקן בוים און זי פעסט אַרומגענומען.

— שולמיתל... טייבעלע... קעצעלע.

שולמית האָט זיך געריסן פון זיינע אַרעמס. אירע האָר האָבן זיך צע-
שויבערט, איר פנים האָט געגליט.

— לאָזט צורו, שווער! — האָט זי געאַטעמט הייס. — ס'איז אַן עבירה,
איר פאַרזינדיקט זיך אַנטקעגן אייער תהילים.

— אַז דו וועסט וועלן, קעצעלע, — האָט דוד המלך הייס געשעפטשעט, —
אַז דו וועסט וועלן, וועל איך צוליב דיר אַנשרייבן אַ שענערן תהילים, אַ
שענערן שיר-השירים, ווי שלמה, אַ שענערן...

מיר האָבן געהערט אַ קוש, אַ צווייטן, אַ דריטן. שולמית האָט זיך געבעטן,
געריסן פון זיינע הענט :

— לאַזט אָפּ, איך בעט אייך, לאַזט אָפּ, שווער! שלמה וועט געוואויר
ווערן, וועט זיך טאָן חושך.

— אַ פייג וועט ער ביי מיר געוואויר ווערן, קעצעלע. אַ מכה וועט
ער ביי מיר געוואויר ווערן, טייבעלע...

— די פייגל וועלן עס אים דערציילן, שווער. שלמה פאַרשטייט דאָס
לשון פון די פייגל.

— די פייגל פון מיינע גיטער, — האָט געסאַפּעט דוד המלך, — וועלן
אים גאַרנישט נישט דערציילן. די פייגל פון מיינע גיטער האַלטן מיט מיר.
מיר האָבן ווידער געהערט אַ קוש, אַ צווייטן, אַ דריטן. ווער ווייסט צו
וואָס ס'וואַלט דערגאַנגען, ווען דוד המלך וואַלט נישט דערהערט בת־שבעס
קול :

— דוד, וואו ביסטו ערגעץ, דוד ?

שולמית האָט זיך אויפגעהויבן, פאַריכט די האָר און פלינק ווי אַ סאַרנע
איז זי אַוועק, אַ צעפלאַמטע, אַ הייסע.

דוד המלך האָט זיך אויפגעהויבן, גענומען די האַרף און זיך געלאָזט
גיין אין דער ריכטונג צום פאַלאַץ פון מירמלשטיין. מיר האָבן אים נאַכגע־
קוקט אַזוי לאַנג, ביז ער איז פאַרשוואונדן געוואָרן צווישן די ביימער.

פון די פעלדער האָט זיך דערטראָגן צו אונז אַ געזאַנג פון די אַרבעטנדיקע
מלאכים. ס'האָט פאַרשמעקט מיט ראַזשינקעס און מאַנדלען, שווייס און תהילים.
איך האָב אַ קוק געטאָן אויף מיין חבר, מיין חבר האָט אַ קוק געטאָן אויף
מיר, מיר האָבן זיך פאַרשטאַנען.

— ווען בת־שבע וואַלט געוואוסט, וואָס דאָ איז פאַרגעקומען, — האָב
איך אַ זאַג געטאָן.

— בת־שבע איז שוין געוואוינט צו די צרות, אָבער ווען אַבישג וואַלט
זיך דערוואוסט, פּרעג שוין נישט, וואָס דאָ וואַלט געווען.

— נו, און שלמה המלך, ווען ער וואַלט געוואוסט, וואַלט ער דען געשוויגן ?

— ער וואַלט פאַר כעס צעריסן דעם גאַנצן שיר־השירים. בעסער וואַלט
געווען ער זאָל נישט געוואויר ווערן, ס'אָ שאַד דעם שיר־השירים.

פישערל האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט :

— מיין באַבעס דאגה! זאָלן זיי זיך רייסן ביי די קעפּ.

מיר האָבן זיך אָפגעווישט דעם שטויב פון די פליגל און זיך אויפגעהויבן
 אין דער לופטן. די זון האָט שוין געהאַלטן נענטער צו מערב.
 — איצט וועלן מיר אויפזוכן לייבעלע מלאך, דעם פאַסטוך. ס'איז אַן
 אַלטער חבר מיינער. כ'האָב אים שוין ניט געזען אַ יאָר מיט אַ מיטוואָך.
 — וואו וועלן מיר אים געפינען, פישערל ?
 — קום, איך ווייט שוין וואו. דאָרט, זעסט, אַט דאָרטן אויפן גרינעם
 בערגל פאַשעט ער די שאַף.
 מיר זענען געפלוּיגן צום גרינעם בערגל. לייבעלע מלאך איז געזעסן
 אויפן שפיץ פון בערגל און געשפילט אויף אַ פייפל. אַרום אים האָבן זיך
 געפאַשעט די שאַף.
 אַ הונט האָט זיך צעבילט. איך האָב זיך דערשראָקן און זיך אָנגעכאַפט
 מיט די הענט אַן מיין חברס פליגל.
 — האָב נישט קיין מורא, נארעלע, — האָט מיך באַרואיקט מיין חבר, —
 ס'איז לייבעלעס הונט. שעפטל הייסט ער, ס'אַ אידישער הונט, ער בילט,
 נאָר ער בייסט נישט.
 מיר זענען צוגעפלוּיגן נענטער צום בערגל. אידער מיר האָבן זיך
 אַראָפגעלאָזט, האָבן מיר זיך צוגעהערט צו לייבעלעס שפילן אויפן פייפל.
 איך האָב זיך צוגעקוקט צו לייבעלע מלאך, דעם פאַסטוך. ער איז מיר
 זייער געפעלן געוואָרן. ער איז געווען אַ בלאַנד מלאכל מיט ליכטיקע, בלאַע
 אויגן.
 — אַט דאָס איז דוד המלך, — האָב איך געשעפטשעט, — אַט אַזוי
 דאַרף אויסזען דוד המלך : באַרוועס און שיין, און שפילט אויפן פייפל מלא חן.
 פישערל האָט מיך אָנגעקוקט :
 — דו חלומסט, שמואל-אַבא. דער וואָס שפילט אויפן פייפל, איז לייבעלע
 מלאך, דער פאַסטוך, און אַט יענער מיט דער קרוין אויפן קאַפּ, איז געווען
 דוד המלך.
 — אַבער דוד המלך איז דאָך אויך געווען אַ פאַסטוך.
 פישערל האָט מיר מער גאַרנישט געענטפערט. ער האָט זיך פאַרטראַכט
 און זיך צוגעקוקט צו די זילבערנע וואַלקנדלעך, וואָס שיפן זיך אויפן גך
 עדן-הימל. זיי שטויסן זיך צוזאַמען, קלינגען זילבערן און דיין און שווימען
 זיך ווייטער זייער וועג.

לייבעלע מלאך דער פאסטוך האט אַוועקגעלייגט דאָס פייפל אין גראָז.
ער האָט געזונגען זיס, האַרציק. איך האָב געציטערט פאַר מתיקות :

צווישן מנחה און מעריב
שפילט שענער דער פלויער,
צווישן מנחה און מעריב
ווערט שענער דער טרויער.

די וואַלקנס, זיי ווערן
ווייט, ווייטער און ליבער,
זיי גיבן דיין בענקשאַפט
די שטערנדלעך איבער.

איז וויי צו דער בענקשאַפט,
וואָס פאַרמאָגט נישט קיין טרויער,
און וויי צו דעם טרויער,
וואָס פאַרמאָגט נישט קיין פלויער.

ביי מיר האָבן די אויגן גענומען טרערן. מיין חבר פישערל האָט זיך
שיער נישט צעוויינט אויף אַ קול. מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער
ערד. לייבעלע מלאך איז צוגעלאָפּן צו מיין חבר, זיי האָבן זיך צעקושט.
שעפטל דער הונט האָט צו מיר געהאַט טענות: „האַוו, האַוו, האַוו.“
פישערל האָט מיך פאַרגעשטעלט פאַר זיין חבר לייבעלע מלאך דעם
פאָסטוך :

— לייבעלע, אַט דער אַ, איז מיין נייער חבר, שמואל-אַבא היסט ער.
ער איז אַ וואוילער יאַט.

מיר האָבן זיך אַלע אַוועקגעזעצט. שעפטל האָט אויפגעהערט צו בילן.
ער איז מיט מיר אויך געוואָרן חבר. ער האָט זיך אַוועקגעלייגט נעבן מיר
און געכאַפט גן-עדן-פליגן.

אין דוד המלכס גיטער האָט גענומען טונקלעך. מיר האָבן אַלע געשוויגן
און זיך צוגעקוקט, ווי די שאַטנס פאַרכאַפּן אַלע מאָל אַ שטיקל פעלד, רוקן
זיך נענטער. אַט האַלטן זיי שוין ביי לייבעלעס שאַף.

פישערל האָט זיך געבעטן ביים פאָסטוך, וואָס איז געזעסן נעבן אים :

— לייבעלע, זינג מיר דאָס ליד, וואָס דו האָסט מיר געזונגען פאַראַיאַרן.
ווען איך בין געווען ביי דיר.
לייבעלעס בלאַע אויגן זענען געוואָרן טונקעלער. דער אַוונט האָט זיך,
ווייזט אויס, אַריינגעגבעט צו אים אין די אויגן. ער האָט געזונגען :

דער אַוונט שפּאַנט איין
זיינע שאַטן פּערד
און טונקלט, פאַרטונקלט
די גן-עדן-ערד.

שפּיל, פּאַסטוכל, שפּיל —
דיין אַוונט-ליד
מאַכט ליכטיק די שטערן
און די פּייגל מיד.

די שאַף אויף דער לאַנקע
בענקען אַהיים,
און ס'וואַרעמט אַ חלום
דיין כאַטע פון ליים.

דיין כאַטע פון ליים
איז אַרעם און קליין,
דערפאַר איז איר חלום
נאָך שענער פון שײן.

לייבעלע מלאך האָט אַראַפּגעלאָזט דעם קאַפּ. מיר האָבן אַלע געשוויגן.
די גרילן אין גראַז און די זשאַבעס פונם נאָענטן זומפּ האָבן געלייענט קריאת-
שמע.

לייבעלע מלאך האָט זיך אויפּגעהויבן. מיט אַ פּייף האָט ער צונויפּגערוּפּן
די סטאַדע שאַף.

— מען דאַרף אַהיימטרייבן די סטאַדע, — האָט ער צו אונז געזאָגט, —
איר וואַרט אויס אויף מיר, איך וועל תּיכּף צוריקקומען. די נאַכט וועלן
מיר פאַרברענגען צוזאַמען. אַ נאַכט אין דוד המלכּס גיטער איז טשעקאַווע
ביז גאַר. ס'איז דאָ וואָס צו זען און וואָס צו הערן.

לייבעלע האָט גענומען טרייבן די סטאָדע אַהיים. מיר האָבן אים נאָכ־
געקוקט. זיינע בלאַנדע האָר זענען געווען דאָס איינציקע שטיק גאָלד, וואָס
האָט געליכטיקט אין דעם אַוונט־טונקל פון דוד המלכס גיטער.
נאָכדעם, ווי לייבעלע איז פאַרשוואונדן מיט זיינע שאַף, האָט זיך ערשט
באוויזן דער ערשטער שטערן אויפן גן־עדן־הימל.
מיר, דאָס הייסט, איך און מיין חבר פישערל, האָבן זיך צוגעלייגט אין
גרינעם גראָז. די פרעמד האָט מיך אַביסל געשראָקן, דער עיקר, דער פאַר־
נאָכט אין דער פרעמד. נאָר, אַז איך האָב זיך דערמאָנט אָן לייבעלעס בלאַע
אויגן און אין זיינע גאָלדענע האָר איז מיר געוואָרן היימלעכער.
— מיר וועלן די נאָכט נישט שלאָפן, — האָט אַ זאָג־געטאָן פישערל, —
לייבעלע מלאך וועט אונז אַרומפירן די נאָכט איבער דוד המלכס גיטער.
— ווייטער אַמאָל געשפענסטער, — האָב איך געציטערט, — פישערל,
צו וואָס? — מיין חבר האָט אַ שמיכל געטאָן:
— אַז אַ שוטה פרעגט „צו וואָס?“ ענטפערט מען אים: „פאַר דאָס“.
דער גן־עדן־הימל איז געוואָרן פול מיט שטערן. זיי האָבן געציטערט
גלייך אַ ווינט וואָלט זיי געוויגט.
מיר האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז איך הער דאָס וויג־ליד, וואָס דער ווינט
זינגט פאַר די שטערן.
— פישערל, דו הערסט?
פישערל איז געלעגן מיט צוגעמאַכטע אויגן. ער האָט געשוויגן.

נאַכט אין דוד המלכס גיטער

לייבעלע מלאך דער פאַסטוך איז צוריקגעקומען. פון צווישן די ביימער איז אויפגעגאַנגען די לבנה. לייבעלע האָט צוגעלייגט אַ פינגער צום מויל :

— פסס... לאַמיר גיין אויף די שפיץ־פינגער, מען זאָל, חלילה, נישט געוואויר ווערן, אַז ס'זענען פאַראַן פרעמדע אין דוד המלכס גיטער. מיר האָבן זיך אויפגעהויבן פונם גראַז און זענען נאַכגעגאַנגען לייבעלען אויף די שפיץ־פינגער.

געגאַנגען זענען מיר מיט זייטיקע וועגן, אויסגעמיטן דעם הויפט־וועג. לייבעלע האָט געזאָגט, אַז ס'איז גלייכער אַזוי. אויפן הויפט־וועג קאָן אונז, חלילה, באַגעגענען דוד המלכס אַ קעפּס־ווייב, אַדער ס'קאָן אונז באַגעגענען אַ סריס און דענסטמאַל מאַכט ער אונז ביידע פאַר פאַזשן. ביים דערמאַנען דאָס וואָרט „פאַזשן“ האָב איך אַ ציטער געטאַן. פישערל האָט מיך באַרואיקט :

— האָב נישט קיין מורא, שמואל־אַבא, זאָל אַזאַ סריס נאָר פּרוואוון זיך צורירן צו אונז. מיר וועלן אים אויסדראַפען די אויגן. לייבעלע מלאך האָט געשמייכלט :

— זיי נאָר נישט קיין שטאַרקער, פישערל. ווען ס'וואַלט נאָר געווען איין סריס אין גן־עדן, וואַלט שוין געווען גוט. אין גן־עדן זענען אַבער פאַראַן אַ סך סריסים.

מיר זענען ווייטער געגאַנגען. ביי יעדן שאַרף זענען מיר שטיין געבליבן. מורא געהאַט טאַמער, חלילה, האָט מען דערהערט. געווען מינוטן, ווען מיר האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז מען יאָגט אונז נאָך און אַט־אַט באַווייזט זיך פון צווישן די קוסטעס אַפיר די פעטע געשטאַלט פון אַזאַ סריס. ער צעלאַכט זיך אויף אַ קול, זיין געלעכטער איז פעט ווי בוימאָייל :

— כ'האָב ענק געפאַקט, חברה, עץ וועט שוין זיין פאַזשן, צי עץ ווילט יאָ, צי נישט און יאָך וועל דערפאַר באַקומען נאָך איין גאַלדענעם מגן־דוד.

ס'איז אבער גארנישט געשען. די שרעק איז געווען אן אומזיסטע.
 לייבעלע איז געגאנגען פארויס. מיר זענען אים נאכגעגאנגען. די גן־עדן
 לבנה האט אונז געהיט.
 מיר האבן געהערט דעם פארבענקטן רוף פון א גן־עדן־קוקו און דאס
 זיסע טרעלן פון א גן־עדן־נאכטיגאל.
 — דער קוקו שמועסט זיך דורך מיט דעם נאכטיגאל, — האט לייבעלע
 געזאגט. — יעדן אונט דער זעלבער שמועס. איך פארשטיי נישט, ווי אזוי
 ס'ווערט זיי נישט נמאס.
 — דו פארשטייסט זייער שמועס, לייבעלע? וואס א שטייגער שמועסן
 זיי? — האט פישערל געפרעגט.
 — אודאי פארשטיי איך, — האב לייבעלע מלאך געענטפערט. — דער
 קוקו זאגט: קוק, קוק, ווי שיין ס'זענען דוד המלכס גיטער! און דער נאכטיגאל
 ענטפערט אים: שוין איינמאל שוין! אוי, אוי, ווי שיין!
 — זאג מיר נאך, לייבעלע, — האב איך געפרעגט מיין נייעם חבר, —
 פארוואס גייט דוד המלך כסדר אנגעטאן די קרוין אויפן קאפ? ער האט זי
 אפילו נישט אויסגעטאן, בשעת ער האט זיך געקושט מיט שולמית אונטערן
 גן־עדן־דאמב.
 — נישט נאך בייטאג טוט ער נישט אויס די קרוין, נאך אפילו ביינאכט
 שלאפט ער מיט דער קרוין אויפן קאפ. ער האט מורא...
 — פאר וועמען האט ער מורא, לייבעלע?
 — פאר שאול המלך האט ער מורא. יענער קאן זיך נאך ביזן היינטיקן
 טאג קיין ארט נישט געפינען. ער גייט ארום מיט טענות, אז דוד האט ביי
 אים צוגענומען די קרוין. איבעריקנס וועט איר ביידע זען און הערן אלצדינג,
 וואס עס טוט זיך אפ אין דוד המלכס גיטער ביינאכט, איר וועט הערן שאול
 המלכס טענות און דוד המלכס ענטפער.
 — וואס א שטייגער ענטפערט אים דוד המלך? זאג, לייבעלע, דערצייל.
 — וואס ער ענטפערט אים, ווילסטו וויסן? ער גיט אים שוין איינמאל
 אן ענטפער, אונזער דוד המלך. אויף אלע טענות הייסט ער שאולן, אז ער
 זאל אים לאדן צום „ונתנה־תוקף“.
 מיר זענען ווייטער געגאנגען. שיער, שיער, האב איך נישט צעטראטן
 א משיח־פערדל. א גליק וואס לייבעלע מלאך האט מיך געטאן א שלעפ אויף

צוריק. דאָס משיח־פּערדל האָט געבענטשט גומל און איז שנעל אַנטלאָפּן.
פאַרשוואונדן געוואָרן הינטער אַ בערגל ערד.

לייבעלע מלאך האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר אַן אַלטן ברייט־פאַרצווייגטן
עפֿל־בוים. מיר, דאָס הייסט איך און מיין חבר פישערל, זענען אויך געבליבן
שטיין. לייבעלע מלאך האָט געשעפטשעט :

איר זעט, חברה, אָט דאָס איז דער עץ־הדעת. פון דעם בוים האָט חוה
אָפּגעריסן דעם עפל און דער שוטה אדם האָט זיך געלאָזט צורעדן ער זאָל
פון אים געניסן. איר קענט דאָך די מעשה, וואָס שטייט באַשריבן אין חומש ?
מיר זענען געשטאַנען און געגאַפּט. דאָכט זיך דער עץ־הדעת איז אַ בוים
ווי אַלע ביימער אין גן־עדן, און פונדעסטוועגן איז ער עפעס אַנדערש. דער
דאָזיקער בוים האָט גורם געווען, אַז מען זאָל פאַרטרייבן אדם און חוה פונם
גן־עדן.

אַ ווינט האָט גערוישט אין די צווייגן פונם גן־עדן. די עפל האָבן
געציטערט, אָבער קיין אינציקער איז נישט אַראָפּגעפאַלן.

די לבנה, וואָס איז נאָכגעגאַנגען די גאַנצע צייט, האָט באַזילבערט די
עפל אויפן בוים. ס'איז געווען וואונדערלעך אויף זיי צו קוקן.

— לאַמיר זיך באַהאַלטן אָט דאָ נישט ווייט הינטער אַ קוסט, — האָט

לייבעלע מלאך געפליסטערט, — און איר וועט זען עפעס שיינס.

— וואָס אַ שטייגער ? — האָבן מיר אים געפרעגט. נאָר ער האָט אונז

גאַרנישט געענטפערט. ער האָט אונז אַנגעוויזן מיט אַ פינגער אויף אַ קוסט.
הינטער דעם דאָזיקן קוסט האָבן מיר זיך באַהאַלטן. מיר זענען געלעגן שטיל
און געוואַרט.

ווי לאַנג מיר זענען אַזוי געלעגן, געדענק איך נישט. ס'קאָן זיין אַ שעה
און אפשר ווינציקער. לייבעלע מלאך האָט מיטאַמאָל אויפגעשפיצט די אויערן.
מיר האָבן געהערט טריט.

— פּסס... — האָט ער צוגעלייגט אַ פינגער צו די ליפּן, — פּסס... זיי גייען.

— ווער ? ווער, לייבעלע ?

— אדם מיט חוהן.

מיר האָבן געזען ווי צוויי געשטאַלטן דערנענטערן זיך צום עץ־הדעת.
איין געשטאַלט אָנגעטאַן אין אַ פּראַק מיט אַ צילינדער. די צווייטע אין אַ
קרינאָלינע. אויפן קאָפּ האָט זי געטראָגן אַ הוט מיט אַ לאַנגער שטרויס־
פּעדער.

— אַט דאָס איז עס, — האָט אָנגעוויזן דער הער מיטן צילינדער, —
אַט דאָ איז עס, עוואָ. אַט דאָ אויף דעם אַרט האָטו מיר געגעבן צו פאַרוזכן
דעם פאַרפלוכטן עפל.

די פרוי אין דער קרינאַלינע האָט אַ זיפּץ געטאָן. זי האָט פאַרלייגט
די הענט אויפן האַרץ. איך האָב געזען טרערן אין אירע אויגן.

— יאָ, היר איזט עס, אַדאַם. די פאַרפלוכטע שלאַנגע האָט מיך דאַצו
אָנגערעדט.

— און דורך דיר האָבן וויר פאַרלוירן אַזאָ גוט, עוואָ. דאָס אומפאַר-
גלייכלעכע פאַראַדיז.

— דאָס לעבן איז שייַן געווען אין פאַראַדיז, אַדאַם, נאָר זי, די
פאַרפלוכטע ...

— ריכטיק ... ריכטיק, עוואָ. — האָט אָנגעוויזן אַדם מיטן פינגער אויף
זיין ווייב, — זי, די פאַרפלוכטע! ...

— איך האָב געמיינט די שלאַנג, אַדאַם, און דו טייטלסט גאָר מיטן
פינגער אויף מיר.

— איך מיין אויך די שלאַנג, עוואָ, און ... טייטל מיטן פינגער אויף דיר.
זיי האָבן זיך גענומען זידלען, איינער דעם צווייטן האָט אָנגערופן, וואָס
אין דער קאָרט. חוה איז אַריין מיט די פינגער אין אַדמס האַר. זי וואָלט
פון אים אויך נישט געלעקט קיין האַניק, ווען נישט אַ נס. אַן עפל פונם
עץ־הדעת איז אַראָפּגעפאַלן פונם בוים און אַ קלאַפּ געטאָן אין אַדמס צילינדער.
דער עפל איז אַראָפּגעפאַלן אין גראָז.

— ריר אים נישט אָן, עוואָ! — האָט אַדם אויסגעשריגן נישט מיט
זיין קול. — ריר אים נישט אָן, עוואָ, איך באַשווער דיך ביי גאָט!

— חלילה־וחס, — האָט חוה אַ פאַטש געטאָן מיט די הענט, — יענער
עפל ליגט מיר נאָך אין טעם.

זיי האָבן זיך ביידע אוועקגעזעצט אונטערן בוים. איינער האָט דערמאָנט
דעם צווייטן די שיינע צייטן פון פאַר דער גרויסער זינד. חוה האָט פאַר-
גלייזט די אויגן:

— אַך, אַדאַם, זוי שעהן דאָס וואָר! די צייטן קאָמען ניכט מער ווידער.
— מיר זענען געווען נאַקעט, אומפאַרשעמט און גליקלעך, — האָט
אָפּגעזיפצט אַדם.

— אפשר וועלן מיר פון זיך אַראָפּוואַרפן די קליידער, אַדאַם, און ווערן

ווידער נאָקעט, אומפאַרשעמט און גליקלעך ?

זיי האָבן זיך אויפגעהויבן, גענומען רייסן פון זיך די קליידער. די שטערן האָבן ממזריש געפינקלט אויפן הימל.

— אַדאַם, עס גייט נישט. די קליידער זענען מיר צוגעוואַקסן צום לייב, — האָט חוה געזיפצט.

— און מיר אויך, — האָט אַדָם אַראַפּגעלאָזט דעם קאַפּ.

אַ וויילע זענען זיי געשטאַנען מיט אַראַפּגעלאָזטע קעפּ. צוויי פאַרלויב־רענע געשטאַלטן אין ליכט פון דער גן־עדן־לבנה.

— לאַמיר זיך קלאַפּן על־חטא, — האָט אַדָם געשטאַמלט, — אפשר וועט „ער“ אונז מוחל זיין.

זיי האָבן זיך ביידע אוועקגעשטעלט אַנטקעגן די שטערן. דער הער אין צילנדער און די פרוי אין דער קרינאַלינע. זיי האָבן זיך געזעצט מיט די פויסטן אין האַרץ אַריין, געשעפטשעט פרום מיט די ליפּן, באַשוואוירן די גרויס „מחילה“, וואָס זאל זיי צוריק ווייזן דעם וועג אין גן־עדן אַריין.

דער ווינט, וואָס האָט די גאַנצע צייט געקיצלט די בלעטער פונם עץ־הדעת, איז מיטאַמאַל אַראַפּגעשפרונגען פונם בוים. אַדָם מיט חוה האָבן זיך דערשראַקן, זיי האָבן גענומען די פיס אויף די פלייצעס און זענען אַנטלאָפּן.

חוה האָט אין איילעניש פאַרגעסן איר האַנט־טאַש. מיר האָבן זי געעפנט און געפונען דאָרט אַ שפיגעלע, אַ שאַכטעלע פודער און אַ ליבע־בריוועלע געחתמעט: „דיין דיך־ליבנדער מאַקס“.

— איר האָט געזען, חברה, — האָט זיך לייבעלע אַנגערופן, — איר האָט געזען, ווי זיי קלאַפּן זיך „על־חטא“? יעדע נאַכט קומען זיי צו גיין צום אָרט, וואו זיי האָבן געזינדיקט. זיי גנבענען זיך אַריין אין גן־עדן אַריין, קריכן איבערן פלויט, אַז קיינער זאל זיי נישט באַמערקן, און ביים מינדסטן גערויש אַנטלויפן זיי, פונקט ווי די גן־עדן־האַזן.

— ווי אזוי קאַנען זיי זיך אַריינבאַקומען? מלאכים שטייען דאָך און היטן בייטאַג און ביינאַכט די טויערן פון גן־עדן?

— אַ מלאך איז נישט מער ווי אַ מלאך, — האָט אונז לייבעלע אויפגע־קלערט, — און דערצו גייט מען צו דער וואך זייער זעלטן, איינמאַל אין דריי יאָר. קוים דערזעט דאָס פאַרטריבענע פאַר־פאַלק, אַז אַ מלאך כאַפט אַ דרימל, קריכן זיי תיכף אַריבער דעם פלויט.

— מען וועט שוין טאקע זיי קיינמאל נישט מוחל זיין? — האָב איך געפרעגט.

— דערווייל נישט. מען שמועסט, אָז ווען משיח וועט קומען, וועט ער געבן אַ גרויסע אַמנעסטיע, דערווייל דרייען זיי זיך אַרום פאַר די טויערן פון גן־עדן.

איך האָב צוגעמאַכט די אויגן און געזען ווי דאָס דאָזיקע אומגליקלעכע פאַרל דרייט זיך אַרום פאַר די טויערן פון גן־עדן. ביי די טויערן שטייען מלאכים מיט קרומע שווערדן אין די הענט. זיי פאַכען מיט די שווערדן און וואַרפן אָן אַ שרעק אויף די, וואָס דערנענטערן זיך אָן אַ דערלויבעניש צום מלכות פון די צדיקים, וואָס מען רופט „גן־עדן“.

— ס'איז אַ גאַטס רחמנות אויף זיי, — האָב איך געזאָגט, — ווען איך וואַלט געווען משיח, וואַלט איך די רגע געקומען און פאַר זיי געעפנט די טויערן פונם גן־עדן.

— ווען... — האָט פישערל געהווקט. — ווען די באַבע וואַלט געהאַט רעדלעך, וואַלט זי דאָך נישט געווען קיין באַבע, נאָר אַן אויטאָמאָביל... מיך האָט געאַרט, וואָס פישערל שפּעט פון מיר. נאָר אזוי ווי איך האָב אים שטאַרק ליב געהאַט, האָב איך אים מוחל געווען.

לייבעלע מלאך דער פאַסטוך איז געזעסן די גאַנצע צייט. ער האָט אָנגעשפאַרט דעם קאַפּ אויף ביידע הענט. ער האָט משמעות עפעס געטראַכט. ביים שיין פון דער לבנה איז ער געווען אויסטערליש שיין. מיט פאַרכטיי־קייט האָבן מיר געקוקט אויף דעם דאָזיקן קליינעם פאַסטוך, וואָס פאַשעט די שאַף אין דוד המלכס גיטער.

מיר האָבן געוואַרט ביז ער וועט זיך אויפכאַפן פון זיינע טראַכטונגען. איך האָב זיך דערווייל צוגעקוקט צום שפּיל פון די שאַטנס, וואָס דער עץ־הדעת האָט געוואַרפן אויף דער ערד.

די שאַטנס האָבן זיך אַלעמאַל דערנענטערט צום ליכט־קרייז, וואָס די לבנה האָט אַרום אונז געצייכנט, געוואַלט אַריבער די גרענעץ און זיך גע־שראַקן. איינער אַ דרייטערער שאַטן איז אַריינגעשפרונגען אין ליכט־קרייז און איז תיכף נעלם געוואָרן, פאַרשוואונדן אויף אייביק.

מיר האָבן דערהערט דאָס שאַלן פון טרומייט. לייבעלע מלאך איז אויפ־געשפרונגען:

— קומטס, חברה, דער טרומייטער רופט צונויף אַלע שיינע בתולות.

וואס געפינען זיך אין דוד המלכס גיטער, אַלע וואַלד־פּריילינס, וואָס הויזן אין די וועלדער, אַלע וואַסער־פּאַנעס, וואָס וואוינען אין די טייכן. זיי קומען זיך צונויף פאַר דוד המלכס פּאַלאַץ. ער, דוד המלך, זיצט אויפן באַלקאָן און שפּילט אויף דער האַרף און זיי טאַנצן פאַר אים דעם „אַ גוטע נאַכט דוד־המלך־טאַנץ“.

מיר האָבן זיך אויפגעהויבן. לייבעלע איז געגאַנגען פאַרויס, מיר נאָך אים. פּלוצים איז לייבעלע מלאַך געבליבן שטיין:

— וואו איז די לבנה?

די לבנה, וואָס איז אונז די גאַנצע צייט נאַכגעגאַנגען, איז ערגעץ נעלם געוואָרן. מיר האָבן זיך אומגעקערט צוריק און געזען ווי זי הענגט פאַר־פּלאַנטערט אין אַ דערנער־קוסט.

לייבעלע מלאַך האָט זי באַפּרייט. ער האָט זיך דערביי צעשטאַכן די פינגער. די לבנה האָט ווידער געפּלאַטערט איבער אונזערע קעפּ און מיר זענען ווייטער געגאַנגען.

אַ הונדערט שפּאַן פון דוד המלכס פּאַלאַץ זענען מיר געבליבן שטיין. מיר האָבן געזען דוד המלכן זיצן אויפן באַלקאָן. די קרוין האָט געפינקלט אויף זיין קאַפּ. אין זיין רעכטער זייט איז געזעסן בת־שבע, אַ באַלייבטע אידענע אין אַ שייטל. זי האָט אַלע וויילע געשלוקערצט. אין דער רעכטער זייט איז געזעסן אַבישג, אַ בלאַסע מיט טיף־פאַרחלומטע אויגן. אירע צעפּ האָבן זיך געגליטשט, ווי צוויי שלאַנגען, איבער אירע ברוסטן.

דוד המלך האָט געשפּילט אויף דער האַרף. די וואַלד־מיידלעך, אַנגעטאַן אין גרינע בלעטער־קליידלעך, האָבן זיך געדרייט אין אַ קרייז און געזונגען:

מיר, די פּריילינס פונם וואַלד,

טאַנצן פאַר דיר, מלך.

מיר האָבן אַקאַרשט איינגעשלעפּערט

די פּייגל אין די נעסטן,

די האַזן אין די גראַזן,

די שמעטערלינגען אויף די רויזן.

איצט ווילן מיר פאַרוויגן

דעם מלך דוד, אונזער האַר,

מיט זיין הויזגעזינט.

הער — אין אונזער פלאטער-טאָנץ
זינגט דער ווינט.

דער טאָנץ פון די וואַלד-מיידלעך איז געוואָרן ווילדער, האַסטיקער. דוד
המלך האָט געשמייכלט, זיס און מיד. אַבישגס אויגן זענען געוואָרן גרויס.
בת-שבע האָט איינגעשלונגען דעם צענטן גענעץ.
די וואַלד-מיידלעך זענען פאַרשוואונדן. די וואַסער-מיידלעך אין בלאַע
לופטיקע קליידלעך זענען אַרויס אויפן ערשטן פלאַץ, אין זייערע האַר האַבן
געציטערט וואַסער-רויזן. זיי האַבן געזונגען :

מיר, די פאַנעס פון די טייכן,
טאָנצן פאַר דיר, מלך,
מיר האַבן שוין פאַרוויגט, אַנטשלעפערט,
די אַלטע וואַסער-מאַמעס,
דאָס שענסטע וויג-ליד אויף דער וועלט
איז דער מורמל פון די כוואַליעס,
איצט ווילן מיר פאַרוויגן
דעם מלך דוד, אונזער האַר,
מיט זיין הויזגעזינט,
אין אונזער שטילן פלאַטער-טאָנץ
זינגט דער ווינט.

דער טאָנץ פון די וואַסער-מיידלעך האָט שטיל פאַרבייגערוישט אונטער
די קלאַנגען פונם מלכס האַרף. אַבישגס אויגן זענען געוואָרן לבנהדיקער.
בת-שבע האָט מיט אַ זיידן טיכל זיך אָפגעווישט דעם דרימל פון לינקן אויג.
אויפן ערשטן פלאַץ זענען אַרויסגעטראָטן די שיינע טעכטער פון די
אַרעמע מלאכים. זיי האַבן זיך פאַרנויגט פאַרן מלך און גענומען זינגען :

מיר, די כלה-מיידלעך
פון די אַרעמע כאַטעס,
טאָנצן פאַר דיר, מלך —
ווער סילעבט אין דאגות,
דיר איז פריילעך.

וועמען ס'שטויסט דער שטורעם,
וועמען ס'גלעט דער ווינט,
אַ גוט־נאַכט דיר, מלך דוד,
מיט דיין הויזגעזינט.

די אַרעמע כלות פון די ליימענע כאַטעס האָבן געטאַנצט. געציטערט
מיט די ראָזע פליגל, זיך פאַרנויגט און מיט אַ פאַרשעמטן „גוט־נאַכט־מלך“
זענען זיי פאַרשוואונדן געוואָרן.

דוד המלך האָט זיך אויפגעהויבן, אַ קוש געטאַן בת־שבען אין האַנט און
אַבישגן אין שטערן. ער איז אַריין צו זיך אין שלאָף־צימער, אַפגעזאָגט
אַ פאַר קאַפּיטלעך תהילים און זיך געלייגט שלאָפן. די האַרף האָט ער
געלאָזט אויפן באַלקאָן, דער ווינט זאָל אויף איר שפּילן ביינאַכט.
די ווייבער זענען נאָך אַ וויילע געזעסן אויפן באַלקאָן. געקוקט כלומרשט
צו די שטערן און איינער דער צווייטער געוואונטשן אַ שוואַרצן, פינסטערן
סוף. די ערשטע האָט זיך אויפגעהויבן בת־שבע און אָן אַ „גוט־נאַכט“ איז
זי אַוועק אין אירע אַפּאַרטאַמענטן. אַבישג האָט נאָך אַ וויילע געקוקט צו
די שטערן, דערנאָך איז זי אויף די שפּיץ־פינגער אַריין צו דודן אין שלאָף־
צימער.

— קומט, חברה, — האָט געזאָגט לייבעלע מלאך, — לאַמיר אַראָפּגיין
צום טייך. אַנטקעגן מיטן־נאַכט וועלן מיר זיך צוריק אומקערן אַהער, דעמאָלט
וועט איר זען עפעס שיינס.

מיר האָבן זיך געלאָזט גיין צו אַ טייך. מיר זענען פאַרבייגעגאַנגען אַ
סך אַרעמע כאַטעס. די פענסטער פון די כאַטעס זענען געווען אָפן. מען
האָט געהערט דאָס כראָפּען פון די פאַרהאַרעוועטע מלאכים.
אויף אַ באַנק פאַר אַן אַרעמער כאַטע זענען געזעסן צוויי יונגע מלאכטעס,
איינע האָט געהאַלטן אין דער האַנט אַ בריוו.
— לייען, לייען איבער דאָס בריוול, פעסל, — האָט זיך געבעטן איינע
פון די מלאכטעס. — איך וויל הערן, וואָס דיין פּראָאָים שרייבט.

פעסל האָט געעפנט דאָס בריוול און ביים שיין פון די שטערן האָט זי
גענומען לייענען. מיר האָבן געהערט, ווי איר שטים האָט געציטערט.
„מיין טייערע פעסל, — האָט זי געלייענט, — איך טו דיר מעלדן, אַז
פון זינט דריי טעג געפינט זיך אונזער פולק ביי דער גרענעץ פונם טערקישן

גן־עדן. דער דינסט איז דא זייער א שווערער. מיר דארפן אַכטונג געבן. אַז מען זאל מער נישט אַריבערשמוגלען קיין טערקישן טיטן. אונזער קאַמאַנ־דיר, דער אויבער־מלאך שמשון, האָט אונז געזאָגט. אַז דורך דעם, וואָס מען שמוגלט אַריין אין אידישן גן־עדן גאַנצע זעק מיט טערקישן טיטן, שמעקט מען ווינציקער טאַבאַק און דער אידישער גן־עדן־מאַנאַפּאַל לייזט דערפון זייער אַ סך. ווער פון אונז ס'וועט כאַפּן אַזאַ שמוגלער האָט דאָס רעכט אים צו צעברעכן די פּליגל. מיר ליגן אויף דער וואַך בייטאַג און ביינאַכט. דערווייל האָט מען נאָך קיינעם נישט געכאַפט. ווייזט אויס, אַז די שמוגל־לערס האָבן דערפּילט, אַז דער זיבעטער מלאכים־פּולק פונם אידישן גן־עדן פאַרשטייט נישט קיין שפּאַס און זיי היטן זיך זייערע פּליגל. ווי לאַנג מיר וועלן דאָ טשאַטעווען ביי דער גרענעץ ווייס איך נישט. איך ווייס נאָר, אַז איך קאָן זיך קוים דערוואַרטן אויפן טאַג, ווען מען וועט מיך באַפּרייען פון דעם דינסט. אינגאַנצן נאָך איין יאָר מיט צוויי חדשים. תּיכּף ווי איך וועל נאָר אַהיימקומען, וועלן מיר שטעלן אַ חופּה. און ביז די גליקלעכע מינוט וועט קומען, קוש איך זיך אַ סך, אַ סך מאַל.

דיין פּראָאָים.

פאַרענדיקט לייענען דאָס בריוול, האָט די מלאכטע פּעסל עס צוריק צונויפגעלייגט און עס צוגעטוליעט צום האַרצן:

— מיר זאל זיין פאַר זיינע ביינער!

די אַנדערע מלאכטע האָט געשוויגן. איך האָב געפּילט, אַז זי איז מקנא איר חברטאָרין. אַ מלאך אַ זעלנער, אַ העלד, — ווי באַשערט איר שוין גאָט אַזאַ גליק.

איך האָב אַ צי געטאָן מיין חבר פּישערל ביים רעכטן פּליגל:

— אַ שייך בריוול, פּישערל, אַט דער פּראָאָים מלאך דער זעלנער קען

שרייבן אַ בריוול, וואָס זאָגסטו, פּישערל, אַ יאָ?

פּישערל האָט נישט געענטפּערט.

לייבעלע מלאך האָט שטיל אַ פּיף געטאָן:

— קומט, חברה, לאַמיר גיין!

מיר האָבן זיך געלאָזט גיין צום טיך. איך האָב אַלע מאַל געכאַפט אַ קוק אויף צוריק. די צוויי חברטאָרינס זענען נאָך אַלץ געזעסן אויף דער באַנק. איינע מיט אַ בריוול, די צווייטע אַן אַ בריוול. די בענקשאַפט פון

איינער האָט געהאַט אַן אַרעס: „אינפאַנטערע-סאָלדאַט פּראָאִים מלאַך, ביי דער גרענעץ פון טערקישן גן-עדן“, די בענקשאַפט פון דער צווייטער האָט געזוכט אַן אַרעס. אפשר וועט זי אַמאָל אַזאַ אַרעס געפינען.

— מיר האָבן זיך אפשר נישט באַדאַרפט אונטערהערן, — האָב איך געזאָגט, — איך האָב מורא, אַז מיר האָבן אויף זיך גענומען אַ גרויסע עבירה.

— האַ, דו זאָגט עפעס, שמואל-אַבא? — וואָס האָסטו געזאָגט? — האָט זיך אויפגעכאַפט מיין חבר פישערל ווי פון שלאָף.

— כ'האַב גאַרנישט נישט געזאָגט, פישערל. ס'האַט זיך דיר אויסגע- דוכט, אַז איך האָב עפעס געזאָגט.

איך האָב מיטאַמאָל דערפילט, אַז ס'איז אַן עבירה צו רעדן אין דער דאָזיקער רגע פון עבירות.

מיר זענען ווייטער געגאַנגען. לייבעלע מלאַך דער פאַסטוך פאַרויס, מיר נאָך אים.

— שמואל-אַבא!

— האַ? דו האָסט מיך גערופן, פישערל?

— איך? ס'האַט זיך דיר געחלומט, שמואל-אַבא.

— אפשר דו, לייבעלע? אפשר האָסטו מיך גערופן ביים נאָמען?

— רעדסט פון שלאָף, שמואל-אַבא? — האָט מיך לייבעלע מלאַך אָנגע- קוקט פאַרוואונדערט.

ווער-זשע פאַרט, האָט מיך גערופן ביים נאָמען? — האָב איך געטראַכט. איך האָב דאָך פאַרט געהערט ווי מען האָט מיך גערופן.

אפשר האָט זיך מיר טאַקע נאָר אויסגעדאַכט, האָב איך געטראַכט. ניין, ס'האַט זיך מיר טאַקע אויסגעדאַכט, האָב איך באַשלאָסן.

איך האָב דעמאָלט נישט געאַנט, אַז ס'איז פאַראַן אין גן-עדן אַזאַ שטיל- קייט, וואָס קאָן רופן ביים נאָמען אַזוי, אַז מען זאָל עס הערן.

מיר האָבן דערהערט דאָס רוישן פונם טייך. מיר האָבן גענומען שפּאַנען שנעלער. דאָס רוישן איז געוואָרן נענטער.

דער גרויסער זייגער, וואָס איז געהאַנגען אויף דוד המלכס פאַלאַץ, האָט געקלונגען. איך האָב געציילט: איינס, צוויי, דריי, פיר...

— צען, צען אַזייגער, — האָט געזאָגט מיין חבר פישערל.

— מיר קאָנען פאַרברענגען קאַרגע צוויי שעה ביים טייך, — האָט באַ-

מערקט לייבעלע מלאך דער פאסטוך, — פונקט צוועלף מוזן מיר זיין נעבן פאלאץ. דעמאלט הויבט זיך עס אן.

— וואס? — האבן מיר, איך און מיין חבר פישערל, געפרעגט.

— איר וועט שוין זען אליין, — האט לייבעלע א שמיכל געטאן. זיין

שמיכל איז אבער אין איין כהרף-עין צערונגען געווארן.

מיר האבן זיך דערנענטערט צום טיך. ווי א זילבערנע סטענגע האט

ער זיך געשלענגלט, ממש געבלענדט די אויגן.

מיר האבן זיך אוועקגעזעצט ביים ברעג. קיינער פון אונז האט נישט

ארויסגערעדט קיין ווארט. נאר דער טיך האט געפלאפלט.

איך האב אריינגעשטעקט די פיס אין וואסער. דאס וואסער איז געווען

קיל און לינד. מיין חבר פישערל האט אריינגעווארפן א שטיינדל.

— וואס האסטו געטאן? — האט לייבעלע מלאך א דערשראקענער אנגע-

כאפט מיין חבר פישערל ביי דער האנט.

ס'איז שוין אבער געווען צו שפעט, דאס שטיינדל, וואס מיין חבר

פישערל האט אריינגעווארפן אין טיך, האט אויפגעוועקט די וואסער-פאנע

שרה-גיטל. זי איז ארויפגעשוואומען פון דער טיף. די האר אירע זענען

געווען צעווארפן, די אויגן פארשלאפן.

— ווער האט געווארפן א שטיינדל? — האט זי געפרעגט. — ווער האט

מיך אויפגעוועקט פונם שלאף?

— איך! — האט פישערל געזאגט. — איך האב עס נישט געטאן אויף

צו פלייסן.

די וואסער-פאנע שרה-גיטל איז געווען אן עלטער מיידל. זי האט געליטן

פון שלאפלאזיקייט און דערפאר האט זי תמיד פארן לייגן זיך שלאפן איינ-

גענומען א שלאף-מיטל.

— דערפאר וואס דו האסט מיך אויפגעוועקט, — האט זי געזאגט צו מיין

חבר פישערל, — מוזטו ווערן מיין חתן.

פישערל איז געווארן בלאס, ווי קרייד, ס'האט אים געקלאפט א צאן אין

א צאן. זיין גליק איז געווען, וואס לייבעלע דער פאסטוך האט זיך אריינ-

געמישט.

— וואס טויג דיר א חתן, שרה-גיטל, — האט ער געזאגט צו דער וואסער-

פאנע, — ביסט זיך אזוי פיל יארן באגאנגען אן א חתן, וועסטו זיך אויף

ווייטער אויך באגיין.

די וואסער-פאנע האט זיך שיער נישט צעווינט:
— איז ווי אזוי-זשע וועל איך צוריק אנטשלאפן ווערן? דעם לעצטן
פראשעק האב איך היינט איינגענומען, די גן-עדן-אפטייק איז פארמאכט. ווי
אזוי וועל איך צוריק אנטשלאפן ווערן?
— דו רעדסט נאָרישקייטן, שרה-גיטל. אויף צום אנטשלאפן ווערן מוזטו
נישט האָבן דווקא אַ חתן. איך וועל שוין מאַכן דו זאָלסט צוריק אנטשלאפן
ווערן.

לייבעלע האט גענומען מיאקען ווי אַ קאץ. ער האָט אונז געגעבן אַ
צייכן און מיר האָבן געמאכט אזאָ קאַצן-מוזיק, אז די וואַסער-פאַנע איז אַזש
געוואָרן גרין און געל. זי האָט זיך אַנגעכאַפט מיט ביידע הענט ביים קאַפּ
און געשריגן ווי נישט מיט איר קול. מיר האָבן אָבער נישט אויפגעהערט
ביו זי איז אַרונטער אונטערן וואַסער, שעלטנדיק אונז מיט טויטע קללות.
— איצט לאַמיר אַנטלויפן! — האָט געזאָגט לייבעלע מלאַך. מיר האָבן
צעשפּרייט די פליגל און זיך גענומען פליען פּייל אויסן בויגן.

— האָסט מיר געראַטעוועט דאָס לעבן, — האָט געזאָגט פישערל צו
לייבעלע מלאַך, — איידער צו ווערן דער חתן פון אַט דער פאַרזעעניש, וואָלט
מיר שוין ליבער געווען צו ווערן אַ פאַזש ביי דוד המלך.

— פון וואָנען האָסטו געוואוסט, לייבעלע, — האָב איך געפרעגט, —
אז די וואַסער-פאַנע קאָן נישט פאַרטראַגן דאָס מיאקען פון קעץ?

— ס'איז אַ שיינע מעשה, נאָר אַ קורצע, — האָט לייבעלע דערציילט.
— די וואַסער-פאַנע האָט אַמאָל געהאַט אַ חתן. טפו, וואָס זאָג איך? מען
האַט איר גערעדט אַ שידוך. דער חתן איז געקומען אויף „בעשוי“, האָט
זיך אַריינגעמישט אַ קאָץ און ס'איז געוואָרן נישט.

— וואָס הייסט ס'האַט זיך אַריינגעמישט אַ קאָץ, און ס'איז געוואָרן
נישט? גיב אונז צו פאַרשטיין.

— וואָס איז דאָ צו פאַרשטיין? בשעת זיי, דאָס פאַרל, הייסט עס, זענען
געזעסן אין שטוב און האָבן צווישן זיך געשמועסט, האָט די קאָץ איבער-
געקערט ס'טעפל סמעטענע און פאַרפלעקט דעם חתן. ער איז אַוועק אַ
ברוגער, זי אַנגערופן „שלימזלניצע“ און מער נישט געוואָלט פון איר הערן
און געדענקען. פון זינט דעמאָלט זיצט זי אַן אַלטע מויד, ליידט פון שלאָפּ-
לאַזיקייט און קוים דערהערט זי דעם „מיאָו“ פון אַ קאָץ, איז זי גרייט צו
שפּרינגען אין פייער אַריין.

מיין חבר פישערל האָט געבענטשט „גומל“. ער איז נאָך אַלץ געווען
 בלאַס ווי די וואַנט. זיך בשום אופן נישט געקאָנט באַראַיקן.
 ערשט אַז מען האָט מער נישט געהערט דאָס רוישן פונם טיך, האָט
 ער זיך באַראַיקט. ער האָט דריי מאָל אויסגעשפּיגן :
 — צו איר קאָפּ, צו אירע הענט און פיס, צו איר לייב און לעבן.
 מיר האָבן זיך צעלאַכט. לייבעלע האָט געקייכט. קוים געקאָנט כאַפּן
 דעם אָטעם :
 — דאָס מאָל, פישערל, ביזטו אָפּגעקומען מיט שרעק. גיב אַכטונג
 דאָס צווייטע מאָל.
 מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער. ס'איז נאָך געווען ווייט
 צו 12 און מיר האָבן זיך נישט געהאַט וואָס צו איילן.
 מיר האָבן זיך אוועקגעזעצט ביים ראַנד פון אַן אַקער. לייבעלע מלאַך
 דער פאַסטוך האָט שטיל געפייפט. פישערל האָט זיך פאַרטראַכט, און איך
 האָב געציילט די שטערן.
 איך האָב פון תמיד אַן ליב געהאַט צו ציילן די שטערן. איך האָב
 קיינמאָל נישט געציילט, כדי צו וויסן וויפל שטערן ס'זענען פאַראַן. דאָס
 ציילן אַליין איז פאַר מיר געווען אַן ענין און איך בין נישט מיד געוואָרן
 אַנצוהויבן כסדר פון דאָסניי.
 זויפל מיר זענען אַזוי געזעסן ביים ראַנד פונם אַקער, קאָן איך אייך
 נישט זאָגן גענוי. לייבעלעס שטים האָט מיר איבערגעשלאָגן דאָס ציילן
 און פישערלען דאָס טראַכטן.
 — חברה, קומט! ס'איז שוין צייט מיר זאָלן גיין.
 אַ שטיקל וועג זענען מיר געגאַנגען צו־פּוס. דעם רעשט זענען מיר
 געפלוּיגן. פאַר דעם פאַלאַץ פון דוד המלך זענען מיר אַנגעקומען זיבן מינוט
 פאַר צוועלף.
 מיר האָבן זיך באַהאַלטן צווישן די ביימער. זיך אויסגעצויגן אויף דער
 ערד און גענומען וואַרטן.
 די זיבן מינוט האָבן זיך געצויגן ווי אַן אייביגקייט.

מיטן־נאַכט אין דוד המלכס גיטער

דער לבנה־זייגער אויפן דוד־המלך־טורעם האָט אויסגעשלאָגן צוועלף. מיר זענען געלעגן צווישן די ביימער און איינגעהאלטן דעם אָטעם. וואָס וועט געשען אין אָט דער מיטן־נאַכט־שעה אין דוד המלכס גיטער? ס'איז דאָך די שעה פון די גייסטער, — האָב איך געטראַכט און נישט גע־וואַנט אַרויסצורעדן אַ וואָרט. די לבנה איבער אונזערע קעפּ איז געוואָרן גרעסער און ערנסטער. די שטערן ווייטער און פאַרכטיקער. איך האָב געהערט, ווי ביי מיין חבר פישערל קלאַפט דאָס האַרץ.

אויפן באַלקאָן פון דוד המלכס פּאַלאַץ איז געשטאַנען די האַרף. דער ווינט האָט אַלעמאַל געפרוּאוּט אַ שפּיל טאָן און נישט געקאָנט. אַ קאַליקע, ס'זאָל אַזוינס נישט געבוירן ווערן, — האָב איך געטראַכט. דער מלך אַליין איז אַ גרעסערער מומחה, אַ שאַד, וואָס ער שלאַפט איצט, און דער דיילע־טאַנטישער ווינט גרימפּלט, אַז ס'טוען וויי די אויערן. מיטאַמאַל איז געוואָרן שטיל. דער ווינט האָט זיך ערגעץ באַהאַלטן. אויפן באַלקאָן האָט זיך באַוויון בת־שבע אין הוילן נאַכט־העמד. אירע אויגן זענען געווען רויט פון וויינען. ווייזט אויס, זי איז די גאַנצע צייט נישט געשלאָפּן.

זי האָט זיך אַ וויילע איינגעהערט אין דער שטילקייט, און אַז זי האָט געזען, אַז אַלצדינג שלאַפט אין פּאַלאַץ, איז זי פאַמעלעך אַראָפּגעגאַנגען פון די מירמל־טרעפּ.

אַ באַרוועסע און אין הוילן נאַכט־העמד איז זי געשטאַנען אויפן פרייען פּלאַץ פאַרן פּאַלאַץ. איך האָב זיך צו איר גוט צוגעקוקט. זי איז געווען אַלט און מיאוס. ס'פנים צעקנייטשט. אַפילו דעם ווינט, וואָס איז נישט אזאָ גרויסער איבערקלויבער, האָט זיך נישט געגלוסט אַ שטיף צו טאָן מיט איר העמד.

— אַן אמתע מכשפה, — האָב איך שטיל אַ זאָג געטאָן.
— אַמאַל איז זי געווען יונג און שיין, — האָט ליבעלע מלאך באַמערקט.
— איצט איז זי אַלט. דערפאַר קען זי אַבער מוסר־ספרים אויף אויסנווייניק.

— אהא, — האָט פישערל זיך אָנגערופן, — אַהאָ! איך פאַרשטיי שוין, זי איז איצט אויפגעשטאַנען אַפריכטן „חצות“.

— האָסט שוין דאָסמאַל דווקא נישט געטראָפן, — האָט לייבעלע אויפֿ־געקלערט. — פרום איז זי טאַקע, אָבער, פאַרשטייסט, אַ אידענע בלייבט אַ אידענע, קוים שפירט זי, אַז אַבישג איז ביים מלך, קאָן זי נישט אַנטשלאָפן ווערן. זי האָט דעם מלך דוד זייער ליב און טאַקע דערפאַר האָט זי פיינט אַבישגן. זי וואָלט זי דערטרונקען אין אַ לעפל וואַסער.

— אַהאָ, איך פאַרשטיי שוין! — האָב איך געזאָגט און נאָך אַלץ נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס זי, בת־שבע, איז אויפגעשטאַנען פונקט צו חצות און זיך אַוועקגעשטעלט אַ באַרוועסע און אין נאַכט־העמד אינדרויסן, אויפן פרייען פלאַץ.

— ס'זוערט איר דען גרינגער פון דעם? — האָב איך געפרעגט דעם פאַסטוך לייבעלע מלאך.

— זי האָט מסתמא היינט אַפגערעדט מיט דער זנאָכערין, ווען די אַרעמע בת־שבע זעט, אַז די שיינקייט פון אַבישגן איז שטאַרקער פונם קרבן־מנחה־סידור, באַשטעלט זי די זנאָכערין, זי זאָל איר געבן אַ מיטל צו געווינען דאָס האַרץ פון איר געליבטן מלך.

— די מיטלען פון דער זנאָכערין העלפן איר דען עפעס? — האָט געפרעגט פישערל און נישט אַראָפגענומען די אויגן פון דער פעטער אידענע אין נאַכט־העמד.

— ווי אַ טויטן באַנקעס, — האָט געשעפטשעט לייבעלע מלאך, — אָבער פונדעסטוועגן גיט זי זיך נישט אונטער. זי גלויבט נאָך אַלץ, אַז די זנאָכערין וועט פאַר איר געפינען אַזעלכע בשמים, וואָס זאָלן איר העלפן. בת־שבע איז געשטאַנען ווי פאַרגליווערט, נישט קיין פּינטל געטאָן מיט אַן אויג. מיטאַמאַל האָט זי אַ ציטער געטאָן. מיר האָבן געהערט ווי זי שעפטשעט, רופט:

— גנענדל! גנענדל, וואו ביזטו?

קיינער האָט זיך נישט אַפגערופן.

בת־שבע איז געוואָרן נערוועז, זי האָט געמאַכט עטלעכע טריט און גערופן עטוואָס העכער:

— גנענדל, וואו ביסטו, צו אַלדי שוואַרצע יאָר?

— אַט בין איך, האַרענטע, אַט, אַט בין איך.

מיר האָבן דערוען אָן אַלטע פרוי איינגעוויקלט אין אַ טערקישן שאַל.
זי האָט געהינקען אויף אַ פוס. די לאַמע זנאָכערין האָט זיך דערנענטערט
צו בת־שבען.

— איך בין שיער נישט פאַרפרוירן געוואָרן, גנענדל. וואו ביסטו
געווען?

די אַלטע זנאָכערין האָט גאַרנישט געענטפערט. זי האָט אָנגענומען בת־
שבען ביי דער האַנט און זי צוגעפירט צו דער גראַז־באַנק, וואָס איז געשטאַנען
פאַרן פּאַלאַץ. בת־שבע האָט זיך אַוועקגעזעצט, די אַלטע האָט זיך איר
געזעצט צופוסנס.

— האַכט עגמת־נפש, טאַכטער? — האָט די אַלטע געזאָגט און דער
איינציקער איינוואוינער פון איר מויל, אַ פוילער צאַן, האָט אויף אַ רגע
דערוען די ליכטיקע שייך פון דער לבנה.

— אוי, גאַטעניו! — האָט בת־שבע אָפגעזיפצט. — גיט אָן עצה,
באַבעניו, כּוועל עס נישט אויסהאַלטן. ס'האַרץ וועט מיר צעזעצט ווערן.
— די מויד איז שוין ווידער ביי אים, בת־שבע?

— יאָ, — האָט בת־שבע אָפגעזיפצט. — קוים לייגט זיך דער מלך
שלאַפן, גנבעט זי זיך אויף די שפּיץ־פינגער אַריין צו אים אין חדר, — אַז
ס'זאָל איר נאָר פאַרשטערט ווערן, טאַטע, פאַטער אין הימל!

די זנאָכערין האָט געוואַרטשעט:

— און דו האַסט גערעדט מיט אים, האַסט אים געזאָגט וואָס כּ'האַב
דיך אויסגעלערנט, דו זאָלסט אים זאָגן?

— איך האָב פאַר אים געוויינט, גנענדל קרוין, אים געזאָגט, אַז צוליב
אים איז מיין אוריה, אַ ליכטיקן גן־עדן זאָל ער האָבן, געגאַנגען פון דער
וועלט. וואָס האָט מיר געפּעלט ביי אים? פון פויגל־מילך האָט ער מיר
צוגעטראָגן. קיין אַנדער נאָמען ווי „מוטשעלע“ האָב איך פון אים נישט
געהערט. און אַלץ האָב איך פאַרגעסן צוליב דיר, דוד — האָב איך אים
געזאָגט — און אַט אַזוי צאָלסטו מיר אַפּ אויף דער עלטער?

— נו, נו, — האָט געפרעגט די זנאָכערין, — וואָס האָט ער געענטפערט?
— וואָס ער האָט געענטפערט, פרעגסטו? פרעג שוין בעסער נישט,
גנענדל. ער האָט מיר אַ גלעט געטאָן איבערן שייטל און געזאָגט: בת־שבעלע,
ווען דו וואָלסט געווען אַזוי יונג און שייך, ווי דו ביסט געווען אַמאָל, וואָלט
איך געזען פטור צו ווערן פון דיין מאַן, אַזוי ווי אַמאָל. איצט אַבער, ווען דו

ביסט, קיין עין־הרע, אויף דער עלטער, וואָלט איך אַוועקגעגעבן אַ פאַרמעגן, אַז אוריה זאָל צוריק לעבעדיק ווערן. איך וואָלט אייך ביידן געפירט אונטער דער חופּה און אייך געגעבן מיין ברכה.

בת־שבע האָט זיך צעוויינט. די אַלטע זנאָכערין האָט זי באַרואיקט, איר געגלעט די הענט און געזאָגט טרייסט־ווערטער :

— וויין נישט, בת־שבע, ס'וועט נאָך זיין גוט. וועסט נאָך זען, אַז ס'וועט אַלצדינג זיין גוט, דער מויד אַבישג אויף צעפיקעניש.

די אַלטע האָט אַרויסגענומען אַ פעשל קאַרטן. די קאַרטן אויסגעלייגט אויף דער ערד און לאַנג, לאַנג אין זיי אַריינגעקוקט.

— זי וואָרפט קאַרטן, די אַלטע זנאָכערין, זעסט, פישערל? — האָב איך זיך אָנגערופן צו מיין חבר.

— ביים שייך פון די שטערן איז איצט בת־שבע שענער ווי פריער, — האָט פישערל גערעדט ווי צו זיך אַליין.

— ס'איז נישט דאָס ערשטע מאָל און נישט דאָס לעצטע מאָל, — האָט אונז ליבעלע מלאך דער פאַסטון אויפגעקלערט. — יעדן דאָנערשטיק קומט זי צו גיין, אַט די גנענדל די זנאָכערין, און לייגט איר די קאַרטן פאַר די שטערן.

— און בת־שבע גלויבט דערין? — האָב איך געפרעגט.

— זי גלויבט און איר גלויבן מאַכט זי אויף אַ ווילע שייך. אַ שאַד, וואָס דוד המלך זעט עס נישט. זי וואָלט געפונען חן אין זיינע אויגן, — האָט געזאָגט ליבעלע מלאך.

די זנאָכערין האָט זיך אויפגעהויבן, זיבן מאָל אַרומגעטאַנצט די קאַרטן, וואָס זענען געלעגן אויסגעלייגט אויף דער ערד. בת־שבע איז געזעסן ווי אויסגעהאַקט פון שטיין.

די זנאָכערין האָט פאַרריסן דעם קאַפּ צו די שטערן. אירע גראַע האַר זענען געווען צעפאַטלט. זי האָט צעשפרייט די הענט און געזאָגט אַ שפרוך : — קומט צו פליען, שפאַרבערס מיינע, אַלע זיבן פון די גן־עדן־בערג. די מומע גנענדל רופט אייך. די מומע גנענדל באַשווערט אייך. פאַרנעמט דעם רוף, שפאַרבערס מיינע, און טרייסלט אַפּ דעם שלאָף פון אייערע פליגל. די מומע גנענדל דאַרף אַן עצה, די מומע גנענדל האָט אַ שליחות. איר, וואָס פיקט מיט אייערע שנאָבלען די גילדענע שטערן — קומט צו פליען. איינס און צוויי! איך צייל ביז דרייצן.

עטלעכע מאָל האָט זי איבערגעחזרט דעם שפּרוך. דערנאָך האָט זי זיך אַוועקגעזעצט אויף דער ערד, זיך צונויפגעקארטשעט און געוואָרט.
— פּישערל, איך האָב מורא, — האָב איך זיך צוגעטוליעט צו מין חבר, וואָס איז געלעגן נעבן מיר.
— פּסס... — האָט ליבעלעך מלאַך צוגעלייגט אַ פּינגער צו די ליפּן, — פּתח שׂין, שאַ.

מיר האָבן דערהערט אַ פּלאַטערן פּון פּליגל. די זיבן שפּאַרבערס פּון די גן־עדן־בערג האָבן געקרייזט אין דער לופּט און זיך דערנאָך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער צופּוסנס דער גן־עדן־זנאָכערין גנענדל.
— איך האָב אייך גערופּן, שפּאַרבעלעך מיינע, — האָט די אַלטע געגלעט די פּליגל פּון יעדן שפּאַרבער באַזונדער, — איך האָב אייך גערופּן אין דער סאַמע מיטן־נאַכט־שעה, געטרייע, איר זאָלט מיר העלפּן. איר זאָלט מיר ברענגען אַ רפּואה שלימה פאַר דער נשמה דער קראַנקער, דעם געמיט דעם צעבראַכענעם פּון בת־שבע שתחיה, וואָס זיצט דאָ אויף דער גראַז־באַנק און קאָן זיך קיין רו נישט געפּינען, מחמת איר גרויסער אהבה צום מלך דוד, זאָל לעבן און געזונט זיין.

— באַפעל, מוטער גנענדל, — האָט געזאָגט דער עלטסטער פּון די שפּאַרבערס, — באַפעל און מיר וועלן דיר ברענגען אַלצדינג, וואָס מיר זענען בכוח צו ברענגען. נאָר מיט איין באַדינג, באַבע גנענדל: דו זאָלסט אונז פאַרענדיקן די מעשה, וואָס דו האָסט אונז אָנגעהויבן דערציילן צוריק מיט זעקס הונדערט טויזנט יאָר.

— גוט, — האָט געזאָגט די זנאָכערין, — מסכים. איך וועל אייך פאַר־ענדיקן די מעשה און איר פּליט און ברענגט מיר צו טראָגן די „האַב־מיד־ליב־בלום“ פּון די גן־עדן־בערג, די „גיי־אויס־נאָך־מיר־בלום“ און די „ווער־נאָך־מיר־די־כפרה־רויז“ פּון די גן־עדן־טייכן.

— גוט, מומע גנענדל, — האָט געזאָגט דער עלטסטער פּון די שפּאַר־בערס, — מיר וועלן פּליען און זיך באַמיען דיר צו ברענגען, וואָס דו דאַרפּסט. נאָר געדענק, אַז מירצעשעם מיר וועלן ברענגען, זאָלסטו האַלטן וואָרט.
— אַז די מומע גנענדל זאָגט, איז געזאָגט, — האָט זיך געכאַפּט די זנאָכערין, — פאַרלירט נישט קיין צייט, שפּאַרבערס מיינע, און פּליט און זוכט און ברענגט, וואָס כּ״האַב אייך געהייסן, ווען, אַ שטייגער, וועט איר זיין צוריק?

— ווען, א שטייגער? — האָט געטראַכט דער עלטסטער פון די שפּאַר־
בערס. — ווען, א שטייגער, קאַנען מיר נישט זאָגן גענוי. איך קאָן דיר
פאַרזיכערן, אַז ס'וועט זיין אין אַ דאַנערשטיק ביינאַכט. לאַמיר האַפּן, וואָס
שנעלער.

די שפּאַרבערס האָבן צעשפּרייט די. פּליגל און זענען אַוועקגעפּלויגן.
גענענדל, די זנאַכערין, האָט זיי נאַכגעקוקט און געשמייכלט:

— געטרייע קינדער אָט די גן־עֶדן־שפּאַרבערס, קוים רופּט מען זיי,
זענען זיי תּיכּף דאָ, צו יעדער שליחות גרייט. פּליט, שפּאַרבערס מיינע,
געזונטערהייט און קומט צוריק און ברענגט בתּשבען איר אויסגעחלומט גליק.
בתּשבע איז נאָך אַלץ געזעסן ווי אויסגעהאַקט פון שטיין. אין אירע
אויגן האָבן זיך געשפּיגלט די שטערן.

— גיי, שבעלע, גיי, טעכטערל, גיי, לייג זיך שלאָפּן. — האָט די אַלטע
זנאַכערין איר געגלעט דאָס שייטל. — גיי, דו קאַנסט זיך נאָך פאַרקילן חלילה,
אין בלויזן העמד. ס'וועט נאָך זיין גוט, טעכטערל. אין אַ דאַנערשטיק, דו
האַסט געהערט, וועלן די שפּאַרבערס מיינע ברענגען די בלומען, דו וועסט
פון זיי אויפּפאַרען טיי און געבן דעם מלך דוד צו טרינקען. ס'וועט שוין
זיין רעכט, בתּשבע, ס'וועט שוין זיין רעכט, טאַכטער.

בתּשבע האָט זיך אויפּגעהויבן פון דער גראַז־באַנק. ווי אַ נאַכט־
וואַנדלעריין, האָט זי זיך געלאָזט אַרויפּגיין די מירמלנע טרעפּ. מיט אַמאָל
איז זי שטיין געבליבן און אויסדרייענדיק דעם קאַפּ צו דער זנאַכערין, וואָס
איז געשטאַנען אונטן, האָט זי געזאָגט:

— זיי זאָלן נאָר נישט אָפּנאַרן, די שפּאַרבערס, גנענדל. איך וואָלט
עס נישט אויסגעהאַלטן, גנענדל. איך וואָלט אַראָפּ פון זינען.
— וואָס רעדסטו, טעכטערל? — האָט דריי מאָל אויסגעשפּיגן די זנאַ־
כערין. — זאָלן דיינע שונאים אַראָפּ פון זינען. און דו, מיין קרוין, וועסט
נאָך מירצעשעם דיין גליק געפינען.

מיר האָבן געזען, ווי די זנאַכערין הינקט אַוועק און ווערט פאַרלוירן
אין אַ נאַענטן וואַלד. בתּשבע איז נאָך אַלץ געשטאַנען אויף די טרעפּ נישט
אַהין און נישט אַהער. אַ לבנה־שטראַל האָט איר געלויזט דעם שייטל.
אַ וויילע איז זי געשטאַנען. ווער ווייסט, וואָס ס'האַט זיך ביי איר געטאָן
אין האַרצן? מיט אַמאָל האָט זי אַ ציטער געטאָן און זיך געלאָזט גיין ווייטער.
דאָס פענסטער פון דוד המלכס שלאָפּצימער איז געווען געעפּנט. בתּ־

שבע האָט זיך איינגעהערט, אַריינקוקן האָט זי געהאַט מורא. די גאַל וואָלט איר געפלאַצט.

— די שפאַרבערס זאָלן נאָר נישט אָפּנאַרן, — האָט זי געמורמלט. — ניין, דער מומע גנענדלס שפאַרבערס וועלן נישט אָפּנאַרן, — האָט זי זיך געטרייסט און איז אַריין צו זיך אין שלאָפּצימער.

איך האָב אַ טאַרע געטאַן מיין חבר פּישערל:

— פּישערל, האָסט געזען?

— וואָס דען, איך האָב נישט געזען? וואָס בין איך, אַ בלינדער?

— און געהערט האָסטו, פּישערל, אַלצדינג געהערט?

— וואָס דען, אַוודאי האָב איך געהערט. וואָס דען, איך בין אַ טויבער?

לייבעלע מלאַך דער פּאַסטוך האָט ווידער אַמאָל צוגעלייגט אַ פינגער

צום מויל:

— פּסס... חברה... פּסס... איר וועט זיך שוין אויסטענהן אַ צווייט מאָל.

מיר האָבן איינגעהאַלטן דעם אַטעם. וואָס וועט איצטער געשען? —

האָט יעדער פון אונז געטראַכט און מורא געהאַט אַרויסצורעדן אַ וואָרט.

מיר האָבן געהערט דעם גאַלאַפּ פון אַ פּערד. ווער קאָן דאָס זיין? —

האָב איך געטראַכט און פּונדעסטוועגן מורא געהאַט צו פּרעגן. מיר האָבן

דערזען אַ רייטער אויף אַ ווייסן פּערד. ער איז געווען אַנגעטאַן אין אַ

פאַנצער, וואָס האָט געשימערט אין לבנה-ליכט.

דער רייטער איז אַראָפּגעשפּרונגען פּונם פּערד, ער איז צוגעגאַנגען

נאַענט צו דוד המלכס פּאַלאַץ און אויסגערופן אויף אַ קול:

— העי, דוד, שטיי אויף, לאַמיר זיך פאַרמעסטן!

אין פּאַלאַץ האָט זיך קיינער נישט גערירט. דער ווינט האָט נאָר געציי-

טערט צווישן די פּאַרהאַנגען פון דוד המלכס שלאָפּצימער.

דער רייטער אין אייזערנעם פאַנצער האָט אָבער נישט אָפּגעלאָזט. ער

האָט אויסגעשטרעקט זיין געפאַנצערטן אַרעם און געשריגן נאָך העכער:

— העי, דוד, שטיי אויף און קום אַרויס אויפן פּרייען פעלד, לאַמיר זיך

פאַרמעסטן!

דוד המלך איז אַרויס אויפן באַלקאָן. ער האָט זיך געריבן די פּאַרשלאַ-

פענע אויגן, איינגעשלונגען אַ געשמאַקן גענעץ און געזאָגט צום רייטער, וואָס

איז געשטאַנען אונטן:

— דו ביסט עס, שאל? ביסט שוין ווידער אַמאָל אַנטלאָפּן פּונם עולם-

התוהו ; וואס ווילסטו פון מיר האָבן, שאול? פאַרוואָס לאַזטו מיך נישט
שלאָפן?

שאול המלך האָט זיך צעלאַכט. זיין געלעכטער איז געווען ביטער און
שטעכיק:

— קום אַראָפּ, דוד, לאַמיר זיך איצט פאַרמעסטן! אויפן פרייען פעלד
לאַמיר זיך פאַרמעסטן!

דוד המלך האָט ווידער אַמאָל אַ גענעץ געטאַן:

— כ'האָב נישט קיין חשק זיך צו שלאָגן, שאול. איך בין געקומען אין
גן-עדן זיך אַפרוען, האָבן תענוג און נישט זיך שלאָגן.

— פחדן! — האָט געדונערט שאול המלך. — פחדן, האָסט מורא זיך
צו פאַרמעסטן. טאָ גיב מיר צוריק אַפּ די קרוין, פחדן! די קרוין זאָלסטו
מיר תיכף אָפגעבן! דו הערסט, וואָס מען זאָגט דיר?

— רעג דיך נישט אויף, שאול, — האָט געלאָסן געזאָגט דוד המלך, —
אַלעמאָי זאָלסטו זיך אומזיסט אויפרעגן, אַז דו וועסט סיי-ווי-סיי גאַרנישט
פועלן. פאַלג מיך, שאול, זעץ דיך צוריק אויף אויפן פערד און רייט דיר
צוריק אין עולם-התוהו אַריין. אַלעמאָי זאָלסטו שטערן די צדיקים דעם שלאָף?
דאָס געלאָסענע רעדן פון דוד המלך האָט דעם רייטער אין פאַנצער
אַרויסגעבראַכט פון די כלים. ער האָט געשריגן מיט אַזאַ קול, אַז די פייגל
אין די נעסטן האָבן זיך אויפגעכאַפט.

— קוקטט אים נאָר אָן, דעם צדיק אין פעלץ! צוגענומען די קרוין ביי
שאול המלך און ס'רופט זיך נאָך אַן צדיק. פון קאַפּ ביז די פיס פול מיט
עבירות און ס'רופט זיך נאָך אַן צדיק.

דוד המלך איז, ווייזט אויס, שוין געווען צוגעוואוינט צו די ביינאַכטיקע
וויזיטן. ער איז געשטאַנען רואיק אויפן באַלקאָן און געפרואוּט באַרואיקן
דעם אויפגערעגטן רייטער.

ס'האָט אים אַבער נישט געהאַלפן. שאול המלך איז געוואָרן וואָס מער
אַלץ צערייזטער. די אויגן זיינע האָבן געברענט, ממש געשרפהט:

— גיב מיר אַפּ די קרוין! דו הערסט, וואָס איך זאָג דיר? די קרוין
גיב מיר אַפּ! איך וועל נישט אָפטרעטן פון דאַנען, ביז דו וועסט מיר נישט
אָפגעבן די קרוין.

פון שאולס געשריי האָט זיך אַבישג איבערגעוועקט. זי איז צוגעלאָפן
צום פענסטער און אַ דערשראָקענע געפרעגט ביי דוד המלך:

— וואָס איז, דודל? ווער שרייט עס אַזוי?

דוד האָט זי באַרואיקט. ער האָט איר אַ קיש געטאַן אין שטערן און איר געהייסן זיך לייגן שלאָפן. ער וועט באַלד די מינוט אַריינקומען. אַבישג האָט אויסגעזען ווי אַן איבערגעשראַקענע סאַרנע. זי האָט גע- ציטערט מיטן גאַנצן גוף און זיך געבעטן ביים מלך:

— איך גיי, דודל, אָבער זע, זוים זיך נישט, איך בעט דיך.

זי איז צוריק אַריינגעקראַכן אין בעט. שאול המלך איז נאָך אַלץ גע- שטאַנען אונטן, געמאַכט פּויסטן צו דודן, געזידלט, געדראַט, געפאַדערט צוריק די קרוין און דעם שטול אין גן-עדן, וואָס דוד האָט, לויט זיין מיינונג, ביי אים צוגענומען.

דוד המלך האָט זיך שוין מער נישט געקאַנט באַהערשן. ער האָט פאַרהויבן דאָס נאַכט־העמד און אַ זאַג געטאַן הויך אויף אַ קול:

— ישקני!

— גנב! — האָט געשריגן דער רייטער אין אימערנעם פאַנצער, — ביי מיר האָסטו געגנבעט די קרוין און דעם „ישקני“ ביי דיין זון שלמה. דוד המלך איז אַריין צו זיך אין שלאָפצימער, פאַרמאַכט די טיר פון באַלקאָן און פאַרצויגן די פאַרהאַנגען ביים פענסטער.

שאול המלך האָט זיך אויפגעזעצט אויפן פּערד, עטלעכע מאָל האָט ער שוין אין גאַלאַפ אַרומגעקרייזט דעם פאַלאַץ פון דוד המלך. מיט אַן אויפ- געהויבענער פּויסט קעגן די שטערן האָט ער געשוואוירן:

— איך וועל ראַכע נעמען, דוד. מיין נישט, אַז ס'האַט זיך שוין גע- ענדיקט. איך וועל נעמען ראַכע, זאָ וואָהר העלפע מיר דער אַלמעכטיקער אין הימל!

איך האָב זיך געקלאַמערט אַן מיין חבר פישערל. מיין חבר פישערל האָט זיך פעסטער צוגעטוליעט צום פאַסטוך לייבעלע מלאך.

— עץ האָט געזען, חברה? — האָט לייבעלע מלאך געשעפטשעט. — אַלע מאָל קומט ער צו רייטן, אַט דער עולם־התוהוּניק, שאול, און וועקט אויף דעם מלך דוד. תמיד, ווען ער קומט, חזרט זיך איבער די אייגענע מעשה, דער אייגענער שמועס, וואָרט ביי וואָרט. ער טרעט נישט אַפּ אויף קיין האַר מיט זיינע טענות, ביז דוד המלך פאַרהויבט דאָס העמד און זאַגט אים „ישקני“.

— איצט רייט ער אוועק אַ בייזער, דער שטערן איז ביי אים פארוואַלקנט.
וואוהין, אַ שטייגער, רייט ער? — האָב איך געפרעגט.
— לאַמיר אים נאַכפליען, חברה, — האָט זיך לייבעלע אַנגערופן, —
אַבער שטיל, קיין שאַרף זאָל מען נישט הערן. ער זאָל נישט באַמערקן, אַז
מען פליט אים נאָך און מען קוקט אים נאָך.
מיר האָבן צעשפרייט אונזערע פליגל און מיר זענען געפלוין. מיר
האָבן שטיל געפאַכעט מיט די פליגל. יעדער פון אונז האָט קוים געדעכעט.
שאל המלך איז געריטן אויף זיין ווייס פערד. זיין הויכע, מאַגערע
פיגור האָט זיך אַפגעצייכנט אויפן פאַן פון דער לבנה-נאַכט מאַדנע און אומ-
היימלעך.

— אַן אומרויאַקע נשמה, — האָט לייבעלע פאַסטוך געשעפטשעט. —
ער האָט נישט געהאַט קיין מנוחה אויף דער ערד און האָט נישט קיין מנוחה
אויף דער אַנדערער וועלט. די אומרויאַקייט פרעסט אים אויף טויטערהייט,
פונקט ווי זי האָט אים אויפגעגעסן לעבעדיקער הייט.

פאַר אַ קליין, ווייס-געקאַלעכט הייז האָט שאל המלך פאַרהאַלטן דאָס
פערד. ער איז אַראַפגעשפרונגען פונם פערד און מיט קלינגענדיקע שפּאַרן
זיך דערנענטערט צום פענסטער פון דעם ווייס-געקאַלעכטן הייז.

— דאָ, אין דעם הייז, — האָט לייבעלע אויפגעקלערט, — וואוינט
שמואל הנביא. ער איז נאָך אַלץ אַן אַלטער בחור, נישט קיין באַווייבטער,
הייסט עס. ער לעבט באַשיידן, מישט זיך נישט אין די גן-עדנישע קהלה-
זאַכן. סאַסל, אַ מלאכטע מיט וואַנצעס, באַדינט אים, קאַכט אים אַפ ס'ביסל
געקעכץ, פאַרלאַטעט אים די וועש. מער באַדאַרף ער נישט, דער אַלטער.
מיר האָט ער אַפילו צוגעזאַגט, אַז ווען משיח וועט קומען, וועט ער מיר
אוועקשענקען זיין חלק שור-הבר און לויטן. פאַר זיך וועט ער נאָך איבער-
לאַזן דעם חלק יין-המשומר ...

שאל המלך האָט אַנגעקלאַפט אין פענסטער. איין מאָל, צוויי מאָל,
דריי מאָל. יעדעס מאָל אַלץ העכער און בשעת-מעשה גערופן:

— שמואל, שמואל הנביא, שטיי אויף! איך בין עס.

די טיר האָט זיך געעפנט. דער אַלטער שמואל הנביא איז אַרויסגעקומען,
זיין באַרד איז געווען שניי-ווייס, די אויגן טריב פון אַלטקייט. אויף די אויערן
איז ער געווען אַביסל טויבלעך.

— ביסט שוין ווייטער דאָ? — האָט שמואל הנביא געזאָגט. — פאַרוואָס
לאָזטו מיר נישט שלאָפן?
די הויכע פיגור פון שאל המלך איז עפעס ווי קלענער געוואָרן, ער
האָט זיך איינגעבויגן פאַר דעם אַלטן נביא.
— העלף מיר זוכן דעם טאַטנט מויל-איילען, נביא! ווי אזוי קאָן איך
זיך אַהיימקערן אָן די מויל-איילען, איך, בידנער פאַסטוד?
דער אַלטער נביא האָט ביטער אַ שמייכל געטאָן. זיין ווייסע באַרד האָט
געציטערט, ווי אַ נויט-פאַן אין ביינאַכטישן ווינט.
— די מויל-איילען וועסטו שוין מער נישט געפינען, שאל. ס'אָ פאַר-
פאַלענע זאָך, קיין פאַסטוד וועסטו שוין מער נישט ווערן. די סטאַדע האָט
שוין עמעצער אַנדערש.
— נישט קיין פאַסטוד און נישט קיין מלך, — האָט שאל געבליפעט. —
איז וואָס-זשע דען-זשע, נביא? זאָג, גיב אָן עצה.
דער אַלטער נביא האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, דערנאָך אַ טרייסל
געטאָן די ווייסע באַרד. די שטערן איבער דעם שטילן, ווייס-געקאַלעכטן
הויז זענען געוואָרן גרעסער און טרויעריקער.
— וואָס דען-זשע פרעגסטו, שאל? פון וואָנען זאָל איך עס וויסן?
אויף דער ערד בין איך געווען אַ נביא. דאָ, אויפן עולם-האמת, לעב איך
פון דער פענסיע, וואָס מען האָט מיר באַשטימט פאַר מיינע מצוות. פון וואָנען
זאָל איך וויסן, שאל, פון וואָנען?
דער רייטער אין אייזערנעם פאַנצער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ. אַ
טרויעריקייט האָט געאַטעמט פון זיין גאַנצער געשטאַלט. איך האָב געמיינט,
אַז איך וועל משוגע ווערן.
שאל המלך האָט זיך אויפגעזעצט אויפן פערד, אַ צי געטאָן די לייצעס:
— וויאָ, אַדלערל! וויאָ, צוריק אין עולם-התוהו אַריין.
דאָס פערד איז געפלוין ווי אַ ווינט. מיר האָבן נאָר געזען די פונקען,
וואָס האָבן געשפריצט פון זיינע פאַדקאָוועס.
דער אַלטער שמואל הנביא האָט נאָכגעקוקט דעם טרויעריקן רייטער,
ביז ער איז אינגאַנצן נעלם געוואָרן.
דער אַלטער האָט אַפּגעזיפצט און איז צוריק אַריין צו זיך אין שטוב
אויף די שפיץ-פינגער, כדי נישט אויפצואוועקן די קעכין.
מיר האָבן זיך אַלע אַוועקגעזעצט ביים ראַנד פונם וועג. יעדער איינער

פון אונז איז געווען פארטאן אין זיינע מחשבות. די שטערן איבער אונזערע קעפ זענען געווארן בלייבער. א קילער ווינט האט געמאכט דעם ערשטן שפאציר איבער דוד המלכס גיטער.

צוויי שאטנס זענען געפאלן איבער דער לענג פונם שליאך — מיר האבן אויפגעהויבן די אויגן און געזען צוויי פראסטע מלאכים פליען. זיי זענען געפלוין זייער נידעריק. מיר האבן געהערט יעדעס ווארט פון זייער שמועס.

— מען זאל אונז נאר נישט כאפן, זיינול, — האט אין מלאך געזאגט צום צווייטן, — א שוין פנים וואלטן מיר דענצמאלט געהאט. ערשטנס די שמיץ און צווייטנס די בושא און דער ווייטיק.

— לאמיר נישט טראכטן דערפון, אלימלך, — האט געזאגט דער צווייטער, — און לאמיר האפן, אז ס'וועט געלונגען. ס'איז שוין נישט מער אויס- צוהאלטן אין דוד המלכס גיטער. מען הארעוועט דעם גאנצן טאג און מען האט אפילו נישט צו עסן צו דער זעט. קוים זאגט מען ארויס א ווארט, איז תכף שמיץ. מען באהאנדלט אונז ווי חיות און נישט ווי מלאכים.

— ביסט אורדאי גערעכט, — האט געזאגט דער ערשטער מלאך, — נאר אז איך דערמאן זיך אן די קינדער, ווערט מיר א לאך אין הארצן. וואס זענען זיי נעבעך שולדיק?

— מיט מיר איז אויך דאס אייגענע, — האט אפגעזיפצט דער צווייטער. — נאר פארפאלן, לאמיר פרוואון אונזער מזל אין דער פרעמד, דא איז שוין נישט צום אויסהאלטן.

די צוויי מלאכים זענען פארשוואונדן. מיר האבן זיי נאכגעקוקט און זיי באדויערט. איך האב תפילה געטאן, אז דאס אנטלויפן זאל זיי גערעטן און זיי זאלן געפינען ארבעט אין דער פרעמד.

לייבעלע מלאך האט, ווייזט אויס, פארשטאנען מיין שעפטשען מיט די ליפן. ער האט מיך אנגעקוקט א וויילע און א זאג געטאן:

— נאראנים, וואהין אנטלויפן זיי? לאמיר אננעמען, אז דאס אנטלויפן וועט זיי געלונגען. ערגעץ אנדערש איז דען בעסער... פאר דעם מין מלאכים איז דער גן-עדן נישט קיין גן-עדן.

פון לייבעלעס רייד איז מיר שטארק קאלעמוטנע געווארן אויף דער נשמה. איך האב באדויערט די צוריקגעבליבענע און די אנטלאפענע מלאכים. איך האב זיך פארגעשטעלט די ווייבער פון די צוויי אנטלאפענע מלאכים.

ווי זיי וועלן זיך אויפכאפן אין דער פרי. איך האָב געהערט דאָס געוויין פון די צוויי וויסטע עגונות און דאָס געיאָמער פון די קינדער. די טיר פון שמואל הנביאס שטוב האָט זיך געעפנט. דער אַלטער איז ווידער אַרויסגעקומען. ווייט אויס, אַז נאָכן ווייט פון שאול המלך האָט ער מער נישט געקאָנט אַנטשלאָפן ווערן. ער האָט זיך אַרומגעדרייט פאַר דער שטוב אַהין און צוריק, אַהין און צוריק, געוואַרט, מסתמא, אַז ס'זאָל ווערן טאָג. — וואָס וועלן מיר דאָ אויסזיצן? — האָט געזאָגט לייבעלע מלאך. — לאַמיר צוריקפליען צום פאַלאַץ פון דוד המלך.

מיר זענען צוריקגעפּלויגן. די שטערן האָבן זיך גענומען איינציקווייזן אויסלעשן. אין גן־עדן איז געוואָרן קילער.

פאַרן פאַלאַץ האָבן מיר זיך אַראָפּגעלאָזט. אַרום און אַרום איז געווען שאַ־שטיל, מען האָט נישט געהערט קיין שאַרף אפילו.

אַ האָן האָט ערגעץ־וואו אַ קריי געטאָן. אַ צווייטער האָט אים אָפּגע־ענטפּערט. ס'איז געוואָרן אַזאַ געקריי, אַז כ'האָב געמיינט, איך וועל טויב ווערן...

אויפן דאָך פונם דוד־המלך־טורעם האָט זיך באַוויזן דער עלטסטער גן־עדן־האַן, אַ חברה־מאַן מיט אַ צונטער־רויטן קאַם. ער האָט אַזאַ קריי געטאָן און אַ פאַכע געטאָן מיט זיינע פליגל, אַז ער האָט פאַרלאָשן דעם לבנה־זייגער.

אין אַלע ליימענע כאַטעס האָט זיך אָנגעהויבן אַ גערודער. מלאכים האָבן זיך אויפגעכאַפט פונם שלאָף און זיך גענומען גרייטן צו דער אַרבעט. לייבעלע מלאך האָט אונז געזאָגט. אַז ער מוז גיין אַרויסטרייבן די סטאַדע שאָף אין פעלד אַריין. מיר זאָלן דערווייל פליען אויף צו פריער און אויף אים וואַרטן, ביז ער וועט קומען מיט די שאָף. ער האָט אונז אויסגעמאַלן, וואו מיר זאָלן אויף אים וואַרטן. טאַקע דאָרטן אויף דעם אייגענעם בערגל, וואו מיר האָבן אים געטראָפן נעכטן.

— רירט זיך, חברה, ווייל מען קאָן אייך, חלילה, דערטאַפן.

ער איז אַוועק צו די שטאַלן און מיר ביידע, איך מיט פישערלעך, האָבן צעשפרייט די פליגל און מיר זענען געפּלויגן אין דער ריכטונג, וואו לייבעלע מלאך האָט אונז געוויזן.

אויפן גרינעם בערגל האָבן מיר זיך אַראָפּגעלאָזט, דאָס גראָז איז געווען נאַס. מיר זענען געווען מיד פון דער נישט־געשלאָפענער נאַכט.

די מאַרגן־דעמערונג איז געווען בלאָ. די בלאַקייט האָט פאַרפליצט די גיטער פון דוד המלך. די פייגל האָבן געצוויטשערט, זיך באַגריסט. געפרייט זיך מיט דעם נייעם גן־עדן־טאַג.

— וואָס זאָגסטו צו דער נאַכט אין דוד המלכס גיטער, פישערל ?
— וואָס זאָל איך זאָגן, שמואל־אַבא? ס'איז געווען שוין איינמאָל אַ נאַכט. מירן האָבן צו דערציילן פאַר קינדער און קינדס־קינדער.

מיר האָבן געהערט, ווי פונדערווייטנס זינגען די מלאכים גייענדיק צו דער אַרבעט. דאָס געזאַנג איז געוואָרן שטאַרקער, דערנאָך שטילער און צום סוף האָט עס אינגאַנצן אויפגעהערט.

— וואו קאָן ערגעץ זיין לייבעלע מלאך, פישערל ? — האָב איך געפרעגט ביי מיין חבר.

— פון וואָנען זאָל איך וויסן, שמואל־אַבא? מסתמא וועט ער באַלד אַנקומען. ער ווייסט דאָך, אַז מיר וואַרטן אויף אים.

ס'האָט נישט קיין סך געדויערט און לייבעלע מלאך איז אַנגעקומען. ער האָט פאַר זיך געטריבן די סטאַדע שאַף און געשפילט אויף זיין פייפל.

לייבעלע האָט זיך אַוועקגעזעצט נעבן אונז. ער האָט אַרויסגענומען פון זיין טאַרבע אַ שוואַרץ ברויט און אַ שטיק שאַפענעם קעז. מיר האָבן אַפגע־געסן און זיך געזעגנט מיט אונזער חבר.

— קומטס נאַכאַמאָל, — האָט לייבעלע מלאך צו אונז געזאָגט, — איר וועט ביי מיר זיין אַנגעלייגטע אורחים. זעט און לאַזט זיך נישט וואַרטן אויף זיך קיין סך צייט.

מיר האָבן זיך מיט אים צעקושט. ס'איז אונז געווען אַ שאַד צו פאַרלאָזן אַט דאָס שיינע, באַרוועסע מלאכל, נאָר מיר האָבן געמוזט. פישערלס מאַמע איז שוין געווען, מסתמא, אומרואיק צוליב איר תכשיט.

נאָענט פון דער היים האָב איך זיך געזעגנט מיט מיין טייערן חבר. מיר האָבן צווישן זיך אַפגעמאַכט, אַז קיינעם טאַרן מיר נישט דערציילן, וואו מיר זענען געווען און וואָס מיר האָבן געזען.

מיר האָבן זיך געגעבן תקיעת־כף און יעדער פון אונז איז געפלויגן אין אַן אַנדער ריכטונג. פישערל אַהיים צו זיך און איך צו זיך...
— — — — —

איך האָב אויפגעהערט צו דערציילן. אין פענסטער האָט שוין געטאַגט.

אַנטקעגן מיר איז געזעסן דער רב. זיין ווייסע באַרד האָט געציטערט. די
אויגן זענען ביי אים געווען רויט פון נישט־שלאָפן און פון שטוינען.
— פלאַי־פלאַים, — האָט ער געזאָגט. — אַ וואַזשנע שררה איז ער,
אונזער דוד המלך. קיינעהאַרע אַזאַ פאַרמעגן. ס'זאָל אים נאָר נישט פאַר־
שטערט ווערן.

דער דיין איז געזעסן אָן לשון. דאָס מויל איז ביי אים געווען אָפּן.
מ'האַט ביי אים געקאָנט איבערציילן די ציין. ער האָט קיין וואָרט נישט
אַרויסגערעדט.

נאָר דער גביר ר' מיכל הורוויץ האָט געפויקט מיט די פינגער אויפן
בויך און אויב כ'האַב קיין טעות נישט, אַ הונדערט מאָל איבערגעחזרט אויף
דייטש דאָס וואָרט „זאַנדערבאַר“.

מיין מאַמע האָט געגעבן אַ פליעסק מיט די הענט:

— אַ ווייטיק איז דער מאַמען, ס'טאָגט שוין אין דרויסן און דאָס קינד
האַט נאָך נישט צוגעמאַכט קיין אויג. גולנים, וואָס האָט איר זיך אָנגעזעצט
אויפן קינד!

— איך ... איך ... וואָס ווילסטו פון מיר האָבן, זעלדעז? ווער האָט זיך

דאָ אָנגעזעצט אויפן קינד?

מיין מאַמע האָט דעם טאַטן גאַרנישט געענטפערט. זי האָט אויף אים
נאָר אַ קוק געטאָן, אַז דער טאַטע איז אינגאַנצן געוואָרן פאַרציטערט. ווען
ער האַלט זיך נישט אָן אינם טיש, ווער ווייסט, וואָס עס וואַלט מיט אים געשען.
מיין מאַמע האָט מיך געכאַפט אויף די הענט. זי האָט מיך שיער נישט
דערשטיקט מיט אירע קושן.

— קום, קדיש מיינער, קום שלאָפן. אַ ווייטיק דער מאַמען דיינער.

זי האָט מיך אַריינגעלייגט אין וויגל און מיך גענומען וויגן. כ'בין

געווען מיד און דאָס וויגן פון דער וויג האָט מיך נאָך מידער געמאַכט.

אַ רגע פאַרן אַנטשלאָפן ווערן האָב איך זיך אויפגעהויבן און געזאָגט
צו די חשובע באַלעבאַטים, אַז היינט אויפדערנאַכט זאָלן זיי נישט קומען,
מחמת איך בין שטאַרק מיד. מירצעשעם מאַרגן אויפדערנאַכט וועל איך
פאַר זיי ווייטער דערציילן די מעשיות פון גן־עדן.

איך האָב זיך צוריק אַוועקגעלייגט אין וויגל. איך האָב נאָך געהערט.

ווי די טיר עפנט זיך מיט אַ סקריפּ, ווי די באַלעבאַטים געזעגענען זיך מיטן
טאַטן. די אויגן האָבן זיך מיר גענומען קלעפּן, איך בין אַנטשלאָפן געוואָרן.

אין חלום האָב איך נאַכאַמאַל איבערגעלעבט די נאַכט אין דוד המלכס
גיטער, אין חלום האָב איך נאַכאַמאַל געזען מיין חבר פישערל און געהערט
לייבעלע מלאך דעם פאַסטוכס שיינע לידער. און אין דעם אייגענעם חלום
האָב איך דערציילט פאַרן רב, פאַרן דיין און פאַרן גביר ר' מיכל הורוויץ
מיינע אויסטערלישע איבערלעבונגען אין גן־עדן.

א מעשה נורא מיטן שור-הבר

איך בין אפגעשלאָפן דעם גאַנצן טאָג. אלע זענען אַרומגעגאַנגען אויף די שפיץ-פינגער, כדי מיך חלילה נישט אויפצואוועקן. דער טאטע האָט נישט געוואָגט אויפצוהויבן דעם קאַפּ, פון אַרויסרעדן אַ וואָרט איז שוין אַפגערעדט. ווי אַ שאַטן האָט ער זיך אַרומגעבלאָנקעט. מיין מאַמע האָט גוט אַכטונג געגעבן, מען זאָל מיר נישט שטערן דעם שלאָף.

פאַרנאַכט האָב איך זיך אויפגעכאַפט. אין צימער איז שוין געווען כמעט טונקל. אין אַ ווינקל איז מיין טאטע געשטאַנען שמונה-עשרה. איך האָב זיך אויסגעווישט די אויגן, געשמאַק אַפגעגענעצט און צוגע-רופן די מאַמע צו מיין וויגל.

— מאַמע, זיי אַזוי גוט און גיב מיר צו וויגן. איך האָב דעם גאַנצן טאָג אין מיין מויל נישט געהאַט. דו וויסט דאָך, אַז ווען איך שלאָף, עס איך נישט.

די מאַמע מיינע האָט זיך נישט געלאָזט בעטן, זי האָט מיר תיכף גע-געבן צו וויגן און מיך בשעת-מעשה געגלעט, געקושט, ווי ס'איז דער שטייגער פון אַ מאַמע.

— זיי האָבן דיך געמוטשעט, קדיש מיינער. איז דאָס געהערט געוואָרן, אַז דערוואַקסענע אידן זאָלן נישט לאָזן שלאָפן אַ זויג-קינד? די גאַנצע נאַכט האָט ער זיי געמוזט דערציילן מעשיות פונם גן-עדן. אין אַלעמען, — האָט זי זיך געווענדעט צום טאָטן, וואָס איז גראָד אויסגעגאַנגען שמונה-עשרה, — אין אַלעמען ביסטו שולדיק, שלים-מול. אַ טאטע ביסטו? אַ שטיין ביסטו, אַ טאָטער, נישט קיין טאָטע.

מיין טאָטע איז בלייב געוואָרן. גראָד איצט האָט ער זיך נישט געריכט אויף אַזאַ פסק, ער האָט אַבער גאַרנישט געענטפערט, גלייך נישט אים מיינט מען.

איך האָב זיך איינגעשטעלט פאַרן טאָטן. איך האָב זיך ביי דער מאַמען געבעטן:

— לאָז צורו דעם טאָטען, מאַמע. ער איז גאַרנישט שולדיק. איך אליין האָב געהייסן מען זאָל רופן די אידן, כדי זיי צו דערציילן, ווי אַזוי ס'זעט

אויס אין גן־עדן. מאַרגן מערצעשעם אויפדערנאַכט וועלן זיי ווייטער קומען
און איך וועל ווייטער דערציילן.

איך בין צוריק אַנטשלאָפֿן געוואָרן. נישט געקאַנט אַפילו זאָגן דער
מאַמען „אַ גוטע נאַכט“, אַזוי מיד בין איך געווען. וואָס ס'האַט זיך מיר
יענע נאַכט געחלומט געדענק איך נישט אויף גענוי און זאַכן, וואָס איך
געדענק נישט גענוי, וויל איך נישט דערציילן.

ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפט אינדערפרי, איז שוין די שטוב געווען
פול מיט זון. די מאַמע איז נישט געווען אין שטוב. זי איז געגאַנגען אויס־
מעלקן די ציג. אויפן פענסטער האָט זיך געוואַרעמט אינזער קאַץ.

— מיצי! מיצי! — האָב איך גערופן די קאַץ. זי איז אַראַפגעשפרונגען
פֿון פענסטער און אַריין צו מיר אין וויגל. די קאַץ האָט מיר אויסגעלעקט
די אויגן, איך האָב זיך געפילט ווי ניי־געבוירן.

דער טאָג איז פֿאַרביי אָן שום באַזונדערע פֿאַסירונגען. מען האָט געגעסן
אַנביסן. נאָכן מיטאַג האָט זיך דער טאַטע אַביסל צוגעלייגט. די מאַמע האָט
באַלאַקעט מיט די וויבער אינדרויסן. איך האָב זיך געשפילט מיט אַ רויטן
קאַלדרע־קנאָפּ.

פֿאַרנאַכט איז מיין טאַטע אַוועק, ווי דער שטייגער, אין שול אַריין.
ער האָט זיך דאָס מאָל נישט קיין סך געזוימט און איז תיכף צוריקגעקומען.
מען האָט אַפגעגעסן וועטשערע רייז מיט מילך און ס'האַט נישט קיין
סך געדויערט, און דער רב, דער דיין און דער גביר זענען אַריינגעקומען
מיט אַ „גוטן אָונט“.

זיי האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש. דער רב איז נאָך ווייטער געוואָרן
פֿון זינט יענער נאַכט, דער דיין — נאָך דאַרער. נאָר דער גביר מיכל הורוויץ,
האַט זיך געהאַלטן אין דער מעלה. ער האָט געפינקלט מיט זיין גאַלד. אויף
אַלעמען, וואָס מען האָט געזאָגט, צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ און געזאָגט אויף
דייטש „זאָנדערבאַר“.

איך האָב מיך אַוועקגעזעצט אַנטקעגן דעם רב. דער לאַמפּ האָט געברענט
אויפן טיש. די מאַמע האָט פֿאַרהאַנגען די פענסטער. אַלע זענען געווען
גרייט צו הערן.

מיין מאַמע, וואָס איז געשטאַנען, לויט איר שטייגער, ביי דער טיר,
פֿאַרלייגט די הענט אויפן האַרצן, האָט מיר געזאָגט:

— שטרענג זיך נישט אָן, אוצרל, אַז דו וועסט ווערן מיד, רו דיך אָפּ.

ס'ברענט נישט, חלילה, און דו האסט זיך נישט וואָס צו איילן. קוים וועסטו ווערן הונגעריק, זאָלסטו מיר זאָגן, וועל איך דיר געבן צו זיגן. מיין מאַמע, אַ לעבן אויף איר קאַפּ, איז מיר געווען געטריי. זי האָט מיך געהיטן, ווי דאָס אויג אין קאַפּ.

איך האָב אָנגעשפּאַרט דעם קאַפּ אויף ביידע הענט און גענומען דער־ ציילן. אַלע אַרום טיש זענען געזעסן שאַ, שטיל. מען האָט געקאַנט הערן ווי ביי יעדערן קלאַפּט דאָס האַרץ.

— איך האָב זיך, ווי איר ווייסט, — האָב איך דערציילט, — געזעגנט מיט מיין חבר פּישערל. ער איז געפּלויגן צו זיך אַהיים און איך צו מיר אַהיים. מיד בין איך געווען, אַז איך האָב זיך קוים געהאַלטן אויף די פּיס. די פּליגל זענען ביי מיר געווען ווי געליימט. קוים, קוים, וואָס איך האָב זיך דערשלעפּט אַהיים.

איך בין אַוועקגעפּאַלן אויף מיין געלעגער און בין אַנטשלאָפּן געוואָרן. אין חלום האָבן זיך מיר געפּלאַנטערט דוד המלך, בת־שבע, אַבישג, וואָסער־פּאַנעס, שאול המלך, די זנאָכערין גנענדל, אַלצדינג, וואָס איך האָב איבער־געלעבט אין דוד המלכס גיטער, נאָר אין אַ קאַפּויערדיקן סדר. זאָכן און געשטאַלטן האָבן זיך אַזוי געפּלאַנטערט, אַז דער חלום איז געוואָרן נאָך מער קאַשמאַר ווי די וואָר.

אַרום פיר אַזייגער בייטאָג האָב איך זיך אויפגעכאַפּט. איך האָב זיך אַרומגעוואָשן, עפעס איבערגעכאַפּט און בין תּיכף אַוועקגעפּלויגן צו מיין חבר פּישערל.

מיין חבר פּישערל איז נאָך געשלאָפּן. איך האָב זיך אַוועקגעזעצט אין וואַרשטאַט וואָרטן ביז ער וועט זיך אויפכאַפּן.

פּישערלס טאַטע, שלמה־זלמן דער לאַטוטניק, איז געשטאַנען ביים גרויסן טיש, מיטן סאַנטימעטער־בענדל אויפן האַלז און אַ שטיקל קרייד אין דער האַנט. ער האָט אָפּגעצייכנט אַ פּאַר פּליגל, וואָס מען האָט אים געגעבן צו פּאַרריכטן.

ביים ווערק־טיש זענען געזעסן די צוויי שניידער־מלאכים, בערל און סיאַמקע. זיי זענען ביידע געווען פּאַרטיפּט אין זייער אַרבעט. די נאָדלען זענען ממש געפּלויגן אין זייערע הענט. איך האָב געפרוּאווט ציילן וויפל שטעך יעדער פּון זיי מאַכט אין אַ מינוט און נישט געקאַנט. אַלעמאַל האָב איך זיך פּאַרציילט.

פישערלס מאַמע, די מלאכטע חנה־דבורה, איז אַריינגעקומען פונם אַלקער. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט נעבן מיר און געפרואווט פון מיר דער־גיין, וואו מיר, דאָס הייסט, איך און פישערל, זענען עס פאַרפאלן געוואָרן. זי האָט שוין געמיינט, זוער ווייסט, וואָס ס'איז מיט אונז געשען. זי האָט שוין געוואַלט גיין צו דער גן־עדן־פּאַליציי, מאַכן אַ געוואַלט, אָז מען זאַל אונז זוכן.

איך האָב נישט געוואוסט, צי מעג איך דערציילן דעם אמת. כ'האַב אינגאַנצן פאַרגעסן זיך אַפצורעדן מיט מיין חבר פישערל וועגן דעם ענין. אַ וויילע בין איך געזעסן נישט אַנטשלאָסן, געספּקט: יאָ? צי ניין? און סוף־כל־סוף האָב איך באַשלאָסן, אַז איך בין נישט מחויב איר צו דער־ציילן דעם אמת. אויב פישערל וויל, זאַל ער איר דערציילן.

איך האָב זיך געמאַכט תּמעוואַטע. איר געזאָגט, אַז מיט פישערלען האָב איך זיך נישט געזען אַן ערך דריי טעג. אדרבא, דאָס בין איך איצט געקומען געוואויר ווערן, צי איז ער נישט, חלילה, קראַנק.

— קראַנק, — האָט די מלאכטע חנה־דבורה אַ פליעסקע געטאַן מיט ביידע הענט, — זאַלן מיינע שונאים קראַנק זיין. מער פעלט מיר נישט, נאָר פישערל זאַל קראַנק זיין, אַ ווייטיק דער מאַמען.

זי האָט נאָך געפרואווט ביי מיר פאַרשן. נאָר אַז זי האָט געזען, אַז איך האַלט זיך ביי מיינס, אַז איך ווייס נישט פון קיין פּוּתּר און פון קיין חלום, האָט זי אַ שאַקל געטאַן מיטן קאַפּ און איז צוריק אַריין אין אַלקער.

פישערלס טאַטע איז פאַרטיק געוואָרן מיטן אַפּצייכענען די פאַר פליגל. ס'יאַמקע האָט גראַד פאַרענדיקט אַ פאַר פליגל, זיי פאַרטיק געמאַכט אויף צו פרובירן.

פישערלס טאַטע איז אַוועקגעפּלויגן צום קונה הענזל מלאך, דעם מילנער, פרובירן די פליגל. קיים איז ער אַרויס פון שטוב, האָט זיך ס'יאַמקע מלאך צעזונגען:

אַ ליבע צו שפּילן איז נישט כּדאי,
מלאכים, איך טו אייך באַשווערן,
ס'וועט ענק זיין וואויל ווי די וועלט,
אויב עך וועט מיין עצה אויסהערן.

די ליבע איז, אוי, אן אומגליק, אַ פּלאַג
און קאַסט אַפּ אַ מאַיאַנטעק מיט טרערן,
זי לאַזט דיך נישט אַרבעטן בייטאַג
און ביינאַכט נישט אַנטשלאַפּן ווערן.

און בערל מלאך, דער צווייטער שניידער-געזעלן, וואָס איז מיט סיאַמקע
מלאך געווען אויף מעסער-שטעך, איז אין דעם פּאַל געווען מסכים מיט זיין
שונא. ער האָט זיך צעגאַרגלט אויף אַ קול:

אַט טוט דיר דאָס גליק אַ שיין אויף אַ ווייל,
מיט פייגעלעך, בלומען און שטערן,
און אַט אַנטלויפט עס אויף טויזנט מייל,
אַז טיאַז נאָר משוגע צו ווערן.

אוי, משוגע צו ווערן איז נישט כּדאי,
מלאכים, איך טו ענק באַשווערן,
האַטט די ליבע טיף טייער אין דר'ערד,
וועט איר תּיכּף געהאַלפּן ווערן.

מיר איז געוואָרן שטאַרק אומעטיק פון אַט דעם דאָזיקן לידל. איך
האַב זיך דערמאַנט יענע לבנה-נאַכט, ווען איך האָב געזען די דאָזיקע צוויי
פאַרליבטע שניידער-מלאכים זיך צונויפשטויסן אויפן טראַטואַר. זיי ווייסן
אַפילו נישט, אַז איך האָב זיי געזען און געהערט זייער שמועס — האָב איך
געטראַכט. און פונדעסטוועגן איז מיר נישט גרינגער געוואָרן אויפן האַרצן.
אין אַלקער האָט זיך צעזונגען פישערלס שוועסטער, עטל, די שיינע
מלאכטע מיט די ראַזע פליגל. זי איז, ווייזט אויס, נישט געווען מסכים
מיטן מוסר-השכל פון די צוויי אומגליקלעך-פאַרליבטע שניידער-מלאכים.
איר ליד איז געווען האַפּערדיק. איר קול איז געווען צוקער-זיס:

דו ביסט מיר געקומען צו חלום,
מיין טייער גאַלד, מיין לעבן,
און האַסט מיר אַ פּינגערל פון גאַלד
צום שוויגן אַנדענק געגעבן.

דאָס פינגערל פון גאלד איז זייער שיין,
איך טו עס אויף מיין פינגער טראָגן,
איך האָב עס געוויזן מיין חברטע
און געזאָגט איר אַזוי צו זאָגן:

דאָס פינגערל האָט מיר מיין חתן געקויפט,
אַ מלאך מיט ליכטיקע אויגן — —
און ווען טאַטע־מאַמע וואָלטן געלאָזט,
וואָלט איך תיכף צו אים געפלוויגן.

און איך וואָלט זיך ביי אים אָפּגעזאַמט
אַ גאַנצן מאַיאַנטעק מיט יאָרן,
ביז מיינע שיינע, שוואַרצע צעפּ
וואָלטן ווייס ווי שניי געוואָרן.

גיי ווייס ווער פון זיי ס'איז גערעכט — האָב איך געטראַכט. יענע
טענהן אַזוי, קומט פישערלס שוועסטער און טענהט קאַפּויער. אַז איך וועל
זיין אַ גרויסער — האָב איך באַשלאָסן — וועל איך שוין וויסן אויף קלאַר
אַ באַשייד.

סיאַמקע מלאך האָט טיף אָפּגעזיפצט. ער האָט זיך דערמאַנט אַן דעם
גן־עדן־קרעמערס טעכטערל און ס'האַט אים פאַרקלעמט ביים האַרצן. כ'האַב
אַליין געזען, ווי אַ טרער איז אַראָפּגעפאַלן פון זיינע אויגן אויף אַן איבער־
געניצעוועטן פליגל.

בערל מלאך איז מקנא געווען זיין קאַנקורענט פאַר דער טרער. ער האָט
אַזוי לאַנג געטראַכט פון דעם גן־עדן־קרעמערס טעכטערל און דערביי גע־
קוועטשט די אויגן, ביז ס'איז אים אויך געלונגען אַרויסצובאַקומען אַ טרער.
ער האָט אַ בליק געטאַן מיט נצחון אויף סיאַמקע מלאך. זיין בליק האָט
גערעדט ווערטער:

— וואָס מיינסטו, נאָר דו קאַנסט מקריב זיין אַ טרער צוליב דעם גן־
עדן־קרעמערס טעכטערל? לאַ מיט אַן אַלף.
סיאַמקען האָט עס אָפּנים פאַרדראָסן. ער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ,
שנעלער געוואָרפן מיט דער נאָדל און געזונגען:

כאַטש דו האַסט מיך אויסגעלאַכט, סערדצע,
כאַטש דו האַסט געטרעבן פון מיר שפּאַט,
קאַן איך זיך קיין אַרט נישט געפינען
און וואַגל דורך די נעכט אויף דער גאַס.

די לבנה מיט די טויזנטער שטערן,
זיי ברענגען מיר גערותן פון דיר,
און איך, איך קאַן דיך נישט דערגרייכן, —
מיר זאַל זיין, דושענקע, פאַר דיר.

בערל מלאך האַט זיך אָפּגערוקט פונם ווערק־טישל. סיאַמקעס ליד
האַט אים גערייצט. ער האַט געפילט, אַז קוים זינגט סיאַמקע נאָך אין
סטראַף, וועט ער, בערל מלאך, זיך מער נישט קאַנען איינהאַלטן. ער וועט
כאַפּן דעם פרעס־איזון און אים פלעטן דעם קאַפּ.

צום גליק איז סיאַמקען אויסגעגאַנגען דער פּאַדים. דאָס ליד האַט נאָר
פאַרמאַגט צוויי סטראַפּן און בערל מלאך האַט זיך באַרואיקט.

דאָס הייסט, ס'רעדט זיך נאָר באַרואיקט. וואָס ביי אים האַט זיך אָפּגע־
טאַן אין האַרצן, ווייסט נאָר איין גאַט, אַבער פון דרויסן האַט מען עס נישט
אַנגעזען.

פישערל האַט זיך אויפגעכאַפּט פונם שלאַף. ער איז אַריינגעגאַנגען
אין וואַרשטאַט און דערזעענדיק מיך, האַט ער זיך שטאַרק דערפרייט. ער
איז צו מיר צוגעלאַפּן, מיך אַרומגעכאַפּט, גלייך מיר וואַלטן זיך נישט
געהאַט געזען. אַ שאַק מיט יאָרן.

— ביזט שוין דאָ פון לאַנג, שמואל־אַבא?

— איך וואַרט שוין אויף דיר איבער אַ שעה, פישערל. דו האַסט עס

קיינעהאַרע געכאַפּט אַ דרימל...

מיר זענען ביידע צוגעגאַנגען צום אָפּענעם פענסטער און אַרויסגעקוקט.
אינדרויסן, אויף דער לאַנקע, האַט זיך געפאַשעט דער שור־הבר. די דריי
באַרוועסע פאַסטוכער, וואָס האַבן אים געהיטן, האַבן געשפילט אַ דערדע.
— דער שור־הבר, — האַט איך געזאָגט צו מיין חבר, — ווערט מיט
יעדן טאַג פעטער. ביז משיח וועט קומען וועט ער שוין זיין אַזוי פעט,
אַז מען וועט אים קוים קאַנען רירן פון אַרט.

פישערל האָט געשוויגן. מיר האָבן געזען, ווי די מלאכטע כאַסיע שפּאַ-
צירט אויף דער גן-עדן-לאַנקע. זי איז אין ניינטן חודש, און יעדן פּאַרנאַכט
גייט זי זיך דורך איבער דער גן-עדן-לאַנקע שפּען אַביסל לופט.
— פישערל, צו וואָס האָט זי אָנגעטאָן דאָס רויטע פּאַרטוך? — האָב
איך געפּרעגט מיין חבר. — אַז דער שור-הבר וועט דערזען דאָס רויטע, קאָן
נאָך חלילה געשען אַן אומגליק.

— טאַקע, טאַקע, — האָט געזאָגט פישערל און מיר האָבן ביידע גע-
וואונקען מיט די הענט, געגעבן דער שוואַנגערער מלאכטע סימנים, אַז זי
זאָל זיך אומקערן, כל-זמן ס'איז צייט.

די מלאכטע כאַסיע האָט אַבער, ווייזט אויס, נישט פּאַרשטאַנען אונזער
ווינקען. זי איז זיך געלאָסן געגאַנגען ווייטער, געקומען אַלץ נענטער צום
אַרט, וואו דער שור-הבר האָט זיך געפּאַשעט.

דער שור-הבר האָט דערזען דאָס רויטע פּאַרטוך און די אויגן האָבן זיך
ביי אים אָנגעצונדן. מיר האָבן געמיינט, אַז אַט, אַט וועט ער זיך אַ וואַרף
טאָן אויף דער מלאכטע.

מיר האָבן אַבער געמאַכט אַ טעות. אמת איז, אַז דאָס רויטע פּאַרטוך
איז דעם שור-הבר נישט געווען ניהא. אַבער צו אונזער גרויסער דערשטיינונג
האָט ער זיך געהאַלטן אין דער מעלה. ער האָט זיך, משמעות, באַרעכנט,
אַז ער איז נישט קיין סתם אַקס, נאָר דער שור-הבר און ס'פּאַסט נישט פּאַר
אים זיך אויפצורעגן צוליב אַ שטיקל רויטס, ווי יעדער פּראַסטער ביק.
איך בין גאָר נתפעל געוואָרן פון דער געלאַסנקייט זיינער. דער שור-
הבר האָט ווייטער געצופּט דאָס גראָז און זיך אַפּילו נישט אומגעקוקט אויף
דער נאַרישער מלאכטע אין רויטן פּאַרטוך.

ס'איז אַבער פּאַרט געווען באַשערט אַן אומגליק. די מלאכטע כאַסיע
איז נישט געווען פון די איבערגעשפיצטע. מען קאָן זאָגן, אַז זי איז געווען
מער בהמה פונם שור-הבר. אַז זי איז צוגעקומען גאָר נאָענט, אַ פּאַר טריט
פון דעם פּאַשענדיקן שור-הבר, איז זי שטיין געבליבן און זיך צוגעקוקט, ווי
ער מעלה-גרהט דאָס אַזוי געשמאַק. זי איז געשטאַנען אַ ווילע מיט אויס-
געלאַצטע אויגן און באַוואונדערט זיין אַפעטיט.

די דריי באַרוועסע פּאַסטוכער האָבן זיך געאַמפּערט איבער די קאַרטן.
דער האָט געזאָגט אַזוי, דער צווייטער אַזוי און דער דריטער האָט געדורנגען
קאַפּויער.

זיי זענען געווען אזוי פארטאן אין זייער אמפעריי, אז זיי האבן נישט באמערקט, ווי די שוואנגערע מלאכטע איז צוגעגאנגען נאָענט צום שור-הבר און אים אַ גלעט געטאָן דעם האָלו.

—זאָל זי, — האָט געטראַכט דער שור-הבר, — זאָל זי גלעטן, וויפל איר האַרץ גלוסט. זי זאָל נאָר אויסטאָן דאָס רויטע פאַרטוך, וואָלט שוין געווען גאָר גוט.

נאָר, ווי זאָגט פישערלס מאַמע, די מלאכטע חנה-דבורה: „פון אַ נאָר האָט מען שטענדיק צער“. די שוואַנגערע מלאכטע האָט נישט פאַרשטאַנען די גרויסמוטיקייט פונם שור-הבר. זי האָט אים געגלעט און געגלעט און פלוצים האָט זי זיך צוגעבוּיגן נאָענט צו אים און אים געטאָן אַ שעפטשע אין אויער:

— משיח קומט!

דער שור-הבר האָט אַ ציטער געטאָן מיט זיין גאַנצן שווערן גוף. „משיח קומט“ — דאָס באַדייט, אז אַט, אַט וועט מען אים קוילען, צעשניידן זיין פלייש אויף שטיקער. דאָס פלייש וועט מען בראַטן און די צדיקים וועלן טונקען שטיקער קוילעטש אין זיין ראַסל, פרעסן זיין פלייש און זיך פאַסטמאַ-קעווען: „אי, אי, אי... טעם גן-עדן!“

דער שור-הבר איז געוואָרן ווילד. „משיח קומט!“ די געפאָר איז נאָענט, מען דאַרף אַנטלויפן, זיך ראַטעווען, ראַטעווען פון דעם חלף.

דער שור-הבר (פאַרט אַן אַקס) האָט נישט געוואוסט, אז דאָס האָט זיך דער שוואַנגערער מלאכטע כאַסיע בלויו פאַרגלוסט אַ שפּאַס. ביז משיח וועט קומען, האָט ער נאָך גענוג צייט זיך צו פאַשען אויף דער גן-עדן-לאַנקע... ער האָט מיטאַמאָל איינגעבוּיגן דעם קאַפּ, אַ כאַפּ געטאָן די שוואַנגערע מלאכטע אויף די הערנער און גענומען לויפן, וואו די אויגן טראָגן אים. איך און מיין חבר פישערל האָבן געמאַכט אַ געוואַלד. מיר האָבן געשריגן, ווי נישט מיט אונזערע קולות:

— דער שור-הבר אַנטלויפט, דער שור-הבר אַנטלויפט!

די דריי פאַסטוכער זענען אויפגעשפרונגען און גענומען פייפן און נאָכ-יאָגן דער ווילדן, אַנטלויפנדיקן אַקס. די מלאכטע כאַסיע האָט זיך געצאָפּלט אויף זיינע הערנער און געמאַכט אַזעלכע יעלות, אז קינד און קייט איז זיך צונויפגעלאָפן. איינער האָט געפרעגט דעם צווייטן:

— וואָס איז געשען, האָ? וואָס איז געשען?

— דער שור־הבר האָט געכאַפּט אַ מעוברתדיקע מלאכטע אויף די הער־
 נער און איז מיט איר אַנטלאָפּן.
 — מען דאַרף אים נאַכיאַגן!
 — מען דאַרף אים כאַפּן און צוריקברענגען!
 — אַ כּפּרה די מלאכטע, דער שור־הבר איז בילכער. וואָס וועלן די
 צדיקים טאָן אָן דעם שור־הבר, ווען משיח וועט קומען?
 ס'האָט זיך אָנגעהויבן ס'אמתע געיעג. ווער ס'האָט געהאַט פּליגל, יונגע
 און אַלטע מלאכים, האָבן זיך געלאָזט פּליען.
 דער צעיושעטער שור־הבר איז אָבער געלאָפּן ווי טויזנט טייוולאַנים.
 פאַר די אויגן האָט אים מסתמא געבליצט דער חלף, מיט וועלכן מען האָט
 אים געדאַרפּט קיילען. ער איז אַנטלאָפּן פון דער „גרויסער סעודה“, וואָס
 משיח האָט געדאַרפּט צוגרייטן פון זיין פּלייש פאַר די צדיקים.
 די שוואַנגערע מלאכטע האָט געצאַפּלט אויף זיינע הערנער. זי האָט
 געמאַכט מיט די הענט, געקוויטשעט, געפאַלן אין חלשות, זיך אויפגעכאַפּט
 און ווידער געקוויטשעט.
 מיר האָבן זיך געיאָגט נאָכן שור־הבר. פאַרויס זענען געפּלויגן די דריי
 פּאַסטוכער און הינטער זיי מלאכים מיט בערד און אָן בערד. די איינציקע
 קינדער. וואָס זענען מיטגעפּלויגן, זענען געווען מיר, איך און מיין חבר
 פּישערל.
 אַ טייל מלאכים זענען מיד געוואָרן. זיי האָבן זיך פאַרהאַלטן אינמיטן
 געיעג, געסאַפּעט, זיך געווישט דעם שווייס פון אונטער די פּליגל און דער־
 נאָך צוריקגעפּלויגן אַהיים.
 — אָן אייזערנע גבורה האָט ער, דער שור־הבר.
 — האָסט עפּעס געזען אַ מין לויפּן, פּלינקער פונם פּלינקסטן גן־עדן־האַז.
 — די נאַרישע אשה האָט אים וואַזשנע איבערגעשראַקן. מען דאַרף זי
 אַוועקלייגן אינמיטן שול־הויף און איר אַריינצימבלען, אַז זי זאָל פאַרוואַגן
 אַ צענטן צו מאַכן אַזעלכע קאַטאַוועסן.
 אַזוי האָבן זיך אַדורכגעשמועסט די מלאכים, וואָס האָבן זיך אומגעקערט
 אַהיים. דער שור־הבר איז אָבער ווייטער אַנטלאָפּן און מיר האָבן אים
 נאַכגעיאָגט.
 אַ היפש ביסל שאַדן האָט ער אָנגעמאַכט, דער שור־הבר, אויפן וועג.
 ער איז געלאָפּן איבער גערטנער, איבער פאַרזייעטע פעלדער און אַלץ

צעטראָטן. אויפן וועג האָט ער איבערגעקערט אַ פּאַר קליינע מלאכימלעך, וואָס האָבן זיך געשפּילט אין „קאַמער־קאַמער־הויז“.

אַן אַלטער מלאך, וואָס איז געשטאַנען ביים ראַנד פון אַ דאָרף און געשפּילט אויף אַ קאַטערינקע, האָט פון אים באַקומען אַזאַ שטויס, אַז ער האָט געמאַכט עטלעכע קאָזשעלקעס אין דער לופטן און איז אַוועקגעפאַלן אַ פּאַר־חלשטער. מען האָט אים קוים דערמונטערט.

— פּישערל, דו זעסט, ער פּאַרנעמט זיך קיין מערב, צו דער גרענעץ פונם גויאישן גן־עדן.

— איך זע, שמואל־אַבא, איך זע. זאָלסט מיר דערלעבן בעסערע בשורות אַנצוזאָגן.

דער אַוונט האָט גענומען טונקלען. דאָס געיעג נאָכן שור־הבר איז גע־וואָרן נאָך האַסטיקער. מען דאָרף אים כאַפּן איידער ס'פּאַלט צו די נאַכט. אַזוי האָבן מיר געטראַכט. דער שור־הבר האָט אָבער געטראַכט אַנדערש. ער האָט באַשלאָסן, אַז ס'זאָל זיך טאָן חושך, די וועלט זאָל זיך איבערקערן, אָבער אים וועלן זיי נישט כאַפּן.

די נאַכט האָט פּאַרשאַטנס די פעלדער און די וועגן. ווי אויף צו להכעיס האָט זיך דאָס מאָל נישט באַוויזן די לבנה. מען האָט נישט געזען קיין סימן פון קיין שטערן.

ס'איז געוואָרן אַזוי פינסטער, אַז איינער האָט נישט געזען דעם צווייטנס נאָן. מען האָט נאָר געהערט דאָס שנעלע פּאַכען פון די פּליגל און דאָס מוראדיקע מרוקען פונם שור־הבר.

— פון וואָנען נעמט זיך צו אים אַזאַ כּוח? — האָט איין מלאך געסאַפּעט. אויב איך האָב קיין טעות נישט געהאַט, איז דאָס געווען הלל דער סטראַזשניק. — פון וואָנען, פּרעגסטו? — האָט זיך אַ צווייטער צעלאַכט. — פון ששת ימי בראשית האַלט מען אים אין איין פּאַשען, ווילסטו ער זאָל נישט האָבן קיין כּוח?

דער שור־הבר האָט זיך געטראָגן, ווי אַ וויכער, איבער די גן־עדן־פעלדער. דאָס פּאַרטוך פון דער מלאכטע, וואָס ער האָט געטראָגן אויף זיינע הערנער, האָט געפּלאַטערט ווי אַ פּאַן.

— דו זעסט, שמואל־אַבא, דאָרטן די גרינע פּייערלעך? דאָרט איז די גרענעץ פונם גויאישן גן־עדן. ס'זאָל אים נאָר נישט איינפאַלן אַריבערצו־לייפן די גרענעץ. ס'וואַלט געווען אַן אומגליק.

— ער וועט זיך, מסתמא, דערשרעקן און זיך אפשטעלן, — האָב איך געפראוואוּט טרייסטן מיין חבר און אליין האָב איך נישט געגלויבט מיינע רייד. — גיי פאַרלאָז זיך אויפן יושר פון אַ צעיושעטן שור־הבר, — האָב איך געטראַכט, — וואָס ווייסט אַזאַ בהמה פון אַ גרענעץ? וואָס ווייסט ער פונעם חילוק צווישן אידישן און גויאישן גן־עדן?

די ליכטער פון דער גרענעץ זענען געוואָרן גענטער און גענטער. מיר האָבן שוין אָנגעזען די פראַוואַסלאַוונע צערקווע, וואָס שטייט נאָענט צו דער גרענעץ. דער שור־הבר האָט זיך געטראַגן מיט אַ ווילדן אימפעט גענטער און גענטער צום גרענעץ־פאַס.

די שוואַנגערע מלאכטע, וואָס האָט געצאָפלט אויף די הערנער פונם שור־הבר, האָט שוין נישט געהאַט קיין כוח צו שרייען. זי איז געווען הייזערדיק ווי אַ גלאַק. קוים־קוים, וואָס מען האָט איצט געהערט אירן אַ קרעכץ.

די דריי פאַסטוכער, וואָס האָבן געהיט דעם שור־הבר, זענען געווען בלייך ווי קרייד. וואָס וועלן זיי טאָן, אַז דער שור־הבר וועט, חלילה, אַריבער די גרענעץ פונם גויאישן גן־עדן? לויט אַלע סימנים האָט עס שוין געהאַלטן טאַקע דערביי. די גלעקער פון דער פראַוואַסלאַוונער צערקווע האָבן זיך צעקלונגען: ביים, באַם, ביים, באַם.

דער שור־הבר האָט געיאָגט און געשפרונגען, אַז אַ שוים האָט אים אַזש באַנאַסן. די גרענעץ איז געווען גאַר נאָענט. מען האָט שוין אַפילו געזען די גויאישע גרענעץ־וואַך. מלאכים מיט בלאַע אויגן און בלאַנדע האַר. זיי זענען געווען אָנגעטאַן אין גרויסע שטיוואַלעס און זענען געשטאַנען אָנגע־שפאַרט אויף זייערע פיקעס.

— פישערל, וואָס וועט זיין?

— אַן אומגליק! — האָט געקרעכצט מיין חבר פישערל. — אַן אומ־

גליק, שמואל־אַבא.

דער שור־הבר מיט דער מעוברתער מלאכטע אויף די הערנער איז אַריבער די גרענעץ. עטלעכע פון די גויאישע מלאכים האָבן אים געוואַלט פאַרשטעלן דעם וועג. ער האָט אַבער געטאַן אַ שפרונג און איז וויטער געלאָפן. אונזערע — דאָס הייסט, די אידישע מלאכים — האָבן זיך פאַרהאַלטן האַרט ביי דער גרענעץ, וויטער נאָכיאָגן דעם שור־הבר האָט מען נישט

געקאנט. דאָס הייסט, געקאנט וואָלט מען יאָ, נאָר די גויאישע מלאכים
וואָלטן נישט געלאָזט.

מיר האָבן זיך אַלע אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער, טרויעריקע און פאַר-
שעמטע, מיר האָבן נישט געוואוסט וואָס צו טאָן. מיר זענען געשטאַנען
און אַריבערגעקוקט צו די פעלדער, וואו דער שור-הבר איז פאַרשוואונדן
געוואָרן.

— אפשר האָבן זיי אים געכאַפט? — האָט זיך אָנגערופן אַ מלאך.
— און אַז יאָ, — האָט אים אָפּגעענטפערט אַ צווייטער, — וואָס וועט
אונז דערפון אַרויסקומען?

— זיי קאָנען אים נאָך, חלילה, קוילען אויף טריפה, — האָט סתם אַ
זאָ געטאָן אַ דריטער.

— פעט איז ער קיין עין-הרע, אונזער שור-הבר, זיי וועלן פון אים
מאָכן אַ גאַנצן פּראָזניק.

— אונזערע צדיקים וועלן בלייבן מיט דער צונג אין דרויסן. אַ גאַנץ
לעבן זיך געשאַרפט די ציין, און איצט נאָ — נישטאָ קיין שור-הבר.

— ביים דיר אָפּ די צונג, — האָט ביז אַ זאָ געטאָן הענזל מלאך, —
וואָס הייסט ס'איז נישטאָ קיין שור-הבר? ער איז דאָ, און נאָך אַ מין דאָ.
ער איז נאָר אַריבער אין גויאישן גן-עדן און מען דאַרף אים זען אַרויסצור-
באַקומען פון דאַרטן.

הענזל מלאך האָט זיך אַ גלעט געטאָן דאָס שיטערע בערדל, מעשה
תקיף, און בשעת-מעשה געזוכט אַ פאַרטל, ווי אַזוי צו באַפרייען דעם שור-
הבר.

— וואָס קאָן מען טאָן, רב הענזל? — האָט אַ פּרעג געטאָן אַ נידעריק
מלאכל מיט אַ געדיכטער באַרד. — גיטס אַן עצה, רב הענזל.

הענזל מלאך האָט אים גאַרנישט געענטפערט. ער איז צוגעגאַנגען צו
דער גויאישער גרענעץ-וואַך און אָנגעהויבן מיט זיי איינצוטענהן, האַלב אויף
גויאיש, האַלב אויף יידיש און דאָס רעשט האָט ער דערמאַכט מיט די הענט.
— נאַשי שור-הבר, — האָט געזאָגט הענזל מלאך, — איז אַריבער,
געמאַכט אַ ויברח אין וואַשי ראַי.

— טשטאָ? — האָט אים איבערגעפרעגט וואַסיל אַנגעל, דער צונג-
פירער פון דער גויאישער גרענעץ-וואַך.

— נאַשי שור-הבר דאָ וואַשי ראַי, — האָט אים נאַכאַמאָל אויפגע-

קלערט הענול מלאך און געמאכט דערביי מיט די הענט, אָפּגעמאַלן, ווי אַזוי
איינער אַנטלויפט.

די גויאישע גרענעץ־וואַך האָט זיך צעלאָכט. וואַסיל אַנגעל דער צונגס־
פירער האָט אַ דריי געטאַן זיינע וואַנצעס און אַ זאַג געטאַן שטרענג:
— פּאַשאַל וואָן, זשיד פּאַרכאַטי!

הענול מלאך האָט אַ ציטער געטאַן. מיר אַלע זענען געשטאַנען אַרום
אים ווי פּאַרלוירענע, מיט אַראָפּגעלאָזטע פּליגל.

פון די גויאישע גן־עדין־פעלדער האָט זיך צעטראָגן אַ „הוראַ“ און אַ
געלעכטער. משמעות, אַז זיי, די גויאישע מלאכים, איז געלונגען צו פּאַר־
האַלטן דעם שור־הבר.

מיר זענען געשטאַנען אויף דער זייט גרענעץ און זיך צוגעהערט צו
דער גויאישער פּרייד. ביי יעדן איינעם פון אונז האָט געקלאָפט דאָס האַרץ,
ווי אַ משוגע געוואָרן זייגערל.

דער מלאך הלל דער סטראָזשניק האָט שווער אָפּגעזיפּצט. דעם זיפּץ
זיינעם האָט מען געקאַנט הערן אויף אַ שטח פון זיבן מייל אַרום.

די דריי באַרוועסע פּאַסטוכער זענען געשטאַנען ווי אויסגעפּאַטשטע.
וואָס וועלן זיי ענטפּערן, אַז מען וועט זיי נעמען אויפן צימבל?

„אַזוי האָט עץ געהיט דעם שור־הבר, ממזרים?...“ און די צדיקים
וועלן יעדן איינעם פון זיי אַנשפּייען אַ פּול פנים און וועלן זיין גערעכט.
אַ „דערדל“ האָט זיך זיי פּאַרגלוסט... און אין דער צייט, וואָס זיי האָבן
געשפּילט, איז געשען דאָס אומגליק.

דאָס געלעכטער אויף די גויאישע גן־עדין־פעלדער איז געוואָרן שטאַר־
קער. דאָס פירט מען דעם שור־הבר מיט פּאַראַד, — האָט יעדער פון אונז
געטראַכט, — אין די גויאישע גן־עדין־שטאַלן. זיי וועלן די כשרע, פרומע
בהמה אַוועקשטעלן מיט זייערע הזירים נעבן איין קאַריטע. וויי איז צו זיי,
וואָס זיי האָבן דאָס דערלעבט!

הענול מלאך האָט אַ זאַג געטאַן סתם אין דער וועלט אַריין:
— אַ קשיא אויף אַ מעשה, זיי קאַנען נאָך נעמען און אַוועקקוילען דעם
שור־הבר מיט אַ טריפה מעסער. וואָס וועלן זאַגן די הייליקע צדיקים? אַ
שיין פנים וועט שוין האָבן די סעודה אַנעם שור־הבר. געוואַלט, מלאכים,
גיטס אַן עצה, וואָס טוט מען?

— גיטס אַן עצה — ס'איז גרינג צו זאַגן, אַבער שווער צו טאָן.

די נאכט איז געווען שטאק־פינסטער. די מלאכים מיט די אראפגעלאזטע פליגל פאזע דער גרענעץ האבן זיך בפירוש נישט געוואוסט, וואו אהינצוטאן. — וויסט עץ וואס? — האט זיך אנגערופן איינער פון די בארוועסע פאסטוכער. — לאמיר אנצינדן א פייער, זיך דערווייל אביסל דערווארעמען און אין איין וועגס טאקע א קלער טאן, ווי אזוי מען דארף מגלה זיך דעם סוד פארן גאנצן גן־עדן.

דער פלאן וועגן אנצינדן א פייער איז יעדן געפעלן. ס'איז, ווי געזאגט, געווען שפעט נאך האלבער נאכט און מיר האבן אלע געכאפט א ציטער. די דריי פאסטוכער האבן צונויפגעקליבן שפענדלעך און געמאכט פייער. מיר האבן זיך ארומגעזעצט ארום פייער. יעדער פון אונז האט צוגעלייגט א פינגער צום שטערן, געטראכט און געזוכט אן עצה.

— וואס זאגסטו, פישערל?

— וואס זאל איך זאגן, שמואל־אבא? ס'איז גוט, גוט פאסקודנע.

— איצט האבן זיי דעם שור־הבר און מיר האבן א פיג, פישערל.

— וועט מען זיך מוזן באגיין אן דעם שור־הבר, שמואל־אבא. אז משיח וועט קומען, וועט מען עסן לויטן. דאס פלייש פונם לויטן איז געשמאקער פון דעם פלייש פון שור־הבר.

הענול מלאך, וואס האט געהערט אונזער שמועס, האט זיך אנגעצונדן. ער איז ארויס פון די כלים און געהאלטן פאר אונז א גאנצע דרשה. ער האט זיך אלעמאל פארכליניעט און ווייטער גערעדט:

— שוין, די צוציקעס זענען שוין גרייט צו לאזן דעם שור־הבר ביי זיי, אין גויאישן גן־עדן. וואס הייסט, מען וועט זיי לאזן דעם שור־הבר? טויזנטער יארן האבן מיר אים געפאשעט, כדי זיי זאלן דארטן מאכן א פראזניק? ווינציק חזירים האבן זיי דארטן, דארף מען זיי נאך לאזן דעם שור־הבר? מען וועט איינלייגן וועלטן, חושך וועט זיך טאן, איר הערט, וואס מען זאגט אייך? חושך וועט זיך טאן, און דער שור־הבר וועט צוריק זיך ביי אונז! איך און מיין חבר פישערל האבן זיך דערשראקן. מיר האבן גענומען שטאמלען, זיך פארענטפערן:

— זייט נישט אין כעס, ר' הענול! מיר האבן, חלילה, נישט געמיינט קיין שלעכטס. מיר האבן געוואלט... מיר האבן געזאגט... איר פארשטייט, ר' הענול?

הענזל דער מלאך אָבער, אָז ער דערהיצט זיך, איז אים שווער איינצו־
שטילן. ער איז געשטאַנען אויסגעצויגן איבערן פייער, געמאַכט מיט די
הענט, און גערעדט, געדרשנט, געמאַלן, ווי אַ מיל. קיינער פון אונז האָט
נישט פאַרשטאַנען אַ וואָרט.

מיט אַמאַל האָט ער אַ פּאַכע געטאַן מיט די פליגל. אויסגעלאָשן דאָס
פייער, וואָס האָט געפלאַקערט אין פעלד. ער האָט אַ געשריי געטאַן נישט
מיט זיין קול:

— שטייטס אויף, מלאכים! וואָס האָט עץ זיך אַוועקגעזעצט ווי באַבעס
אַרום פייער? לאַמיר אויפוועקן דעם גאַנצן גן־עדן. לאַמיר מאַכן אַ געוואַלט.
לאַמיר אַפּשרייען די סכּנה. וויי צו מיינע יאָרן, וואָס האָבן דאָס דערלעבט.
מיר האָבן זיך אַלע אויפּגעהויבן, צעשפּרייט די פליגל און מיר זענען
געפּלויגן. פאַרויס איז געפּלויגן הענזל מלאַך. ער האָט מוראדיק געפּאַכעט
מיט די פליגל און געשריגן:

— אַ מכה וועלן מיר זיי לאָזן דעם שור־הבר! דער שור־הבר איז
אונזערער, מיר וועלן אים צוריקברענגען אין אונזער גן־עדן מיט גוטן
צי מיט ביזן...

דער טומל אַרום דער פליטה פונם שור־הבר

די ידיעה, אַז דער שור־הבר האָט געמאַכט אַ ויברת, האָט אויפגע־
 רודערט דעם גאַנצן גן־עדן. איין פויגל האָט עס דערציילט דעם צווייטן,
 איין ווינט דעם אַנדערן. אינדערפרי, ווען מיר האָבן זיך אומגעקערט אַהיים,
 האָבן מיר שוין געטראָפן אויף די גאַסן רעדלעך מיט צדיקים, זיי זענען
 געווען צעטראָגן, זיך געכעסט, געוואָרפן מיט די הענט און קיינער פון זיי
 האָט נישט געוואָלט גלויבן, אַז דאָס אומגליק איז טאַקע געשען.

— טאַקע אַנטלאָפן דער שור־הבר? — האָט געפרעגט דער אַפטער צדיק
 ביים לובלינער. — ס'קאָן נישט זיין, אַזוינס איז נאָך נישט געהערט געוואָרן.
 די ווייסע באַרד פונם „לובלינער“ האָט געציטערט, מען האָט געזען
 בחוש, ווי ער איז אינגאַנצן אַ נישט־היגער.

די פייגל זינגען עס שוין אויף אַלע דעכער און איר קומט רק מיט אייער
 „ס'איז נישט מעגלעך“.

— אפשר איז דאָס נאָר אַ חלום, — האָט זיך נישט געוואָלט אונטער־
 געבן דער אַפטער, — און דער גאַנצער עגמת־נפש איז אַן אומזיסטער?

דער לובלינער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט:
 — אַ חלום, אַ חלום זאָגט איר? הלוואי וואָלט עס נאָר געווען אַ חלום.
 — מען וועט אים, מסתמא, צוריקברענגען, האָט זיך געפרוּאווט טרייסטן
 דער אַפטער. — וואָס אַ שטייגער דאַרפן די צדיקים פונם גויאישן גן־עדן
 דעם שור־הבר, זיי האָבן דאַרטן חזירים לרוב און חזיר־פלייש איז ביי זיי
 בילכער.

דער לובלינער האָט גענומען ביים „אַפטער“ אַ שמעק טאַבאַק, אַ שמעק
 געטאָן און זיך צענאָסן אויף אַ קול.

— איר האָט גענאָסן אויפן אמת, — האָט געזאָגט דער „אַפטער“ און
 שוין אַליין אויך נישט געגלויבט אין דעם, וואָס ער זאָגט.

איך האָב אַ טאַרע געטאָן מיין חבר פישערל:
 — זואו זענען אַהינגעקומען די דריי פאַסטוכער, וואָס האָבן געהיטן
 דעם שור־הבר? ערשט זענען זיי דאָך געווען מיט אונז, וואו זענען זיי
 אַנטרונען געוואָרן?

— פרעגסט נאך, שמואל־אבא, פארשטייסט נישט אליין, אז די פאסטוכער האבן מורא? די צדיקים זענען אין כעס אויף זיי, פארוואס זיי האבן שלעכט געהיטן דעם שור־הבר. די פאסטוכער האבן זיך מסתמא ערגעץ באהאלטן אויף א בידעם.

מיר האבן געזען א רעדל. אינמיטן איז געשטאנען דער סאדעגורער צדיק, די באַרד זיינע איז געווען צעשויבערט, די שוואַרצע אויגן האבן געגליט. ער האָט געשאַטן פּעך און שוועבל:

— וואו זענען זיי די ליידאַקעס, די פאסטוכער? מען דאַרף זיי מַפּבד זיין, ווי ס'קומט זיי, מ'דאַרף זיי עוקר מן השורש זיין. זיי צעברעכן די פליגל, די ממוזים. מען דאַרף זיי אַרויסטרייבן פונם גן־עדן, דאַרף מען זיי. זיי מיט זייערע ווייבער און קינדער און קינדס־קינדער.

די אַנדערע צדיקים האָבן צוגעשאַקלט מיט די קעפּ, מסכים געווען מיט די צאַרנדיקע רייד פונם סאדעגורער.

מיר האָבן געזען, ווי דער האַראַדענקער לויפט אין איין אַטעם. דער כאַלאַט איז ביי אים צעשפּיליעט. איין פאַנטאַפּל האָט ער ערגעץ פאַרלוירן אויפן וועג. ער לויפט צו צום רעדל. קוים, קוים, וואָס ער דעכעט:

— אַזאַין אומגליק, אַזאַ צאַרן! וואָס וועל עך טאַן מיטן גאַלדענעם מעסער און מיטן גאַלדענעם גאַפּל, וואָס עך האָב מיר צוגעגרייט צו דער סעודה? ... אַזאַין אומגליק ...

דער האַראַדענקער איז געווען אַ קליין אידל מיט אַ גרויסער באַרד. מען קאַן זאַגן אָן גוזמא, אַז די באַרד האָט אים געגרייכט ביז צו די קני. מיין חבר פישערל האָט זיך נישט געקאַנט איינהאַלטן, ער האָט זיך צעלאַכט. — לאַך נישט, פישערל, — האָב איך צו אים געזאַגט, — ס'איז אַן עבירה. — ווי אַזוי זאַל איך נישט לאַכן, — האָט פישערל מיר געענטפּערט, — קוק נאָר אָן דעם צדיקל מיט איין פאַנטאַפּל און מיט איין פּוס באַרוועס. ס'האַט קיינע האַרע אַ גרויסן אַפּעטיט.

אונזער מזל איז געווען, וואָס די צדיקים זענען געווען אַזוי פאַרטאַן אין זייער שמועס, אַז זיי האָבן נישט געהערט דאָס שפּאַטן פון מיין חבר פישערל.

— וואָס טוט מען? וואָס טוט מען? וואָס הויבט מען אָן צו טאַן? — האָט דער סאדעגורער געבראַכן די הענט. — ס'אַראַ פנים וועט האָבן די סעודה אָן דעם שור־הבר?

— מען דארף מאכן א געוואלט, מען דארף שרייען אין די גאסן, —
האט זיך געהיצט דער האראדענקער. — ס'טייטש, אזוינס איז דאך נאך
נישט געהערט געווארן.

— ס'איז נאך מעשה-שטן, — האט געדרשנט דער לובלינער, — וואָרעם
ווי קומט צו אַ בהמה אזוי פיל שכל, אָז זי זאָל נעמען און עוקר זיין?
— גערעכט, גערעכט, — האָט געשריגן דער האָראָדענקער, — ס'איז
נאָר מעשה-שטן. דער שטן, ימח שמו, האָט זיך אַריינגעכאַפט אין גן-עדן אַריין.
— מען דאַרף איבערקוקן די מזוזות, — האָט זיך אָנגערופן דער זאָ-
ליטשקער, וואָס איז געשטאַנען אין דער מיט פונם רעדל, — אפשר איז אַ
מזוזה פסול געוואָרן און צוליב דעם האָט זיך גענומען דאָס גרויסע אומגליק.
— קום, — האָט פישערל מיר אַריינגעשעפטשעט אין אויער אַריין, —
קום, לאַמיר איבערלאָזן די גאַליציאַנער. זאָלן זיי זיך אַמפערן געזונטערהייט
וועגן פסולע מזוזות און מיר וועלן דערווייל פליען ווייטער.
— וואוהין, פישערל?

— איך מייך, מירן אַ פלי טאָן צו די הייליקע אַבות, הערן וואָס זיי
זאָגן עפעס צו דער פליטה פונם שור-הבר.

מיר האָבן איבערגעלאָזט דאָס גאַליציאַנער רעדל און מיר זענען גע-
פלויגן אין דער ריכטונג צו דער „דריי אבות אַליי“, דאָרט, וואו ס'געפינען
זיך די ווילעס פון די הייליקע אבות.

אויפן וועג אַהין האָבן מיר אָנגעטראָפן פאַרשידענע צדיקים. זיי זענען
געשטאַנען צו פיר, פינף און אַפילו צו צען אין אַ רעדל. פליענדיק, האָבן
מיר געהערט אַפגעריסענע ווערטער:

„שור-הבר... פליטה... פאַסטוכער... געשפילט אין קאַרטן... אין גויאישן
גן-עדן... מען דאַרף זיי קאַטעווען... אונטערהאַקן די פליגל... וואָס וועט זאָגן
משיח...“

— דער שור-הבר האָט אַפגעטאַן דאָס אמתע שפיצל, פישערל. די
צדיקים זענען אינגאַנצן צעטומלט, האָסט געזען? דער קאָזשעניצער האָט
אַפילו פאַרגעסן דעם ארבע-כנפות...

— און דער שפאָלער זיידע, שמואל-אַבא, האָסט געזען דעם שפאָלער
זיידע, ווי ער האָט געריסן גאַנצע זשמעניעס האָר פון דער באַרד, זיך געזעצט
מיט ביידע פויסטן אין קאַפ אַריין און געשריגן: „געוואָלט, אידן, געוואָלט!“

וואס וועלן מיר טאן, טאָמער פאַרגלוסט זיך משיחן און ער קומט, חלילה, גראַד היינט?"

— זאָג מיר נאָר, פישערל, — האָב איך געפרעגט, — פּונוואַנען נעמט זיך צו די צדיקים אַזאַ אַפּעטיט?

— פּרעגסט מיך מאַדנע שאלות, שמואל־אַבא. שוין־זשע פאַרשטייסטו נישט אַליין, אַז די צדיקים טוען נישט קיין האַנט אין קאַלט וואַסער, זיי גייען אַרום גאַנצע טעג און רק זיי שעפּן לופט, און דאָס שעפּן לופט, זאָגט מען, מאַכט אַפּעטיט.

מיר האָבן זיך פאַרנומען אויפן אליהו הנביא־בולוואַר. די מאַרגן־זון האָט פאַרשיט אַלע דעכער מיט גאַלד. דער אליהו הנביא־בולוואַר איז געווען פּוסט. די רייכערע מלאכים זענען נאָך געשלאָפּן. און די צדיקים, וואָס האָבן געוואוינט אויפן דאָזיקן בולוואַר, זענען אַוועק צו די אַנדערע צדיקים זיך באַראַטן וועגן דעם אומגליק.

שמעיה, דער פּאָליציאַנט אין גרינעם מונדיר, איז געשטאַנען ביים ראָג און געגענעצט. די פּליגל זענען ביי אים געווען אַראַפּגעלאָזט. ער האָט געהאַלטן דאָס שטעקעלע אין האַנט, ווי שטענדיק, נאָר דאָסמאַל האָט ער נישט געוואוסט, וואָס צו טאָן דערמיט.

איך און מיין חבר פישערל האָבן זיך אָן אים דערלעבט אַ נקמה. ער איז געשטאַנען אַ פאַרלירענער און נישט געהאַט פאַר וועמען זיך צו מאַכן וויכטיק.

מיר זענען געפּלויגן איבער זיין קאַפּ, געמאַכט עטלעכע קאַזשעלקעס און האַלטנדיק זיך ביי די הענט, האָבן מיר ביידע געזונגען דאָס לידל, וואָס פישערל האָט אויף אים פאַרפּאַסט, נאָכדעם, ווי ער האָט אויב געמאַכט אַ פּראַטאַקאַל וועגן דער ציג:

שמיי, שמיי, פּאָליציאַנט,
מיטן שטעקעלע אין דער האַנט,
שטייט אין מיטן דעם בולוואַר,
ווי אַ גולם, ווי אַ נאָר.
טראַגן, טראַגט ער אַ מונדיר,
אַ מונדיר פּוֹן גרין קאַליר
אין ער האַלט זיך ביי זיך גרויס.

קומט אהער, קומט אהער,
דא איז זי און איך און ער,
קומט און לאכט איט אויס.

שמעיה דער פאליציאנט איז געווארן רויט ווי א צוויק. ער האט אונז
דערזען און מיט שוים אויף די ליפן האט ער צו אונז אַרױפגעשריגן,
דראַענדיק מיטן שטעקעלע:

— וואַרטס, לאַבזעס, איך וועל ענק ווייזן!

ער האט שוין געוואלט צעשפרייטן זיינע פליגל און זיך אויפהויבן אין
דער לופטן, כדי זיך מיט אונז אַפצורעכענען, נאָר מיר האָבן געהאַט מזל.
פונקט אין דער רגע איז אָנגעקומען דער אַלטער אליהו הנביא, וואָס האָט
גראָד געמאַכט דעם ערשטן שפּאַציר אויף זײַן בולוואַר.

— שמעיה, וואו פליסטו? הא? וואָס ביזטו עפעס אַזוי פאַרשמײעט,

שמעיה?

שמעיה דער פאליציאנט האט צוריק אַראָפּגעלאָזט די פליגל, ער האָט
זיך, ווייזט אויס, געשעמט פאַרן אַלטן נביא צו דערציילן, אַז מיר האָבן
אַקאַרשט געזונגען אויף אים אַ שפּאַט-לידל. ער האָט אַ שמיכל געטאַן און
סאַלוטירט דעם אַלטן נביא.

— אַ גוט מאַרגן, ר' עליע. איר האָט שוין געהערט, ר' עליע? דער
שור-הבר האָט געמאַכט אַ ויברה. אַלע צדיקים פונם גאַנצן גן-עדן זענען
שטאַרק צעטראָגן דערפון און איר, ר' עליע, שפּאַצירט זיך גלייך ווי גאַרנישט.
אליהו הנביא האָט אַ שמיכל געטאַן:

— איך ווייס, איך ווייס, שמעיה, איך ווייס, אַז דער שור-הבר איז
אַנטלאָפן און די צדיקים קאַכן זיך. זאַלן זיי זיך קאַכן, זיי האָבן פאַרוואָס
זיך צו קאַכן. זיי האָבן קיינע האַרע געזונטע ציין, און איך, — דער אַלטער
נביא האָט באַוווּזן זיינע יאַסלעס, — איך האָב סײַ-ווײַסיי נישט מיט וואָס
צו צעקײען מיין חלק שור-הבר.

מיר האָבן איבערגעלאָזט דעם אַלטן נביא זיך אויסטענהן מיטן פאליציאנט
און מיר זענען ווייטער געפלוּיגן אין דער ריכטונג צו דער „דריי אבות-אליי“.

— ווייסט וואָס איך טראַכט, שמואל-אַבא?

— פון וואָנען זאַל איך וויסן, וואָס דו טראַכסט, פישערל?

— איך טראַכט, אַז ביי די הייליקע אבות קען זיך טאַן חושך ... איך

בין שוין טשעקאווע צו זען יצחק אבינו. ער האלט שטארק פון דער אכילה, יצחק אבינו. פאר א שטיקל פלייש וועט ער דיר אוועקגעבן איך ווייס אליין נישט וואָס.

— פון וואָנען ווייסטו דאָס, פישערל ?

פישערל האָט מיך אָנגעקוקט דערשטוינט :

— האָסט פאָרגעסן, שמואל-אַבא, וואָס מיר האָבן געלערנט אין חדר ? אין חומש שטייט בפירוש, אַז יצחק אבינו האָט ליבער געהאַט עשיון דער-פאַר, וואָס עשיו האָט אים אַלעמאַל געבראַכט אַ שטיק פלייש פונם געיעג; און צווייטנס, שמואל-אַבא... .

פישערל האָט זיך אַ ווילע פאָרטראַכט :

— צווייטנס, האָב איך אליין געזען, ווי יצחק אבינו איז אין אַ פאַר-נאַכט געקומען צו דער גן-עדין-לאַנקע, וואו מען פאַשעט דעם שור-הבר און ער האָט געהאַלטן אַ שטיקל קרייד אין דער האַנט.

— צו וואָס האָט עס אים געטויגט ס'שטיקל קרייד, פישערל ?

— מיטן שטיקל קרייד האָט יצחק אבינו געמאַכט אַ צייכן אויפן שור-הבר. אויב איך האָב קיין טעות נישט, האָט ער געמאַכט דעם צייכן אויף דער רעכטער זייט. אַ סימן, הייסט עס, אַז דאָס שטיקל פלייש איז זיינס און ער וועט עס מירצעשעם עסן, ווען משיח וועט קומען.

— יצחק אבינו איז דאָך אַ בלינדער, פישערל, פון וואָנען האָט ער געוואוסט, וואו צו מאַכן דעם סימן מיט קרייד ?

— פאַרלאָז דיך אויף אים, שמואל-אַבא, — האָט מיר פישערל גע-ענטפערט, — בלינדערהייט האָט ער אָנגעטאַפט דאָס פעסטע שטיקל און געמאַכט דעם סימן.

מיר האָבן זיך פאַרקערעוועט אין בעל-שם-טוב-געסל. דאָס געסל איז געווען אַן אַרעמס, דערפאַר אָבער פול מיט זון. דאָ אין דעם געסל האָבן געוואוינט די סאַמע אַרעמסטע מלאכים, וואו יעדעס הויגעזינד האָט נאָר פאַרמאָגט איין פאַר פליגל. אויב איינער פון דער משפחה איז אַרויסגע-פלויגן אין גאַס, האָבן די אַנדערע געמוזט זיצן אין דער היים און וואַרטן ביז יענער וועט צוריקקומען און אויסטאָן די פליגל און זיי איבערגעבן אַ צווייטן.

אין דעם דאָזיקן געסל דערציילט מען זיך ס'רוב וואונדערלעכע מעשיות. מען הונגערט און מען גלויבט אין נסים. די מעשיות זענען טאַקע אויס-

טערליש שייך, אבער דער הונגער טוט זיך זיינס, ער נאָגט, נאָגט און לאָזט
אָפּטמאָל נישט אַנטשלאָפּן ווערן.

אין געסל האָבן זיך געשפּילט קליינע מלאכימלעך. זיי האָבן זיך גע-
האַלטן ביי די הענט, זיך געדרייט אין אַ ראָד און געזונגען :

רודע, רודע, ראָנע,
ריווטשע איז אַ פּאָנע,
בערטשע איז אַ פּאָג,
בערקע איז איר מאָן.
פליען זיי שפּאַצירן
מיט פּליגל פּול קאַלירן,
קענען קען זיי יעדער,
זי האָט אין הוט אַ פעדער
און ער טראָגט אַ צילינדער,
זיי האָבן נישט קיין קינדער,
נאָר האָניק און נאָר ווייג,
אין טאַטן זיי אַרײַן.

— פּישערל, — האָב איך אָנגעוויזן מיין חבר אויף די קינדער, וואָס
האָבן זיך געשפּילט אין בעל-שם-טוב-געסל, — פּישערל, די קליינע מלאכימ-
לעך זענען אַזוינע אַרעמע און אויסגעשמירטע, לאָמיר זיך אַראָפּלאָזן צו זיי
און כאָפּן מיט זיי אַ שפּיל.

— חלילה, — האָט פּישערל געזאָגט, — האָסט פּאַרגעסן, שמואל-אַבא,
אַז מיר פליען צו די הייליקע אבות, כדי צו הערן, וואָס זיי זאָגן וועגן שור-הבר.
— נאָר אויף איין רגעלע, פּישערל, — האָב איך זיך געבעטן ביי מיין
חבר, — לאָמיר זיך נאָר אַ שפּיל טאָן און דערנאָך וועלן מיר ווייטער פליען.
— ניין, דאָסמאָל וועלן מיר פליען און אַ צווייט מאָל וועלן מיר קומען
אַהער און זיך שפּילן מיט זיי, — האָט מיר פּישערל געזאָגט שטרענג. איך
האָב נישט געהאַט קיין ברירה און געמוזט אים נאָכגעבן.

דאָס געסל איז געווען אַ געדרייטס. מיר האָבן געמוזט פליען פּאַמעלעך
און פּאַרזיכטיק, כדי נישט צו פּאַרטשעפּען ערגעץ די פּליגל.
מיר זענען קוים אַרויס פּונם בעל-שם-טוב-געסל און מיר האָבן זיך פּאַר-
נומען רעכטס. מיר האָבן תּיכּף דערקענט די גאָס. ס'איז געווען די אוהבי-

ישראל-גאס. דאָ, אין דער דאָזיקער גאָס, וואוינט ר' משה לייב סאסאָווער, ר' וועלוועלע זבאָרושער און ר' לוי יצחק באַרדיטשעווער. די דאָזיקע צדיקים פאַרמאָגן דאָ יעדער זיין באַלעבאָטישקייט. הינטער יעדער שטוב געפינט זיך אַ קארשן-סאָד. פאַרשטייט זיך, אַז זיי זענען נישט די סאַמע רייכסטע פון די צדיקים. פאַראַן אַ סך, אַ סך רייכערע פון זיי, אָבער פונדעסטוועגן גייט זיי נישט שלעכט. זיי האָבן נישט קיין דאגות-פּרנסה און דעם גאַנצן טאָג טוען זיי תפילה פאַרן פּאַלק ישראל, אַז דער אויבערשטער זאָל זיך מרחם זיין און פאַר כל ישראל מאַכן אַן אָרט אין גן-עדן.

מיר האָבן אַראַפּגעקוקט און געזען אַ מיטלוואוקסיקן איד אין אַ זשופיצע. הגם ס'איז געווען אַ פּראָסטער גן-עדן-מיטוואַך, האָט ער געטראַגן אַ שטריימל אויפן קאַפּ. ער איז געשטאַנען אין דער מיט גאָס, פאַרריסן דעם קאַפּ צו די וואַלקנס. די הענט אויסגעשטרעקט אין דער הויך. זיינע ליפּן האָבן געשעפּטשעט.

— ס'איז דער באַרדיטשעווער רב, — האָט מיר אינגערוימט מיין חבר פישערל אין אויער אַרײַן. — ר' לוי יצחק דער באַרדיטשעווער. ער טענהט זיך, מסתמא, אויס מיטן רבוננו של עולם. תמיד אין אַן עת-צרה שטעלט ער זיך אַוועק אין דער מיט גאָס, אַנגעטאַן אין זיינע בגדי שבת און וויינט און טענהט צו גאָט.

— לאַמיר הערן, פישערל, וואָס ר' לוי יצחק טענהט איצט צום רבוננו של עולם.

— גוט, שמואל-אַבא, — האָט מסכים געווען מיין חבר. — מיר וועלן זיך אַראַפּלאָזן און אויסהערן איינע פון זיינע תפילות, אויף „זשאַרגאַן“, אָבער געדענק, אַז מירן זיך נישט קיין סך פאַרהאַלטן.
— נאָר איין תפילה וויל איך הערן, פישערל. נאָר איין תפילה און נישט מער.

מיר האָבן זיך שטילערהייט אַראַפּגעלאָזט אין דער נידער. אַ פאַר טריט הינטער דעם באַרדיטשעווער זענען מיר געבליבן שטיין און זיך צו-געהערט.

דער באַרדיטשעווער רב איז געשטאַנען, ווי געזאַגט, מיט אויסגעשטרעקטע הענט צו די וואַלקנס און געטענהט. זיינע טענות האָבן געקאַנט רירן אַ שטיין:

אַ גוט מאַרגן דיר, רבוננו-של-עולם!
איך, לוי יצחק מבאַרדיטשעוו.

בין געקומען צו דיר מיט אַ טענה.
וואו איז יושר, רבונר־של־עולם.
און וואָס פּלאַגסטו דינע צדיקים, רבונר־של־עולם?

אַז זיי זענען געגאַנגען אין דינע וועגן,
מחמו מסכים זיין, אַז יאָ.
זיי האָבן געפּאָלט דינע געבאַטן?
ווי־דעראַמאַל — יאָ.
האַסט זיי צוגעזאַגט דעם גר־עדן?
אַבעראַמאַל — יאָ.
דעם שור־הבר מיטן לוי־תן,
דעם יין־המשומר דעם רוי־טן?
נאַכאַמאַל — יאָ.

טאָ וואו איז דער שור־הבר,
טאַטע אין הימל?
אַנטלאַפּן צו די גויים,
פאַטער אין הימל.
טאָ ברענג אים צוריק אַהער,
טאַטע אין הימל.
פאַרשעם נישט די שמחה,
פאַטער אין הימל.

נישט פאַר מיר בעט אידן,
טאַטעניו זיסער,
נאָר פאַר דינע צדיקים,
פאַטער געטרייער.

אידן זאָג זיך אַפּ פון מיין חלק
שור־הבר און לוי־תן,
נאָר פאַרשטער נישט די סעודה
פונן דינע צדיקים — טאַטע אין הימל.

דער באַרדיטשעווער האָט זיך געבויגן אַהין און אַהער, ווי אַ זאַנג געוויגט פונם ווינט. אין זיין קול האָבן מיר געפילט טרערן, אמתע טרערן.

— ער מוז זיין אַ גוטער, דער באַרדיטשעווער, פישערל ?

— זייער אַ גוטער, שמואל-אַבא. נאָר לאַמיר שוין פליען.

מיר זענען געפליגן ווייטער. און אַט זענען מיר שוין געווען אין דער דריי-אבות-אַליי. בייטאָג איז די אַליי פוסט. די בענק, וואָס שטייען ביי די זייטן, זענען לידיק. פאַרנאַכט ווערט ערשט דאָרט לעבעדיק. דעמאָלט באַ-ווייזן זיך די פאַרליבטע פאַרלעך, וואָס שושקען זיך, קושן זיך און שווערן ביים מאַנד און ביי די שטערן, אַז זיי האָבן זיך ליב.

אין דער דריי-אבות-אַליי איז תמיד שאַטנדיקער, ווי ערגעץ אַנדערש. די געדיכטע בערעזעס, וואָס שטייען ביי די זייטן וועג, היטן געטריי די אַליי און נישט יעדער זון-שטראַל איז זוכה דאָרט אַריינצוקומען.

פונדערווייטנס האָבן מיר געזען דריי געשטאַלטן. אידן אין שטריימלעך. זיי גייען, באַוועגן מיט די הענט. לויט די שאַטנס זייערע, וואָס זענען געפאַלן אויפן וועג, האָבן מיר זיך אַנגעשטויסן, אַז זיי אַמפערן זיך וועגן עפעס.

די געשטאַלטן האָבן זיך דערנענטערט. מיר האָבן זיך איינגעקוקט און דערקענט די הייליקע אבות. זיי זענען געגאַנגען שנעל, זיך געאַילט און בשעת-מעשה זיך אַדורכגעווערטלט.

יצחק אבינו איז געגאַנגען אין דער מיט. ער האָט, ווי שטענדיק, געטראָגן שוואַרצע ברילן. ער האָט גערעדט נערוועז. ס'איז געווען מער געשריגן ווי גערעדט :

— און איך זאָג ענק, אַז אַן דעם שור-הבר איז דער גן-עדן קיין גן-עדן נישט. וואו איז דאָס געהערט געוואָרן אַ אידישער גן-עדן אַן דעם שור-הבר ? ס'אַראַ טעם וועט האָבן די גרויסע סעודה אַן אַ שטיקל פלייש ? קיין שום טעם וועט זי נישט האָבן. עץ הערט, וואָס איך זאָג ענק — קיין שום טעם.

יעקב אבינו, וואָס איז געגאַנגען אין דער לינקער האַנט, האָט געהאַלטן מיטן טאַטן. ער האָט מסכים געווען, אַז אַן דעם שור-הבר וועט די סעודה נישט זיין קיין סעודה.

— עשיו האָט מזל, — האָט ער ביטער געענטפערט. — מיר, די צדיקים פונם אידישן גן-עדן, פאַשען אויס אַ שור-הבר און ער, עשיו, וועט האָבן

הנאה. דיין עשיו, טאטע. דו האסט דאך פון אים תמיד געהאלטן, פון אַט־
דעם תכשיט. איצט האסטו דערפאר. דיין חלק וועט ער אויך אויפּעסן.

— דערמאָן מיר נישט זיין נאָמען. — האָט יצחק אבינו געשריגן נישט
מיט זיין קול, — איך וויל זיין טריפהנעם נאָמען נישט הערן.

אברהם אבינו האָט יעקבן אַ טאַרע געטאָן ביים אַרבל :

— וואָס רייצסטו זיך מיטן טאָטן, יעקב? אַז אַ טאָטע טוט אַמאָל אַ
פעלער, דאַרף מען אים דען כסדר דערמאָנען דערפון? דער טאָטע האָט
געמיינט, אַז עשיו וועט זיין אַ לייט, האָט ער אים ליב געהאַט. ווען דער
טאָטעשי וואָלט געוואוסט, אַז עשיו וועט ווערן אַ גוי, וואָלט ער אים עוקר
מן השורש געווען.

יעקב אבינו האָט זיך אָבער געהאַלטן ביי דאָס זייניקע. ער האָט גע-
טענהט, אַז ווען עשיו וואָלט אַפילו געווען „איך ווייס אַליין נישט וואָס“,
וואָלט דער טאָטע פון אים געהאַלטן, אַבי ער זאָל אים צוטראָגן אַמאָל עפעס
צום עסן. דער טאָטע, — האָט יעקב אבינו געטענהט, — האָט מער ליב
געהאַט די אכילה ווי די תורה און איצט האָט ער ...

יצחק אבינו איז געוואָרן רויט. אויפן שטערן איז אים אָנגעשוואָלן אַן
אָדער פאַר כעס. ער האָט זיך געוואָלט אַ לאַז טאָן צו יעקבן אים אויסשייגעצן
ווי ס'געהער צו זיין און אים דערלאָנגען אין איין וועגס אַ מתנת־יד.

אברהם אבינו האָט אָבער נישט דערלאָזט. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט
צווישן יצחקן און יעקבן און געמאָרט :

— איך האָב געלאָזט צונויפרופן אַן אסיפה אין גרויסן בית־המדרש,
מען דאַרף אַ טראַכט טאָן, ווי אַזוי מען באַקומט צוריק דעם שור־הבר, און
איר זידלט זיך גאַר און עס האָלט גאַר ביי פעטש. פע!

אברהם מוסר האָט געהאַלפן. יצחק האָט זיך באַרואיקט. ער איז
געגאַנגען אַ שוויגנדיקער, אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ.

— האָסט געהערט, שמואל־אַבא? די אבות האָבן צונויפגערוּפן אַן אסיפה
אין גרויסן בית־המדרש. לאַמיר פליען אַהינצו און זיך צוהערן, אָבער שנעל,
שמואל־אַבא, כדי מיר זאָלן קומען באַצייטנס. מיר זיך באַהאַלטן, מען זאָל
אונז נישט אַרויסטרייבן.

— גוט, פישערל, לאַמיר פליען.

מיר האָבן זיך אַ הויב געטאָן אין דער הויך. די אבות האָבן אויסגעזען
אונטן ווי דריי שוואַרצע פינטעלעך.

— שנעל, שנעל! — האָט פּישערל אַ קאַמאַנדעווע געטאַן און מיר זענען געפּלויגן צום גרויסן בית־המדרש.

אין גרויסן בית־המדרש האָבן מין שוין געטראָפּן אַ סך צדיקים. נפתלי דער גן־עדן־שמש, אַ מלאך מיט אַ הויקער און אַ קאָזע־בערדל, איז געפּלויגן פון איין ווילע צו דער צווייטער און פאַרשטענדיקט די צדיקים, אַז די הייליקע אבות אברהם, יצחק און יעקב רופן צונויף אַן אסיפה, און די צדיקים האָבן זיך נישט געלאָזט אַ סך בעטן. יעדער האָט גענומען דעם שטעקן אין דער האַנט און איז געגאַנגען.

איך און מיין חבר פּישערל זענען אַריין אין בית־המדרש. קיינער האָט אונז נישט באַמערקט, ווייל אַלע זענען געווען פאַרטאָן מיט זיך, מיטן עינין פונם שור־הבר. מיר האָבן זיך ביידע באַהאַלטן אונטער אַ באַנק, וואָס איז געשטאַנען ביי דער דרום־וואַנט און מיר האָבן זיך צוגעקוקט און צוגעהערט. דאָס בית־המדרש איז געוואָרן פול. מען האָט שוין נישט געהאַט וואו צו שטיין, און פונדעסטוועגן האָבן זיך נאָך אַלץ געשפּאַרט צדיקים, וואָס האָבן פאַרשפּעטיקט. זיי האָבן זיך געשפּאַרט, זיך געשטופּט מיט די עלנ־כויגנס, זיך געטראָטן אויף די הינער־אויגן און סוף־כל־סוף זיך אַריינגע־שפּאַרט. ס'איז געוואָרן אַזוי דושנע, אַז מיר, דאָס הייסט, מיין חבר פּישערל און איד, האָבן קיים געקאַנט כאַפּן דעם אַטעם.

— צו וואָס האָט אונז געטויגט ס'גאַנצע שפּיל, פּישערל? — האָב איך געשעפּטשעט צו מיין חבר.

— פּסס, שמואל־אַבא, — האָט פּישערל פאַרשטעלט דאָס מויל מיט זיין הענטל. — זיי קאַנען נאָך דערהערן און אונז אַרויסוואַרפּן פונם בית־המדרש. אויפן באַלעמער האָט זיך באַוויזן אברהם אבינו, דער עלטסטער פון די אבות. דעם גראָבן פינגער פון דער רעכטער האַנט האָט ער געהאַלטן פאַרשטעקט אין גאַרטל און מיט דער לינקער האָט ער געפּאַכעט איבער די קעפּ פונם עולם :

— אַ גרויס אומגליק איז געשען, רבותי, — האָט געדרשנט אברהם אבינו, — דער שור־הבר איז אַנטלאָפּן. און נישט סתם אַנטלאָפּן, ווי ס'אַנטלויפט אַמאַל אַ בהמה, נאָר אַוועק איז ער, אַוועק אין גויאישן גן־עדן אַריין. פון וואַנען ס'האָט זיך גענומען צום שור־הבר אַזוי פּיל שכל, אַז ער זאָל אַנטלויפּן, בלייבט אַ קשיה און נישט איצט איז די צייט זי צו פאַרענטפּערן.

רבותי. איצט דארף מען טראכטן, נאכקלערן און געפינען אן עצה, ווי אזוי מען ברענגט אים צוריק. צוריק אויפן אָרט, אין אידישן גן-עדן...
צווישן עולם איז געוואָרן אַ טומל. אַ איד מיט אַ גראַלעכע באַרד האָט זיך גענומען שטופן מיט די עלנבויענס, נענטער און נענטער צום באַלעמער צו.

— דערויף האָב איך אַ משל, רבותי, אַ טייערן משל מיט אַ גאָלדענעם נמשל, — האָט געשריגן דער איד, — אַמאָל איז געווען אַ מלך, דער מלך האָט געהאַט דריי —

— מען דארף נישט קיין משלים, דובנער מגיד, — האָט דער גאַנצער עולם געטומלט, — מען דארף אַן עצה, נישט קיין משל.

דער דובנער מגיד האָט זיך אָבער איינגעקעקשנט. ער האָט איבער־געשריגן אַלעמען און מיט אַלע כוחות זיך געריסן צום באַלעמער:

— ס'וועט אייך באַנג טאָן, רבותי, דער משל איז אַ טייערער משל, דער נמשל אַ גאָלדענער נמשל. אַמאָל איז געווען אַ מלך... —

דער דובנער מגיד וואָלט אפשר אויסגעפירט זיינס און דערציילט דעם משל, ווען מער וואָלט נישט געהערט אַ „טפּררר“ פאַר דער טיר פונם בית־המדרש:

— שלמה המלך איז געקומען צו פאַרן, — האָט געשריגן אַ צדיק, וואָס איז געשטאַנען ביים פענסטער, — אַט שפּרינגט ער אַרויס פון זיין גילדענער קאַרעטע.

אין בית־המדרש איז געוואָרן אַ רגע שטיל. דערנאָך האָט זיך אָנגעהויבן דאָס זשומען פון דאָס ניין.

— שלמה המלך... דער גרעסטער חכם — ער וועט געפינען אַן עצה — ער האָט אַ קאַפּ פון אַ מיניסטער... שוטה, אַ מלך איז גרעסער... אַ מלך איז דער האָר און דער מיניסטער נישט מער ווי אַ משרת.

מען האָט זיך געאַמפּערט, זיך אָנגערופן איינער דעם צווייטן „חמור“, „שוטה“, און נאָך אַזעלכע צונעמענישן. מיט אַמאָל האָט זיך פון הינטן דער־הערט דאָס קול פונם שמש:

— מאַכטס אַ וואַרע פאַר שלמה המלך!!!

שלמה המלך האָט זיך קודם־כל צוגעשטופט צום באַלעמער. ער האָט געשוויצט ווי אַ ביבער און זיך געווישט דעם שווייס מיט אַ זיידענער פאַטשילע. אין בית־המדרש איז געוואָרן שאַ שטיל. שלמהס הויכע, ברייטפלייציקע

פיגור, זיין פוקס־רויטע באַרד, זיינע קלוגע, שאַרפע אויגן האָבן אַרויסגערופן דרײַ־אַרץ. ער האָט גערעדט געלאַסן, נישט געאיילט זיך:

— ווי אַזוי איך בין נאָר געוואויר געוואָרן פון דער גאַנצער מעשה, פאַרשטייט איר מיך, האָב איך נישט קיין סך געטראַכט און אַנגעשריבן אַ בריוו צו די צדיקים פונם גויאישן גן־עדן, פאַרשטייט איר מיך. איך האָב זיי געשריבן אַזוי און אַזוי וואָס זיי ווילן דערפאַר, אַז זיי זאָלן צוריק אָפברענגען דעם שור־הבר, פאַרשטייט איר מיך. מיר זענען גרייט צו אונ־טערהאַנדלען, האָב איך זיי געשריבן, כאַטש מיר קאַנען זיך באַגייך אַן דעם שור־הבר, מיר דאַרפן אים נישט אַזוי גענויטיק און... דאָ האָט זיך יצחק אבינו נישט געקאַנט איינהאַלטן. ער איז אויפגע־שפרונגען פון זיין אַרט און געגעבן אַ געשריי:

— וואָס הייסט דאָס מיר דאַרפן נישט דעם שור־הבר? מיר דאַרפן אים יא, וויל אַן דעם שור־הבר... וואָס הייסט ער שרייבט צו „זיי“, אַז מען קאַן זיך באַגייך אַן דעם שור־הבר?

שלמה המלך האָט קלוג אַ שמייכל געטאַן און באַרואיקט דעם אויפגע־רעגטן יצחק:

— ס'רעדט זיך נאָר אַזוי, פאַרשטייט איר מיך, ר' יצחק... מען טאַר זיי נישט ווייזן, אַז דער שור־הבר איז ביי אונז דאָס אויג אין קאַפּ... אַז נישט, וועלן זיי הייסן זיך אָפגילטן, פאַרשטייט איר מיך — און אַ קלאַפּ טוענדיק מיט דער האַנט אויפן שטערן, האָט ער פיפיק צוגעגעבן:

— ס'איז דיפלאַמאַטיע, ר' יצחק, דיפלאַמאַטיע. מען דאַרף עס פאַרשטיין, פאַרשטייט איר מיך.

אַלע צדיקים האָבן צוגעשאַקלט מיט די קעפּ. מסכים געווען, אַז שלמה איז גערעכט, אַז ער איז שוין איינמאַל אַ חכם, מען זאָל איבערקערן דעם גאַנצן גן־עדן וועט מען נישט געפינען קיין צווייטן.

— האָב איך, פאַרשטייט איר מיך, — האָט שלמה המלך ווייטער גע־רעדט, — אַנגעשריבן דעם בריוו, אַנגעפרעגט, וואָס זיי ווילן און דעם בריוו אַוועקגעשיקט מיט איינער פון מיינע בריוו־טויבן. איך רעכן, אַז מאַרגן, איבערמאַרגן וועלן מיר האָבן אַן ענטפער.

— וואָס הייסט ער האָט געשריבן אַן אונזער וויסן? — האָט זיך אַנגע־הויבן אַ טומל פון אונטן. — מיר האָבן כאַטשבי אויך געמעגט וויסן, וואָס

סישטייט אין ברייחול... מיר האָבן דאָך עפעס אויך אַ שטיקל חלק אין דעם ענין.

שלמה המלך האָט פון תמיד אָן פיינט, אַז מען רעדט אים אַנטקעגן. ער האָט זיך אויסגעצויגן אין זיין גאַנצער לענג, די באַרד זיינע האָט געפלאַמט, די אויגן געבליצט. ער האָט אַ געשריי געטאָן מיט זיין לייבן־שטים:
— סמירנאַ!!!

די צדיקים זענען געבליבן שטיין ווי זעלנער פאַר זייער קאַמאַנדיר. מיט קיין אויג נישט קיין פינטל געטאָן אַפילו. אַ פופצן מינוט זענען זיי אַזוי געשטאַנען, ביז שלמה המלך האָט אַ קאַמאַנדיר געטאָן:
— גענוג! איצט קאָנט איר גיין אַהיים, און אַז איך וועל באַקומען אַן ענטפער פונם גויאישן גן־עדן, וועל איך אייך צואוויסן טאָן.
ער איז אַראָפּ פון דער בימה, זיך דורכגעשטופט דורכן עולם. אין דרויסן האָט געוואַרט די גילדענע קאַרעטע.

נאָך שלמהס אַוועקגיין האָט זיך אַנגעהויבן אַ ויכוח. איינער האָט גע־טענהט, אַז פונדעסטוועגן האָט שלמה המלך זיך געדאַרפט באַראַטן מיט די צדיקים. ער איז טאַקע אַ חכם, אַבער נאָר איינער. די צדיקים זענען נישט אַזוינע חכמים, דערפאַר אַבער אַ סך.
— אַזוי פירט ער זיך פון תמיד אָן, ער טוט וואָס ער וויל, און הערט אונז ווי די קאַץ.

— פע, אידן, פע! עץ רעדט אַנטקעגן אַ מלך, רעדט עץ... פע! —
האָט זיך אַנגערופן אַ קליין צדיקל מיט אַ שיטער בערדל.
מען האָט געמאַכט אַ וואַרע פאַר די הייליקע אבות. זיי זענען אַרויס פונם בית־המדרש און זיך געלאָזט אַהיים.
— הייסט עס, מאַרגן, איבערמאַרגן, איז מחויב צו זיין אַן ענטפער, —
האָט יצחק אבינו געזאָגט.

— איך בין דיר מבטיח, אַז דער ענטפער וועט זיין אַ גוטער, — האָט אים אברהם אבינו געטרייסט...
— פון דיין מויל אין גאַטס אויערן, טאַטע, אמן! — האָט אַפגעזיפצט יצחק אבינו, און די אבות זענען ווייטער געגאַנגען.

אונזער שליחות

עטלעכע טעג זענען אוועק און קיין ענטפער איז נישט אָנגעקומען. די צדיקים זענען געוואָרן נערוועז ביז גאָר. ביינאַכט האָבן זיי געזאָגט תהילים, בייטאָג האָבן זיי זיך אויסגעקוקט די אויגן. געזוכט די בריוו־טויב מיטן ענטפער, נאָר קיין טויב האָט מען נישט געזען און קיין בריוו־אָודאי נישט.

— זיי מאַכן פון אונז דאָס גרעסטע געלעכטער, — האָט געטענהט יצחק אבינו, — וויי צו מיין עלטער, וואָס איך האָב דערלעבט.
 — דיין עשיו, — האָט אים אַ שטאָך געטאָן יעקב, — דיין תכשית.
 ער ווייסט, אָז דער טאָטע גייט אויס נאָך אַ שטיקל שור־הבר און גאָרנישט.
 — רעדסט שוין ווידער אַמאָל אַנטקעגן דעם טאָטן, — האָט אברהם אבינו אַ פינקל געטאָן מיט זיינע שוואַרצע אויגן, — וואו איז כיבוד־אב, יעקב?

די מוטער רחל איז אַריינגעלאָפן אין איין אַטעם. זי איז נאָך אַלץ געווען שוין און שלאַנק. פון אונטערן שייטל האָבן אַפירגעקוקט אַ פאָר פאַרשייטע אייגענע האָר.

קיים האָט יעקב זי דערזען, איז ער געוואָרן אַן אַנדערער. די אויגן האָבן ביי אים געשטראַלט. ער איז איר אַנטקעגנגעגאַנגען, איר אַ גלעט געטאָן איבערן קאָפּ און געזאָגט:
 — וואָס לויפסטו אַזוי, קעצעלע? מיר זאָל זיין פאַר דיין מינדסטן חנדל, טייבעלע.

די מוטער רחל האָט דערציילט אויף אַ קול און בשעת־מעשה געקוקט מיט פאַרליבטע אויגן אויף יעקבן:
 — איך האָב באַגעגנט אויף דער גאַס אסתרן. זי פירט זיך אַלץ ווי אַ מלכה. אין מיטן דער וואַך אַ זיידן קלייד, אויף יעדן פינגער אַ גאַלדן פינגערל און אַ שנור פערל אויפן האַלז — אויף אַלע אידישע טעכטער געזאָגט געוואָרן. איך האָב זיך געמאַכט נישט זעענדיק, געוואַלט פאַרביי־גיין. כ׳האָב פיינט די יפהפיה. נעמט זי און שטעלט מיך אָפּ און זאָגט אַזוי צו מיר:

— איך וויל אייך זאגן, אז מען דארף פאסטן. אויב מען וויל צוריק-
באקומען דעם שור-הבר, איז דאס בעסטע מיטל א תענית.
— גערעכט, זי איז גערעכט, — האט געזאגט אברהם אבינו, — מען
דארף אויסרופן א תענית איבערן גאנצן גן-עדן.
הקיצור, מען האט אויסגערופן א תענית. מען האט גענומען פאסטן. די
צדיקים זענען שוין ממש געפאלן פון די פיס, אזוי אפגעשוואכט זענען זיי
געווען, נאר קיין בריוו-טויב האט מען נאך אלץ נישט געזען.
אין אט די תענית-טעג איז געשען א מאדנע זאך. דער מלאך שמעון-
בער האט זיך, ווי זיין שטייגער, אנגעשיכורט. ער האט געשלאגן דאס ווייב
מכות-רצח, ער האט זי געשלעפט פאר די האר איבערן גאנצן גן-עדן און
גערעוועט מיט זיין שיכור קול:

— וואס טויג אייך דער שור-הבר, צדיקים? איר דארפט א בהמה, אט
האט איר. איך גיב זי אייך אוועק פאר איין פלעשל זעקס-און-ניינציקער.
מען האט אים געפרוואוט בארואיקן, אים אויפקלערן, אז די מלאכטע,
וואס ער שלעפט פאר די האר, איז נישט קיין בהמה, נאר זיין אייגן ווייב,
וואס איז אין זיבעטן חודש. ער האט אבער נישט געוואלט איינגיין דערויף
און געהאלטן אין איין שרייען:

— א סאראקאזוקע, צדיקים, און די בהמה איז אייערע!
מען האט אלארמירט די גן-עדן-פאליציי. עטלעכע מלאכים אין גרינע
מונדירן זענען געקומען צו פליען און קוים מיט צרות איז זיי געלונגען צו
בינדן שמעון-בערן. זיי האבן אים אפגעפירט אין גן-עדן-ארעסט, ער זאל
זיך אויסניכטערן.

שמעון-בערס ווייב האט מען קוים דערמינטערט. א האלב-לעבעדיקע
האט מען זי אפגעפירט אהיים.

— פונקט אין אזוינע פארכטיקע טעג האט ער זיך אויסגעקליבן אנצור-
שיכורן, — האבן געמורמלט די צדיקים, — אט-דעם שמעון-בער וואלט
געפאסט צו זיין א גויאישער מלאך און נישט קיין אידישער.

ערשט אויפן צוועלפטן טאג האט זיך פארשפרייט די ידיעה, אז די בריוו-
טויב איז צוריקגעקומען. זי האט מיט זיך געבראכט א בריוול פונם גויאישן
גן-עדן. דאס בריוול געפינט זיך ביי שלמה המלך.

כאטש מען האט נאך נישט געוואוסט, וואס אין דעם בריוול שטייט, איז

געוואָרן אַ גרויסע פרייד. מען האָט זיך געקושט אין די גאַסן מיט טרערן
אין די אויגן.

**דעם אייגענעם טאָג האָט שלמה המלך צונויפגערוּפן אַן אסיפה. ער האָט
פאַר אַלעמען איבערגעלייענט דעם ענטפער :**

„צו די הויכגעשטעטע און וואוילגעבוירענע צדיקים פון אידישן

גן־עדן!

אויף אייער בריוו האָבן מיר אייך צו ענטפערן אַזוי און אַזוי:
אייער שור־הבר איז אַריבער די גרענעץ אָן אַ פאַס און אָן אַ וויזע.
לויט די געזעצן פון אונזער גן־עדן קומט אים דערפאַר זעקס חדשים
תפיסה, אַ האַלב פונט היי יעדן טאָג צו עסן. די שאַדנס, וואָס ער
האָט אָנגעמאַכט, דאַרף ער אָפּאַרבעטן.

די שוואַנגערע מלאכטע, וואָס ער האָט אַריבערגעבראַכט צו אונז
אויף זיינע הערנער, זענען מיר גרייט אייך צוריקצושיקן. דאָס מלאכל
אַבער, וואָס זי האָט געבוירן אויף אונזער טעריטאָריע, וועלן מיר
אָפּשמדן און ס'וועט בלייבן ביי אונז.

נאַכדעם ווי דער שור־הבר וועט אָפקומען זיין שטרעף און וועט
אָפּאַרבעטן דעם שאַדן, זענען מיר גרייט אים אייך צוריקצושיקן“ ...

נאָך דעם, ווי שלמה המלך האָט איבערגעלייענט דעם בריוו, איז געוואָרן
אין אידישן גן־עדן אַ געוויינעריי און אַ קלאַגעריי. צדיקים זענען אַרומגע-
לאָפן ווי פאַרסטע מיין, זיך נישט געקאַנט געפינען קיין אָרט. זיי האָבן
געבראַכן די הענט און מיט אַן איכה־ניגון געיאַמערט:

— וואו איז דאָס געהערט געוואָרן? — זעקס חדשים תפיסה ... אַ
האַלב פונט היי אַ טאָג ... אָפּאַרבעטן דעם שאַדן ... זיי וועלן אונז צוריקשיקן
דעם שור־הבר גאַלע הויט און ביין.

די ווייבער פון די צדיקים האָבן געקוויטשעט :

— אַזוינס איז נישט געהערט געוואָרן זינט די וועלט שטייט ... נעמען
אַ אידיש מלאכל און עס אָפּשמדן. וויי צו די, וואָס האָבן דאָס דערלעבט ...
איין מענטש נאָר האָט זיך נישט פאַרלוירן. דאָס איז געווען שלמה
המלך. ער האָט אָנגעשריבן אַ צווייטן בריוו, געמאַכט פאַרשלאַגן, דערביי
אונטערגעזעצט די גויאישע צדיקים. ער, דער קלוגער מלך, האָט געוואוסט.
אַ אַ חניפה איז אַ גוט מיטל צו מאַכן ווייכער, נאַכגיביקער.

דער ענטפער אויפן צווייטן בריוו איז אָנגעקומען אויפן דריטן טאָג.
שלמה המלך האָט אים פאַרגעלייענט פאַר דער סמעטענע פון די צדיקים :

„צום הויכגעשעצטן מלך שלמה, דער חכם איבער אַלע חכמים!
מיר טוען אייך צו וויסן, אַז מיר נעמען אַן אייער פאַרשלאָג. מיר
זענען מסכים, אַז איר זאָלט באַצאָלן דעם שאַדן, וואָס דער שור-הבר
האַט אָנגעמאַכט, מיט אַ דימענט פון אייער קרוין. דער שור-הבר וועט
אַבער מוזן אַפּוּיצן זײַן שטרעף פאַרן אַריבערגיין די גרענעץ און אַ
פּאַס און אַ וויזע. געזעץ איז געזעץ. כדי איר זאָלט אַבער זען,
אַז מיר זענען גרייט אייך אַנטקעגנצוקומען, פאַרקלענערן מיר אים די
שטרעף אויף דריי חדשים. דאָס אידישע מלאכל, וואָס איז געבוירן
געוואָרן אויף אונזער ערד, האָבן מיר שוין אָפּגעשמודט און אים אַ
נאַמען געגעבן פעטער. די קימפעטאַרין שטייט צו אייער פאַרפּיגונג.
איר קאַנט זי אָפּנעמען, ווען איר ווילט“.

— דריי חדשים אויף תפיסה-קעסט, איז אויס מיטן שור-הבר, — האָט
געיאָמערט יצחק אבינו.

— אָפּגעשמדט אַ אידיש מלאכל, — האָט פאַרבראַכן די הענט די מוטער
שרה מיט אַ געוויין און רבקה, רחל, לאה האָבן איר אונטערגעהאַלפּן.
— אַזאַ אומגליק, אַזאַ צאַרן, און אַלץ צוליב די ליידיאַקעס, די פּאַסטוכער,
— האָבן געמורמלט די צדיקים.

שלמה המלך האָט אָנגעשריבן אַ דריטן בריוו. מסכים געווען, אַז דעם
שור-הבר קומט אַ שטרעף, אַבער דריי חדשים זענען צו-פּיל. און צווייטנס, פון
תפיסה-קעסט וועט דער שור-הבר אַראָפּ פונם לייב. דעריבער שלאָגט ער פאַר.
אַ זיי, די גויאישע צדיקים, זאָלן צולאָזן צוויי אידישע פּאַסטוכער, זיי זאָלן
אַכטונג געבן אויפן שור-הבר די גאַנצע צייט. וואָס ער וועט זיין צוגעבונדן
אין תפיסה-שטאַל. „מיר זענען גרייט, — האָט שלמה המלך געשריבן אין
בריוו, — אַריבערצושיקן עטלעכע וואַגנס היי, דער שור-הבר זאָל האָבן גענוג
וואָס צו קייען. דאָס, וואָס איר האָט אָפּגעשמדט דאָס מלאכל, איז פאַרפּאַלן.
איך דערוואַרט גיך און באַלד אייער ענטפער וועגן שור-הבר“.

די בריוו-טויב האָט אַוועקגעטראָגן דעם בריוו אין גויאישן גן-עדן אַריין
און אויפן דריטן טאָג איז זי צוריקגעקומען מיט אַן ענטפער.
שלמה המלך האָט אויך דעם בריוו פאַרגעלייענט פאַר די צדיקים. די

גויאישע צדיקים האָבן אויך דאָסמאַל נישט געמאַכט קיין שוועריקייטן. זיי האָבן מסכים געווען, אַז דער אידישער גן־עֶדֶן זאָל אַריבערשיקן צוויי מלאכים, וואָס זאָלן היטן דעם שור־הבר ביז ער וועט אָפקומען זיין שטראָף. זיי האָבן אָבער געוואָרנט, אַז מען זאָל נישט שיקן קיין פּאַסטוכער, ווייל קוים וועט דער שור־הבר דערזען אידישע פּאַסטוכער, קאָן ער צוריק ווערן ווילד. דאָס בעסטע וואָלט געווען, ווען די צדיקים פונם אידישן גן־עֶדֶן שיקן צוויי קליינע מלאכימ־לעד. צו זיי וועט דער שור־הבר האָבן צוטרוי און זיי וועט ער קיין שלעכטס נישט טאָן.

וואָס שייך דער שטראָף, האָבן די גויאישע צדיקים זי פּאַרקלענערט אויף זעקס וואָכן. די שטראָף מוז ער שוין אָפקומען. און וואָס שייך דעם דימענט. קאָן שלמה המלך אים מיטגעבן די צוויי מלאכימלעד, וואָס דאַרפן קומען אָפהיטן דעם שור־הבר.

דער בריוו איז אַלעמען וואויל געפעלן. די צדיקים פונם גויאישן גן־עֶדֶן לאָזן מיט זיך רעדן, דאָס זעט מען אַרויס פון דעם דאָזיקן בריוו.
— טאָ וועמען שיקט מען אַהין? — האָט געפרעגט אברהם אבינו און זיך געגלעט די בכבודיקע באַרד.

די צדיקים האָבן זיך געעצהט. געטראַכט אַהין, געטראַכט אַהער, ביז עמעצער האָט אַנגערופן דעם נאָמען פישערל. ער איז אַ קלוג מלאכל, וואָס פאַרשטייט אַן ענין.

— און דעם צווייטן, — האָט אַן אַנדערער געזאָגט. — דעם צווייטן מיין איך, אַז ס'וואָלט געווען גוט מען זאָל דעם צווייטן...
— לאַמיר שוין הערן וואָס — אַ איד האָלט אין איין רעדן און מען הערט נאָר, „דעם צווייטן“, „דעם צווייטן“ און קיין נאָמען הערט מען נישט. — האָבן געמורמלט אַנדערע.

— איך מיין, אַז דער צווייטער זאָל זיין פישערלס חבר, שמואל־אַבא — זיי האָבן זיך ביידע ליב, ווי צוויי אייגענע ברידער און אים, שמואל־אַבאון, דאַרף מען אויך נישט לייגן קיין פינגער אין מויל אַרײַן.

הקיצור, ס'איז געבליבן, אַז איך און מיין חבר פישערל זאָלן פליען אין גויאישן גן־עֶדֶן אַרײַן אָפהיטן דעם שור־הבר. מען האָט אונז געהייסן גיין צו זיידל דעם גן־עֶדֶן־פּאַטאַגראַף, ער זאָל אונז מאַכן בילדער צו די פעסער. פריילעכע האָבן מיר זיך געלאָזט צו זיידל דעם גן־עֶדֶן־פּאַטאַגראַף. זיידל

מלאך האט זיך מיט אונז שטארק דערפריידט. ער האט יעדן פון אונז געגעבן א קניפ אין בעקל :

— גוט וואס איר זענט געקומען, חברה. איך וועל אייך פארלייענען מיין ניין פורים-שפיל, וואס איך האב אָנגעשריבן.

זיידל, דער גן-עדן-פּאָטאָגראַף, אַ מלאך מיט לאַנגע האַר און מיט בריילן אויף דער נאָז, האָט אַ שוואַכקייט. יעדע וואָך שרייבט ער אָן אַ ניין פורים-שפיל און וועמען ער כאַפט, ליענט ער עס פאַר.

מיר האָבן אים דערקלערט, אַז מיר זענען געקומען זיך פּאָטאָגראַפירן. איצט האָבן מיר נישט קיין צייט, ווייל מיר פליען אין שליחות אַזש אין גויאישן גן-עדן, אַז מירן, מירצעשעם, צוריקקומען, וועט ער אונז מעגן ליענען וויפל ער אַליין וועט וועלן...

זיידל מלאך איז געוואָרן טרויעריק. ס'האָט זיך אים שטארק געגלוסט צו ליענען, נאָר ער האָט נישט קיין אַנדער ברירה געהאַט, ער האָט עס געמוזט אַפלייגן ביז מיר וועלן צוריקקומען.

— ביז דענסטמאַל, — האָט ער אונז צוגעזאָגט, — וועל איך האָבן זעקס נייע פורים-שפילן. געדענקטס, חברה, און קומטס. איר וועט הנאה האָבן.

ער האָט אונז פּאָטאָגראַפירט און טאַקע תיכף אויפן אָרט געמאַכט די בילדער. מיר זענען אַוועק צו דער גן-עדן-פּאָליציי, וואו מען האָט אונז אויסגעשטעלט די פעסער.

מיט די פעסער אין די הענט זענען מיר אַוועק צו פישערלס עלטערן זיך געזעגענען. פישערלס מאַמע האָט זיך געווישט מיטן פאַרטוך די אויגן: — גיב אַכטונג, פישערל, זאָלסט זיך חלילה נישט פאַרקילן אויפן וועג. און פישערלס טאַטע, שלמה-זלמן דער לאַטוטניק, האָט אונז אָנגעזאָגט מיטן האַרבן וואָרט:

— איר זאָלט זיך נישט לאָזן איבעררעדן פון די גויאישע מלאכים, איר הערט, וואָס איך זאָג אייך? נישט עסן קיין חזיר!...

ער האָט אונז אָנגעקלאַפט אַ פולן קאַפּ מיט סאַמע „נישט“ און צום סוף פאַרענדיקט מיט אַ שלוקערץ:

— געדענקטס, אַז איר זענט אידישע מלאכים און אַז ס'איז אַ כבוד צו זיין אַ מלאך אין אידישן גן-עדן.

מיר האָבן אים צוגעזאָגט אַלצדינג, וואָס ער האָט געוואָלט. פישערלס

מאמע האָט אונז מיטגעגעבן עטלעכע רעטשענע קיכלעך אויפן וועג און מיר האָבן זיך אָפּגעזעגנט.

— פליטס געזונט און קומטס געזונט צוריק, — האָבן זיי אונז נאָכגעשריגן.
— איצט, שמואל־אַבא, דאָרפן מיר פליען צו שלמה המלך נעמען דעם דימענט און פון דאָרט גלייך צו דער גרענעץ.
מיר האָבן זיך אויפגעוויבן אין דער לופטן הויך, הויך און מיר זענען געפּלויגן.

ביו צו שלמה המלכס גיטער איז געווען אַ שטיקל מהלך, נאָר מיר זענען געווען אזוי האָפּערדיק פון דער נסיעה, אַז מיר האָבן אָפּילו נישט באַמערקט ווי די צייט איז אַדורך.

— שמואל־אַבא, זעסט, דאָרט דאָס הויז מיטן גאָלדענעם דאָך איז שלמה המלכס פּאַלאַץ.

מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער, די מלאכים־וואַך פאַרן פּאַלאַץ האָבן שוין געוואוסט, אַז מיר דאָרפן קומען, און האָט אונז תיכף אַריינגעלאָזט.

מיר זענען צוגעקומען צו אַ זילבערן טייכל, שולמית איז געזעסן ביים ברעג, די באַרוועסע פיס האָט זי געהאַלטן אין וואַסער, און מיט אַ גאָלדענער נעץ האָט זי געכאַפט פיש.

— ווען זי וואַלט געוואוסט, אַז מיר האָבן זי געזען ביי דוד המלך, פישערל, וואָס אַ שטייגער וואַלט זי געטאָן?

— מיר דאָרפן מאַכן אַזאַ נסיעה, שמואל־אַבא, און דו האָסט אין זינען נאָרישקייטן.

מיר זענען אַריבערגעגאַנגען די הילצערנע בריק, הינטער אונז האָבן מיר געהערט שולמית'ס געזאַנג:

מיט דיר אינאיינעם,

געליבטער מיין,

וואַלט איך געגאַנגען

אין גיהנום־אַרין.

אין גיהנום צו זיין,

געליבטע איז שווער,

דאָרט העלפט נישט קיין תפילה
און ס'העלפט נישט קיין טרער.

קיין תפילה, קיין טרער
העלפט טאָקע ניט,
נאָר די ליבע אליין,
וואָס טרילערט אַ ליד.

מיר האָבן פאַרקערעוועט אין אַ זייט. שולמיתעס ליד איז געוואָרן אַלץ
ווייטער און ווייטער. מיר האָבן עס שוין קוים, קוים געהערט. אַן אַנדערש
מאַל וואָלטן מיר אַפילו אָפגעשטאַנען אַ שעה און צוויי און זיך צוגעהערט.
איך און מיין חבר פישערל האָבן שטאַרק ליב געהאַט לידער, אָבער איצט,
ווען מיר האָבן געהאַלטן ביים פליען אין אַזאַ ווייטן וועג אַריין, האָבן מיר
נישט געהאַט קיין צייט.

דעם מלך שלמה האָבן מיר געטראָפן שטיין אין הויף. ער איז געווען
אַנגעטאָן אין אַ זיידענעם כאַלאַט. אויף די פיס האָט ער געטראָגן אַ פאַר
שטעק-שיך. די קרוין האָט געפינקלט אויף זיין קאַפּ.

דער מלך איז געשטאַנען און האָט זיך אויסגעטענהט מיט אַ גאַלאַגאַנער
האַן. ווי באַוואוסט, פאַרשטייט דער מלך שלמה די לשונות פון אַלע חיות,
פייגל און עופות. מיר האָבן אליין געזען, ווי ער האָט געפרעגט דעם האָן
און דער האָן האָט אים אויף אַלץ געענטפערט. וואָס, האָבן מיר נישט
פאַרשטאַנען.

מיר זענען געוואָרן אומגעדולדיק. ער קאָן אַזוי שטיין און אָפּטענהן
ווער ווייסט וויפל און דאָ האָבן מיר אַזאַ ווייטן וועג פאַר זיך.

פישערל האָט מיך אַ טאַרע געטאַן:

— נו, שמואל-אַבא.

— וואָס, פישערל?

— לאַמיר צוגיין!

מיר זענען צוגעגאַנגען, זיך פאַרנויגט פאַרן מלך. דער מלך האָט איבער-
געריסן דעם שמועס מיטן גאַלאַגאַנער האָן.

— אדוני מלך, מיר זענען געקומען נאָכן דימענט. מיר-פליען אין גויאישן

גן-עדן צום שור-הבר.

—שלמה המלך האט אויסגעטאן די קרוין, אַרויסגענומען דעם דימענט.
אַ וויילע האָט ער זיך מיט אים געשפּילט. דער דימענט האָט געבלישטשעט,
פאַרבלענדט די אויגן.

— נאָט אייך, חברה, דעם דימענט און זעט פאַרלירט אים נישט. ס'איז
אַ טייערער דימענט. ער האָט דעם ווערט פינף און צוואַנציק טויזנט דאָלאַר.
מיר האָבן גענומען דעם דימענט, צוגעזאָגט דעם מלך, אַז מיר וועלן
אים האַלטן ווי דאָס אויג אין קאַפּ. ער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט,
דאָס הייסט, אַז מיר קאַנען פּליען.

— היידאָ, שמואל-אַבאָ!

מיר האָבן צעשפּרייט די פּליגל און זיך געלאָזט אין דער ריכטונג צו
דער גרענעץ.

פאַרנאָכט, צווישן מנחה און מעריב, זענען מיר אָנגעקומען צו דער
גרענעץ. אין אַלע צערקוועס האָבן געקלונגען די גלעקער.

דער בין-השמשות, דאָס פייערלעכע זינגען און דאָס קלינגען פון די
גלעקער איז אונז אויסגעקומען מאָדנע און פּרעמד. מיר האָבן זיך צוגע-
טוליעט איינער צום צווייטן. מורא געהאַט, אַז מיר זאָלן זיך נישט פאַרלירן.
אַ מלאַך אין אַ בלאַען מונדיר מיט צוויי קרייצן אויף די פּליגל האָט
באַטראַכט אונזערע פּעסער. צוויי אַנדערע מלאכים אין גראַע מונדירן האָבן
אונז באַזוכט, צי מיר שמוגלען, הלילה, נישט אַריבער אַ „תּלמוד“, וואָס דאָס
איז די ערגסטע זאָך פאַרן גויאישן גן-עדן.

מען האָט ביי אונז גאַרנישט געפונען. די פּעסער זענען געווען אין
אַרדענונג. איבער אַ שעה צייט האָט געדויערט דאָס „בודק“ זיין.

דער מלאַך אין בלאַען מונדיר האָט אונז צוגעפירט צו אַ גרויסן אייזער-
נעם טויער. ער האָט דריי מאַל אָנגעקלאַפט און געבעטן מען זאָל אים עפענען.
פון יענער זייט טויער האָט זיך דערהערט אַ שטיים. מיר האָבן תּיכף
דערקענט, אַז דאָרט געפינט זיך אַ זקן.

— ווער קלאַפט דאָרט? — האָט געפּרעגט די שטיים אויף יענער
זייט טויער.

— איך קלאַפּ, הייליקער פּעטרוס, איך טעאָדאָר אַניאָל, דער גרענעץ-
מלאַך. איך האָב דאָ געבראַכט צוויי זשידקעס פונם אידישן גן-עדן.

מיר האָבן געהערט ווי מען שטעקט אַריין דעם שליסל. דער שלאַס האָט
אַ קרעכץ געטאָן און דער גרויסער, שווערער טויער האָט זיך געעפנט.

פאר אונז איז געשטאנען אן אלטיטשקער מיט א לאנגער, וויסער בארד
און שמייכלענדיקע אויגן. דער קאפ איז ביי אים געווען נאקעט. אין דער
רעכטער האנט ער געהאלטן דעם גן-עדן-שליסל.
ער האט אונז א וויילע באטראכט. דער צלם אויף זיין ברוסט איז געווען
פון סאמע גינגאלד.

דער מלאך אין בלאען מונדיר האט סאלוטירט. דער הייליקער פעטרוס
האט איבער אים געצייכנט א צלם און אים געהייסן גיין. די גרענעץ איז
געבליבן אויף הפקר, מען דארף זי היטן.

דער אלטער טויער-היטער האט אונז געהייסן, מיר זאלן אים נאכגיין.
מיר זענען אריין אין טויער. דער אלטער האט אים צוריק פארשלאסן.
— איר זענט, מסתמא, מיד פונם ווייטן וועג, — האט ער צו אונז גע-
זאגט. — איר וועט זיך דא אויסרווען, מארגן אין דער פרי וועט קומען א
שליח און ער וועט אייך פירן אין תפיסה-שטאל, וואו עס שטייט פארשפארט
דער שור-הבר.

נישט ווייט פונם גן-עדן-טויער האט זיך געפונען דאס הויז, וואו דער
הייליקער פעטרוס וואוינט. אין פענסטער האט שוין געברענט א קאניצל.
די נאכט איז געווען א טונקעלע ביו גאר.

— איר דארפט נישט קיין מורא האבן, אינגלעך, ס'וועט אייך קיין שום
בייז נישט געשען. קומט מיט מיר.

דער אלטער איז געגאנגען פארויס, מיר זענען אים נאכגעגאנגען.
איך ווייס נישט ווי ביי מיין חבר פישערל, נאר ביי מיר האט שטארק גע-
קלאפט דאס הארץ.

מיר זענען אריינגעגאנגען אין שטוב. די שטוב איז געווען א גערוימע.
אויף אלע ווענט זענען געהאנגען איקאנעס. אין מיטן שטוב איז געשטאנען
א טיש. דער אלטער האט אונז געהייסן זיך זעצן.

מיר האבן זיך אוועקגעזעצט ביים טיש. דער אלטער האט אונז דער-
לאנגט יעדן א שטיק שווארץ ברויט מיט קעז און דערביי געשמייכלט:

— קיין חזיר עסט איר דאך נישט, הא? ווען איר וואלט געוואוסט דעם
טעם פון א שטיקל חזיר... איר זענט דאך אבער איינגעשפארט און ווילט
נישט. א טייער מאכל, א שטיקל חזיר, אפילו אייער מלמד אין חדר זאגט
דאך „חזר גוט“.

מיר האבן אים גארנישט געענטפערט. יעדער פון אונז האט געגעסן זיין

שטיק ברויט מיט קעז. מיר זענען געווען וואָזשנע הונגעריק פון דער נסיעה. דער אַלטער האָט זיך ביי אונז נאָכגעפרעגט אויף די צדיקים. דער עיקרשט האָט ער געוואָלט וויסן, וואָס עס מאַכן די הייליקע אבות. צי זיי פילן זיך גוט און צי האָבן זיי נישט קיין עגמת־נפש.

פישערל האָט אים געזאָגט, אַז אַלצדינג איז אין בעסטן אָרדענונג. ווען נישט די מעשה מיטן שור־הבר, וואָלט שוין געווען גאָר גוט.

— מאַרגן וועט מען אייך פירן צום שור־הבר, — האָט אונז געזאָגט דער אַלטער, — נאָר זעט און גיט אַכטונג און גייט נישט אַוועק פון דעם אָרט, וואו מען וועט אייך איינקוואַרטירן. פליט נישט אַרום איבער אונזער פאַראַדיו. ביי אונז האָט מען נישט ליב קיין אידישע מלאכים. זעט און האָלט אייך אין דער מעלה, האָלט אייך סטאַטעטשנע, מען זאָל אייך נישט צעברעכן די פליגל.

מיר האָבן אים צוגעזאָגט, אַז מיר וועלן קיינעם נישט טשעפען. מען זאָל אונז נאָר נישט טשעפען, וואָלט שוין געווען גוט.

— דאָס בעסטע וועט זיין, — האָט אונז געעצהט דער אַלטער, — איר זאָלט נישט קריכן, וואו מען דאַרף נישט. אַז די הייליקע וועלן גיין זיך מאַדליען, זאָלט איר זיי זיך נישט וואַרפן אין די אויגן. אַז איר וועט זען גיין אַ פּראַצעסיע, זאָלט איר זיך באַהאַלטן, מען זאָל אַפילו נישט וויסן, וואו אייער געביין איז אַהינגעקומען.

אַ שיינע מעשה, — האָב איך געטראַכט, — מיר וועלן זיך מוזן אויס־באַהאַלטן, זיך נישט ווייזן פאַר קיינעם. צו וואָס האָט אונז געטויגט די גאַנצע מעשה, מיר וועלן דאָך סיי־ווי־סיי גאַרנישט זען.

אייך האָב זיך איבערגעקוקט מיט מיין חבר פישערל. מיר האָבן זיך ביידע פאַרשטאַנען. ער האָט, ווייזט אויס, אויך חרטה געהאַט אויפן גאַנצן עסק.

ביים אַלטן פעטרוס האָבן זיך אָנגעהויבן קלעפן די אויגן. ער האָט אונז אַריינגעפירט אין אַ באַזונדער חדר, וואו ס'זענען נישט געווען קיין איקאַנעס.

— דאָ וועט איר נעכטיקן, חברה, און אַז איר וועט דאַרפן טאָן אַ מלאכישע זאָך, איז דורכן פענסטער אין דרויסן אַרויס.

ער איז אַוועק צו זיך אין חדר. אייך און מיין חבר זענען געבליבן אַליין. מיר האָבן זיך אָנגעקוקט ביידע מיט טרויעריקע אויגן.

איך בין צוגעגאנגען צום פענסטער און ארויסגעקוקט אין דרויסן. דער הימל איז געווען פארוואלקנט. ס'האט געשמעקט מיט רעגן. אויפן האַרצן איז אונז געווען גאַרנישט פריילעך. מיר האָבן געטראַכט פון דער היים און געבעטן גאָט, אַז די זעקס וואָכן זאָלן זיך וואָס גיכער ענדיקן. אַ בליץ האָט אינדרויסן אַ בלענד־געטאָן, און אויף אַ ווילע ליכטיק געמאַכט אונזער צימער. אַ צווייטער בליץ. אַ דונער האָט געוואָרטשעט. געוואָרטשעט און איז מיט אַ קראַך אַראָפּגעפאַלן. מיר האָבן געמאַכט אַ ברכה אויף אַ קול. אין צווייטער צימער האָט געכראָפעט דער אַלטער פעטרוס.

— שמואל-אַבא!

— וואָס איז, פישערל?

— לאַמיר זיך לייגן שלאָפן. אַז מען שלאָפט, קומט מען גיכער איבער די נאַכט.

מיר האָבן זיך אויסגעטאָן און זיך אַריינגעלייגט אין בעטל, נאָר אַנט־שלאָפן ווערן האָבן מיר נישט געקאָנט. די בליצן און דונערן האָבן נישט געלאָזט.

אין אידישן גן־עדן האָבן מיר שוין אַ סך מאָל דורכגעלעבט אַזוינע נעכט, אָבער דאָ, אין דער פרעמד, ווייט פון די אייגענע, איז די געווייטער־נאַכט געווען אַ סך מוראדיקער.

— פישערל!

— וואָס, שמואל-אַבא?

— לאַמיר זיך דערציילן מעשיות. אַז מען דערציילט מעשיות לויפט גיכער פאַרביי די צייט.

מיר האָבן זיך פעסטער צוגעטוליעט איינער צום אַנדערן און פישערל האָט גענומען דערציילן אַ מעשה וועגן אַ בעטלער מיט אַ בן־מלך.

די דונערן האָבן זיך, ווייזט אויס, אָפּגערעדט, אַז זיי זאָלן נישט דערלאָזן און פישערל האָט געמוזט איבעררייסן די מעשה אין דער מיט.

מיר האָבן זיך געפרוּאוּט איבערדעקן מיט דער קאַלדרע איבערן קאַפּ, נאָר עס האָט גאַרנישט געהאַלפן.

מיר זענען אַרויסגעשפרונגען פונם בעטל, פישערל האָט געעפנט דאָס פענסטער און איז אַרויס אינדרויסן.

ער איז געשטאַנען אין נאַכט־העמד, די בליצן האָבן איבער אים געפלאָמט.

ווער ס'האט נישט געזען מיין חבר פישערל אין שייך פון די בליצן, האט קיין שיינס נישט געזען.

— שמואל-אבא, — האט פישערל געשריגן, — שפרינג ארויס דורכן פענסטער, שמואל-אבא!

איך האב זיך א וויילע געקווענקלט. דערנאך בין איך ארויסגעשפרונגען. גראד אין דעם מאמענט האט אנגעהויבן גיסן א רעגן. מיר זענען געווארן פיש-נאס. די פליגל זענען אונז געווארן שווער, קוים וואס מיר האבן זיי געקאנט אויפהויבן.

מיר זענען צוריק אריין אין צימער. פון די קעפ און די פליגל האט געטריפט דאס וואסער. די פאדלאגע איז געווארן נאס.

מיר זענען צוריק אריינגעקראכן אין בעט אריין, זיך צוגעטוליעט איינער צום צווייטן, כדי זיך צו דערווארעמען. אינדרויסן האט געשטראמט דער רעגן.

— פישערל, דו הערסט?

— וואס, שמואל-אבא?

— וואס דער רעגן דערציילט...

טאפ — טאפ, טראפ — בזש... טראפ — א טראפ — בזש...

מיר האבן זיך ביידע ארומגענומען און מיר זענען אנטשלאפן געווארן. אין חלום האב איך ווידעראמאל געזען שלמה המלך. ער איז געשטאנען און האט זיך אויסגעטענהט זיך מיטן האן. איך האב פארשטאנען יעדעס ווארט פון זייער שמועס:

— וואס טוסטו, האן? און וואס מאכן דייע דיינע טויזנט ווייבער? — האט

געפרעגט דער מלך.

— א שיינעם דאנק דיר, מלך, פארן נאכפרעגן זיך. די ווייבער מיינע

לייגן אייער, קוואקען און זענען זיך, דאנקען און לויבן דעם אויבערשטן, געזונט. און וואס מאכן דייע דיינע טויזנט ווייבער, מלך?

— אט, נישט צום פארזינדיקן, ווייסט, וואס כ'ועל דיר זאגן, האן?

צווישן טויזנט ווייבער האב איך נישט געפונען קיין איינע קיין רעכטע.

— אויב אזוי, האב איך שוין מער מזל פון דיר, מלך. מיינע זענען,

קייענהארע, אלע רעכטע. נישטא צווישן זיי קיין איין עקרה. ווילסט פאלגן מיין עצה, מלך, נעם דיר נאך עטלעכע ווייבער — ס'וועט זיך שוין געפינען

עפעס רעכטס.

שלמה המלך האט זיך פארטראכט:

— ביסט אפשר גערעכט, האָן. כל־זמן מען לעבט, דאַרף מען זוכן, נישטערן, אפשר וועט זיך טאַקע געפינען.

מיטאַמאַל איז געשען אַ מערקווירדיקע זאַך: איך האָב געזען ווי שלמה המלך פאַרוואַנדלט זיך אין אַ האָן. זיין קאַם איז פייער־רויט. ער טוט אַ פאַטש מיט די פליגל און פליט אַרויף אויפן פלויט.
— קוקעריקו!

פון דעם קריי האָב איך זיך אויפגעכאַפט. אַ מאַדנער חלום — האָב איך זיך געטראַכט. אינדרויסן האָט שוין געטאַגט. די גן־עדן־הענער האָבן געקרייעט.

מיין חבר פישערל איז נאָך געשלאָפן. ער איז, ווייזט אויס, געווען מיד. דאָס רעכטע הענטל האָט ער געהאַלטן אויפן האַרץ. ער האָט געשמייכלט. שלאָפנדיקערהייט איז ער געווען וואונדערלעך שיין. איך האָב זיך נישט געקאַנט איינהאַלטן און אים געגעבן אַ קוש אין שטערן.

איך בין שטיל אַרויסגעקראַכן פונם בעטל. ס'איז מיר געווען אַ שאַד אים צו וועקן. איך בין צוגעגאַנגען צום פענסטער און אַרויסגעקוקט. נאָכן ביינאַכטיקן רעגן איז די ערד געווען פריש. די גראַזן האָבן געשמעקט, אַ מחיה נפשות. די פייגל צווישן ביימער האָבן געזונגען שירה.

— שיין זענען דייע וועלטן, רבונו של עולם, — האָב איך געפליסטערט.
— איך קאָן נאָר נישט פאַרשטיין, צו וואָס האָבן דיר געטויגט דריי גן־עדנס. צי וואַלט דען נישט געווען בעסער, ווען ס'איז דאָ איין גן־עדן פאַר אַלעמען, אָן פעסער, אָן וויזעס און אָן קידער־ווידער?

איך האָב זיך דערשראַקן פאַר מיין אַפיקורסישן געדאַנק. אַ שיינע מעשה, — האָב איך זיך געמוסרט, — דו, שמואל־אַבא, גייסט לערנען דעם בורא־עולם שכל. די חכמה, וואָס ער פאַרמאַגט אין מינדסטן נאָגל פון זיין מינדסטן פינגער, פאַרמאַגסטו נישט אין דיין גאַנצן לייב און לעבן.

אין מזרח איז אויפגעגאַנגען די זון, אַ גרויסע, אַ שטראַלנדיקע. אַ גאַלדענער שטראַל איז געפאַלן אויף מיין חבר פישערל. אים אַזוי לאַנג געקיצלט אונטער דער נאָז, ביז ער האָט זיך איבערגעוועקט.
— אַ גוט מאַרגן, פישערל!

פישערל האָט זיך אויסגעריבן די אויגן. אין דער ערשטער רגע האָט ער, ווייזט אויס, פאַרגעסן וואו ער געפינט זיך. דערנאָך איז ער אַרויסגע־שפרונגען פונם בעטל.

מיר האבן זיך געוואָשן און געזאָגט „מודה אני“. פון דער דאָזיקער תפילה איז אונז געוואָרן גרינגער אויף דער נשמה.

מיר זענען אַריינגעגאַנגען צום הייליקן פעטרוס. דער אַלטער איז נישט געווען אין שטוב. ער איז אַוועק אין דער צערקווע זיך מאַדליען.

אויפן טיש איז געשטאַנען אַ קריגל מילך. מיר האָבן געטרונקען די מילך, צוגעביסן מיט ראָזאַווע ברויט. פונדערווייטנס האָבן געקלונגען די גלעקער.

דער אַלטער איז אַהיימגעקומען. דערזען אונז עסן, האָט ער גוטמוטיק אַ שמייכל געטאָן. ער האָט יעדן פון אונז אַ קניפ געטאָן אין בעקל:

— איר האָט זיך שוין געמאַדליעט, חברה? — האָט ער געפרעגט.

— מיר האָבן שוין געזאָגט „מודה אני“. וואָס דען, מירן עסן פאַר „מודה אני“? אַ שיינ פנים וואָלטן מיר געהאַט.

— אויב אַזוי, איז גוט, — האָט געשמייכלט דער אַלטער. — יעדע רגע איז ער מחויב אַנצוקומען, דער מלאך, וואָס דאַרף אייך פירן צום שור־הבר. געדענקטס, חברה, און פירט זיך אויף בראָוו, וועט אייך זיין וואויל ווי די וועלט.

מיר האָבן אים באַטראַכט און זיך געשוואוירן, אַז מיר וועלן זיין בראָוו.

ער האָט צופרידן געשאַקלט מיטן קאַפּ. זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש. ער האָט זיך איבערגעצלמט און גענומען עסן.

מיר האָבן אים באַטראַכט און זיך געפילט היימישער מיט אים. דער וואָנט־זייגער האָט אויסגעקלונגען זיבן.

אָנײַעל אַ

דער הייליקער פעטרוס האָט זיך אָפגעווישט די ליפן, אַ גלעט געטאָן די באַרד און אונז געזאָגט, מיר זאָלן אים געבן דעם דימענט פון שלמה המלכס קרוין. פישערל האָט אים דערלאָנגט דעם דימענט. ער האָט אים באַטראַכט פון אַלע זייטן און געשמאַטשקעט מיט די ליפן.

— אַ טייערער דימענט, אַ דימענטענער דימענט! אַזאַ דימענט האָט דעם ווערט איך ווייס אַליין נישט וויפל.

דער אַלטער האָט אַרויסגענומען פונם שופלאָד אַ בויגן פאַפיר און אָנגעשריבן אַ קוויט, אַ באַשטעטיקונג, אַז ער האָט דערהאַלטן דעם דימענט. פישערל האָט באַהאַלטן דעם קוויט. דער אַלטער האָט אָפגערוימט פונם טיש. דער זייגער אויף דער וואַנט האָט אויסגעשלאָגן: ניין.

מיר האָבן דערהערט אַ קלאַפּ אין טיר און איידער דער אַלטער האָט נאָך אַרויסגעזאָגט דאָס וואָרט „אַריין“, האָט זיך די טיר געעפנט און אַ הויכער, ברייטפלייציקער מלאַך מיט גראַע, שטעכעדיקע אויגן איז אַרייַן געקומען. ער האָט זיך פאַרנויגט פאַרן אַלטן אַפאַסטאַל, דריי מאָל אַ פאַכע געטאַן מיט די פליגל און געזאָגט:

— איך בין געקומען נעמען די זשידקעס, זיי פירן צום שור־הבר. דימיטרי אָנגעל הייס איך.

ער האָט געוואָרפן אַ ביזן בליק אויף אונז. זיינע שטעכעדיקע אויגן און זיינע פאַרדרייטע וואַנסעס האָבן בולט דערציילט, אַז ער איז אַ שונא ישראל, אַן אמתער אַנטיסעמיט.

דער אַלטער האָט דעם מלאַך עפעס איינגערוימט אין אויער אַריין. מיר זענען געשטאַנען אין אַ זייט און האָבן געציטערט.

דימיטרי אָנגעל האָט אַ דריי געטאַן די וואַנסעס און מיט אַ גיפטיק שמיכעלע צו אונז אַ זאָג געטאַן:

— היידאַ, זשידקי!

מיר האָבן נישט געהאַט קיין ברירה און מיר זענען מיט אים אַרויסגע־גאַנגען. דער אַלטער האָט אונז באַגלייט ביז צו דער טיר.

מיר האָבן זיך אויפגעהויבן אין דער לופטן. פאַרויס איז געפלוין

דימיטרי אנגעל, ער האָט געפאָכעט מיט זיינע גרויסע, שטאַרקע פליגל און
געזונגען :

זשעד, זשעד,

כאַלאַמעד,

ניעמאָ סאַבאַטאַ,

שטאַרנאַ קאַפּאַטאַ.

דאָס לידל, וואָס ער האָט געזונגען, איז אונז שטאַרק נישט געפעלן
געוואָרן, נאָר מיר האָבן גאַרנישט געקאָנט טאָן. מיר האָבן געמוסט הערן
און שווייגן. ביי פישערלעך האָב איך געזען טרערן אין די אויגן.

דימיטרי אנגעל האָט זיך אַלעמאַל אומגעקוקט. אונזערע פליגל זענען
געווען יונגע און שוואַכערע פון זיינע. ער האָט זיך געכעסט, וואָס מיר
פליען ווי געפּרטע הינדלעך, און פון אונז געהאַלטן אין איין חוּזקן :

— טאַטעלע... מאַמעלע... אַ קוילעטש אַ שטיק — כיק, כיק, כיק.

דאָס, וואָס מיר האָבן איבערגעלעבט בשעת דעם פלי מיט אַט־דעם
רשע, ווייסט נאָר איין גאָט. מיר האָבן זיך פאַרשאַלטן די יאָרן. הלוואי
וואָלטן מיר געווען צעבראַכן די פליגל, איידער מיר זענען אַרויסגעפּלויגן.

פאַרנאַכט האָבן מיר זיך אַראָפּגעלאָזט נעבן אַ וואַלד. אין דער רעכטער
האַנט איז געשטאַנען דער תּפּיס־שטאַל, באַוואָרנט מיט קראַטעס. פאַרן
שטאַל האָט זיך אַרומגעדרייט אַ מלאַך מיט אַ שווערד אין דער האַנט און
געהיט דעם געפּאַנגענעם. דימיטרי אנגעל האָט אונז צוגעפירט צום מלאַך
אויף דער וואַך. ער האָט אים עפּעס געזאָגט אויף אַ שפּראַך, וואָס מיר האָבן
נישט פאַרשטאַנען, און די גאַנצע צייט געוויזן מיטן פינגער אויף אונז.

דער מלאַך אויף דער וואַך האָט אַ זאָג געטאָן „כאַראַשאַ“ און דימיטרי
אַנגעל האָט זיך מיט אים געזענגט. ער האָט צעשפּרייט זיינע פליגל און איז
אַוועקגעפּלויגן. פּונדערווייטנס האָבן מיר נאָך געהערט ווי ער זינגט : „זשעד,
זשעד, כאַלאַמעד“...

דער מלאַך פון דער וואַך האָט מיט אַ גרויסן שליסל געעפּנט דעם
שווערן, אייזערנעם טויער פון תּפּיס־שטאַל. מיר זענען אַריינגעגאַנגען און
דערזען אונזער שווי־הבר, ווי ער ליגט געקאָוועט אין קייטן. ער איז געווען
מאַגער ווי אַ שטעקן. ווען מיר וואָלטן נישט געוואוסט, אַז ער איז עס,
וואָלטן מיר אים בשום אופן נישט דערקענט.

פישערל איז צו אים צוגעגאנגען און אים אַ גלעט געטאָן ... דער שור-
הבר האָט אים אָנגעקוקט מיט גרויסע, טרויעריקע אויגן.
— צו וואָס האָט דיר געטויגט דאָס אַנטלויפן? — האָט פישערל אים
געזאָגט. — אַז אַ נאַרישע מלאכטע מאַכט אַ שפּאַס, דאָרף מען שוין אַנטלויפן?
דער שור-הבר האָט, ווייזט אויס, פאַרשטאַנען דעם מוסר פון מיין חבר.
אין זיינע אויגן האָב איך געזען חרטה.

פישערל האָט אים געטרייסט און נישט אויפגעהערט צו גלעטן:
— נאָך עטלעכע וואָכן, שור-הבר, און מיר וועלן דיך אהיימנעמען צוריק
אין אידישן גן-עדן אַריין. ס'אָנדערע מאָל זאָלסטו וויסן. מיר זענען געקומען
דיך אָפהיטן. און דערנאָך וועסטו מיט אונז צוריקגיין. ס'זעט זיין ששון
ושמחה אַז דו וועסט צוריקקומען. וועסט זען, צי איך זאָג אַ ליגנט.
איך בין צו אים אויך צוגעגאנגען, אים געגלעט און דערציילט, ווי אַזוי
די גן-עדן-לאַנקע בענקט נאָך אים. פון זינט ער איז אַנטלאָפן, זענען די
גראַזן פון דער גן-עדן-לאַנקע מאַדנע טרויעריק. און די גרילן זינגען נישט.
און די שמעטערלינגען בלאַנדזשען אַרום פאַריתומטע און קאַנען זיך קיין
אַרט נישט געפינען.

— אַבער, אַז דו וועסט צוריקקומען, — האָט פישערל געזאָגט, — וועט
אַלצדינג צוריק אויפגעריכט ווערן. די גן-עדן-לאַנקע וועט זיך צעבליען
ווי אַמאַל, די גרילן וועלן זינגען ווי אַמאַל, און די שמעטערלינגען וועלן
וויסן, אַז די גן-עדן-לאַנקע איז זייער היים.

דער וואָך-מלאַך האָט אינז אַ וואונק-געטאָן. מיר האָבן פאַרשטאַנען,
אַז ער הייסט אונז אַרויסגיין. פאַר היינט איז גענוג.

מיר האָבן זיך געזעגנט מיטן שור-הבר, אים צוגעזאָגט, אַז מיר וועלן
מאַרגן נאַכאַמאַל קומען און מיר זענען אַרויס פון דער תּפּיסה-שטאַל.

דער וואָך-מלאַך האָט צוריק פאַרשלאָסן די טיר און מיר זענען
געשטאַנען אין דרויסן, נישט וויסנדיק וואָס צו טאָן, וואוהיין מיר האָבן צו
גיין און וואו מיר וועלן נעכטיקן.

— שמואל-אַבא!

— וואָס, פישערל?

— וואָס וועט זיין דער סוף, שמואל-אַבא?

— איך זאָל אַזוי וויסן פון בייו, פישערל.

דער אָונט האָט גענומען טונקלען. איבערן וואָלד האָבן געציטערט די שטערן. די אייגענע שטערן וואָס אין דער היים און פאַרט פּרעמדע. ווען ס'איז שוין געוואָרן גוט טונקל, האָבן מיר דערזען אַן אַלטיטשקן מיט אַ לאַנגער, וויסער באַרד. ער האָט זיך דערנענטערט צו אונז. אויף דער פּלייצע האָט ער געטראָגן אַ זאַק. איך האָב אים באַטראַכט און וואָלט געקאָנט שווערן, אַז ס'איז אליהו הנביא.

פישערל האָט, ווייזט אויס, געטראַכט דאָס אייגענע. ער האָט מיך אַ טאַרע געטאָן און געפּליסטערט

— זעסט, שמואל-אַבא, אליהו הנביא ...

— פון ווען אַן טראַגט אליהו הנביא אַ צלם אויפן האַל, פישערל ?
דער אַלטער איז צוגעקומען צו אונז. דער וואָך-מלאַך האָט אַ פּאַכע געטאָן מיט דער שווערד און אַ געשריי געטאָן :

— סמירנאָ !

מיר זענען שטיין געבליבן ווי סאַלדאַטן. דער אַלטער האָט אַבער יעדן פון אונז אַ גלעט געטאָן איבערן קעפל און ווייך און גוטמוטיק געשמייכלט :

— דאָס זענט איר, די אידישע מלאכימלעך ... גוט ... איך בין דער הייליקער ניקאָליי ... איך וועל אייך ווייזן, וואו איר וועט וואוינען די גאַנצע צייט ... דערווייל נאָט אייך אַ מתנה ... נעמט ... נעמט ...

ער האָט אויפגעבונדן דעם זאַק, פישערלען האָט ער געשענקט אַ בלייע-נעם סאַלדאַט און מיר אַ הענדל פון צין.

דער אַלטער האָט גערעדט לשון-קודש און מיר האָבן זיך פשוט מחיה געווען. ער האָט צוריק פאַרבונדן דעם זאַק און אים פאַרוואָרפן אויף די פּלייצעס.

— קומטס, חברה !

ער איז געגאַנגען פאַרויס, מיר נאָך אים. מיט אים איז אונז געווען היימלעכער. מיר זענען אַריין אין וועלדל. דער אַלטער האָט אַנגעצונדן זיין לאַמטערן.

מיר זענען געגאַנגען פאַמעלעך. ביים שיין פונם אַלטנס לאַמטערן האָבן מיר געזען, ווי די ווערוויקעס שפּרינגען פון בוים צו בוים. מיר האָבן געהערט ווי נאָכט-פייגל רופן זיך איבער. אַ סאַרנע איז אונז איבערגעלאָפן דעם וועג. מיר האָבן געהערט אַ וואַסערל פּלאַפּלען פונדערווייטנס.

דער אַלטער האָט זיך אַלע וויילע אומגעקוקט, אַ שמייכל געטאָן און
געזאָגט :

— איר זענט מיד, חברה? אַט, אַט, און מיר וועלן זיין ביים וואַלד-
וועכטער. דאָרט וועט איר וואוינען ביז דער שור-הבר וועט אַפקומען די
שטראָף.

דער אַלטער האָט געטראָפן. מיר זענען טאַקע געווען מיד. אַ גאַנצן
טאַג געפלוין אינאיינעם מיט דעם רשע דימיטרי אַנגעל.

מיר זענען געגאַנגען. קוים, קוים געשלעפט די פיס. דאָס רוישן פונם
וואַסער איז געוואָרן אַלץ גענטער. ביים סאַמע ברעג פון טייך איז געשטאַנען
אַ הילצערן הייזל. דער אַלטער איז שטיין געבליבן. אַוועקגעשטעלט דעם
לאַמטערן אויף דער ערד. דער אַלטער האָט אַנגעקלאַפּט :

— עפן, איוואָן! איך בין עס, דער הייליקער ניקאָליי.
די טיר האָט זיך געעפנט. איוואָן דער וואַלד-וועכטער איז אַרויסגע-
קומען. ער איז געווען אַ מיטלוואוקסיקער מלאַך מיט קורצע, פעסטע פליגל.
— די צוויי אידישע מלאַכמלעך וועלן ביי דיר איינשטיין, איוואָן, —
האָט דער הייליקער ניקאָליי געזאָגט. — זע, גיב אויף זיי אַכטונג. אונזער
עסן עסן זיי נישט. גיב זיי נישט-געקאַכטע מילך אין אַן ערדן טעפל און
ראַזאָווע ברויט.

דער אַלטער האָט זיך מיט אונז געזעגנט און איז אַוועק. ער האָט זיך
פאַרלוירן צווישן די ביימער אין וואַלד.

מיר זענען אַריינגעגאַנגען אין שטוב. אויף די ווענט זענען געהאַנגען
הייליקע בילדער. דורכן פענסטער האָט מען געזען דעם טייך.
איוואָן דער וואַלד-מלאַך האָט אונז באַטראַכט פונם קאַפּ ביז די פיס.
ער האָט זיך געחידושט און אַליין נישט געוואוסט, וואָס ער זאל אונז זאָגן.
צום סוף האָט ער אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט און אַ ברום געטאָן :
„ניטשעוואָ“.

די טיר פונם צווייטן צימער האָט זיך געעפנט און ס'איז אַריינגעקומען
אַ יונג מלאַכטע מיט בלאַנדע צעפּ און בלאַע אויגן. דער וואַלד-מלאַך
האָט איר געזאָגט עפעס אויף אַ שפראַך, וואָס מיר האָבן נישט פאַרשטאַנען.
מיר זענען נאָר געוואויר געוואָרן, אַז זי הייסט אַניעלאַ.

די בלאַנדע מלאַכטע איז צוריק אַריין אין צווייטן צימער. עס האָט
נישט קיין סך געדויערט און זי האָט געבראַכט צו טראָגן פרישע מילך און

ראזאָווע ברויט. מיר האָבן זיך צוגעכאַפט צום עסן, געזשלאַקעט די מילך, געביסן דאָס פרישע ראָזאָווע ברויט און מיר האָבן זיך פשוט מחיה געווען. דער וואַלד־מלאך האָט אַראָפּגענומען די ביקס פון דער וואַנט. ער איז צוגעגאַנגען צו אַניעלאָן, איר געגעבן אַ קוש אין שטערן און איז אַוועקגע־גאַנגען אויף אַ גאַנצער נאַכט היטן דעם וואַלד.

מיר זענען געבליבן אַליין מיט דער שיינער, בלאַנדער מלאכטע, דער טאַכטער פונם וואַלד־מלאך. זי האָט זיך אַרומגעדרייט איבער דער שטוב, געמאַכט אַרדענונג און בשעת־מעשה געטרילערט ווי אַ קאַנאַריק. זי איז מיר שטאַרק געפעלן געוואָרן, די דאָזיקע אַניעלאָ. יעדער ריר אירער איז געווען מלאַחן. מיין חבר פישערל, אָבער, איז געווען אויסער זיך. ער האָט מיך אַוועקגערוּפן אין אַ זייט און מיר אַריינגעשעפטשעט אין אויער:

— אַזאַ שאַנהייט, שמואל־אַבא, האָב איך נאָך נישט געזען. זאָל זי זאָגן איין וואָרט, בלייב איך דאָ אין גויאישן גן־עדן. איך וואַלט געקאַנט אויף איר קוקן פון אינדערפרי ביז אויפדערנאַכט און נישט מיד ווערן. דערהערנדיק פון מיין חבר די דאָזיקע ווערטער, בין איך געוואָרן שטאַרק צערודערט. דאָס זענען יענער ווערטער, — האָב איך געטראַכט, — וואָס מען הערט אָפּט אין דער „דריי אַבות־אַליי“ פון פאַרליבטע פאַרלעך. דאָס האַרץ האָט מיר אַ צופּ געטאָן. איך האָב מורא געהאַט, אַז מיין חבר איז שוין אַ פאַרפאַלענער.

— דו ביסט דאָך אַ אידישער מלאך, פישערל, און זי איז אַ גויאישע מלאכטע, ס'גראַמט זיך נישט, פישערל, מיין חבר איז מיטאַמאָל טרויעריק געוואָרן. איך האָב אים דערמאַנט אַ זאך, וואָס איז אים נישט געווען צום האַרצן.

אין דרויסן האָט גערוישט דער וואַלד און דאָס וואַסער. אין שטוב האָט זיך אומגעדרייט אַניעלאָ פון איין ווינקל צום אַנדערן. פישערל האָט פון איר נישט אַראָפּגענומען די אויגן.

איך האָב אים אַ צי געטאָן פאַרן רעכטן פליגל:

— קום, פישערל, אַרויס אַביסל אינדרויסן.

ער איז מיר נאָכגעגאַנגען אַ פאַרחלומטער. מיר האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביים ברעג טייך. פון הינטער אַ וואַלקן איז אַפירגעקראַכן די לבנה. פישערל האָט אַפּגעזיפּצט.

די אמתע סימנים, — האָב איך געקלערט. — קוים באַווייזט זיך די לבנה, זיפצט ער שוין. באַלד וועט ער נעמען שרייבן שירים. זי האָט אים אנגעטאָן אַ כישוף, אַט די דאָזיקע בלאַנדע מלאכטע. פישערל איז געזעסן אַ צייט לאַנג און האָט געשוויגן. איך האָב זיך צוגעהערט צום רוישן פונם וואַסער. מיט אַמאָל האָב איך דערפילט אַ בריי אויף מיין לינקן פליגל. ס'איז געווען אַ טרער פון מיין חבר פישערל. — פישערל, גאָט איז מיט דיר, וואָס וויינטו? ער האָט מיר גאַרנישט געענטפערט. ער האָט מיך נאָר אַרומגענומען מיט איין האַנט און געזונגען:

זינט כ'האָב דיך געזען, מיין לעבן,
זיך פאַרען אין טאַטנס שטוב,
האָב איך מיר אַ שבועה געגעבן,
אַז איך האָב דיך באַמת ליב.

איך קאָן זיך קיין אַרט נישט געפינען
זינט כ'האָב געזען דיין געשטאַלט.
איך וועל נאָך אַראָפּ פון זינען
און שרייען אין די גאַסן „געוואַלט“.

דאָס ליד איז געווען סיאַמקעס אַ ליד. פישערל האָט נאָך נישט קיין אייגענע לידער, מען קאָן אים נאָך ראַטעווען. מען דאַרף אַוועק, אַוועק פון דאַנען, כל-זמן ס'איז נאָך צייט, כל-זמן די ליבע איז נאָך אַ פונק. ווייל קוים וועט זי ווערן אַ פייער, וועט זיין צו-שפעט.

— פישערל!

— וואָס איז, שמואל-אַבא?

— לאַמיר אַוועקפליען פון דאַנען תיכף, די רגע.

— און וואָס וועט זיין מיטן שור-הבר, שמואל-אַבא?

— וואָס האָב איך געקאַנט דערויף ענטפערן? מען האָט דאָך אונז געשיקט אַהער היטן דעם שור-הבר און אים צוריקברענגען. איך האָב אַ וויילע געטראַכט און דערנאָך אַ זאָג געטאָן צו מיין חבר:

— אַט די אַניעלאַ איז גאַרנישט קיין שיינע. דיין שוועסטער עטל איז

א סך שענער, פישערל. די אידישע מלאכטעס זענען בכלל שענער. אײַא.
פישערל?

מיין חבר האָט אָפּגעזיפּצט :

— רעדסט גלאַט אין דער וועלט אַרײַן, שמואל־אַבא. אַניעלאַ איז שײַן
און אַ מלאַך טאָר נישט פאַרמיאוסן קײַן שײַנקײַט, זי מעג אָפּילו זײַן אַ
פרעמדע.

ער איז שוין פעסט אין דער אַרבעט, — האָב איך געטראַכט. ער רעדט
שוין מיט הויכע ווערטער. זאָל אים דער אויבערשטער העלפּן. איך אַליין
ווייס נישט, צי איך וועל קאָנען.

מיר האָבן געהערט אַניעלאַס שטים, זי איז געשטאַנען ביים אָפּענעם
פענסטער און אונז גערופן :

— העי, כלאַפּצי! העי, כלאַפּצי!

פישערל האָט אַ ציטער געטאַן. מיר האָבן זיך אויפּגעהויבן און זענען
אַרײַנגעגאַנגען אין שטוב.

אַניעלאַ האָט אונז געווין אויף שטום־לשון, אַז ס'איז שוין צײַט זיך
צו לײַגן שלאָפּן. זי האָט אונז אַרײַנגעפירט אין אַ באַזונדער חדר און אַליין
איז זי אַוועק אין איר צײַמער אַרײַן.

מיר האָבן זיך געלייגט שלאָפּן. פישערל האָט די גאַנצע צײַט גערעדט
פונם שלאָף און מיך אַלע מאָל איבערגעוועקט.

אינדערפרי זענען מיר אויפּגעשטאַנען. אַניעלאַ האָט אונז דערלאַנגט
מילך און ראַזאַווע ברויט. דער מלאַך פונם וואַלד איז שוין געווען אין
דער היים. ער איז געלעגן און געכראַפּעט. אַניעלאַ האָט אַרויסגעטריבן די
ציגן פון שטאַל. איך און מיין חבר פישערל האָבן זיך געלאָזט פליען צו
דעם תּפּיסה־שטאַל, וואו דער שור־הבר איז געלעגן, אַכטונג געבן, מען זאָל
אים געבן עסן צו דער צײַט און מען זאָל אים נישט פּײַנקן.

פון זינט מיר זענען געקומען, האָט מען שוין דעם שור־הבר געהעכערט
די פאַרצײע הײ. ער האָט אָנגעהויבן קומען צו זיך. געוואָרן אַביסל פולער.
מיט יעדן גראָם, וואָס איז אים צוגעקומען, האָב איך זיך געפּריידט.

מיין חבר פישערל איז אַבער אַרומגעגאַנגען אַ צעטראַגענער. אין די
עטלעכע טעג, וואָס דער שור־הבר האָט צוגענומען, האָט ער אָפּגענומען.
יעדע ווײַלע איז ער מיר אַוועקגעקומען פון אונטער די הענט. ער האָט

כסדר אַרומגעבלאָנדזשעט אין וואָלד, געגעסן אָן אַפעטיט און געשלאַסן אומרואַיק.

אויפדערנאַכט, ווען מיר זענען אַהיימגעקומען אין וואָלד אַריין, האָט אונז אַניעלאַ אָפגעוואַרט. זי האָט זיך מיט אונז גענומען חברין, אונז אויסגעלערנט זינגען גויאישע גן־עדן־לידלעך און מיר האָבן זי אויסגעלערנט אידישע. ס'איז אונז געווען גוט מיט דער דאָזיקער שיינער מלאכטע. פישערל האָט פון איר נישט געקאַנט אַפרייסן די אויגן. אַז אים איז אויסגעקומען צו זיצן נעבן איר, איז ער געוואָרן רויט.

איינמאַל אין אַ זונטיק האָט זי אונז פאַרבעטן גיין מיט איר אין וואָלד אַריין קלויבן יאַגדעס. דער פאַטער איוואָן דער וואָלד־מלאך איז געשלאַפן. אַניעלאַ איז געווען שייין ווי תמיד און אָפּזאָגן איר איז נישט געווען מעגלעך. מיר זענען אַוועק מיט איר טיף אין וואָלד אַריין. פליען האָט מען נישט געקאַנט, די ביימער זענען געווען צו געדיכט, איז מען געגאַנגען צופוס. אַניעלאַ האָט געלאַכט, געזונגען און געשטיפט. אַלע ווילע האָט זי זיך איינגעבויגן, אָפּגעריסן אַ פאַר יאַגדעס און אַריינגעלייגט אין קריגל, וואָס זי האָט מיטגענומען פון דער היים. פון צייט צו צייט האָט זי אָפּגעריסן אַ גאַנץ שטענגעלע און אונטערגעטראָגן עס אונז צום מויל. פישערל האָט גע־צופט מיט די ליפן די יאַגדעס פון שטענגעלע. זיינע באַקן האָבן דערביי געפלאַמט אַ סך רויטער פון די יאַגדעס.

ער איז געגאַנגען מיט אַן אַראָפּגעבויגענעם קאַפּ, געשוויגן, נישט אַרויס־גערעדט קיין וואָרט.

איך האָב אים אַוועקגערופן אין אַ זייט און אים געפרעגט, צי ער וויל אפּשר בלייבן אַליין מיט אַניעלאַ. ער האָט זיך דערפריידט. די אויגן האָבן ביי אים אויפגעבליצט.

— ביזט אַ וואוילער חבר, שמואל־אַבא. כ'וועל עס דיר קיינמאַל נישט פאַרגעסן. טראָג זיך אָפּ פון דאַנען, אַניעלאַ זאַל אַפילו נישט באַמערקן ווען. איך האָב אים צוליב געטאַן. בשעת פישערל מיט אַניעלאַן האָבן זיך אַראָפּגעבויגן צוזאַמען צו דער ערד און זענען געווען פאַרטיפט אין קלייבן יאַגדעס, האָב איך זיך אָפּגעטראָגן.

אַהיימגעקומען זענען זיי ערשט פאַרנאַכט. אַניעלאַ איז געווען מיד און מיין חבר פישערל איז געווען גליקלעך.

ביינאַכט, ווען איך האָב זיך איבערגעוועקט פון שלאָף, האָב איך געזען,

ווי מיין חבר פישערל שטייט ביים פענסטער, אין דער האַנט האַלט ער עפעס.
 — פישערל, פאַרוואָס שלאָפסטו נישט?
 — איך קאָן נישט, שמואל-אַבא.
 איך בין אַראָפּגעשפרונגען פונם בעט און בין צו אים צוגעגאַנגען.
 — וואָס האַלטסטו דאָרט אין דער האַנט, פישערל?
 — גאַרנישט, ס'איז אַ סוד, שמואל-אַבא.
 ער האָט פעסטער צוגעמאַכט די האַנט. מיך האָט עס פאַרדראָסן. ס'טייטש, האָב איך געטראַכט, מיין בעסטער חבר האָט אַ סוד און איך ווייס נישט דערפון. וואו איז חברשאַפט?
 פישערל האָט דערפילט, אַז איך בין ברוגו. ער איז צוגעגאַנגען צו מיר און מיר אַ קוש געטאָן.
 — שמואל-אַבא, אַז איכיל אויסזאָגן דעם סוד, וועט ער שוין נישט זיין אַזוי שיק.
 — איז דאָרף מען נישט, פישערל. איך וועל דיר אויך נישט מער דערציילן קיין סודות.
 איך האָב געזען ווי פישערל קעמפט מיט זיך, שלאָגט זיך מיט דער דעה:
 יאָ דערציילן, צי נישט דערציילן? איך בין געשטאַנען און געוואָרט.
 פישערל האָט געעפנט די האַנט. איך האָב דערזען אַ בלאַנדן לאַק.
 — דאָס האָט זי דיר געגעבן, פישערל?
 — זי, — האָט פישערל געשטאַמלט. איך האָב געפילט, אַז דאָס אַנטפלעקן דעם סוד האָט אים געקאָסט געזונט.
 איך האָב געהאַט חרטה און זיך געגעבן דאָס וואָרט, אַז מער וועל איך שוין נישט מאַנען ביי אים, ער זאָל מיר דערציילן זיינע סודות. אַ שאַטן האָט זיך אַריינגעמישט אין אונזער חברשאַפט.
 איך בין צוריק אַריינגעקראַכן אין מיין בעטל. אַ צייט לאַנג בין איך געלעגן מיט אָפענע אויגן. דאָס האַרץ האָט מיר מאַדנע געקלעמט.
 פון יענער נאַכט אָן, ווי נאָר איך פלעג זען מיין חבר מיט אַניעלאָן, האָב איך זיך אָפּגעטראָגן, זיך געמאַכט נישט-וויסנדיק, איך האָב אַליין אַרומגעבלאַנקעט אין וואַלד, אָדער זיך געלאָזט פליען אויף אַ שפּאַציר איבערן טייך.
 די טעג זענען געלאָפּן — גיי כאָפּ זיי. דער שור-הבר איז מיט דער

צייט געוואָרן מער בהמה, גענומען לייב אויף זיך. אמת, נישט ווי אַמאַל.
דער אידישער גן־עדן וועט נאָך האָבן אַ סך צו פאַרריכטן.

מיין חבר פישערל איז אויך נישט געזעסן ליידיק, דעם שור־הבר האָט
ער איבערגעלאָזט אינגאַנצן אויף מיר, איך זאָל אים היטן. ער אליין האָט
אויף יעדן בוים אין וואַלד אויסגעקריצט „אַניעלאַ“, מיטן שטעקעלע אין
זאַמד ביים ברעג טייך געצייכנט דעם נאָמען „אַניעלאַ“ און פונם שלאָף
געפליסטערט דעם נאָמען: „אַניעלאַ“.

אפשר האָט ער געשריבן שירים אויך, נאָר איך האָב אים נישט געפרעגט
און ער האָט מיר נישט געוויזן.

יעדן שבת איז געקומען צו גיין. דער הייליקער ניקאַלאַי מיטן זאַק אויף
די פלייצעס. פישערלען האָט ער זעלטן געטראָפּן. דערפאַר האָט ער כסדר
מיט מיר געקנעלט און מיר געגעבן פאַרשידענע מתנות.
— אפשר וואָלט געווען אַ יושר, שמואל־אַבא, זאָלסט שוין בלייבן דאָ,
זיך אָפּשמדן, האָ? אונזער גן־עדן איז שענער ווי אייערער. ס'וועט דיר
דאָ זיין וואויל ווי די וועלט.

איך האָב זיך נישט געלאָזט, אים אָפּגעענטפערט אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט.
ערשטנס, ווייס איך נישט, צי זייער גן־עדן איז שענער. איך האָב אים דען
געזען? מען לאָזט מיך דאָך נישט פליען פון דאַנען ביו אַהין. און צווייטנס —
וואו איז דאָס פינטעלע איד, ר' ניקאַלאַי? אַ קלייניקייט — דאָס פינטעלע איד!
דער אַלטער האָט געשמייכלט:

— ביסט אַן עקשן, שמואל־אַבא! און אַן עקשן, איז פע!

ער איז אַוועקגעגאַנגען מיט גאַרנישט. נאַכאַמאָל געקומען און ווידער־
אַמאַל אַוועק מיט גאַרנישט.

וואָס אמת איז אמת, פאַר מיין חבר פישערל האָב איך שטאַרק מורא
געהאַט. איצט, ווען ער האָט זיך גענומען אַ מאַנקאַליע אין קאַפּ אַריין,
קאָן אים דער הייליקער ניקאַלאַי נאָך איבעררעדן צו דעם שמד. איך האָב
געבעטן גאָט, אַז די פאַר וואָכן זאָלן וואָס גיכער אַוועק און מיר זאָלן וואָס
גיכער זיין צוריק אין דער היים.

די וואָכן זענען טאַקע געפלויגן. און אַט האָט זיך דערנענטערט דער
טאָג, ווען מען האָט באַדאַרפּט באַפרייען דעם שור־הבר.

שפעטער האָט מיר מיין חבר דערציילט, אַז ער האָט די גאַנצע צייט

תפילה געטאָן, אַז די וואָכן זאָלן זיך ציען און ציען. אָבער מיין תפילה איז געווען בילכער. די וואָכן זענען געפלוּיגן.

— איז דאָך דער בעסטער באַווייז, פישערל, — האָב איך אים געזאָגט, — אַז דער אויבערשטער האָט נישט געוואָלט זאָלסט זיך שמדן און חתונה האָבן מיט אַניעלאָן.

דעם טאָג אָבער, וואָס מען האָט באַפרייט דעם שור־הבר, איז פישערל געווען אויס מלאַך. ער איז געווען בלייך און אַניעלאָ איז אַרומגעגאַנגען אַ פאַרוויינטע.

גאַנץ פרי איז צו אונז געקומען דער הייליקער ניקאַלאָי. ער האָט אונז אויפגעוועקט מיט דער בשורה, אַז מען וואָרט אויף אונז, כדי אונז איבער־צוגעבן דעם שור־הבר.

מיר האָבן זיך אָנגעטאָן און זענען אַרויס אין דרויסן. אַניעלאָ איז געשטאַנען ביים פענסטער מיט גרויסע, טרויעריקע אויגן.

— זיי געזונט, אַניעלאָ!

— פלי געזונט, פישערל!

צוויי קוקאַווקעס האָבן זיך איבערגערופן אין וואַלד. אין די גראַזן האָבן געפינקלט טרערן, אין פישערלס אויגן האָבן געבלישטשעט טראַפנס טוי. דער הייליקער ניקאַלאָי האָט געטאַפט מיטן שטעקן דעם וועג. דער ווינט האָט פאַרהויבן די פאַלעס פון זיין כאַלאַט, דער זאַק אויף זיין פלייצע האָט זיך געהוידעט אַהין און אַהער.

פישערל איז געגאַנגען נעבן מיר. ער האָט אַלעמאַל געכאַפט אַ קוק אויף צוריק. דעם וואַלד־וועכטערס הייזל האָט מען שוין נישט אָנגעזען. די ביימער האָבן עס פאַרשטעלט.

איך האָב אַ גלעט געטאָן פישערלס פליגל און שטיל געזאָגט:

— פישערל, פאַרגעס!

מיר זענען געקומען צו דער תפיסה־שטאַל, פאַרנט איז געשטאַנען דער וואַך־מלאַך מיט דער שווערד אין האַנט. עטלעכע טריט ווייטער, דער רשע דימיטרי אַנגעל. ער האָט געהאַלטן אַ פאַפיר אין דער האַנט.

מיר זענען אַריין מיטן וואַך־מלאַך אין שטאַל. דימיטרי אַנגעל האָט אַראַפגענומען די קייטן פונם שור־הבר, די קייטן האָט ער אַוועקגעשליידערט אין אַ זייט. דער הייליקער ניקאַלאָי האָט ביי אים גענומען דעם בויגן פאַפיר און פאַרגעלייענט:

„אין אַנוועזנהייט פונם הייליקן ניקאַלאַי, דעם וואַך-מלאַך גריגאָרי סטאַסיוק, דעם זשאַנדאַרם-מלאַך דימיטרי אַנגעל, נעמען מיר, די מלאַכמלעך פישערל און שמואל-אַבא, איבער דעם שור-הבר, כדי אים צוריק צו פירן אין אידישן גן-עדן אַריין.

מיר פאַרפליכטן זיך תיכף צו פאַרלאָזן דעם גויאישן גן-עדן, זיך נישט אומקוקן און זיך נישט אָפּשטעלן אין ערגעץ ביז דער גרענעץ. מיר נעמען צו קענטעניש, אַז דער זשאַנדאַרם-מלאַך דימיטרי אַנגעל וועט אונז באַגלייטן דעם גאַנצן וועג און מיר וועלן זיך אונטערוואַרפן זיינע באַפעלן.“

מיר האָבן זיך אונטערגעחתמעט אויף דעם דאָזיקן פאַפיר און זיך גענומען גרייטן אין וועג אַריין.

דער שור-הבר האָט זיך קוים געקאַנט האַלטן אויף די פיס, אַזוי אָפּגע-וואוינט איז ער שוין געווען פון גיין. דימיטרי אַנגעל, דער רשע, האָט אָבער נישט געוואָלט וואַרטן, ער האָט געזעצט די נשמה:

— היידאַ, זשידקי!

מיר האָבן אַרויסגעטריבן דעם שור-הבר פּונעם שטאַל... פישערל האָט אים געפירט פאַר איין האַרן און איך פאַרן צווייטן, הינטער אונז איז געפּלויגן דימיטרי אַנגעל. ער האָט זיך געדרייט די וואַנסעס און קאַמאַנדעוועט:

— זשידקי, נאַ פּראַוואַ! זשידקי, נאַ לעוואַ!

דער טאַג איז געווען אַ הייסער. דער גן-עדן-שליאַך אַ שטויביקער (מיר זענען געגאַנגען צופּוס, צוליבן שור-הבר), אין האַלו איז געוואָרן טרוקן. נאָר דער רשע האָט געזעצט די נשמה, זיך נישט געלאָזט אָפרוען אויף אַ ווייל, נישט געלאָזט טרינקען אַ לעק וואַסער. אויב דער ערשטער וועג מיט דעם דאָזיקן אַנטיסעמיט איז געווען נישט צום דערטראַגן, איז דער צוריק-וועג געווען אַן אמת אָפּקומעניש.

— און דו ביסט געווען גרייט צו פאַרבלייבן מיט אַט די רשעים? —

האַב איך געזאָגט צו מיין חבר פישערל.

דימיטרי אַנגעל האָט זיך אונז נאַכגעקרימט: „כאַל, כאַל, כאַל, טאַטעלע, מאַמעלע, אַ שוואַרץ יאַר“ און אַלע מאַל דערלאַנגט אַ שמיץ דעם שור-הבר מיט זיין גומענעם שטעקן.

דעם גאַנצן טאַג זענען מיר געגאַנגען. ס'איז געוואָרן נאַכט. באַרוועסע און הונגעריקע האָבן מיר געפירט דעם שור-הבר פאַר די הערנער, זיך פאַרשאַלטן די טעג און די יאַרן, די גרענעץ האָט מען נאָך אַלץ נישט געזען.

זאל נאָר דער דאָזיקער רשע אַמאָל קומען אין אידישן גן-עדן אַריין.
— האָב איך געטראַכט, — וועל איך מיט אים שוין לערנען בלק. דערוויל
מוז מען ליידן און אַ מכה וועט דער רשע וויסן, אַז ס'טוט אונז וויי...
נאָר, אַז די לבנה איז אויפגעגאַנגען, האָט זיך פישערל נישט געקאַנט
אינהאַלטן און ער האָט אָפגעזיפצט. די לבנה האָט אים דערמאַנט דעם וואָלד-
מלאכס טעכטערל.

דימירי אַנגעל האָט זיך צעלאַכט ביז און שטעכיק:

— ניטשעוואָ, זשידקי, ניטשעוואָ.

נאָר דאָס אַלץ איז נאָך געווען אַ גאַרנישט מיט אַ נישט. פונקט אַנטקעגן
מיטן-נאַכט האָט דימירי אַנגעל אַ געשריי געטאָן „סטאַי!“ מיר זענען שטיין
געבליבן פאַרציטערט. ער האָט אַ דריי געטאָן די וואַנסעס און אונז באַפוילן,
מיר זאָלן פאַר אים טאַנצן „מה-יפית“.

לכתחילה האָבן מיר נישט געוואָלט, נאָר אַז ער האָט אַנגעהויבן פאַכען
מיטן גומענעם שטעקן איבער אונזערע קעפּ, האָבן מיר נישט געהאַט קיין
ברירה און מיר האָבן געמוזט טאַנצן.

נאָך היינט צו טאָג, אַז איך דערמאָן זיך אין יענער לבנה-נאַכט אין
מיטן וועג, כאַפט מיך אַן אַ גרויל. מיר האָבן געטאַנצט, זיך געדרייט, גע-
וואָרפן, געפאַטשט מיט די פליגל. דער שווייס איז גערונען עמערוויז און
ער, דער רשע, איז געפלוין איבער אונז, געפאַכעט מיטן גומענעם שטעקעלע
און געקייכט פאַר געלעכטער.

אַז מיר האָבן שוין גוט אָפגעטאַנצט, זיך קוים געקאַנט האַלטן אויף די
פיס, האָט דער רשע אַרויסגענומען אַ שטיק חזיר און אונז באַפוילן צו עסן!
מיר האָבן זיך געווערט מיט אַלע כוחות, אים געגעבן צו פאַרשטיין,
אַז אידישע מלאכים טאַרן נישט עסן קיין חזיר. נאָר גיי רעד צו דער וואַנט,
דער רשע האָט זיך איינגעשפאַרט און מיר האָבן געמוזט טועם זיין.

מיר האָבן געגעסן און זיך געקרימט, ס'האַט געשלאָגן צו דער גאַל.
אונזער קרימען זיך האָט אים, ווייזט אויף הנאה געטאָן. ער האָט זיך
געטרייסלט פאַר געלעכטער.

מיר האָבן זיך ווייטער געלאָזט אין וועג אַריין. פאַרשעמטע, דערנידע-

ריקטע, איך האָב געזאָגט צו מיין חבר:

— פישערל, געדענק, קיינער אין גן-עדן טאַר נישט וויסן, אַז מיר האָבן
געגעסן חזיר. מען וועט אונז עוקר מן השורש זיין. געדענק, פתח-שין—שאַ.

מיר זענען אָפּגעגאַנגען די גאַנצע נאַכט, דעם גאַנצן טאָג און ערשט פאַרנאַכט זענען מיר אָנגעקומען צו דער גרענעץ. מיר האָבן זיך קוים געהאַלטן אויף די פיס.

דימיטרי אַנגעל האָט איבערגעגעבן אַ פאַפיר דעם הייליקן פעטרוס און זיך מיט אונז אָפּגעזעגנט:

— דאָטוידאַניאַ, זשידקי!

דער אַלטער פעטרוס האָט אָנגעטאָן די ברילן און גענומען ליינען דאָס פאַפיר. אין דער צייט, וואָס ער האָט געלייענט, האָבן מיר זיך אָפּגערוט, אָפּגעאַטעמט. דער שוור-הבר איז געשטאַנען, כאַטש מעלק אים אויס.

— אַן אמתער המן, דער דימיטרי אַנגעל, — האָט זיך אָפּגערופן דער דיין, — און אַזויגס האַלט מען אין גן-עדן. מען זאָל נאָר באַהיט און באַוואַרנט ווערן.

— געלויבט איז השי", — האָט אָפּגעאַטעמט דער רב, — אַבי דער שוור-הבר געפינט זיך שוין צוריק אין אונזער גן-עדן. איך שטעל זיך פאַר די גדולה פון די צדיקים, ווען מען האָט אים צוריקגעבראַכט.

פרעגט שוין נישט, וואָס ס'האָט זיך געטאָן. ס'איז געווען אַ גאַנצער פאַראַד. נאָר וועגן דעם וועל איך דערציילן מירצעשעם מאַרגן. איצט בין איך מיד.

מיין טאַטע איז געזעסן, ווי פאַרגולמט. ער האָט נישט אַראָפּגענומען די אויגן פון מיר.

די מאַמע איז צו מיר צוגעלאָפן, מיך אַרומגעכאַפט קושן און בשעת-מעשה געשאַלטן דימיטרי אַנגעל מיט טויטע קללות.

— דער שלאַק האָט אים געזאַלט טרעפן, אַט דעם דימיטרי רשע, ס'אַראַ געברענטע צרות ער האָט דיר אָנגעטאָן. ס'זאָל אים וואַרפן פון איין עק גן-עדן ביז צום אַנדערן, אַזוי לאַנג, ביז איך וועל זאָגן, אַז ס'איז גענוג.

זי האָט מיך גענומען אויף די הענט און מיך אַריינגעלייגט אין וויגל. איך האָב נאָר געהערט, ווי דער גביר ר' מיכל הורוויץ זאָגט עטלעכע מאָל: „זאָנדערבאַר“.

איך האָב נאָך געפילט דער מאַמעס קוש אויף מיין בעקל און ווי אין חלום האָב איך געהערט, ווי די אורחים געזעגענען זיך מיטן טאַטן.

איך בין אַנטשלאָפן געוואָרן.

דער פֿאַראַד לכבוד דעם שור־הבר

דעם אַנדערן אויפֿדערנאַכט, ווען דער רב, דער דיין און דער גביר ר' מיכל הורוויץ זענען געזעסן ביי אינז אין שטוב, האָב איך נישט געמאַכט קיין לאַנגע שהיות און ווייטער דערציילט:

— קוים זענען מיר, דאָס הייסט איך, מיין חבר פישערל און דער שור־הבר, אַריבער די גרענעץ פונם אידישן גן־עדן, האָבן מיר דערהערט דאָס שאַלן פון אַ טרומייט. דאָס האָט גימפל, דער אידישער גרענעץ־מלאך, צו וויסן געטאָן, אָז מיר זענען דאָ, אָז דער שור־הבר געפינט זיך שוין אויף דער אידישער גן־עדן־טעריטאָריע.

פון אונטער דער ערד זענען אויסגעוואַקסן אַ צענדליק גן־עדן־פּאַסטוכער. זיי האָבן געפירט אויף אַ שטריק אַ צענדליק פעטע, בכבודיקע גן־עדן־קי — די ווייבער פונם שור־הבר. די קי זענען געווען באַצירט מיט פּאַרשידנ־פּאַרביקע סטענגעס לכבוד דעם ליבן גאַסט, זייער מאַן, וואָס האָט זיך אומגעקערט פון דער פרעמד.

גימפל, דער גרענעץ־מלאך, האָט אונז געגעבן אַ צייכן, אָז מיר זאָלן אַפטרעטן. די ערשטע זעאוונג געהער צו דער פּאַמיליע. די קי האָבן געדרייט מיט די עקן, געוואונקען צו זייער מאַן, אים באַגריסט אויף זייער לשון:

— ס'קאַצל קומט, טייערער! מיר האָבן געוויינט דורך די נעכט, נישט געוואוסט, וואָס איבערצוטראַכטן. געלויבט הש״י, וואָס מען זעט זיך געזונט. מיר אַלע זענען אַפּגעטראַטן אין אַ זייט, באַהאַלטן זיך צווישן די ביימער, כדי נישט צו שטערן די דאָזיקע פּאַמיליע־סצענע.

אָן ערך אַ שעה צייט זענען מיר געלעגן באַהאַלטן צווישן די ביימער. מיין חבר פישערל האָט אין דער צייט דערציילט די פּאַסטוכער, וואָס מיר האָבן איבערגעלעבט אין גויאישן גן־עדן.

ווען מיר זענען אַרויס פון צווישן די ביימער, האָבן מיר נאָר געזען, ווי דער שור־הבר לעקט איינע פון זיינע פּלוניטעס, די חנעוודיקע קראַסע מיטן שוואַרצן פּלעק אויפן שטערן.

— פאַר היינט וועט זיין גענוג, — האָט געזאָגט גימפל דער גרענעץ־

מלאך. — איצט דארף מען אָנצינדן אַ פייער אויפן באַרג, צו וויסן טאָן די צדיקים פונם גן־עדן די פריילעכע בשורה.

עטלעכע פּאַסטוכער זענען אַוועק, זיי האָבן זיך אַרויפגעדראַפּעט אויפן הויכן גן־עדן־באַרג, וואָס געפינט זיך פּאַזע דער גרענעץ. זיי האָבן צעלייגט אַ פייער, אַז מען האָט עס געקאַנט זען אויף מיילן־ווייט אַרום. ווען די פּאַסטוכער זענען צוריקגעקומען, האָבן זיי אונז דערציילט, אַז תיכף ווי זיי האָבן אָנגעצונדן דאָס פייער, האָט זיך באַוויון אַ פייער אויף אַ צווייטן באַרג און כהרף־עין האָבן זיך צעפּלאַקערט פייערן אויף אַלע גן־עדן־בערג.

— די צדיקים קערן שוין וויסן, אַז מיר זענען דאָ, פישערל.

— אַ גדולה אויף מיין באַבען, — האָט אַ וואַרטשע געטאָן מיין חבר און זיך קוים געהאַלטן אויף די פיס.

איך האָב געוואָרפן אַ בליק אויף יענער זייט גרענעץ און כ'האָב אַ ציטער געטאָן. דאָרט אויף יענער זייט געפינט זיך דער רשע דימיטרי אַנגעל. נאָר אַז איך האָב זיך דערמאַנט, אַז מיר זענען שוין איבערגעקומען, איז מיר געוואָרן לייכטער אויף דער נשמה.

איך האָב באַטראַכט די לבנה פון יענער זייט גרענעץ און די לבנה אויף אונזער זייט און איך בין געקומען צום אויספיר, אַז זייער לבנה איז אַ פּאַרזעעניש און אונזער לבנה איז אַ לבנה נאָר צום מחדש זיין.

גימפל דער גרענעץ־מלאך האָט געטאָן אַ פיף. מיר און די אַנדערע פּאַסטוכער האָבן זיך אַרומגעשטעלט אַרום אים.

— מען דאַרף מחדש זיין די לבנה, — האָט גימפל געזאָגט, — און דערנאָך זיך לייגן שלאָפן. מאַרגן גאַנץ פרי הויבט זיך אַן דער פּאַראַד לכבוד דעם שור־הבר.

מיר האָבן מחדש געזען די לבנה, געשפרונגען קעגן איר, געפּאַכעט מיט די פּליגל. די לבנה האָט זיך געטאַפּיעט פאַר נחת, געוואָרן פולער און ליכטיקער.

די לבנה פונם גויאישן גן־עדן האָט זיך צוגעקוקט צו אַלץ און שיער נישט צעפּוקעט געוואָרן פאַר קנאה. פאַר כעס האָט זי זיך באַהאַלטן הינטער אַ וואַלקן.

גימפל, דער גרענעץ־מלאך, האָט געהייסן די פּאַסטוכער, אַז זיי זאָלן

פארשפארן די קי אין אַ באַזונדער שטאַל און דעם שור-הבר אין אַ באַזונדער שטאַל און אין איין וועגס זיי געגעבן צו פאַרשטיין, פאַרוואָס :

— עץ פאַרשטייט, חברה, דער שור-הבר איז אַפגעשוואַכט. אין איינעם מיט די קי איז אַ נסיון. מען דאַרף שאַנעווען זיין געזונט. אַ בהמה איז פאַרט אַ בהמה.

די פאַסטוכער האָבן געטאָן ווי דער גרענעץ-מלאך האָט זיי געהייסן. דערנאָך האָבן זיי צעלייגט אַ פייער איפּן פרייען פעלד, זיך אַרומגעזעצט אַרום פייער און געזונגען :

אין פעלד אַנטשלאָפּן צו ווערן,
פאַרגראָבן דעם קאָפּ אין היי,
איז טויזנט, טויזנט מאָל בעסער
איידער דאָרט, וואו ס'בייסן די פליי.

אין פעלד הערט מען פיגל פייפן
און גרילן טשירקען אין גראַז —
און וואָס האָט דער ווערט, אַ שטייגער,
ווען אַ ווינט טוט אַ קיצל די נאָז.

„האַפּציו!“ — צום געזונט און צום לעבן,
„האַפּציו!“ — און וואָס דאַרף מען מער,
ווי זען די פריצה — לבנה
זיך חנדלען אַהין און אַהער.

איך און מיין חבר פישערל זענען געלעגן אויפן גראַז נישט ווייט פונם פייער, מיר האָבן געציילט די שטערן.

- וויפל האַסטו שוין איבערגעציילט, פישערל ?
- אַ מיליאָן מיט זעקס און ניינציק.
- און איך — אַ מיליאָן מיט זיבן און ניינציק.
- זאַגסט אַ ליגן, שמואל-אַבא.
- איך קאָן דיר שווערן, אויב דו ווילסט —
- שווער דיך.

— שיקסלעך, ביקסלעך... איצט גלויבסטו מיר שוין?
פישערל איז טרויעריק געוואָרן. מיין שבועה „שיקסלעך, ביקסלעך“
האַט אים דערמאָנט דעם וואָלד־מלאַכס טעכטערל אַניעלאַ. איך האָב אים
אַ טאַרע געטאַן:

— ווייסטו וואָס, פישערל? לאַמיר נאַכאַמאַל ציילן פון אָנהויב!
— איך וויל נישט, שמואל־אַבא!
איך האָב זיך צו אים צוגערוקט נענטער, אים געגלעט מיט געטריישאַפט
דעם לינקן פליגל:

— פאַלג מיר, פישערל, פאַרגעס!
פישערל האָט זיך אויסגעדרייט צו מיר מיטן רוקן. איך האָב פאַר־
שטאַנען, אַז מיינע רייד זענען אַרויסגעוואָרפענע. דעם ווייטיק מוז ער שוין
אויסווייטיקן ביז צום דנאַ. דערנאָך וועט ער ווערן אַן אַנדער מלאַך.
די פאַסטוכער אַרום פייער האָבן זיך דערציילט מעשיות. איך האָב
געפרוואווט זיך צוהערן, וואָס זיי דערציילן, נאָר איך האָב גאַרנישט געהערט.
זיי האָבן דערציילט צו שטיל, כמעט זיך געשושקעט.

— נישט, איז נישט. — האָב איך געזאָגט צו זיך אַליין. איך האָב זיך
אויסגעדרייט מיטן רוקן צום פייער און בין אַנטשלאָפן געוואָרן.
אינדערפרי האָט אונז אויפגעוועקט אַ ליאַרעם, אַ געטומל. מיר האָבן
זיך אויסגעריבן די אויגן, זיך אומגעקוקט תּמעוואַטע און נישט געוואוסט,
וואָס ס'איז געשען. מיר זענען צוגעגאַנגען צו די פאַסטוכער, וואָס זענען
געשטאַנען אין אַ רעדל און געשמועסט. פון זיי זענען מיר געוואויר געוואָרן
אַט וואָס:

תיכף ווי ס'איז געקומען די ידיעה, אַז דער שור־הבר איז שוין דאָ
צוריק אין אידישן גן־עדן, האָט זיך יצחק־אַבינו געפּעדערט, געהייסן אַיני־
שפּאַנען פּערד און וואָגן און זיך געלאָזט צו דער גרענעץ. ער האָט געוואַלט
אַנטאַפּן מיט די אייגענע הענט, צי דאָס אַרט, וואָס ער האָט אַנגעצייכנט
אויפן שור־הבר, איז נאָך גענוג פּעט.

זאָול מלאַך, דער שמייסער, האָט געשניטן פאַסן פון די פּערד, געוואַקעט
און געסווישמשעט מיט דער בייטש און גאַנץ קאַיאָר איז ער אַנגעקומען צו
דער גרענעץ.

— עפּן דעם שטאַל, — האָט יצחק־אַבינו געזאָגט צו גימפל דעם
גרענעץ־מלאַך, — איך וויל זען דעם שור־הבר.

גימפל האָט נישט געוואָלט. דער שור־הבר איז מיד, זאָל ער נאָך שלאָפן
אַ שעה צוויי, זיך אויסרווען די ביינער.

יצחק־אַבינו האָט זיך איינגעקשנט: שוין און תיכף. ער וויל אַנטאָפן.
מיט די אייגענע הענט, וואָרעם נאָר אַזוי, וועט ער וויסן, אָז ס'איז נישט
קיין חלום.

מיר, דאָס הייסט איך און פישערל, זענען צוגעלאָפן צום גן־עדן־שטאַל.
מיר האָבן געטראָפן יצחק־אַבינו מיטן גרענעץ־מלאך. זיי האָבן זיך נאָך
אַלץ געאַמפערט. יצחק־אַבינו איז שוין געווען היזעריק פון שרייען.
— שוין זאָלסטו עפענען דעם שטאַל, זאָגט מען דיר. די רגע, שוין!
אויסגעפירט דאָס זייניקע האָט טאַקע יצחק־אַבינו. גימפל האָט געעפנט
דעם שטאַל און אַריינגעלאָזט יצחקן מיטן שמייסער. מיר האָבן אַריינגעקוקט
דורך אַ שפּאַלט זען, וואָס זיי טוען.

— ס'איז דאָ אַ סימן פון קרייד אויפן שור־הבר, זאָוול?
— יאָ, הייליקער רבי, — האָט זאָוול געענטפערט מיט זיין באַסאָווער
שטים.

— וואו איז דער סימן, זאָוול?

זאָוול־מלאך, דער שמייסער, האָט גענומען יצחקס האָנט און זי צוגעפירט
צו דעם אָרט, וואָס איז געווען אַנגעצייכנט מיט קרייד.
יצחק האָט געטאַפט, געטאַפט און דערנאָך אַ שאַקל געטאָן מיטן קאַפּ:
— ס'איז נישט דאָס אָרט, זאָוול. דאָס אָרט, וואָס איך האָב אָפּגעצייכנט,
איז געווען פעט.

זאָוול האָט אים פאַרזיכערט, אָז נאָר אויף דעם אָרט געפינט זיך אַ סימן
פון קרייד. קיין אַנדער סימן זעט ער נישט. בכלל איז דער שור־הבר נישט
דאָס, וואָס געווען. סאַמע הויט און ביינער.

יצחק־אַבינו האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער ערד און זיך צעוויינט.
די טרערן זענען אַראָפּגערוגען פון הינטער די שוואַרצע ברילן.
זאָוול שמייסער האָט אים געטרייסט:

זאָרגט זיך נישט, הייליקער צדיק, מירן אים צוריק אויספאַשען, אָט
דעם... ווי הייסט ער דאָרט... דעם שור־חמור.

איך האָב אַ שטויס געטאָן מיין חבר:
— דו הערסט, פישערל... שור־חמור... אַ פּערדישן קאַפּ האָט ער,
אַט דער זאָוול־מלאך.

מיר האָבן געזען, ווי יצחק־אַבינו הויבט זיך אויף, זאָוול מלאך טרייסלט אים אָפּ די זשוּפּיצע.

— איר'ט זען, הייליקער צדיק, אַז אין אַ וואָך אַרום וועט איר אים נישט דערקענען.

— פון דיין מויל אין גאַטס אויערן, זאָוול, — האָט אָפּגעזיפצט יצחק־אַבינו.

זיי זענען אַרויסגעגאַנגען פון שטאַל. זאָוול שמייסער האָט געפירט דעם כלינדן יצחק אונטערן אַרעם.

— פאַמעלעך, הייליקער צדיק, דאָ ליגט אַ שטיין!

די זון האָט שוין פעסט געוואַרעמט, איבער אונזערע קעפּ האָבן גע־צוויטשערט פייגל. בלאַע גן־עדן־שוואַלבן האָבן געקרייזט אַנטקעגן דער זון. ס'האַט געשמעקט מיט היים, מיט אייגנס און ס'איז מיר געווען וואויל ווי די וועלט.

מיר האָבן געדאַונט שחרית אין מיטן פעלד. זאָוול מלאך דער שמייסער האָט געהאַקט אַזעלכע גרייזן, אַז מיר האָבן זיך קוים געקאַנט איינהאַלטן פון לאַכן.

תיכף נאָך שחרית זענען אָנגעקומען די קלעזמער פון גן־עדן. דאָס האָט מען זיי אַרויסגעשיקט צו דער גרענעץ, זיי זאָלן באַגלייטן דעם שור־הבר מיט מוזיק דעם גאַנצן וועג. אָנגעפירט מיט די קלעזמער האָט מרים הנביאה, זי איז געווען אַ קליינע, אַ מאַגערע, מיט קלייען אויפן פנים. ווי אַזוי זי האָט געקאַנט דערטראַגן די גרויסע פויק, איז געווען ממש אַ חידוש. מיר, איך און פישערל, האָבן אַרויסגעפירט דעם שור־הבר פון שטאַל. די הערנער פונם שור־הבר האָט מען באַצירט מיט בלאַ־ווייסע סטענגעס. מיר האָבן געוואַרט אויפן סיגנאַל, מיר זאָלן רירן פון אַרט.

גימפל, דער גרענעץ־מלאך, האָט איינגעשטעלט דעם סדר. פאַרויס די קלעזמער, נאָך די קלעזמער דער שור־הבר. איך פון דער רעכטער זייט פונם שור־הבר, פישערל אין דער לינקער זייט. הינטער אונז די פאַסטוכער מיט די קי און צום סוף, אחרן־אחרון חביב, יצחק־אַבינו אין זיין זילבערנער קאַרעטע.

גימפל דער גרענעץ־מלאך האָט דריי מאַל געשאַלט אין זיין האַרן. מרים הנביאה האָט געגעבן אַ צייכן די קלעזמער, די מוזיק האָט אַ זעץ געטאַן און מיר האָבן גערירט פונם אַרט.

איבערגעבן אין ווערטער די פרייד, וואָס האָט אונז אַרומגענומען, בין איך נישט אימשטאַנד. אויב איר קאַנט זיך פאַרשטעלן פורים און שמחת־תורה אין איין טאָג, וועט איר ערשט האָבן אַ באַגריף פון אַ צענט־חלק יום־טוב, וואָס מיר האָבן געהאַט.

די קלעזמער זענען געגאַנגען פאַרויס און געשפילט, אַנטקעגן אונז האָט געטאַנצט מרים הנביאה, געפויקט אין דער פויק און געזונגען:

וואויל איז צו דינע צדיקים, ישראל,
ס'האַט שוין געהאַלטן זייער שמאַל,
איצט איז שוין ווייטער גוט,
מיר פירן דעם שור־הבר צוריק,
און טאַנצן פאַר פרייד און ווינען פאַר גליק,
און אַלץ איז שוין ווייטער גוט.

ווער ס'האַט נישט געזען מרים הנביאה טאַנצן, האָט קיין שיינס נישט געזען אין זיין לעבן... דעם גאַנצן וועג האָט זי געהאַפקעט, זיך נישט אַפגערוט אויף קיין רגע. דער שווייס האָט פון איר געגאַסן עמערוויז, דאָס שייטל האָט זיך איר פאַרוקט אין אַ זייט און זי — גלייך גאַרנישט. געזעצט אין דער פויק און ווייטער געטאַנצט און ווייטער געזונגען:

לאַזט שאַלן דעם האַרן
און בלאַזן דעם טרומייט.
דער שור־הבר קומט,
דער שור־הבר גייט.
אַ וואויל איז צדיקים צו אייך,
אַ גוט און אַ וואויל איז צו אייך.

דער שור־הבר איז געגאַנגען ערנסט און פייערלעך. געשטעלט טריט ביי טריט. ער האָט געפילט, משמעות, אַז ער איז היינט דער מיוחס, אַז לכבוד אים טאַנצט מען און מען שפילט. ער האָט אַלעמאַל אויסגעדרייט דעם קאַפּ צו זיינע ווייבער די קי, וואָס זענען געגאַנגען הינטער אים, ווי איינער רעדט:

— עץ זעט, ס'אַרץ כבוד מען טוט מיר אַן.
די קי האָבן אים אַפגעענטפערט מיט אַ שאַקלען פון זייערע קעפּ:

— מיר האָבן תמיד געוואוסט, אַז דו ביסט נישט אַבי ווער, — און זיי האָבן פאַר פרייד געוואָרפן שמעקעדיק קי־מיסט הינטער זיך. מיר האָבן זיך דערנענטערט צום טויער פון דער גן־עדן־שטאַט. — וואָס שימערט דאָרטן, פישערל, דו זעסט? פישערל האָט זיך שאַרף איינגעקוקט: — איך זע, שמואל־אַבא, ס'איז אַ רעגנבויגן. מען האָט אים אויפגעהאַנגען אויפן שטאַט־טויער, מסתמא, לכבוד דעם שור־הבר. — ס'וועט זיין דער אמתער פאַראַד, פישערל. מיר זענען שטיין געבליבן פאַרן טויער. דער שטאַט־וועכטער, שמחה־מלאך דער רויער, האָט געבלאָזן אין זיין האָרן: „טרו־טרו־טו, טרו־טרו־טו...“ דער שור־הבר איז דאָ... דער טויער האָט זיך געעפנט. די קלעזמער זענען אָפגעטראָטן אין אַ זייט. אברהם אַבינו, דער עלטסטער פון די אַבות, איז אַרויסגעקומען, הינטער אים האָבן זיך געשפאַרט אַ מחנה צדיקים. אין איין האַנט האָט אברהם אַבינו געטראָגן אַ בינטל היי, אין דער צווייטער אַ טאַפ זאַלץ. ער איז צוגעגאַנגען צום שור־הבר, אים דערלאַנגט דאָס בינטל היי און זאַלץ. דער שור־הבר האָט שמעק־געטאַן צום היי, אַ לעק־געטאַן דאָס זאַלץ און אברהם אַבינו האָט געהאַלטן אַ דרשה: „אין נאָמען פונם גאַנצן אידישן גן־עדן און אין נאָמען פון דער גן־עדן־שטאַט, באַגריס איך דיר, שור־הבר“... אַ בלינדער האָט אַפילו געקאַנט זען, אַז אברהם אַבינו האָט אַ טרעמע. נאָר ער האָט זיך באַהערשט מיט אַלע כוחות און ווייטער גערעדט: „כאַטש דו האַסט אונז פאַרשאַפט אַ סך עגמת־נפש מיט דיין אַנטלויפן, ווילן מיר דיך פונדעסטוועגן נישט באַשטראַפן. דיין אָפקומעניש ביסטו שוין אָפגעקומען ביי „זיי“ און מיר נעמען דיך אויף מיט פרייד. לכבוד דיר האָבן מיר אַנגעצונדן רעגנבויגנס איבער דער גאַנצער גן־עדן־שטאַט. יעדער רעגנבויגן קאַסט אַ פאַרמעגן. נאָר מיר האָבן נישט געקוקט אויף קיין געלט, כדי צו ווייזן ווי דו ביסט אונז טויער. זע־זשע, שור־הבר, אַז פון היינט אָן און ווייטער זאַלסטו מער נישט מאַכן אַזוינע פוילע שטיק. האַלט דיך סטאַטעטשנע, לעב דיר אין וואוילטאַג, וויפל ס'איז דיר באַשערט. דו ביסט דאָך עפעס דער שור־הבר און נישט קיין פערד“.

פאַר לויטער טרעמע האָט אברהם אַבינו אַזש אַנגעהויבן צו גראַמען.

ער איז געווען ווייס ווי די קרייד. די באַרד האָט אים געציטערט, געוואַלט
אָועקפליען. ער האָט זי צוגעהאַלטן מיט דער רעכטער האַנט און שווער־
אַטעמדיק פאַרענדיקט :

„זיי באַגריסט, שור־הבר, צווישן די הייליקע צדיקים!“

דער שור־הבר האָט עטלעכע מאָל אַ דריי געטאָן מיטן עק, געדאַנקט
אויף דעם אופן פאַר דעם גרויסן כבוד, וואָס מען טוט אים אָן. די קי,
וואָס זענען געשטאַנען הינטער אים, זענען זיך צעגאַנגען פאַר נחת.
הינטער אברהם אַבינוס רוקן איז געוואָרן אַ שטופּעריי, אַ טומלעריי,
עמעצער האָט געשריגן :

— אַנטקעגן דעם, וואָס איר האָט געזאָגט, ר' אברהם, האָב איך אַ משל.
אַמאָל איז געווען אַ מלך, האָט ער געהאַט דריי...
— לאַזט אָפּ מיט אייערע משלים, דובנער מגיד, — האָט אברהם אַבינו
אַ זאָג געטאָן, — די משלים באַהאַלט אויף אַן אַנדערש מאָל, איצט איז
נישט די צייט פאַר משלים.

— ס'וועט אייך באַנג טאָן, ר' אברהם. דער משל איז אַ טייערער משל
און דער נמשל איז אַ גאַלדענער נמשל...
— מען דאַרף נישט... מען דאַרף נישט, — האָט מען געשריגן פון

אַלע זייטן.

שמחה מלאך דער רויטער האָט נאַכאַמאָל געבלאַזן אין האַרן: „טרו־טו־
טו, טרו־טו־טו־טו. דער שור־הבר איז דאָ, ברוך הבא“. מרים הנביאה
האָט אויפגעהויבן די האַנט. די קלעזמער האָבן אַ זעץ געטאָן אויף זייערע
כלים און אַלע, מיטן שור־הבר אין דער מיט, האָבן דורכמאַרשירט דורכן
טויער אין דער גן־עדן־שטאַט אַריין.

איבעראַל האָבן געפלאַקערט רעגנבויגנס אין פאַרשידענע קאָלירן. אין
די רייכערע געגנטן האָט יעדעס הויז אַנגעצונדן אַ רעגנבויגן. אין די
אַרעמע — יעדעס געסל.

דאָס ליכט האָט געבליצט, געשימערט. עס האָט אַזש גענומען שווינדלען
פאַר די אויגן. די מוזיק האָט געהאַלטן אין איין שפּילן. אַלצדינג איז געווען
ווי אין אַ חלום.

אין דער דריי־אַבות־אַליי האָט מען זיך פאַרהאַלטן. דאָ איז פאַרגעקומען
די גרויסע דעפּילאַדע. אַן ערן־וואַך פון געקליבענע צדיקים האָט זיך
געשטעלט נעבן שור־הבר.

— אַכטונג !

קודם האָבן פאַרביימאַרשירט די גן־עדן־הענער. פאַרויס איז געגאַנגען דער עלטסטער גאַלאַגאַנער האָן פון שלמה המלכס גיטער. די קאַמאַנדאַס פונם גאַלאַגאַנער האָן האָבן געקלונגען שאַרף און ענערגיש: „קוקוריקו! קוקוריקו!“

דערנאָך האָבן פאַרביימאַרשירט די גן־עדן־ציגן. דער קאַמענדאַנט איז געווען אַ צאַפּ מיט גרויסע הערנער און אַ בערדל, וואָס האָט שטאַרק דערמאַנט דאָס בערדל פון פישערלס טאַטע, דעם מלאַך שלמה־זלמן דעם לאַטוטניק. אַ קאַמפאַניע אַקסן, אַ קאַמפאַניע גאַנערס, איינס און איינס געקליבענע. יעדער מין האָט צוגעשטעלט צו דער דעפילאַדע דאָס שענסטע און דאָס בעסטע. דאָס פאַרביימאַרשירן האָט געדויערט גאַנצע דריי שעה אויפן זייגער. די גאַנצע צייט האָבן געקרייזט אין דער לופטן שטאַלצע גן־עדן־אָלערס.

איך האָב אַליין געהערט, ווי אברהם אַבינו האָט געזאָגט צו יצחק, אַז פון זינט ער געפינט זיך אין גן־עדן, האָט ער נאָך נישט געזען אַזאַ פאַראַד. — דאָס, וואָס דער שור־הבר האָט זוכה געווען, — האָט ער צוגעגעבן, — האָט קיינער נישט זוכה געווען.

— אַז משיח וועט קומען, וועט מסתמא זיין אַ גרעסערער פאַראַד. — האָט זיך אָנגערופן אַ צדיק הינטער אברהםס פלייצע, וואָס האָט זיך צוגע־הערט צום שמועס.

— אוי, ווי דערלעבט מען שוין דאָס, — האָט אָפגעזיפצט יצחק אַבינו. נאָך דער גרויסער דעפילאַדע איז מען ווייטער געגאַנגען. מיר, איך און פישערל, האָבן געפירט דעם שור־הבר ביי די הערנער. ביי די זייטן איז געגאַנגען די ערן־וואַך און הינטער אונז דער גאַנצער עולם. די צדיקים הינטער אונז האָבן זיך געשטופט. יעדער האָט געוואַלט זיין וואָס נענטער צום שור־הבר. מען האָט זיך געשטויסן מיט די עלנבויענס, זיך אָפגעטראָטן איינער דעם אַנדערן די הינער־אייגן.

— וואו זענען אייערע אויגן, פעטער ?

— און אייערע וואו זענען ?

— געוואַלט, אידן, אויפן סאַמע בעסטן הינער־אויג האָט ער מיר אָנגעטראָטן.

— דאָס סאַמע בעסטע לאָזט מען איבער אין דער היים, ר' צדוק.

— ווער פרעגט אייך עצות, ווער?

איך בין געווען שיכור פון דער מוזיק, פון דעם ליכט, וואָס האָט געפלייצט פון אַלע זייטן.

— פישערל, אַיאַ ס'איז שוין!

— שוין זאָגסטו, שוטה. ס'איז שענער ווי שוין!

מיר האָבן זיך דערנענטערט צום רינג-פלאַץ. דעם שור-הבר האָט מע אַוועקגעשטעלט אין סאַמע מיטן פון דעם גרויסן פלאַץ. די צדיקים האָבן געמאַכט אַ ראַד, זיך אַרומגענומען און געטאַנצט. דער שור-הבר האָט אויס-געגלאַצט די אויגן. אַזויפיל פליענדיקע פיס און בערד האָט ער געזען דאָס ערשטע מאַל אין זיין לעבן.

— שטאַרקער, אידן! פריילעכער, צדיקים!

די, וואָס זענען געשטאַנען מחוץ דעם ראַד פון די טאַנצנדיקע, האָבן געפליעסקעט מיט די הענט. מרים הנביאה האָט געפויקט.

יצחק אַבינו האָט זיך אַריינגעריסן אין מיטן ראַד. אין איין שוך און איין באַרועס איז ער געשפרונגען, פאַרוואַרפנדיק דעם קאַפּ. ער האָט צוגעקנאַקט מיט די פינגער און געשריגן:

— מער שמחה, אידן! פריילעכער, צדיקים!

יצחק אַבינו האָט זיך געפילט דער אמתער מחותן אויף דער שמחה. קיינער אין גן-עדן איז נישט זאָ אַזאַ מבין אויף אַ שטיקל פלייש, ווי ער. קיינער אין גן-עדן גאַרט נישט אַזוי נאָך זיין חלק שור-הבר, ווי ער, יצחק אַבינו. דער טאַנץ איז געוואָרן האַסטיקער, ווילדער. די צדיקים האָבן געסאַפּעט.

קוים געקאַנט כאַפּן דעם אַטעם, נאָר קיינער איז נישט אַרויס פונם ראַד. אַרום צוועלף ביינאַכט האָט זיך אַנגעהויבן די גרויסע סעודה. מען האָט אַרויסגעשטעלט טישן אויף די גאַסן, אַרויסגעשלעפּט פעסער ביר און בראַנפן. מלאַכטעס אין וויסע פאַרטוכער האָבן געטיילט געבראַטענע גענז, הינער און קאַטשקעס. פאַר די אַבות האָט מען אַוועקגעשטעלט אַ פעסעלע יין המשומר. די צדיקים האָבן איינער צום צווייטן געטרונקען „לחיים“, זיך געוואונטשן נאָר שמחות אין גן-עדן. דער עגמת נפש זאָל זיין אַן אַפּקומעניש און מער זאָל זיך שוין אַזוינס נישט טרעפּן עד עולם ועד.

איבער די קעפּ פון די צדיקים זענען געפלוּגן יונגע, שיינע מלאַכטעס. דאָס פלאַטערן פון זייערע פליגל האָט אַפּגעקילט די פאַרשוויצטע צדיקים, וואָס האָבן געגעסן און געטרונקען און זיך געלאָזט וואוילגיין.

— זאל מען זינגען א זמרל, — האט א זאג געטאן אברהם אבינו און
אָפּגעטרייסלט די קרישקעס פון דער באַרד.

— וואָס טויג אייך א זמרל, ר' אברהם? — האט זיך אָפּגערוּפּן דער
דובנער מגיד, וואָס איז געזעסן ביים אַנדערן עק טיש. — אָמער וועל איך
איך בעסער דערציילן אַ משל. אַמאָל איז געווען אַ מלך, האט ער געהאַט
דריי...

— מען דאַרף נישט, דובנער מגיד, הערט שוין אויף צו נודיען מיט אייערע
משלים, — האט אים איבערגעהאַקט אברהם אבינו.

יצחק אבינו, וואָס האט גראַד געהאַלטן ביים דריטן גענזל, האט אויף
אַ ווילע אַוועקגעלייגט דאָס מעסער און זיך צעזונגען:

וואָס וועלן מיר עסן אויף דער סעודהניו?

און די צדיקים האָבן געענטפערט אין כאַר:

דעם שוור־הבר מיטן לוי־תן

וועלן מיר עסן אויף דער סעודהניו.

פונדערווייטנס האט מען געהערט דאָס בגילופינדקע קול פונם ייִד
הקדוש. ער האט געזונגען:

אברהמניו, באַטקאָ טי נאַש,

יצחקניו, באַטקאָ טי נאַש,

יעקבניו, באַטקאָ טי נאַש...

פישערל און איך האָב אויך געכאַפט אַ „לעק“: מיר זענען געווען
בגילופין, זיך צוגעהאַלטן איינער דעם צווייטן...

— פישערל, גיב נאָר אַ קוק אויף דער לבנה. זי שאַקלט זיך, דו
זעסט?

— זי איז שי...שי...כור, — האט פישערל קוים אַרויסגעשטאַמלט.

— ווייסט וואָס, פישערל? לאַמיר זיך אַביסל דורכפליען, זיך אויס-

ניכטערן.

מיר האָבן זיך אויפגעהויבן אין דער לופטן. פישערל איז געפּלויגן
אַביסל קרום, קיילעכדיק. אָבער ער האט זיך געהאַלטן אין דער מעלה.

אין אַלע גאַסן, אויף אַלע בולוואַרן זענען געזעסן צדיקים אַרום טישן

און געזונגען זמרלעך. זיי האָבן געפליעסקעט מיט די הענט און ס'איז געווען וואויל ווי די וועלט.

פישערל האָט זיך אַביסל אויסגעניכטערט. ער האָט מיר אַ טאַרע געטאַן ביי אַ פליגל.

— לאָמיר פליען אין דער דריי־אַבות־אַליי, דאָרט איז שטילער.
מיר זענען געפּלויגן אין דער ריכטונג צו דער דריי־אַבות־אַליי. מיט־אַמאָל האָט זיך פישערל פאַרהאַלטן:

— שמואל־אַבא, דו זעסט דאָרט ... דאָרט ... ביים לאַמטערן?
איך האָב זיך איינגעקוקט. נעבן לאַמטערן האָב איך געזען אַ מלאך מיט אַ רויטער באָרד. ער האָט זיך געוואַקלט אויף די פיס און עפעס געטענהט צום לאַמטערן.

— ס'איז דאָך שמעון־בער, דער מלאך. ער איז טויט־שיכור, פישערל.
— וואָס דען האָסטו געמיינט, שמואל־אַבא, שמעון־בער וועט דורכלאָזן אַזאַ געלעגנהייט און נישט מאַכן קיין כּוּסָה?

מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט נידעריק און זיך צוגעהערט צו די רייד פון שמעון־בער, וואָס איז געשטאַנען פאַרן לאַמטערן און זיך געקלאַפט אין האַרצן אַריין:

— איך זאָל אַזוי זיין געזונט מיט דיר אינאיינעם, — האָט זיך שמעון־בער געשוואוירן פאַרן לאַמטערן, — נאָך היינט גט איך זי אָפּ, די סטערווע מיינע, און תּיכּף נאָכן גט שטעל איך מיט דיר אַ חופּה.
— ער האָט וואַזשנע אַריינגעגאַסן און איצט גייט ער חתונה האָבן מיטן לאַמטערן, — האָב איך געזאָגט.

— מזל־טוב, שמעון־בער, — האָט אַ געשריי געטאַן פישערל און מיר זענען ביידע אַוועקגעפּלויגן.

די דריי־אַבות־אַליי איז אויך געווען פול מיט שיכורע צדיקים. זיי האָבן געליאַרעמט, געזונגען, געפליעסקעט מיט די הענט. דער טשאַרטקאָווער האָט אָפּילו געטאַנצט אין די הוילע תּחתונים.

— אַז איבעראַל זענען זיי דאָ און איבעראַל שיכורט מען, — האָט זיך געקלאָגט מיין חבר פישערל, — מען קאָן זיך קיין אַרט נישט געפּינען.
מיר האָבן פאַרקערעוועט אין אַ צווייטער גאַס, ווידער דאָס אייגענע, אין אַ דריטער, אַ צענטער, — אַבער־אַמאָל דאָס אייגענע.

אין יחנן־הסנדל־געסל איז געווען שטיל. מיר האָבן אָפּגעאַטעמט און

זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער. מיר זענען געגאַנגען צופּוס און כאַטש
די לופּט איז דאָרט נישט געווען אזוי אַי, אַי, אַי, האָבן מיר פּונדעסטוועגן
אַפּגעאַטעמט.

— פּישערל, זע נאָר דאָרט!

אויפן ראָג פּונם יחנן־הסנדל־געסל איז געשטאַנען אונזער גמרא־מלאַך
מאיר פּאַרעך. אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דעם קאַנטשיק. ער האָט
געקנעלט מיט אַ פּאַר ציגן:

— זאָגט ממזרים, ווייל אַז נישט, וועל איך איך קאַטעווען צום טויט.
ביי די ציגן האָבן געציטערט די בערדלעך פּאַר שרעק. דער גמרא־
מלאַך האָט געפּאַכעט מיטן קאַנטשיק און זיך קוים געהאַלטן אויף די פּיס.
— ער איז שיכור, פּישערל. ס'איז נישט צום אויסהאַלטן.

מיר האָבן אַ וויילע באַטראַכט אונזער מלמד, ווי ער שטייט און קנעלט
מיט די ציגן. איך האָב אַ זאָג געטאָן צו מיין חבר:

— לאַמיר גיין אויפוועקן די רביצין. אַז זי וועט דערזען דעם תּכשיט
מיט די ציגן, וועט ער שוין ביי איר האָבן זיין ערלעך אויסקומעניש.

פּישערל האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט:

— איך וויל נישט, שמואל־אַבא. איך וויל אַהיימפּליען, איך בין מיד.

קום, באַגלייט מיך.

מיר האָבן איבערגעלאָזט דעם גמרא־מלאַך קנעלן מיט די ציגן און מיר
זענען געפּלויגן אין דער ריכטונג צו דער גן־עדן־לאַנקע. דאָרט, וואו ס'געפינט
זיך פּישערלס היים.

צוקומענדיק נאָענט צו דער גן־עדן־לאַנקע, האָבן מיר באַמערקט דעם
דובנער מגיד. ער איז געגאַנגען פּאַרטראַכט. אויף דער לאַנקע איז געשטאַנען
דער שור־הבר און זיך געפּאַשעט. דער דובנער מגיד איז צו אים צוגעגאַנגען.
ער האָט אַ גלעט געטאָן דעם שור־הבר און געזאָגט:

— דיר וועל איך דערציילן דעם משל. ס'א טייערער משל מיט אַ
גאַלדענעם נמשל. אַמאָל איז געווען אַ מלך, האָט ער געהאַט דריי...

ביי זיידל־מלאך דעם גן־עדן־פּאָטאָגראַף

נאך דעם גרויסן פּאַראַד און דער גרויסער סעודה האָט זיך אָנגעהויבן דער גרויסער קאַצן־יאָמער אין גן־עדן. די צדיקים האָבן אָביסל איבער־געכאַפט די מאָס. זיי זענען אַרומגעגאַנגען עטלעכע טעג אַרומגעוויקלט די קעפּ מיט נאַסע האַנטוכער.

איין שמעון־בער דער מלאך איז אויפגעשטאַנען דעם צווייטן טאָג גלייך גאַרנישט. ער האָט אָפּילו פּאַרגעסן דעם צוזאַג, וואָס ער האָט געגעבן דעם גאַס־לאַמטערן, אַז ער וועט מיט אים חתונה האָבן.

גאַר ווער קאָן זיך גלייכן צו שמעון־בערן?

ס'זענען אַוועק אַ סדרה נודע טעג אין גן־עדן. איין טאָג ווי דער צווייטער, דער צווייטער ווי דער צענטער. די צדיקים האָבן געדאַוונט דריי מאָל אַ טאָג, זייערע ווייבער האָבן געטראָגן דאָס שענסטע צירונג. די אַרעמע מלאכים האָבן געהאַרעוועט, די רייכערע האָבן געפירט דאָס רעדל. דער שור־הבר האָט זיך געפאַשעט אויף דער גן־עדן־לאַנקע. נודע, נודע, נודע גן־עדן־טעג.

יעדן דאַנערשטיק האָט זיך געשטעלט דער יריד, דאַרפּס־מלאכים האָבן געבראַכט פון די אַרומיקע דערפער פון כל הגוּטס: אייער, פוטער, אויבסטן און גרינסן; דער עיקרשט הינער, גענו, קאַטשקעס און יונגע קעלבלעדן. דער יריד־טאָג איז געווען דער פּאַרביקסטער טאָג פון דער גן־עדן־וואַך.

נאָך די גרויסע איבערלעבונגען, וואָס מיר האָבן געהאַט, זענען די יריד־טעג אויך געוואָרן בלייך. דער גאַנצער גן־עדן האָט זיך אונז אויסגעוויזן ווי איין גרויסער גענעץ.

איך האָב זיך נישט געקאַנט קיין אַרט געפינען, פישערל אַוודאי נישט. מיר האָבן זיך אַרומגעבלאַנקעט איבער די גן־עדן־גאַסן און בולוואַרן, ווי נישט היגע. פישערל האָט כאַטש געהאַט אַ בענקשאַפט: דאָס טעכטערל פונם וואַלד־מלאך אין גויאישן גן־עדן, און איך — וואָס?

מיר זענען ווייטער געגאַנגען אין חדר צו מאיר פאַרעך, דעם גמרא־מלאך. דער קאַנטשיק האָט געפייפט איבער אונזערע קעפּ. מיר האָבן

שטילערהייט געבעטן גאט, אז דער שור-הבר זאל נאכאמאל אנטלויפן, מיר זאלן האבן וואס צו טאן.

דער שור-הבר איז אבער נישט אנטלאפן. ער איז געשטאנען רואיק אויף דער גן-עדן-לאַנקע, זיך געפאשעט און צוגענומען אויף דער וואַג. די צרות, וואָס ער איז אויסגעשטאנען אין גויאישן גן-עדן, האָבן אים אָנגעלערנט איין מאל פאַר אַלע מאל.

און די טעג זענען געווען נודנע, ווי דאָס מעלה-גרהן פונם שור-הבר. פישערל איז אַרומגעגאַנגען אַ פאַרחלומטער. אין די נודנע גן-עדן-טעג איז זיין בענקשאפט געוואָרן שאַרפער, ווייטיקדיקער. האָט מען צו אים גערעדט, האָט ער נישט געענטפערט; האָט מען אויף אים געשריגן, האָט ער זיך אויפגעכאַפט, ווי פון יענער וועלט: האָ? וואָס? אָן אמתער צעטראָ-גענער מלאך.

מאיר פאַרעך דער גמרא-מלאך האָט אים איינמאל אָפגעשטעלט ביים לערנען:

— פישערל, וואו האלט מען?

פישערל האָט זיך אויפגעכאַפט, ווי פונם שלאָף:

— מען האַלט... רבי, מען האַלט...

דער גמרא-מלאך איז געוואָרן אין כעס. זיינע אויגן זענען געוואָרן שטעציק און שאַרף. ער האָט אַ פאַכע געטאָן מיטן קאַנטשיק.

— מען האַלט, מען האַלט. לאַמיר נאָר זען, וואָס דו האַלסט דאָרט אין דער האַנט, ממזר?

פישערל האָט נישט געוואָלט עפענען די האַנט. דער גמרא-מלאך האָט אים מיט געוואָלט אויפגעמאַכט די האַנט און זיך צעשמייכלט:

— אַזוי גאָר, תכשיט? אַ בינטל האָר פון אַ נקבה. הם... הם... וועמענס קאַנען זיי זיין... לאַמיר נאָר אַ טראַכט טאָן. די מאַמע האָט שוואַרצע האָר... דיין שוועסטער... הם, הם... און דאָס זענען גאָר בלאַנדע... אַזוי, אַזוי, מיט האָר פון אַ שיקסע שפּילסטו זיך גאָר און דערפאַר ווייסטו נישט וואו מען האַלט.

פישערל איז רויט געוואָרן, דער רבי האָט באַטראַכט די פאַסמע האָר, געניוכעט באַשמעקט און מיט אַמאל האָט ער אַ זאָג-געטאָן:

— פישערל, לייג זיך!

פישערל האָט געשריגן, געוויינט, געקוויטשעט, נאָר ס'האָט אים גאָר-

נישט געהאלפן. דער גמרא־מלאך האט אים אריינגעצימבלט און בשעת־
מעשה זיך צוגעזונגען :

— מיט האָר פון אַ שיקסל וועסטו זיך שפּילן, ממזר ... צוועלף, דרייצן,
פּערצן, פּופּצן ... מיט טריפה־פּסולן וועסטו זיך שפּילן ... פּופּצן זעכצן,
זיבעצן ...

דער רבי האָט זיך צוריק אַוועקגעזעצט אויף זיין אָרט. די פּאַסמע האָר
האַט ער איינגעוויקלט אין אַ שטיקל צייטונגס־פּאַפּיר, זיך געמאַכט אַ פּאַפּיע־
ראַס, אַנגעצונדן און גענומען רויכערן.

— אַ טייערער פּאַפּיעראַס ... אַרױאַ, אַרױאַ, שוין לאַנג נישט גע־
רויכערט אַזאַ שמעקנדיקן פּאַפּיעראַס.

פּישערל האָט געזען ווי דער אַנדענק, וואָס אַניעלאַ האָט אים געגעבן,
ווערט רויך. דער רויך שלענגלט זיך אַרויס דורכן פּענסטער און ווערט נישט.
ער האָט פּאַרביסן די ציין. געשוואוירן ביי זיך אין האַרצן נקמה. ער וועט
אים דערפאַר באַצאַלן, דעם גזלן, דעם גמרא־מלאך מאיר פּאַרעך, אַז ער
וועט אים געדענקען דאָס גאַנצע לעבן.

עטלעכע טעג איז פּישערל נישט געקומען אין חדר אַריין. מיר איז געווען
שטאַרק אומעטיק אָן אים. אפשר איז ער קראַנק? — האָב איך געטראַכט
און בין געגאַנגען צו אים אַהיים.

— וואו איז פּישערל? — האָב איך געפּרעגט.

— וואָס הייסט וואו? אין חדר, — האָט מיר געזאָגט פּישערלס מאַמע

חנה־דבורה.

איך האָב תּיכּף פּאַרשטאַנען, אַז מיין חבּר האָט גאַרנישט דערציילט
אין דער היים. דער מאַמען זאָגט ער, אַז ער גייט אין חדר און אַליין בלאַנקעט
ער זיך ערגעץ אַרום איבער די גאַסן און בולוואַרן.

אויפן זעקסטן טאָג איז ער געקומען אין חדר אַריין. זיין פנים האָט
געשיינט. ער האָט מיך אַוועקגערופּן אין אַ זייט און מיר אַריינגרוימט
אין אויער :

— ווייסט, שמואל־אַבא, אבינדב דער בריוו־מלאך האָט מיר היינט גע־

בראַכט אַ בריוו.

— פון וועמען, פּישערל?

— שוטה, וואָס פּאַרשטייטו נישט? פון איר, פון אַניעלאַן.

— פונם גויאישן גן־עדן?

— איך האָב געהאַט מזל, שמואל-אַבא. קיינער איז גראָד נישט געווען, ווען דער בריוו-מלאך האָט מיר געבראַכט דעם בריוו. אַז נישט, וואָלט מען מיך גענומען אויפן צימבל. „וואָס פאַר אַ בריוו אין מיצקע-דרינען פונם גויאישן גן-עדין?“

— ווייז מיר דעם בריוו, פישערל!

— לייענען דעם בריוו, שמואל-אַבא, דאָס נישט. די מאַרקע קאָן איך דיר שענקען.

פישערל האָט אָפגעקלעפט די בריוו-מאַרקע און זי מיר אַוועקגעגעבן. די מאַרקע איז געווען אַ גרינע. אויף איר איז געווען אויסגעמאַלן אַ טויב מיט אַ צלמל אויפן האַל.

— גיב אַכטונג, שמואל-אַבא, דער גמרא-מלאך זאָל ביי דיר נישט דערשמעקן די בריוו-מאַרקע, וועסט כאַפן שמיץ.

— איך האָב אים אויף דער ערד, פישערל. דו זע, באַהאַלט נאָר גוט דעם בריוו. דער גמרא-מלאך קאָן זיך נאָך פאַרדרייען אַ פאַפיעראָס פונם בריוו. — אַ מכה וועט ער אים געפינען, שמואל-אַבא!

דעם טאָג האָט פישערל געלערנט מיטן קנאַק. אינגאַנצן אַן אַנדערער מלאך. נישט צום דערקענען.

דער גמרא-מלאך מאיר פאַרעך האָט געמיינט, אַז זיינע שמיץ האָבן געהאַלפן. ער האָט נישט געוואוסט, דער שוטה, אַז אַ פאַר געשריבענע ווערטער פון אַ בלאַנדן „טריפה-פסול“ קאַנען מער אויפטאָן ווי אַ מיליאָן שמיץ. פאַרנאַכט, ווען מיר זענען אַרויס פונם חדר, האָט זיך פישערל נישט געקאַנט איינהאַלטן און מיר געוויזן דעם בריוו. אינגאַנצן אַ פאַר ווערטער: פישערל, ווען קומסטו נאַכאַמאָל? — אַניעלאַ.

— ווייסט וואָס, שמואל-אַבא? מען דאַרף זען, דער שור-הבר זאָל נאָך אַמאָל אַנטלויפן.

— ער וועט שוין מער נישט אַנטלויפן, פישערל. פאַרשטייסט, דאַרט אין גויאישן גן-עדין, געבונדענע פיס און אַ האַלב פונט היי אַ טאָג און דאָ אַזאַ פאַראַד. וואָס מיינסטו, אַז דער שור-הבר ווייסט נישט דעם חילוק צווישן גוט און שלעכט?

— איז וואָס-זשע טוט מען, שמואל-אַבא?

— מען דאַרף צוואוואַרטן, פישערל. ס'זאָל זיך נישט טרעפן, וואָס ס'קאָן זיך טרעפן.

יענעם פאַרנאַכט זענען מיר אַרומגעפּלויגן איבערן גן־עדן פּריילעכע ביז גאַר. מיר האָבן געכאַפּט שמעטערלינגען, זיך געשפּילט מיט זיי, די שמעטערלינגען האָבן געצאַפּלט אין אונזערע הענט. מיר האָבן זיי אָפּגעלאָזט און געלאַכט פון גאַנצן האַרצן.

מיר זענען פאַרבייגעפּלויגן די שטוב, וואו ס'וואוינט זיידל דער גן־עדן־פּאַטאַגראַף. אויף אַ באַנק פאַר דער שטוב זענען געזעסן זיידלס דריי טעכטער: שפּרה, סלאָווע און טריינע, פאַרזעסענע מלאכטעס מיט זויערע צורות און הויכע בוזימס. זיי האָבן צווישן זיך גערעדט און, ווי דער שטייגער, באַרעדט דעם גאַנצן גן־עדן.

אויפן דאָך פון זיידלס הויז האָבן זיך אַרומגעדרייט אַ צענדליק שוואַרצע קאַטערס מיט פאַרהויבענע עקן און גרינע אויגן. אין גן־עדן האָט מען די קאַטערס גערופן „זיידל מלאכט אייניקלעך“, ווייל זיידלס טעכטער האָבן זיי אויסגעכאַוועט.

די מלאכים און די צדיקים, וואָס האָבן געוואוינט אין שכנות מיט זיידל מלאך, זענען אַרומגעגאַנגען ביזנע, נישט אויסגעשלאָפענע. די קאַטערס האָבן געמיאָקעט דורך די נעכט, נישט געלאָזט איינליגן. דערפאַר אָבער, אַז ס'האָבן זיך ביי עמעצן אין דער דירה באַוויזן מיין, איז מען געקומען צו זיידל מלאך און זיך ביי אים געבעטן:

— ר' זיידל, זייט אַזוי גוט און אַנטלייט מיר אַ קאַטער!

זיידל האָט אַ צי געטאַן מיט די אַקסלען:

— ס'זענען דען מיינע קאַטערס... זייט זיך מטריח צו מיינע טעכטער.

— ר' זיידל, די שטשורעס האָבן מיר צעגריזשעט מיינע יום־טובדיקע

פּליגל, זייט אַזוי גוט און אַנטלייט מיר אַ קאַטער כאַטש אויף איין נאַכט. איר וועט זיך קויפן עולם־הבא.

זיידל מלאך האָט געצויגן מיט די אַקסלען, ווי איינער רעדט: וואָס האָבן

זיי זיך אָנגעזעצט אויף מיר, ס'זענען דען מיינע קאַטערס? ווען זיי וואָלטן געווען מיינע, וואָלט איך זיי שוין פון לאַנג דערטרונקען אין גן־עדן־טייד.

— אַ מלאך אַ רשע, אַט דער זיידל, — האָבן געזאָגט די שכנים און

זענען נישט געווען גערעכט, ווייל די רשעים זענען גאַר געווען די טעכטער

זיינע, די דריי פאַרזעסענע מיידן, וואָס האָבן געכאַוועט קאַטערס און כאַטש גיב זיי אַ קרענק, נישט געוואָלט העלפן קיין שכן אין אַ נויט.

זיידל מלאך דער גן־עדן־פּאַטאַגראַף איז געלעגן ביי זיינע טעכטער

ניין איילן אין דר'ערד. זיינע רייד זענען ביי זיי געווען — עלעהיי אַ הונט בילט. טאָמער האָט זיך איינע איינגעעקשנט, האָט ער איר אַלץ נאַכגעגעבן און איז נאָך געווען צופרידן, ממש גליקלעך, וואָס זי נעמט נישט איינעם פון זיינע פורים-שפילן און צערייסט אים נישט אויף שטיק-שטיקלעך.

פון זינט זיין ווייב, די מלאכטע סימע, האָט אים איבערגעלאָזט מיט די דריי קינדער, און איז אַנטלאָפן מיט אַ גויאישן מלאך אין גויאישן גן-עדן אַריין, האָט זיידל מלאך געפונען אַ טרייסט אין שרייבן פורים-שפילן. ער האָט זיי געהיטן ווי דאָס אויג אין קאַפּ און ווער ס'איז צו אים אַריינגע-קומען, צי ער האָט יאָ געוואָלט, צי נישט, האָט ער געמוזט אויסהערן זיידלס אַ פורים-שפיל.

— פישערל, לאָמיר אַריינגיין צו זיידל מלאך!

— כווייל נישט, שמואל-אַבא. ער וועט אונז אַפּנודיען מיט זיינע פורים-שפילן.

— מיר האָבן דאָך אים צוגעזאָגט, פישערל.

— וועט ער אונז רופן קנאַק-ניסל.

זיידלס טעכטער האָבן באַמערקט, ווי מיר דרייען זיך אַרום הויז. זיי האָבן אַרויפגעשריגן צו אונז אין דער הויך:

— וואָס איז דאָס פאַר אַן אַרומפליען איבערן דאָך, איר וועט אונז נאָך איבערשרעקן די קאָטערס.

— וועט איר זיי אַפּשפרעכן אַ „גוט אויג“, — האָט פישערל צו זיי אַראָפּגעשריגן.

— פישערל, הער אויף, איידער אַריינפאלן צו זיי אין די מיילער, איז שוין בעסער אין גיהנום אַריין, — און צו זיידלס טעכטער האָב איך אַראָפּ-געשריגן:

— זיידל מלאך איז דאָ אין דער היים?

— ער איז דאָ, — האָבן זיי אַרויפגעשריגן, — קומט שוין אַראָפּ, בענ-קאַרטעס, עץ זעט דאָך, אַז די קאָטערס האָבן מורא.

איך האָב אַ ציי-געטאָן מיין חבר ביי אַ פליגל:

— קום, פישערל!

מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער. זיידלס טעכטער האָבן אונז באַטראַכט, און מיר זיי. פון דער נאָענט האָבן מיר ערשט געזען ס'אַראַ מיאוסקייטן דאָס זענען.

— וואו איז דער טאטע? — האָבן מיר געפרעגט.

די דריי מיאוסע מלאכטעס האָבן זיך צעלאַכט, זיך געשטורכעט איינע די צווייטע מיט די עלנבויגנס. ס'איז געווען אַן עקל אויף זיי צו קוקן. מיר זענען אַריינגעגאַנגען אין פּאַטאַגראַפֿישן קאַבינעט. זיידל מלאַך איז געזעסן ביי אַ טישל און רעטושירט אַ נעגאַטיוו. דער לאַמפּ איבערן טישל האָט שוואַך געלויכטן און זיידלס שאַטן מיט די לאַנגע האַר און די ברילן אויף דער נאַז האָט אַרומגעטאַנצט אויף דער וואַנט, ווי אַ פיגור פון זיינעם אַ פּורים־שפּיל.

— אַ גוטן אָונט, זיידל!

זיידל מלאַך האָט זיך מיט אונז דערפּרייט. ער האָט אַוועקגעשטעלט צוויי בענקלעך און אונז געהייסן זיצן.

— גוט, וואָס איר זענט געקומען, חברה. כ'האַב ערשט נעכטן אַנגעשריבן אַ ניי פּורים־שפּיל: „ביי נחז אין דער תּיבה“ — עץ וועט הנאה האָבן פון דעם נח־שפּיל, חברה. אפשר ווילט איר עפעס? דאָס הייסט, מיט וואָס קאָן איך אייך מכבד זיין? אַ גלעזל טיי מיט איינגעמאַכטס? שיפרה, סלאָווע, טריינע, וואו זענט איר ערגעץ? מען דאַרף אויפשטעלן דעם סאַמאָואַר, מכבד זיך די געסט.

די דריי יפהפיות אין דרויסן האָבן געהערט דעם טאָטן, ווי דעם קאָטער. זיי האָבן זיך אַפּילו נישט אָפּגערופן, נאָר זענען געזעסן ווייטער אין דרויסן און באַרעדט דעם גאַנצן גר־עדן.

זיידל מלאַך האָט זיך געמוזט אַליין מטריח זיין און צעבלאָזן דעם סאַמאָואַר. ער איז צוריק אַריינגעקומען פאַרשמירט די הענט און דאָס פנים און געקרעכצט:

— אַז זיי ווילן נישט טאָן קיין האַנט אין קאַלטן וואַסער, די טעכטער מיינע. נישט פּאָלגן פון דאַנען ביז אַהין. שיין היטן זיי אָפּ דעם כיבוד־אב, נישטאַ וואָס צו רעדן! הלוואי וואַלטן זיי אַנטרונען געוואָרן מיט דער מאַמען אינאיינעם, וואַלט איך כאַטש נישט איינגענומען קיין בושות.

— וואָס וואַרטשעסטו דאָרטן, טאָטע, — האָט אַריינגעשריגן איינע פון די טעכטער דורכן פענסטער. — ס'איז דיר שוין ווידער עפעס נישט רעכט. — ווער וואַרטשעט, סלאָווע? עס האָט זיך דיר אויסגעדאַכט, טעכטערל! נאָ דיר גאָר אַ וואַרטשען, צו מיינע שונאים קעפּ, — האָט זיך פאַרענטפּערט זיידל מלאַך.

די טעכטער אין דרויסן האָבן געלאַכט, די קאָטערס אויפן דאָך האָבן געמיאָקעט. און זיידל מלאך האָט אָנגעגאַסן די גלעזער טיי.

— טרינקסט, חברה, און דערנאָך וועל איך אייך לייענען מין „נח־שפּיל“.

מיר האָבן געזופּט די הייסע טיי. זיידל מלאך האָט זיך אויך אַוועק־געזעצט אַנטקעגן אונז. פּישערל האָט אים געפרעגט:

— פאַרוואָס מאַכט איר נישט חתונה אייערע טעכטער, ר' זיידל?

— פאַרוואָס, פּרעגסטו? — האָט אָפּגעזיפּצט זיידל מלאך. — ס'איז גרינג צו פרעגן און שווער חתונה צו מאַכן. ווער אַ שטייגער וועט זיי נעמען, אַז קיין שיינע זענען זיי נישט און דער מינדסטער מלאך הייסט זיך היינט געבן אַ מאַיאַנטעק נדן. פון וואַנען זאָל איך נעמען, האָ? היינטיקע צייטן זענען נישט אַמאָליקע צייטן. אַמאָל פּלעגסטו חתונה מאַכן אַ טאָכטער און נישט וויסן אַפּילו ווען. היינט, גיב געלט, גיב זיי!

דער אמתער שלים־מזל, אַט דער זיידל מלאך, — האָב איך געטראַכט, — דאָס ווייב איז אַנטלאָפּן, כאָטש ער האָט נישט געוואָלט, די טעכטער זענען געבליבן, כאָטש ער וואָלט פון זיי געוואָלט פטור ווערן. אַז איך וועל ווערן גרויס, האָב איך באַשלאָסן, וועל איך אַנשרייבן וועגן אַט דעם זיידל מלאך אַ פּורים־שפּיל.

זיידל איז געוואָרן אומגעדולדיק. דאָס טרינקען די טיי האָט געדויערט צו לאַנג. ער האָט זיך קוים דערוואָרט מיר זאָלן אויסטרינקען.

— אַניין, איר ווילט שוין נישט מער קיין טיי, — האָט ער אַ זאָג־געטאָן און מורא האָבנדיק, אַז מיר קאָנען חלילה זאָגן „יאָ“, האָט ער צוגעגעבן, — צופיל טיי איז נישט געזונט, בפרט זומער־צייט.

מיר האָבן אים צוליב־געטאָן און אים געזאָגט, אַז מיר ווילן מער נישט קיין טיי. זיידל מלאך האָט אונז פאַרבעטן אין שטוב אַריין. דאָרט וועט זיין בעסער צו לייענען. דאָ נעמט דאָס טיש־לעמפל אַרויס די אויגן.

מיר זענען אַריינגעגאַנגען אין דער וואוינשטוב. זיידל האָט זיך אַ וויילע געפאַרעט אין אַ שופּלאַד און אַרויסגענומען דעם כתב־יד.

מיר האָבן זיך אַוועקגעזעצט אויף איינעם פון די דריי בעטלעך, וואָס זענען געשטאַנען אין צימער. זיידל מלאך האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ צווייטן בעטל אַנטקעגן אונז. ער האָט אַ הוסט געטאָן און געזאָגט:

— עץ זאָלט מיר נישט איבעררייסן אין דער מיט, חברה. עץ וועט זען, אַז איר וועט האָבן הנאה.

— מיר זענען גרייט צו הערן, ר' זיידל.
 זיידל מלאך האָט פאַרגראָבן די נאַז אין מאַנוסקריפּט און גענומען
 לייצען. די קאַטערס אויפן דאָך האָבן געמיאַקעט.
 „ביי נחן אין דער תּיבה. נח הצדיק ליגט טויט־שיכור אויף דער ערד.
 חם און יפת קומען אַרײַן.

חם : יפתל !

יפת : האָ ?

חם : זעסט, דאָרט דרימלט דער פּאַפּאָ.

יפת : אַנגעזשליאַקעט זיך מיט וויין,

וויפל ס'איז אין אים אַרײַן,

איצטער פּאַפּט ער ווי אַ בער.

חם : ווייסט וואָס כ'וועל דיר זאָגן? הער,

לאַמיר אָפּטאָן אים אַ שפּיצל.

יפת : מיט אַ שטרױעלע אַ קיצל,

וועט ער מיינען פּליגן בייסן?

חם : ניטע, ניטע, גאָט באַהיט,

דער טאַטע איז אַ בייזער איד,

ער וועט אינו מיטן קאַנטשיק שמייסן.

יפת : וואָס־זשע דען ?

חם : כ'האָב אַ פּלאַן.

יפת : לאַמיך הערן.

חם : כ'מייך, פאַרשטייסט מיך, אים אַנטבלויזן.

יפת : אָפּגעמאַכט. נאָר שטיל און שאַ,

נישט אויפוועקן דעם פּאַפּאָ.

(זיי גייען צו אויף די שפּיץ פּינגער. זיי דעקן אָפּ נחן, וואָס שלאָפּט ווי
 אַ געהרגעטער, דערנאָך נעמען זיי זיך ביידע אָן ביי די הענט, דרייען זיך אַרום
 אים און זינגען :)

חם און יפת : בע, טאַטעשי, בע,

מען זעט דעם גאַנצן „פע“.

זעט מען אים אינגאַנצן.

קומט צו לויפן קינד און קייט.

זעט דעם נחת, זעט די פרייד,

קומט און לאַמיר טאַנצן!

אין דער רגע קומט אַרײַן שם. ער טראַגט אַ חומשל אונטערן אַרעם.

דערזענדיק זײַנע טײַערע ברידערלעך, ווערט ער אין כעס.)

שם : לאַבזעס, אַוועק, איר הערט ?

חם : קרומע נאַז, כ׳האַב דיך אין דר׳ערד.

יפת : זשידאָוסקע חוצפה, אונערהערט.

שם : כ׳וועל דעם טאַטעשי דערציילן.

חם : פּראַוו, ס׳וועט דיר מער נישט פעלן.

(אין דער רגע כאַפט זיך אויף נח הצדיק. ער רייבט זיך אויס די אויגן.

קוקט זיך אַרום אויף אַלע זײַטן און שפּײַט דריי מאַל אויס.)

נח : טפּו, אַ חלום! כ׳בין געזעסן

אויפן בית־המדרש־דאָך,

צוויי, צי דריי, צי פיר מעת־לעתן,

שטודירט דעם געטלעכן תנ״ך,

פלוצלונג הער איך „טראַך און קראַך“...

(ער כאַפט זיך אַן ביים האַרץ, און ווענדט זיך צו די קינדער, וואָס שטייען

אַרום אים.)

אַ גלאַז מיט וואַסער, כ׳פּיל זיך שוואַך!

(שם לויפט און ברענגט דעם טאַטן אַ גלאַז וואַסער)

— נאַ דיר, טאַטעשי, נו, נעם!

נח : (טרינקט אויס דאָס גלאַז וואַסער. ס׳ווערט אים אַביסל בעסער. ער

טוט שמען אַ קניפּ אין בעקל.)

ביסט אַ וואוילער בחור, שם.

(נח נעמט דעם קאַנטשיק אַראָפּ פון דער וואַנט. די קינדער זעצן זיך

אַוועק ביים טיש. נח פרעג זיי מיט אַ ניגון.)

ס׳אַראַ סדרה גייט די וואַך ?

יפת : לך־לך.

חם : ניין, כל־ולך.

שם : טאַטעשי, איך ווייס, איך ווייס,

אלה תולדות נח.

נח : זאגט־זשע אלע קינדער הויך :

אלה תולדות נח.

(נח הצדיק פאכט מיטן קאנטשיק. די דריי חברה שאקלען זיך איבערן

חומש און זינגען אויף א קול :)

אלה תולדות נח.

פון קוימען גייט א רויך.

פון בראַנפן האָט מען כוח.

(אין דער רגע קומט אַריין אַ דעלעגאַציע פון די הינט. זיי דרייען מיט די

עקן און האַוקען :)

הינט : האַוה, ר' נח, האַוה.

מיר זענען גאַטס באַשאַף.

און מיר ווילן עסן.

און דיין ווייב, די נחטע.

די אַלטע, קאַרגע נחטע.

האַט אין אונז פאַרגעסן.

(די הינט טרעטן אָפּ אין אַ זייט, אַ דעלעגאַציע פון די חזירים קומט אַריין.

יעדער חזיר שטרעקט אויס דאָס רעכטע פיסל :

חזירים : הייל, ר' נח, הייל.

הער אונז אויס אַ ווייל.

מיר זענען טאַקע טריפה.

גאַר דיין ווייב, די נחטע.

די אַלטע, קאַרגע נחטע.

זי איז אַ מכשפה.

(די חזירים טרעטן אָפּ אין אַ זייט. צוויי ווייסע קעץ קומען אַריין. זיי

זענען אויסגעמאַגערט. זיי מיאַקען :)

קעץ : מיאַה, ר' נח, מיאַה.

זאָגע דיינער פראַו.

אַ שיסעלע מיט מילעך.

פאַר מיצי, מיין באַשערטער.

און אַ טעפל סמעטענע

וויל איך, וויל איך, ווילעך.

מער האָט זיידל מלאך נישט געקאָנט לייענען. די קאָטערס אויפן דאָך
האָבן אויפגעהויבן אזאָ מיאָקעריי, אַז מען האָט נישט געהערט מער קיין
וואָרט. מיר האָבן זיך צוגעהאַלטן די אויערן, זיידל מלאך איז געווען פשוט
פאַרצווייפלט. דאָס „נח־שפּיל“ האָט געציטערט אין זיין האַנט. ער האָט
געקרעכצט :

— מילא, זיין אין גלות ביי די טעכטער — זענען דאָס כאָטש טעכטער,
אַבער זיין אין גלות ביי די קאָטערס, דאָס איז שוין מחוץ לדרך הטבע.
די דריי טעכטער זענען אַריינגעקומען אין שטוב, פאַר זיי און הינטער
זיי זענען געשפרונגען די קאָטערס. איינער איז אַרויף צו מיר אויפן שויס.
איך האָב אים אַראָפּגעשליידערט פון זיך.
שפרה, די עלטסטע טאָכטער, האָט מיך אַנגעקוקט קרום און אַ וואָרטשע
געטאָן :

— מיטן קאָפּ וואָרפט מען, יונגער מלאך.
די צווייטע האָט אונז גענומען טרייבן פון שטוב :
— געגאַנגען חבר, ס'איז שוין שפעט. מען דאַרף גיין שלאָפן.
זיידל מלאך איז געווען אומגליקלעך. קוים דערטאָפּט בעלגים, זיי זאָלן
אויסהערן זיינס אַ פורים־שפּיל, קומען די טעכטער, אַן אויסכאַפעניש אויף
זיי, און לאָזן נישט פאַרענדיקן.

— ני, וואָס שטייט עץ, לאָבוזעס ?
די עלטסטע טאָכטער האָט אַ פאַכע געטאָן מיט די פליגל און אויסגעלאָשן
דעם לאַמפּ. מיר זענען געבליבן אין דער פינסטער.
מיר האָבן נישט געהאַט קיין אַנדער ברירה און מיר האָבן געמוזט גיין.
מיר האָבן געטאָפּט די ווענט. קוים געפונען די טיר.
— אַ גוטע נאַכט, ר' זיידל.

זיידל מלאך האָט אַ שווערן קרעכץ געטאָן. ער איז נאָך אַלץ געזעסן
מיטן פורים־שפּיל אין האַנט. די טעכטער האָבן געשאַלטן, צעוואָרפן דאָס בעט־
געוואָנט. אין דער פינסטער האָבן געפינקלט די גרינע אויגן פון די קאָטערס.
אין דרויסן האָבן מיר אויסגעגלייכט די פליגל, אַפּגעאַטעמט. דער הימל
איז געווען אויסגעשטערנט. איבער אונזערע קעפּ האָט זיך געשיפּט אַ וואַלקנדל.
— ווייסט וואָס, שמואל־אַבא, לאַמיר זיך אַביסל דורכשיפן אויפן וואַלקנדל !
— האָט געזאָגט פישערל.

מיר האָבן אַ פלאַטער געטאָן מיט אונזערע פליגל און זיך אויפגעהויבן

אין דער הויך. דאָס וואָלקנדל האָט זיך געשיפט פאַמעלעך, נישט געאיילט
זיך. וואָס, אַ שטייגער, האָט עס זיך צו איילן און וואוהין אַ שטייגער?
מיר האָבן זיך אָנגעכאַפט ביים ראַנד פֿונם וואָלקנדל און איינס און צוויי
זענען מיר געפֿאַרן רייטנדיק.
פישערל איז געווען גליקלעך... זיינע אויגן האָבן געשטראַלט. פון אונטן
האָבן זיי, מסתמא אויסגעזען ווי צוויי שטערן. פישערל האָט געזונגען:

אויף אַ וואָלקן צו רייטן,
העט, העט, איבער דער ערד,
איז אַ מיליאָן מאָל בעסער,
ווי אויפן פלינקסטן פערד.

דאָס בעסטע פערד, דאָס פלינקסטע,
ווערט מיד און אָפגעשוואַכט,
אויף אַ וואָלקנדל קאָן מען זיך שיפן
אַ גאַנצן טאָג מיט אַ נאַכט.

איך האָב אַראָפגעקוקט אונטן. די הייזער פון דער גן-עדן שטאַט האָבן
אויסגעזען ווי שפילעלעך. איך האָב געפרואווט דערקענען די הייזער, די
וילעס פון די צדיקים. פישערל האָט ווייטער געזונגען:

וויאָ, פערדל, וואָלקן-פערדל,
פלי, פלי און שטעל זיך נישט אָפּ,
וויאָ — און וואָרף אונז נישט ביידע,
אויף דער ערד אַראָפּ.

— אַ שאָד, פישערל, וואָס זיידל מלאך דער פאַטאָגראַף איז נישטאַ מיט
אונז. דאָ אויפן וואָלקן וואָלט ער אונז געקאָנט פאַרענדיקן דעם פורים-שפיל
און הערן די טעכטער מיט די קאָטערס, ווי דעם קאָטער.
— ער פעלט דיר אויס, דער שלים-מול? — האָט פישערל אַ מאַך
געטאַן מיט דער האַנט. — זאָל ער דאָרט שלאָפן געזונטערהייט.
— פונדעסטוועגן איז אויף אים אַ רחמנות, — האָב איך געזאָגט, — און
דאָס פורים-שפיל איז אַ גאַנץ שיין פורים-שפיל.

פישערל האָט ווייטער געזונגען :

וויאַ, פּערדל, וואַלקן־פּערדל,
טראָג אונז אַוועק אַהיג,
וואו ס'שפינט אירע זילבער־פּעדעס
די ווייסע לבנה־שפּין.

מיר זענען אָפּגעשוואומען אויפן וואַלקנדל אַ שטיקל מהלך. נאָענט
צו מיטן־נאַכט זענען מיר אַראָפּגעשפרונגען. ס'איז געווען די העכסטע צייט.
דאָס וואַלקנדל האָט זיך פאַרקירעוועט אין דער ריכטונג פונם טערקישן גן־עדן.
מיר האָבן געוואונגען צום אָפּשווימענדיקן וואַלקנדל מיט די הענט און
געזונגען :

גריס, וואַלקנדל, גריס דאָרטן הגר
און ישמעאליקל, איר זון,
און זאָג, זיי זאלן אונז שיקן
אַ טערקישן פּעקל טיטון.

מיר זענען צוריק געפּלויגן אַהיים. פאַר דער גן־עדן־לאַנקע האָבן מיר
זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער. איך האָב זיך געזענגט מיט מיין חבר.
— פישערל, געדענק, מאַרגן אין חדר!
פישערל האָט זיך צעלאַכט :

ביי מאיר פאַרעך, דעם גמרא־מלאך,
וואָס איז פרימער ווי אַ גלח...

ער איז אַריינגעגאַנגען אין שטוב. איך האָב זיך געלאָזט פליען אַהיים.
פאַרבייפליענדיק זיידל מלאכס דירה, האָב איך זיך פאַרהאַלטן. מען האָט
גאַרנישט געהערט. זיידל מלאך, זיינען דריי מיאוסע טעכטער און דער צענט־
ליק קאַטערס זענען געשלאָפּן. דאָס פורים־שפּיל איז געלעגן פאַרשעמט
אין שופּלאַך.

איך האָב באַדויערט דעם שלים־מזל פונם גאַנצן האַרץ. נאָר העלפּן
האָב איך אים נישט געקאַנט, סיידן מיט אַ קרעכץ.
איבער זיידלס דירה איז אַראָפּגעפאלן אַ שטערן. זיין מזל — האָב איך
געטראַכט. — און אפּשר זיין שלים־מזל. איך בין אַוועק אַהיים שלאָפּן.

קונצן־מאכערס אין גן־עדן

אין גן־עדן האָבן זיך באַוווּזן קונצן־מאכערס. קיינער האָט נישט געוואוסט פון וואָנען זיי זענען געקומען. אין אַ שיינעם פאַרנאכט זענען זיי אַריינגעפאַרן אין אונזער גן־עדן־שטאָט אויף אַ פויעריש פּורל. צוויי מאַנסבילן און איין נקבה. די מאַנסבילן האָבן געטראָגן רויטע, טערקישע מיצלעך און די נקבה אַ בלאַ קליידל מיט רויטע טופּעלעך.

אין מיטן מאַרק האָט זיך פאַרהאַלטן דער וואָגן. די טערקן האָבן אנגע־הויבן אַראַפּשלעפּן ברעטער פון דער פּור און זיך גענומען מייסטרעווען. אויפ־געקלאַפט אין אַן ערד אַ שעה אין מיטן גאַס אַ בינע.

די נקבה איז אַרומגעגאַנגען מיט אַ פּויק איבער די גאַסן און גערופן דעם עולם גיין זען די קונצן־מאכערס, וואָס האָבן נישט קיין גלייכן צו זיך אין אַלע דריי גן־עדנס. די קונצן־מאכערס האָבן שוין געשפּילט פאַר די גרעסטע צדיקים פּונם גויאישן און טערקישן גן־עדן. מאַכמעד, דער נביא, האָט זיי אַפּילו אויסגעצייכנט מיט אַן אַרדער — אַ גילדענע האַלב־לבנה אויף אַ גרינעם באַנד. און ווער ס'וויל זיך איבערצייגן, זאָל קומען מאַרגן אין דער פּרי, צען אַזויגער, וועט ער זען מיט די אייגענע אויגן.

די נקבה האָט גערעדט מיט אַ באַסאָוון קול. די צדיקים וואָלטן געמעגט שווערן, אַז ס'איז אַ מאַנסביל, וואָס האָט זיך פאַרשטעלט פאַר אַ נקבה.

— אַ קול פון אַ מאַנסביל, — האָט געזאָגט דער „לובלינער“, — און דאָס אַנטועכץ פון אַ נקבה — וואָס־זשע איז זי?

— איר האָט דאָך אַליין געזאָגט „וואָס־זשע איז זי“, — האָט זיך גע־פּילפּילט דער אַפּטער, — און „זי“ איז דאָך בלשון נקבה, הייסט עס, אַז מיר האָבן צו טאָן מיט אַ נקבה.

— ווער איז דער „מיר“, — האָט זיך געכעסט דער לובלינער, — אפּשר האָט איר צו טאָן מיט אַ נקבה, טאָ רעדט־זשע נישט בלשון „מיר“, אַפּטער צדיק.

— גערעכט, גערעכט, — האָבן צוגעבאַמקעט די צדיקים, וואָס האָבן זיך

צוגעהערט צו דער אַמפּעריי, — דער לובלינער איז גערעכט, וואָס איז דאָס פאַר אַ „מיר“ אין מיצקע דרינען?

דער אַפּטער האָט זיך פאַרענטפּערט:

— ס'רעדט זיך נאָר אַזוי, רבותי... איך האָב חלילה נישט געמיינט קיין שלעכטס. וואָס-זשע איז דאָ דער ירגון, וואָס? האָט איר געהערט אַ מעשה?

דער ייד הקדוש האָט געמאַכט אַ פּשרה:

— לויט אַלע סימנים, רבותי, איז דאָס גאָר אַן אַנדרוגינוס. וואָרעם דאָס קול איז טאַקע פון אַ מאַנסביל, די הלבשה טאַקע פון אַ נקבה, און אַזוי ווי ביידע אינאיינעם, איר פאַרשטייט, רבותי, פאַרט זיך נישט, בלייבט עס, הייסט עס, אַן אַנדרוגינוס.

די נקבה מיטן מאַנסבילישן קול האָט זיך נישט געמאַכט הערנדיק, זי איז ווייטער געגאַנגען מיט פאַמעלעכע טריט און געפויקט אין דער פּויק: — ווער ס'ווייל זען אַזוינס, וואָס ער האָט נאָך נישט געזען אין זיין לעבן, זאָל קומען זען די גרויסע קונצן-מאַכערס מאַכמעד אַלי און אַלי מאַכמעד. מאַרגן, צען אַזייגער אינדערפרי. ווער ס'זועט נישט זען מאַרגן, וועט האָבן חרטה, ווייל אַזוינס זעט מען נישט אַלע טאַג אַפילו אין גן-עדן...

מיר, דאָס הייסט מיין חבר פישערל און איך, זענען גראַד געזעסן ביים גמרא-מלאך מאיר פאַרעך אין געלערנט. מיטאַמאָל האָט דער גמרא-מלאך אַוועקגעלייגט דעם קאַנטשיק און אַ זאַג געטאַן:

— קונצן-מאַכערס!

מער האָבן די תלמידים נישט באַדאַרפט. ווער דורכן פענסטער און ווער דורך דער טיר זענען זיי זיך צעפלויגן, איבערגעלאָזט דעם גמרא-מלמד אַ פאַרגאַפּטן אַליין אין חדר.

מיר זענען נאָכגעפלויגן דער נקבה מיט דער פּויק, באַוואונדערט איר מאַנסבילישן קול און איר בלאַ קלייד מיט די רויטע פינטעלעך. איך האָב אַ שטויס געטאַן מיין חבר:

— ס'זועט זיין פריילעך אין גן-עדן.

פישערל איז געווען גליקלעך. ער האָט זיך אָנגעהערט וועגן קונצן-מאַכערס אַ סך, נאָר געזען האָט ער נאָך גאַרנישט. מאַרגן וועט ער אַליין זען מיט די אייגענע אויגן. ווער איז צו אים גלייך?

די גאַנצע נאַכט האָבן די טערקן מיט דער נקבה געשיכורט אין שענק

„צום צדיק נח“. אפילו שמעון־בער האָט געמוזט מודה זיין, אַז די קונצן־מאַכערס האָבן „דימענטלעך אין האַלו“ און אַז זיי קענען מאַכן אַ כּוּסַה. שמעון־בער דער מלאך, דאַרפֿט איר וויסן, זאָגט נישט סתּם אין דער וועלט אַריין. ער, אַז ער זאָגט אויף עמעצן, אַז „ער קען“, איז דאָס אמת ווי גאַלד. שמעון־בער איז אַ מביין.

דער מלאך שמעון־בער האָט זיך שטאַרק אויסגעחברט מיט די טערקישע קונצן־מאַכערס. די נאַכט, וואָס ער האָט מיט זיי פאַרבאַכט אינאיינעם אין שענק „צום צדיק נח“, איז געווען לויט שמעון־בערס רייד איינע פון די שענסטע נעכט אין גן־עדן.

— איך פלי מיר אַזוי פאַרביי דעם גן־עדן־שענק, — האָט דערציילט שמעון־בער, — הער איך, מען זינגט. ווער קאָן עס זינגען, טראַכט איך מיר און באַשליס, אַז מען דאַרף געבן אַ קוק. ערשט איך עפן די טיר, דערזע איך די טערקן, די קונצן־מאַכערס. איפּן טיש שטייען צוויי פלעשער בראַנפן, אויף דער פּאַדלאַגע וואַלגערן זיך עטלעכע אויסגעליידיקטע פלעשלעך. די טערקן האַלטן זיך אַרומגענומען און זינגען :

וויין איז טוב,

נאָר בראַנפן איז בעסער,

באַשער אונז, אַלאַה,

צוויי פולע פעסער.

אַלאַה, דו ביסט גרויס,

דער סאַמע גרעסטער,

פון אַלע געטראַנקען

איז ספּירט דער בעסטער.

טאָ לאַמיר־זשע טרינקען

און לויבן אַלאַה,

ביז די נאַכט זאָגט צום מאַרגן :

פּאַה־פּאַה, פּאַה־פּאַ.

— ווי אַזוי די טערקן האָבן מיך דערזען, — האָט ווייטער דערציילט שמעון־בער, — זענען זיי אַנטשוויגן געוואָרן. געמיינט, אַז איך בין א

פאליציי-מלאך, צי וואס. איך האב א פאך געטאן מיט די פליגל און א וואונק
געטאן צו די פלעשער :

— טרינקט, טרינקט, קונצן-מאכערס און זאל איך וואויל באקומען.
דערהערט פון מיר אזוינע ווערטער, האבן זיך די טערקן דערפרייט.
זיי האבן מיך פארבעטן צום טישל, איך זאל מיט זיי מאכן א כוסה. נו, איר
פארשטייט, — האט זיך שמעון-בער א קראץ געטאן אין דער פאטילניצע,
— אז מען בעט, טאר מען נישט אפזאגן. מיר האבן געמאכט א לחיים ביז
פארטאג. זיי קענען, די טערקן, נאר די נקבה, א נכפה אויף איר, האט
געטרונקען בעסער פון די מאנסבילן. געגאסן אין זיך און גלייך גארנישט.
אלע האבן געפילט, אז שמעון-בער דערציילט נישט דעם גאנצן אמת.
געטרונקען האט ער טאקע מיט די טערקן. פון אזא זאך זאגט זיך דער
מלאך שמעון-בער קיינמאל נישט אפ. נאר דאס, וואס שמעון-בער איז
שפעטער ארומגעפלויגן איבערן גן-עדן און יעדן אפגעשטעלט און געהייסן,
למען-השם, גיין זען די קונצן-מאכערס, איז געווען מאדנע ביז גאר.

— די נקבה האט אים אנגעטאן א כישוף, — האבן געמורמלט עלטערע
מלאכטעס, — די טערקישע יפהפיות זענען גרויסע כישוף-מאכערניס.
— ווייבערישע קעפ, — האבן מיט ביטול געזאגט די מלאכים, — תיכף
איז ביי זיי כישוף. שמעון-בער וועט איך פארקויפן פאר א גלעזל בראָנפן
דעם גאנצן גן-עדן...

— ווער געדענקט נישט, — האט זיך אנגערופן אן אלטער מלאך מיט
גרייט-גראַע פליגל, — ווי שמעון-בער האט אמאל פארזעצט זיינע פליגל
אין שענק. א גאנץ יאר איז ער געגאנגען צופוס ביז מען האט אים צוגויס-
גענומען א נדבה, ער זאל קאָנען אויסקויפן די פליגל.

ווי אזוי ס'זאל נישט זיין, שמעון-בער איז ארומגעפלויגן איבערן גן-
עדן, געלויבט די קונצן-מאכערס ביון הימל, און געזעהט די מלאכים, גרויס
און קליין, צו גיין צו די קונצן-מאכערס.

— וואו זאלן מיר נעמען געלט אויף בילעטן? — האבן אים געפרעגט
די קליינע מלאכימלעך.

— מען נעמט ארויס מיט א שטרויעלע פון די צדקה-פושקעס, —
האט זיי אויפגעקלערט שמעון-בער. — מען גנבעט ארויס ביינאכט פונם
טאָטנס קעשענע.

דאָס גאַנצע גן־עדן איז געגאַנגען כאָדאַראָם. וואו מען איז געשטאַנען
און וואו מען איז געגאַנגען, האָט מען גערעדט פון די קונצן־מאַכערס.
די גאַנצע נאַכט האָב איך נישט געקאַנט אַנטשלאָפן ווערן. ווי ס'האָט
נאָר גענומען טאַגן, האָב איך זיך אַנגעטאַן, זיך געוואָשן, געזאַגט „מודה
אני“ און היידאָ צו מיין חבר פישערל.

פישערל איז איינס און צוויי געווען אַן אַנגעטוענער. אויף די שפיץ־
פינגער זענען מיר אַרויס אין דרויסן. פישערל האָט מיר געוויזן עטלעכע
מטבעות, וואָס ער האָט אַרויסגעגענגבעט פון דער מאיר־בעל־הנס־פושקע.
— ס'וועט קלעקן אויף צוויי בילעטן פאַר מיר און פאַר דיר, שמואל־
אַבא !

אַלע אין גן־עדן זענען נאָך געשלאָפן. מיר זענען אַרומגעפלויגן איבער
די פוסטע גאַסן און בולוואַרן. מען האָט נישט געזען אַפילו קיין הונט. פון
אַ מלאך און אַ צדיק איז דאָך אַפגערעדט.
אַפילו שמעיה מלאך דער פאַליציאַנט, וואָס זיין חוב איז צו היטן דעם
אליהו־הנביא־בולוואַר, איז געלעגן ערגעץ אין אַ קיך ביי אַ קעכין. געלאָזט
דעם גאַנצן בולוואַר אויף הפקר.

ווען מיר זענען פאַרבייגעפלויגן די ווילע פון אברהם אבינו, וואָס געפינט
זיך אין דער דריי־אבות־אַליי, האָבן מיר געזען דעם עלטסטן פון די אַבות
אַנגעטאַן אין טלית און תפילין. ער איז גראַד אויסגעגאַנגען שמונה־עשרה.
דורכן אַפענעם פענסטער פון יעקב אַבינוס ווילע האָט בלהה אויסגעגאַסן
דאָס נאַכט־געשיר. די מוטער רחל האָט פונאַנדערגעצויגן דעם פענסטער־
פאַרהאַנג און אַרויסגעגענעצט דעם פרימאַרגן גלייך אין פנים אַרין.
— פישערל !

— וואָס, שמואל־אַבא ?

— לאַמיר מאַכן אַ שפאַציר צום גן־עדן־טייך.

מיר זענען געפלויגן צום גן־עדן־טייך. דאָרט האָבן מיר אַזוי לאַנג
געוואַרפן שטיינדלעך, ביז דער לויטן האָט זיך אויפגעכאַפט פונם שלאָף.
קוים האָבן מיר דערזען דעם קאַפ פון לויטן אויף דער אויבערפלאַך פונם
וואַסער, זענען מיר אַנטלאָפן און בשעת־מעשה געזונגען דאָס לידל :
לויטן, לויטן,

טאַמער ווילסטו זיין אַ חתן,

טאָ קויף דיר אַ צילינדער,

וועלן אלע קינדער,
צוזאמען און באזונדער,
שרייען: ווייס-איך וואס-ער,
דער חתן איז אַ נאַסער.

אַ גליק וואָס דער לויטן האָט אונז נישט געקאָנט נאַכיאָגן, אַז נישט
וואָלט ער אונז איינגעשלאָנגען אָן אַ ברכה און מיר וואָלטן צוריק דערזען
די ליכטיקע שייך ערשט ווען משיח וועט קומען. אַפליגן אַזאַ צייט אין בויך
פונם לויטן איז נישט קיין קלייניקייט.

מיר זענען צוריקגעפלוין אין שטאָט אַריין. איבער די גאַסן זענען
געלאָפן צדיקים מיט זייערע ווייבער און קינדער. אלע האָבן זיך געאיילט.
אַיעדער האָט געוואָלט וואָס פריער זיין אויפן מאַרק-פלאַץ, פאַרנעמען אַ
בעסער אַרט, כדי בעסער צו זען די קונצן פון די קונצן-מאַכער.

יעקב אבינו האָט אויסגערוקט מיט דער גאַנצער משפּחה. מיט אלע
פיר ווייבער און אלע צוועלף בנים. די טאַכטער דינה איז, ווי תמיד, געווען
געפודערט און געשמיןקט ווי אַ ליאַלקע.

אין דער לופטן זענען געפלוין גרויסע און קליינע מלאכים, מיט מטבעות
אין די הענט. אין דער היים זענען געבליבן בלויז אַ טייל איינוואוינער פונם
אַרעמען בעל-שם-טוב-געסל און פונם בעל-מלאכהשן יוחנן-הסנדלר-געסל.

מיר, דאָס הייסט מיין חבר פישערל און איך, האָבן זיך אויך גענומען
איילן. מיר זענען געפלוין מיטן שנעלסטן טעמפּאָ און נישט איינמאַל זיך
אַנגעקלאָפט מיט אַן עלטערן מלאך, אָדער אַ יונגע מלאכטע. מיר האָבן
קוים צייט געהאַט זיך צו אַנטשולדיקן, אַ זאַג צו טאָן „פאַרדאָן“ און די
פליגל האָבן אונז ווייטער געטראָגן.

מיט איין מלאכטע, טשאַרנע די קלאַפטשעכע, האָבן מיר געהאַט אַ
שטיקל אינצידענט. פישערל האָט איר גישט-ווילנדיק אַ שטויס געטאָן און
די מכשפה האָט זיך צעקלעהט, ווי איר שטייגער, געשאַלטן אויף אַ קול,
גלייך מען וואָלט איר אַוועקגעהרגעט די קאַפּאַטע.

— אַז די אויגן זאָלן אייך אַרויסקריכן, ממזרים. ס'פליט יענעם אויפן
קאַפּ אַרויף און ס'מיינט, אַז זאָגן „פאַרדאָן“ איז גענוג. אַז פליען זאָלט איר
שוין אין גיהנום אַריין מיט אייער „פאַרדאָן“ אינאיינעם און איר זאָלט
צוריק קומען דענצמאַל ווען איך וועל אייך רופן.

טשאַרנע די קלאַפּטשעכע האָט געשיט און געשיט. זי, אַז זי צעלאָזט זיך, איז אַן אַ ברעג און אַן אַ מאַס. אַ גליק, וואָס די מלאכים, וואָס זענען געפּלויגן הינטער איר, האָבן פּון איר געזעצט די נשמה

— פאַרשטעלט נישט דעם וועג, טשאַרנע. אַדער פּליט אַדער לאָזט אונז פּליען. די קונצן־מאַכערס הויבן אַן פּונקט צען אַזייגער.

דער מאַרק איז געווען פּול מיט צדיקים. די קונצן־מאַכערקע אין בלאַען קליידל מיט די רויטע פּינטעלעך האָט צונויפגענומען דאָס געלט אין אַ טעלערל. אין דער לופטן איז אַרומגעפּלויגן שמעון־בער און איינקאַסירט ביי די מלאכים:

— שנעלער, איילט זיך, די קונצן־מאַכערס הויבן אַן. — האָט שמעון־

בער געזעצט די נשמה.

מיר זענען אָנגעקומען אין דער לעצטער רגע... אויף דער בימה איז געשטאַנען דער טערק מאַכמעד אַלי און געצויגן סטענגעס פּון דער נאָז, פּון די אויערן. די סטענגעס האָט ער אַריינגעלייגט אין אַ גרויסן שאַכטל און איינס־צוויי „אַלאַן פּאַסעע“ איז די שאַכטל מיט די סטענגעס געלם געוואָרן. די צדיקים האָבן אויפגעפּנט מויל און אויערן. זיי האָבן געשאַקלט מיט די קעפּ, געצמאַטשקעט מיט די ליפּן:

— אַרוואַ! אַרוואַ! אַן אמתער חידוש!

נאָר דאָס איז נאָך געווען אַ גאַרנישט מיט אַ נישט אַנטקעגן דעם, וואָס דער צווייטער קונצן־מאַכער אַלי מאַכמעד האָט באַוויזן. פּון שלינגען פּייער, ווי להבדיל די צדיקים האַלעשקעס, איז אָפּגערעדט. דער דאָזיקער אַלי מאַכמעד האָט באַוויזן אמתע נסים. אַזוינס האָבן די צדיקים נאָך נישט געזען זינט זיי לעבן און זיי, די צדיקים, זענען עפעס מבינים אויף קונצן.

אַלי מאַכמעד האָט אַראַפּגענומען די רויטע יאַרמולקע פּון קאַפּ, זיך פאַרנויגט פאַרן עולם מיט אַ שמייכל און געבעטן ביים חשובן פּובליקום, אַז יעדער, ווער ס'ווייל, זאָל אַריינעוואַרפּן עפעס אין דער יאַרמולקע... אַ רגע האָט זיך דער עולם געקווענקלט, מורא געהאַט איינצושטעלן. נאָר, אַז שלמה המלך האָט אויסגעטאַן דעם גאַלדענעם זיגל־רינג פּון זיין פינגער און אַריינגעוואַרפּן אין דער יאַרמולקע, האָט שוין אסתר־המלכה אַריינגעוואַרפּן דאָס גאַלדענע שפּיגעלע, וואָס אַחשוּרוש האָט איר געשענקט צו דער חופּה, אברהם אבינו — דאָס טייערע טאַבאַק־שקעטעלע, די מוטער שרה — אַ גאַלדן אויערינגל און יצחק אבינו די ספינקעס פּון די מאַנזשעטן.

אלי מאכמעד האָט די זאָכן גוט דורכגעטרייסלט אין זיין רויטער יאָר־
מולקע. אַלע האָבן גענאָפּט, געוואָרט אויף דעם, וואָס ס'זועט געשען. די,
וואָס האָבן אַריינגעלייגט זאָכן אין דער יאָרמולקע, האָבן געציטערט פֿאַר
זייערע זאָכן.

אלי מאכמעד האָט אַ שמיכל געטאָן, ווי זיין שטייגער, אַלאָן פּאַסעע,
איינס און צוויי, שמי און דריי און ער האָט אויסגעטרייסלט די יאָרמולקע,
קיין שום זאָך איז אָבער מער נישט געווען אין איר. אסתר־המלכה האָט זיך
שיער נישט צעוויינט

— מיין שפיגעלע, מיין גאַלדן שפיגעלע! דער מלך אחשוורוש האָט עס
מיר געשענקט צו דער חתונה...

אלי מאכמעד האָט אַ שמיכל געטאָן און זיך פֿאַרנויגנדיק פֿאַר אברהם
אבינו, האָט ער געזאָגט:

— זייט מוחל, ר' אברהם, און טוט אַ טרייסל אייער באָרד!

אברהם אבינו האָט אַ טרייסל געטאָן די באָרד, און — חידוש איבער
חידוש — אסתר המלכה גאַלדן שפיגעלע איז אַראָפּגעפּאַלן פֿון דער באָרד.

— און איר, ר' שלמה, — האָט אלי מאכמעד געזאָגט צו שלמה המלך, —
זייט אַזוי גוט און כאַפּט אַ קוק אויפן פינגער פֿון דער מוטער רחל, וואָס
שטייט אין דער דריטער ריי הינטער אייך. — און ריכטיק, אויפן פינגער
פֿון דער מוטער רחל האָט מען געפונען דעם רינג פֿון שלמה המלך.
די מוטער רחל האָט זיך פֿאַרשעמט. פֿאַר אַלעמען אין די אויגן האָט מען
ביי איר אַראָפּגעצויגן פֿון דעם פינגער דאָס רינגל פֿון אַ פרעמדן מאַנסביל.
דאָס טאַבאַק־שקעטעלע פֿון אברהם אבינו האָט מען געפונען ביי יעקב
אבינוס קעפּס־ווייב זלפה אין בוזעם און יצחק אבינוס ספינקעס, ביי רחב
הזונה אין לינקן זאָק.

אַלע האָבן זיך געחידושט, געלאַכט און באַוואונדערט דעם גרויסן קונצן
מאכער אלי מאכמעד, וואָס לויט זיין בריהשאַפּט וואַלט ער געקאָנט זיין דער
גרעסטער צדיק פֿונם גאַליציאַנער־קאָנט.

מיטאַמאָל האָט די מוטער שרה פֿאַרבראַכן די הענט און זיך צעוויינט
אויף אַ קול

— מיין גאַלדן אויערינגל, ווי איז מיר, פֿאַרפּאַלן געוואָרן מיין גאַלדן
אוייערינגל.

אלי מאכמעד האָט אָנגעוויזן מיטן פינגער אויפן דובנער מגיד, וואָס איז געשטאַנען אין דער צענטער ריי:

— פּע, דובנער מגיד, פון ווען אָן טראָגט איר עס ווייבערישע אויע־רינגלעך? זייט אַזוי גוט און גיט אָפּ דאָס אויערינגל דער מוטער שרה. דאָס גילדענע אויערינגל איז געהאַנגען אויפן לינקן אויער פונם דובנער מגיד. קוים, וואָס מען האָט עס אַראָפּגענומען. דער דובנער מגיד איז געוואָרן אויסער זיך:

— אַנטקעגן דעם האָב איך אַ משל, רבותי. אַמאָל איז געווען אַ מלך, האָט ער געהאַט דריי...

— מען דאַרף נישט קיין משלים, דובנער מגיד. מיר זענען געקומען זען קונצן און נישט הערן קיין משלים, — האָט געטומלט דער עולם.

— ס'וועט אייך באַנג טאָן, רבותי, דער משל איז אַ טייערער משל און דער נמשל איז אַ גאָלדענער נמשל, — האָט געסטראָשעט דער דובנער מגיד. נאָר אַלע האָבן אים געהערט ווי דעם פאַראַיאַריקן שניי. די אויגן פון דעם עולם זענען געווען געווענדעט צו דער בינע, וואו ס'איז געשטאַנען די נקבה מיטן מאַנסבילשן קול. איצט איז געקומען די ריי אויף איר, זי זאָל ווייזן אירע קונצן.

די נקבה מיטן מאַנסבילשן קול האָט אַ זאָג געטאָן: „ראַנע קאַפּאַנע, אַלעראַנע“, און מיטאַמאָל איז זי געשטאַנען איינגעהילט אין זיבן פאַרביקע שלייערן. די שלייערן האָבן געבלענדעט די אויגן. די צדיקים זענען געזעסן מיט אַפענע מיילער.

די נקבה האָט אַ זאָג געטאָן צו די זיבן שלייערן, וואָס האָבן געציטערט אויף איר:

— דו, וויסער שלייער, פלי צו דער מוטער שרה; דו, רויטער, צו דער מוטער רבקה; דו, גרינער, צו דער מוטער רחל און דו, בלאַער, צו דער מוטער לאה.

די פיר שלייערן האָבן זיך אָפּגעטיילט פון די אַנדערע. זיי האָבן אַרומ־געפלאַטערט איבער די קעפּ פון דעם עולם אַזוי לאַנג, ביז יעדער שלייער האָט אָפּגעזוכט איינע פון די אמהות.

— און איצט קומט צוריק! — האָט אַ קאַמאַנדעווע געטאָן די נקבה מיטן מאַנסבילשן קול און תיכף האָבן די שלייערס זיך אָפּגעטיילט פון די אמהות און זענען צוריקגעפּלויגן צו דער קונצן־מאַכעריין.

די נקבה מיטן מאַנסבילשן קול האָט נאַכאַמאַל אַ זאָג געטאָן: „ראַנע, קאַפּאַנע, אַלעראַנע“, און די שלייערס זענען נעלם געוואָרן. קיינער האָט נישט געוואוסט וואו זיי זענען אַהינגעקומען.

די צוויי טערקן זענען ווידער אַמאַל אַרויף אויף דער בימה. זיי האָבן זיך אוועקגעשטעלט אַנטקעגן דער נקבה מיטן מאַנסבילשן קול און איינער האָט געזאָגט צום צווייטן אויף טייטש:

— דיזע פרוי איז מיינע, איין סימן, זי האָט גאַלדענע האַר.

און מיטאַמאַל האָט דער גאַנצער עולם דערזען, אַז די נקבה האָט טאַקע גאַלדענע האַר.

איז דער צווייטער נישט געווען צופרידן, האָט ער אַ זאָג געטאָן אויף טייטש:

— אַלאַן פאַסעע, די פרוי איז מיינ, איין סימן, זי האָט רויטעס האַר, איבערצייג זיך אויב איך שפרעכע וואָהר.

און מיר האָבן דערזען די נקבה מיטן מאַנסבילשן קול. זי האָט טאַקע דאַסמאַל געהאַט פייער-רויטע האַר.

די צוויי קונצן-מאַכערס האָבן זיך געאַמפּערט: דער האָט געזאָגט אַזוי און דער צווייטער קאַפּויער און יעדעס מאָל איז די פרוי געוואָרן אַנדערש... זיי האָבן זיך אַזוי לאַנג געאַמפּערט ביז איינער האָט אַ געשריי געטאָן „אַלאַן פאַסעע, פאַרשווינד, דו פעע“ און די נקבה איז נעלם געוואָרן. די צוויי חברה-לייט האָבן זיך געוויזן איינער דעם צווייטן אַ פייג און פאַרנויגנדיק זיך פאַרן עולם געזאָגט:

דאָס שפּיל איז צו ענדע, —

איר קענט קליאַטשן די הענדע.

די צדיקים האָבן טאַקע געקליאַטשט אין די הענט. נאָר קיינער האָט נישט געוואָלט אוועקגיין. זיי האָבן געוואָלט נאָך קונצן. די קונצן-מאַכערס האָבן אַבער געפּילט, אַז ס'איז גענוג. זיי האָבן צענומען די בודע, צונויפֿ-געפאַקט די זאַכן. די נקבה מיטן מאַנסבילשן קול איז אויסגעוואַקסן ווי פון אונטער דער ערד. די זאַכן האָט מען אויפגעלאָדן אויפן וואָגן. די נקבה האָט געפּויקט אין דער פּויק. דער וואָגן האָט גערירט פון אַרט. די קונצן-מאַכערס האָבן זיך ווייטער געלאָזט אין וועג אַריין. ווער ווייסט וואוהין?

די טערקן אויפן וואָגן האָבן געפאַכעט מיט די רויטע יאַרמולקעס, זיך געזעגנט מיטן עולם. דער עלטערער האָט געשריגן:

— זייטס געזונט, צדיקים! מירן נאכאמאל קומען מיט שפאגל-נייע קונצן.
דער גאנצער עולם האט זיי באגלייט ביז צום שטאט-טויער. אברהם
אבינו האט אין נאמען פון דער גאנצער גן-עדן-שטאט זיך געזעגנט מיט זיי
און געהייסן קומען נאכאמאל צו פארטרייבן אביסל די נודעקייט פון גן-עדן.
— איר וועט אייך דערמיט קויפן אן אמתע מצווה, — האט ער פאר-
ענדיקט זיין דרשה, און די נקבה מיטן מאנסבילשן קול איז געווען אזוי
גערירט פון זיינע ווערטער, אז זי האט אים ארומגעכאפט און געוואלט געבן
א קוש...

— נו, אי א, פע!

די נקבה האט נישט געהאט קיין אנדער ברירה. אזוי ווי זי האט געזען,
אז אברהם אבינו לאזט זיך נישט א קוש טאן, איז זי ארויפגעקראכן אויפן
וואגן. איינער פון די טערקן האט א וויאקע געטאן צום פערד: „וויא!“ און
דער וואגן האט גערירט פונם ארט.

די צדיקים האבן זיי נאכגעקוקט. געפאכעט מיט די טיכלעך, כל-זמן
מען האט נאך אנגעזען די פור. נאר אז די פור איז פארשוואונדן צווישן
וואלקנס און טראקט, האבן זיי זיך אנגעקוקט:

— אוועקגעפארן! טאקע אויף דער רעכטער אמת, אוועקגעפארן.

— א שאד! א שאד! — האבן אלע אפגעזיפצט און זיך געלאזט אהיימ-
גיין. יעדער צו זיין דירה און זיין הויזגעזינד.

איך און מיין חבר פישערל האבן זיך אויך געלאזט פליען אהיים. מיר
האט שטארק באנג-געטאן נאך די פריילעכע קונצן-מאכערס. אין דמיון האב
איך נאכאמאל איבערגעלעבט דאס כישוף-שפיל פון די דריי טערקן. דאס
הארץ האט מיר געקלעמט.

— ווען, א שטייגער, קאנען זיי נאכאמאל קומען, די טערקן, פישערל?

— פון וואנען זאל איך וויסן? וואס בין איך עפעס א נביא, שמואל-אבא?

— עס בענקט זיך דיר נאך די טערקן, פישערל?

— פון איין באנק אויף דער אנדערער, — האט געברומט פישערל, נאר

איך האב געפילט, אז ער זאגט א ליגנט. דאס מאכט ער זיך נאר קוראזש,
אין דער אמת, אבער, טוט אים באנג פונקט ווי מיר, און אפשר נאך מער
פון מיר.

פארבייפליענדיק די הייליקע דריי-אבות-אליי, האבן מיר דעהערט א

געוואלט. מיר האבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין דער נידער, געוואויר ווערן וואָס עס איז געשען.

מיר האָבן נישט געגלויבט אונזערע אייגענע אויגן. די הייליקע אַבות זענען אַרומגעלאָפּן ווי פאַרסטע מיין. די בערד זענען ביי זיי געווען צע־פּאַטלט, די הייליקע אימהות האָבן געבראַכן די הענט, געוויינט און געיאָמערט: — מען האָט אונז באַגנבעט, אויסגעליידיקט אַלץ פון די שטובן. נישט איבערגעלאָזט קיין פּאָדים אַפּילו.

די מוטער שרה האָט זיך אַרויפּגעכאַפּט אויף אברהם אבינו, אים געזידלט מיט די לעצטע ווערטער:

— טערקן האָט זיך אים פאַרגלוסט, דערוויל האָבן גנבים צוגענומען אַלצדינג פון דער שטוב. דייע טערקן, אברהםל, עפעס לייטישעס וועט אַרויס־קומען פון דיין ישמעאל.

אברהם אבינו האָט זיך ביי איר געבעטן, ממש מיט טרערן אין די אויגן: — קריך אַראָפּ, שרה, וועסט זען, די גנבה וועט זיך אַפּזוכן, קריך אַראָפּ! אין די אַנדערע גן־עֶדֶן־גאַסן האָט זיך אויך געטאַן חושך. די צדיקים מיט זייערע ווייבער זענען אַרומגעלאָפּן ווי דולע. דאָס געשריי און דער געוואַלט האָט דערגרייכט ביז צום זיבעטן הימל.

— גנבים זאלן זיך אַריינכאַפּן אין גן־עֶדֶן אַריין, — האָט געיאָמערט דער אַפּטער צדיק.

— דער רוח האָט זיי אַנגעטראַגן, די טערקן. הלואי וואַלטן זיי געבראַכן רוק און לענד, איידער זיי זענען געקומען אַהער, — האָט געשאַלטן שרה־בת־טובים און די קופּקע איז ביי איר געפּלויגן אויפן קאַפּ, ווי אַ משוגענע טויב.

— אפשר איז דאָס אַ שפיצל פון די טערקן? — איז געפּאלן אויף אַ המצאה אַ קליין צדיקל מיט אַ געל בערדל.

— אַ שפיצל פון די טערקן, זאָגט איר? אַודאי אַ שפיצל. זיי, די טערקן, האָבן אונז פאַרגאַרט, אונז געוויון קונצן און דערוויל האָט מען אונז באַגנבעט.

— שרה־קרוין, קריך שוין אַראָפּ, — האָט זיך געבעטן אברהם אבינו, — וואָס וועט דיר אַרויסקומען, אַז דו וועסט האַלטן שבת אויף מיר? פון דעם וועט זיך נישט אַפּזוכן די גנבה.

די גן־עֶדֶן־פּאַליציי איז גרינע מונדירן איז געקומען צו פּליען. די

צדיקים האבן אַנגעהויבן אויסצורעכענען, וואָס מען האָט ביי זיי צוגעגנבעט :
— דאָס גאַנצע בעטגעוואַנט, די זילבערנע לייכטער, די גילדענע בראַש,
אַפילו דעם קדושין־רינג.

— דעם שפיגל פון דער וואַנט, דאָס שבתדיקע ברוסט־טוך, אַפילו די
פּאַנטאַפּל פון מיין מאָן, דעם צדיק.

— די יום־טובדיקע מלבושים, דעם זיידענעם שירעם און אַ זעקל מצוות.
— דעם זילבערנעם הענג־לאַמפּ, דאָס שטערן־טיכל, וואָס איז מיר גע־

בליבן בירושה, דעם טלית מיט דער גאַלדענער עטרה, דער לייפסקער.
— דאָס זילבערנע בשמים־ביקסל, די זיידענע זאַקן פון מיין עלטסטער
טאַכטער און די חופה־וועש פון מיין פלימעניצע.

— די הוידעלקע פונם גאַרטן, די נאָז־פאַטשיילע, דאָס טאַבאַק־שקעטעלע
און דאָס נאַכט־געשיר, להבדיל.

די צדיקים האָבן גערעכנט, די ווייבער האָט צוגעהאַלפּן און די גן־עדן־
פּאַליציי האָט פאַרשריבן. ס'איז געווען אַ וואַזשנע גנבה. קיין איין שטוב
איז נישט געבליבן פאַרשווינט.

דעם גאַנצן טאָג האָט געדויערט דאָס פאַרשרייבן די אַלע זאַכן. די
צדיקים זענען געווען אזוי צעטראָגן, אַז זיי האָבן פאַרגעסן צו דאָוונען מנחה.
— מען דאַרף כאַפּן די טערקן, — האָט אַ זאָג געטאָן אברהם אבינו
צום עלטסטן פון דער גן־עדן־פּאַליציי.

דער עלטסטער פּאַליציי־מלאך האָט אַ דריי געטאָן די וואַנסעס, ווי איינער
רעדט : „איר זענט טאַקע אַ גרויסער צדיק, ר' אברהם, נאָר וואָס שייך גנבות,
ווייס איך בעסער וואו איין און וואו אויס“.

עמעצער האָט דערמאָנט דעם נאָמען פון שמעון־בער דעם מלאך. דער
פּאַליציי־עלטסטער האָט אויפגעשפיצט די אויערן :

— וואָס איז מיט שמעון־בער דעם מלאך ?

— שמעון־בער האָט געשיכורט מיט די טערקן אַ גאַנצע נאַכט. אינ־
דערפרי האָט ער זיי געהאַלפּן איינקאַסירן געלט ביי די קליינע מלאכימלעך,
וואָס זענען געקומען זען די קונצן־מאַכערס.

— אַהאָ ! — האָט אַ מאַך געטאָן דער עלטסטער פּאַליציי־מלאך און אַ צי
געטאָן איין העלפט פון דער וואַנסע אין דער הויך, — אַהאָ !

דעם „אַהאָ“ האָט ער איבערגעחזרט אַ צענדליק מאַל. דערנאָך האָט ער
באַפּוילן מען זאָל אים ברענגען דעם מלאך שמעון־בער.

צוויי פאליציי-מלאכים זענען אוועק. שמעון-בערן האָבן זיי געפונען טויט-
שיכור אין שענק „צום צדיק נח“. זיי האָבן אים געבראַכט צו פירן. ער האָט
זיך קוים געהאַלטן אויף די פּיס.

דער עלטסטער פאליציי-מלאך האָט אים גענומען אויפן צימבל, אים
געזאַגט מיטן האַרבן וואָרט, אַז ס'וועט אים גאַרנישט העלפן און אַז ער, דער
עלטסטער פאליציי-מלאך, ראָט אים, ער זאָל תיכף אויסזאָגן, וואו די טערקן
געפינען זיך.

שמעון-בער דער מלאך האָט זיך געשוואוירן, אַז ער ווייסט גאַרנישט,
ער זאָל אַזוי נישט וויסן פון קיין שלעכטס. די טערקן האָבן אים געשטעלט
בראַנפן, האָט ער געטרונקען. אדרבא, זאָל אים דער פאליציי-מלאך זאָגן אין
וועלכן גן-עדן-ספר עס שטייט געשריבן, אַז מען טאָר נישט טרינקען קיין
בראַנפן, אויב אַ טערק הייסט געבן בראַנפן.

דער עלטסטער פאליציי-מלאך האָט אויף אים געשריגן, אים געזאַגט
קורץ און שאַרף, אַז ביי אים גייען נישט אַן קיין פוילע שטיק. ער איז אַ
מבין אויף די אַלע זאַכן, שמעון-בער איז אַ שותף צו דער גנבה. אַ סימן,
אַז ער האָט געמאַכט יד-אחת מיט די טערקן, איז דאָס, וואָס ער האָט איינ-
קאָסירט געלט ביי די קליינע מלאכימלעך און דאָס האָבן אים די טערקן
געהייסן.

— שמעון-בער איז געוואָרן ווילד. ער האָט געשריגן מיט אַזאַ קול, אַז
נישט איין צדיק האָט פאַרלוירן די נשמה אין די הויזן אַרײַן.

— מען קאָן אויף אים זאָגן, אַז ער איז אַ שיכור, מהיכא-תיתי, זאָל
מען זאָגן. אָבער אַ גנב, אַ גנב, — ווער ס'וועט אויף אים זאָגן, אַז ער איז
אַ גנב, דעם וועט ער שוין ווייזן.

ער האָט אָנגעכאַפט דעם עלטסטן פאליציי-מלאך און מיט אים אַזוי לאַנג
געטרייסלט, אַז יענער האָט קוים געקאַנט כאַפן דעם אַטעם.

— אַ גנב, האָסטו געזאַגט, — האָט שמעון-בער געשריגן, — אַ נאַכאַל-
ניק? איך וועל דיר צעברעכן די פליגל, דו ממזר דו... דו...

דעם אַנדערן טאָג האָט מען אים צוריק אַרויסגעלאָזט. שמעון-בער האָט
געהאַלטן אין איין טענהן, אַז ער האָט געמיינט, אַז די טערקן זענען טערקן.
פונדאָנען האָט ער געזאָלט וויסן, אַז זיי זענען גנבים, אויסווארפן? ער האָט
טאַקע נאָר געמיינט אַ כוסה און גיי ריכט זיך, אַז ס'וועט דערפון אַרויס אַ
גנבה.

ביי די צדיקים האָט זיך געטאָן חושך. מען איז געשלאָפן אויף די הויילע מאַטראַצן. געגעסן האָט מען מיט די הענט, און מען האָט געשלונגען די טרערן. די פּאַליציי האָט געזוכט, גענישטערט. יעדן טאָג געמאַכט אַ גייעם פּראָטאָקאָל. ביים פּאַפּיר-קרעמער חנא מלאך האָט אַזש פּאַרפעלט פּאַפּיר און די גנבים האָט מען אַלץ נישט געכאַפּט.

— וואָס וועט זיין דער סוף? — האָט די צדיקים געפרעגט דעם עלטסטן פון דער גן-עדן-פּאַליציי. — די גנבה איז טאַקע פּאַרפּאַלן, פּאַניע אדון? דער עלטסטער פון דער גן-עדן-פּאַליציי האָט געדרייט די וואַנסעס און געשמייכלט כיטרע:

— וואָס הייסט פּאַרפּאַלן? ביי דער גן-עדן-פּאַליציי איז נישט קיין „פּאַרפּאַלן“.

— סוף גנב לתליה, — האָט באַשטעטיקט אַ צדיק. און מען האָט ווייטער געזוכט, גענישטערט, געפּאַרשט, אַרעסטירט פּאַר-דעכטיקע, זיי באַפּרייט און אַרעסטירט אַנדערע...

וואָס ס'איז געוואָרן דער סוף פון דער גנבה, צי מען האָט טאַקע געכאַפּט די גנבים, קאָן איך אָבער נישט זאָגן, ווייל אין עטלעכע טעג אַרום האָט מיר מיין חבר פּישערל אַנגעזאָגט די בשורה, אַז שמעון-בער פּירט מיך אַוועק פונם גן-עדן אויף דער ערד געבוירן ווערן.

איך בין אַנטשוויגן געוואָרן. דער רב אַנטקעגן מיר איז געזעסן ווי אויסגעהאַקט פון שטיין. דער דיין — מיט אויסגעגלאַצטע אויגן, דער גביר ר' מיכל הורוויץ האָט געזוכט עפעס אַ וואָרט פּאַר אַט די אויסטערלישע מעשיות פונם גן-עדן און סוף-כל-סוף אַ זאָג געטאָן:

— זאָנדער... זאָנדערבאַר!

מיין טאַטע איז געזעסן אַנגעשפּאַרט די עלנבויגנס אַנים טיש, זיינע אויגן זענען געווען גרויס און פּאַרוואַונדעט.

— אַ מאַדנע וועלט, אַט דער גן-עדן, — האָט אַ זאָג געטאָן דער רב, — אַ וועלט מיט קידער-ווידער, מיט רשעות און גנבה, וויי איז צו מיר. ווי אַזוי איז דאָס מעגלעך, אינגעלע? ס'וויילט זיך מיר גאַרנישט גלויבן, אַז דאָס אַלצדינג, וואָס דו האָסט דערציילט, איז אמת.

— אלצדינג, וואָס איך האָב דערציילט איז אמת. איך האָב עס אליין געזען מיט די אייגענע אויגן.

— אפשר איז דאָס פאַרט אַ דמיון, — האָט אַ זאָג געטאָן דער דיין. — ס'האָט זיך דיר אויסגעדאַכט און דו מיינסט, אַז עס איז אמת. וואָרום ווי קאָן דאָס געמאַלט זיין, אַז די צדיקים זאָלן שלאָפן אויף די הוילע מאַטראַצן, זייערע וויבער זאָלן נישט בענטשן קיין ליכט, ווייל מען האָט ביי זיי צוגע־גנבעט די לייכטער?

— אפשר טאַקע אַ דמיון, — האָט זיך אָנגעכאַפט דער רב, ווי אַ טרינקענ־דיקער כאָפט זיך אָן אין אַ שטרוי.

— ס'איז נישט קיין דמיון, רבותי, נאָר די ריינע וואָר. אפשר איז דער גן־עדן, וואָס איר מאַלט אים, אַ דמיון, אַז אויסטראַכטעניש. דער גן־עדן, פון וואָנען איך קום, איז דער אמתדיקער גן־עדן און כאָטש ער האָט חסרונות, פונדעסטוועגן איז ער שיין. אַ סימן — איך בענק נאָך אים און בין גרייט, מען זאָל מיר נאָר לאָזן, זיך אומצוקערן אַהין.

מיין מאַמע איז צו מיר צוגעלאָפן, מיך געכאַפט אויף די הענט און מיך פעסט צוגעדריקט צו איר האַרץ:

— וואָס רעדסטו קדיש מיינער, וואָס היסט דו ביסט גרייט צו גיין צוריק אין גן־עדן אַריין? דו, אוצרל, וועסט בלייבן ביי דער מאַמען, איך וועל אויסדראַפען די אויגן דעם, וואָס וועט דיך פּרוּאוון צונעמען ביי מיר. — אַט האָסטו דיר, — האָב איך געטראַכט, — גיי הויב זיך אָן מיט די ערדישע מאַמע. תיכף זענען זיי דאָ מיטן אויסדראַפען די אויגן. זיי מיינען, אַז די ערד איז טאַקע אַזאַ כשרע מציאה, אַז ס'לוינט זיך נישט אַוועקצוגיין פון איר. נישט אומזיסט זאָגט מען אין גן־עדן אַ ווערטל: זי איז גוט און נאַריש, ווי אַן ערדישע מאַמע.

דער רב האָט געגלעט די שניי־ווייסע באָרד און מיך אַ פּרעג געטאָן: — איז ווי־זשע קומט עס, וואָס מען האָט דיך גראַד אַראָפּגעשיקט געבוירן ווערן און נישט דיין חבר פישערל? דו ביסט דאָך געווען פונקט אַזאַ מלאכל, ווי ער?

איך האָב אים געזאָגט, אַז ווייזט אויס, איך בין נישט געווען קיין אמת מלאכל, נאָר אַ צייטווייליק מלאכל. דער חילוק פון אַן אמת מלאכל ביז אַ צייטווייליק מלאכל איז דער, וואָס אַן אמת מלאכל קאָן נישט געבוירן ווערן אויף דער ערד. אַן אמת מלאכל, אַז ס'פאַרזינדיקט זיך, פאַרשיקט מען עס

אויף א צייט לאנג אין עולם-התוהו אריין, אדער אין גיהנום אריין. דארט מוז עס שארן די גליענדיקע קוילן מיט די הענט אזוי לאנג, ביז ס'קומט אפ די שטראף.

דער רב האט זיך אויפגעהויבן. זיין גאנצער גוף האט געציטערט. ער האט געזאגט צום טאטן :

— גרייט צו דעם ברית, פייוול. מיין עצה איז, דו זאלסט אים א נאמען געבן שמואל-אבא, פונקט ווי ער האט געהייסן אין גן-עדן.

דער טאטע איז געווען מסכים :

— אודאי, שמואל-אבא, וואס דען, נישט שמואל-אבא ?

די מאמע האט מיך מער נישט אראפגעלאזט פון די הענט. דער גביר און דער דיין האבן זיך געזעגנט מיטן טאטן :

— דו האסט באקומען אן אבן-טוב, פייוול. היט אים, ווי דאס אויג אין קאפ. אזא חברה-מאן, ווי דיין שמואל-אבא, איז אן אמתער אוצר.

די מאמע האט מיך געהאלזט און געקושט. אין אירע שינע אויגן האבן געפינקלט טרערן :

— אוצר מיינס, גאלד מיינס, שמואל-אבעלע !

די אורחים האבן געקושט די מזוזה. דער רב האט הויך א זאג געטאן : „א גוטע נאכט ! מירן זיך זען מירצעשעם אויפן ברית, פייוול.“

די מאמע האט מיך אריינגעלייגט אין וויגל. דער טאטע האט זיך לאנג ארומגעדרייט איבער דער שטוב. זיין שאטן האט זיך א נישט גלויביקער געוואקלט אויף דער וואנט.

אינהאלט

5	1. מיין לעצטער טאָג אין גן־עדן
18	2. מיין געבוירן־ווערן
30	3. מיין ערשטער שבת אויף דער ערד
45	4. מיין חבר פישערל
59	5. געשפענסטער אין גן־עדן
73	6. אין דוד המלכס גיטער
87	7. נאַכט אין דוד המלכס גיטער
101	8. מיטן־נאַכט אין דוד המלכס גיטער
117	9. אַ מעשה נורא מיטן שור־הבר
133	10. דער טומל אַרום דער פליטה פונם שור־הבר
148	11. אונזער שליחות
163	12. אניעלא
178	13. דער פאַראַד לכבוד דעם שור־הבר
192	14. ביי זיידל־מלאך דעם גן־עדן־פּאַטאַגראַף
206	15. קונצן־מאַכערס אין גן־עדן

